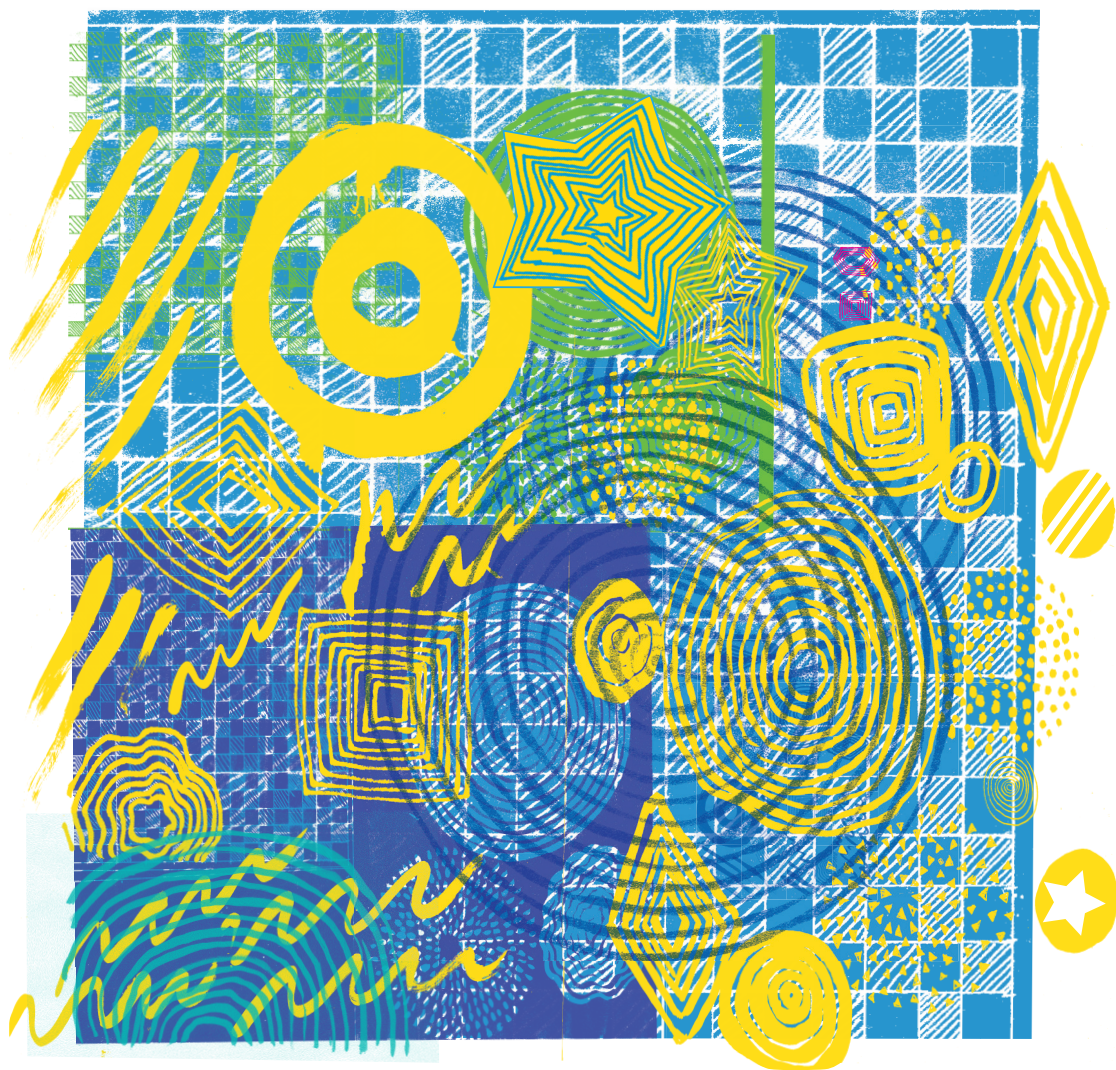


ÄÄNIÄ JA ÄÄNETTÖMYYTTÄ PALVELUKENTILLÄ

MARJA PELTOLA & JENNI MOISIO



Katsaus lasten ja nuorten palvelukokemuksia
koskevaan tietoon

Ääniä ja äänettömyyttä palvelukentillä

Katsaus lasten ja nuorten
palvelukokemuksia koskevaan tietoon

Ääniä ja äänettömyyttä palvelukentillä

Katsaus lasten ja nuorten
palvelukokemuksia koskevaan tietoon

MARJA PELTOLA & JENNI MOISIO

NUORISOTUTKIMUSSEURA RY.
NUORISOTUTKIMUSVERKOSTO



Nuorisotutkimusverkoston julkaisut

Tiede

Teosten sisältö ja tyyli ovat akateemisten kriteerien mukaisia.

Kenttä

Erilaiset raportit ja selvitykset.

Liike

Ajankohtaiset yhteiskunnalliset puheenvuorot.



SOSIAALI- JA
TERVEYSMINISTERIÖ

Lapsi- ja
perhepalveluiden
muutosohjelma

HALLITUKSEN
KÄRKIHANKE

Kannen kuva: Ilmari Hakala

Kustannustoimitus: Salla Niemi, Virtapyörre Oy

Taitto: Aleksi Salokannel · S I S I N

Tiivistelmän käännökset: Käännöstoimisto Bellcrest Translations Oy

Painopaikka: Unigrafia, Helsinki

© Nuorisotutkimusseura ja tekijät 2017

Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja (Nuorisotutkimusseura)

ISSN 1799-9219, nro 190, sarja: Kenttä

Verkkojulkaisuja (Nuorisotutkimusseura)

ISSN 1799-9227, nro 112, sarja: Kenttä

ISBN 978-952-7175-44-6 (nid.)

ISBN 978-952-7175-45-3 (PDF)

Sisällys

Johdanto	7
Tutkimuskatsauksen toteuttaminen	9
Hakuprosessi	10
Tutkimusten rajaus	12
Katsaukseen sisällytetyt julkaisut	14
Julkaisujen tieteenalat	14
Julkaisuissa käsitellyt palvelusektorit	16
Julkaisuissa käsitellyt erityisryhmät	19
Osallisuus, kohtaaminen ja yhdenvertaisuus palvelukentän haasteina	21
Monimutkainen osallisuus	21
Kohtaaminen osallisuuden ulottuvuutena	23
Yhdenvertaisuus ja eriarvoisuus	24
Tulosten sektorikohtaista tarkastelua	27
Koulutus päiväkodista korkeakouluun	27
Vapaa-ajan palvelut	30
Suojelu ja kontrolli	32
Työ, terveys ja hyvinvointi	35
Lasten ja nuorten ympäristö	37
Vammaisuus, erityinen tuen tarve ja erityisopetus	38
Aukkokohtia palvelututkimuksen kentällä	41
Monikulttuurisuus ja etnisyys	41
Näkymätön sateenkaarilapsuus	42
Vammaisuus	42
Terveys ja mielenterveys	43
Lopuksi	45
Lähteet	48
Liite 1. Käytetyt hakusanat	64
Liite 2. Opinnäytetyöt (n=219)	67
Liitetaulukko. Katsaukseen sisällytetyt julkaisut (n=224)	80
Tiivistelmä	120
Abstrakt	121
Abstract	122

Johdanto

Lapsen oikeuksien sopimuksen 12 artikla kuuluu seuraavasti:

1. Sopimusvaltiot takaavat lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeuden vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.
2. Tämän toteuttamiseksi lapselle on annettava erityisesti mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimissa joko suoraan tai edustajan tai asianomaisen toimielimen välityksellä kansallisen lainsäädännön menettelytapojen mukaisesti.

Tämä artikla on taustana monelle lasten kuulemista ja osallisuutta koskevalle keskustelulle sekä kotimaassa että kansainvälisesti. Laajasti hyväksytty lapsen oikeuksien sopimus on Euroopan unionin lasten oikeudellista asemaa koskevan lainsäädännön ja ohjeistuksen pohjana. Euroopan unionin tasolla on viime vuosien aikana kiinnitetty aiempaa enemmän huomiota lasten oikeuksien konkretisoimiseen, niitä koskevien käytäntöjen yhdenmukaistamiseen ja suositusten antamiseen jäsenvaltioille. Euroopan neuvoston ministerikomitean vuonna 2012 antamissa suosituksissa lasten ja nuorten oikeudesta tulla kuulluksi selvennetään kuulemiseen liittyviä periaatteita ja jäsenvaltioiden veloitteita. Komitea antaa yhteensä 26 suositusta liittyen lasten ja nuorten osallistumisoikeuden suojaamiseen, sen edistämiseen ja siitä tiedottamiseen sekä osallistumisen tilojen luomiseen. Yhtenä suosituksena mainitaan sen varmistaminen, että lapsi- ja perhepalveluiden tuottajat tukevat lasten ja nuorten osallistumista palveluiden kehittämiseen, toteuttamiseen ja arviointiin. (Euroopan neuvoston ministerikomitea 2012.)

Suomi ratifioi lapsen oikeuksien sopimuksen vuonna 1991 ja on sitoutunut toimimaan Euroopan unionin lainsäädännön puitteissa. Velvoite lasten kuulemiseen heitä koskevissa asioissa on siten yksiselitteisesti sekä kansallista lainsäädäntöä että viranomaistoimintaa velvoittava. Lasten kuulemista koskevien säännösten valossa lapsia ja nuoria ei tule nähdä vain lainsäädännön, toimenpiteiden ja palveluiden tarjoamin keinoin suojeltavina kohteina. Lapset ja nuoret tulee tunnustaa aktiivisina toimijoina, joiden mielipiteitä tulee kuulla ja toimijuutta kunnioittaa suunniteltaessa ja toteutettaessa heille kohdistettuja palveluita ja toimia. Tämä velvollisuus koskee Suomessa kaikkia lasten ja nuorten kanssa toimivia viranomaisia, ja se on erikseen kirjattu muun muassa lastensuojelulakiin ja nuorisolakiin.

Käytännössä lasten oikeus tulla kuulluksi toteutuu Suomessa vaihtelevilla tavoilla. YK:n lapsen oikeuksien komitea on vuonna 2011 huomauttanut muun muassa, että lasten osallistumisoikeus on Suomessa ymmärretty usein liian kapeasti ja se on liitetty lähinnä lapsen kuulemiseen häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimissa. Lisäksi komitea on ollut huolissaan siitä, että vähemmistöihin ja erityisryhmiin kuuluvien lasten – saamelaisten, romanien, maahanmuuttajien, vammaisten lasten, lastensuojelutoimien



kohteena olevien lasten sekä vankeusrangaistusta suorittavien nuorten – oikeuksien toteutumiseen ei kiinnitetä riittävästi huomiota. (Lapsen oikeuksien komitea 2011.)

Lasten oikeus tulla kuulluksi ja siihen liittyvät haasteet tiedostetaan Suomessakin aiempaa paremmin. Ne on otettu huomioon Juha Sipilän hallituksen ohjelmassa, jonka yhtenä tavoitteena on lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja omien voimavarojen vahvistaminen. Hallitus on tavoitteidensa saavuttamiseksi käynnistänyt 26 kärkihanketta, joista lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma on yksi. (Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma 2016, 3.) Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman tavoitteena on *kehittää lapsi- ja perhelähtöisiä palveluita sekä lapsen oikeuksia vahvistavaa toimintakulttuuria lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin sekä heidän omien voimavarojensa vahvistamiseksi* (mt.). Kehittämistyön tietoperustan tueksi muutosohjelmassa kerätään tietoa lasten ja nuorten palvelukokemuksista. Tämä tavoite on käsillä olevan katsauksen keskeinen tausta. Katsauksen tehtävänä on kerätä yhteen olemassa olevaa kotimaista tutkimusperustaista tietoa lasten ja nuorten palvelukokemuksista vuosilta 2000–2016 lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman kehittämistyön tueksi, mutta toki samalla laajempaan käyttöön tutkimuksen ja palvelukehittämisen kentillä.

Samalla kun tutkitaan lasten ja nuorten kokemuksia palveluiden piirissä sekä arvioita konkreettisista palvelusisällöistä, aukeaa mahdollisuus tarkastella, missä määrin lapset ja nuoret kokevat voivansa itse vaikuttaa palveluihin, niiden saavutettavuuteen, muotoon ja sisältöihin. Missä määrin lapset ja nuoret ovat osallisina palveluiden määrittelyssä, kehittämisessä ja toteutuksessa? Tutkimusta voidaan pitää yhtenä välillisenä tapana kuulla lapsia ja nuoria heitä koskevissa asioissa. Tätä kautta katsauksen kolmantena tavoitteena on arvioida, missä määrin ja minkä palveluiden kontekstissa toteutuu lasten ja nuorten oikeus tulla kuulluksi. Onko tutkimuskentällä identifioitavissa tietoaaukkoja, sektoreita tai ryhmiä, jota koskevaa kokemustietoa ei ole tutkimuksen keinoin saatu tai osattu kysyä?

Tutkimuskatsauksen toteuttaminen

Tarve tutkimustietoa yhteen kokoaville, yleiskuvan tarjoavalle meta- ja katsaustutkimukselle kasvaa tutkimustiedon lisääntymisen myötä (Kallio 2016, 26–27). Tässä raportissa luomme katsauksen saatavilla oleviin kotimaisiin tutkimuksiin ja selvityksiin koskien lasten ja nuorten näkemyksiä ja kokemuksia palveluiden piirissä, ja kokoamme niiden tulokset ja suositukset yhteen. Käsitteellisenä lähtökohtana ja kiinnostuksen kohteena ovat *lasten ja nuorten palvelukokemukset*, mikä samalla asettaa katsauksen keskeisimmät rajaukset:

- *Lapsilla ja nuorilla* tarkoitetaan katsauksessa Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman tavoitteita seuraten ensisijaisesti alle 18-vuotiasta väestöä. Katsauksen piiriin kuuluvat tutkimukset, joissa lapset ja nuoret ovat keskeisiä informantteja. Erityisesti pienten lasten kohdalla on mukaan otettu etnografiset tutkimukset, joissa lasten kokemukset välittyvät tutkijan havainnoinnin kautta. Tutkimuksia, joissa lasten ja nuorten ääni välittyy vain vanhempien ja/tai ammattilaisten kautta, on otettu mukaan yksittäistapauksissa (kun lapsen tai nuoren oma kertominen on syystä tai toisesta estynyt). Joitakin täysi-ikäistyneitä nuoria aikuisia koskevia tutkimuksia on sisällytetty katsaukseen, sillä niissä monin paikoin reflektoidaan alaikäisenä tapahtuneita palvelukokemuksia.
- *Palveluilla* tarkoitetaan sekä lapsille ja nuorille kohdistettuja palveluita että kaikille ikäryhmille kohdistettuja palveluita, joita lapset ja nuoret käyttävät. Näin ollen katsauksen piiriin ovat alusta alkaen kuuluneet muiden muassa varhaiskasvatus, koulutus-, sosiaali-, terveys-, nuoriso- ja vapaa-ajan palvelut, poliisin, tuomioistuinten, rikosseuraamuslaitoksen ja joukkoliikenteen palvelut sekä yhdyskuntasuunnittelu. Lisäksi tietoa on koottu koskien kokemuksia erityisryhmille kohdennetuista palveluista (esim. vammaispalvelut) ja erityisryhmien (esim. etniset vähemmistöt, sateenkaarinuoret) kokemuksista palveluiden piirissä.
- *Kokemus* viittaa tässä yhteydessä lasten ja nuorten yksilölliseen kerrontaan palveluita koskien. Arviot, näkemykset ja kertomukset – oli ne kerätty laadullisesti tai määrällisesti – koskevat siis nimenomaisesti palveluita. Palveluiden piirissä tehty tutkimus, joka esimerkiksi kartoittaa ainoastaan lasten ja nuorten hyvinvointia tai tarkastelee heidän muita elämänalueitaan, ei siis kuulu tämän katsauksen piiriin. Joskaan rajanvetoa palveluita koskevien ja muita elämänalueita koskevien tutkimusten välillä ei kaikissa tapauksissa ole helppo vetää.

Katsaus on toteutettu erityisesti Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman tarpeita silmällä pitäen, mikä osaltaan muokkaa painopisteitä ja rajoituksia. Muutosohjelman tavoitteena on julkisten palveluiden kehittäminen, joten katsauksessa painopiste on



vastaavasti julkisissa palveluissa sekä julkisen sektorin ja kolmannen sektorin yhteistyössä toteutetuissa palveluissa. Harkinnanvaraisesti katsaukseen on sisällytetty joitakin yksityistä palveluntuotantoa koskevia tutkimuksia. Tieteellisen tutkimustiedon lisäksi mukaan on otettu hallinto-organisaatioissa sekä lapsi- ja nuorisojärjestöissä toteutetut selvitystyyppiset julkaisut siltä osin kuin ne sisältävät kärkihankkeen tarpeiden kannalta relevanttia, tutkimusperustaista tietoa. Katsaus rajattiin koskemaan vuosien 2000–2016 aikana julkaistuja tutkimuksia ja selvityksiä.

Katsauksen tilaajan kanssa sovittujen raamien perusteella katsaus keskittyy suomenkieliseen ja elektronisesti saatavilla olevaan tutkimukseen. Toteutuksen tiiviistä aikajänteestä ja sovituista rajauksista johtuen hakuprosessi on ollut pääasiassa suomenkielinen, vaikka myös suppeammat englanninkieliset tietokantahaut on suoritettu. Englannin- ja ruotsinkielisiä tutkimuksia on sisällytetty katsaukseen sen mukaan kuin niitä on suomenkielisten tiivistelmien ja hakusanojen perusteella hakujärjestelmän haaviin osunut. Lisäksi mukaan on otettu osin käsin ja tutkimus- ja tutkijakohtaisten, hakua täydentävien toimien avulla englanninkielistä materiaalia. Keskittyminen suomenkieliseen aineistoon oli ennen kaikkea tutkimusekonominen rajaus, eikä rajauksella haluta vähätellä kielivähemmistöihin kuuluvien lasten ja nuorten palvelukokemusten selvittämisen tärkeyttä tai kansainvälisten julkaisujen merkitystä. On hyvin todennäköistä, että englannin- ja ruotsinkielistä tutkimusta on jäänyt katsauksen ulkopuolelle, joten näiden selvittäminen jatkotutkimuksen avulla on äärimmäisen tärkeää.

Hakuprosessi

Katsauksen piiriin kuuluvaa tutkimusta tehdään monilla tieteenaloilla. Lapsuudentutkimus ja nuorisotutkimus ovat tyypillisesti monitieteisiä aloja, ja niihin liittyvää tutkimuskirjallisuutta luokitellaan useammilla tavoilla. Lisäksi useassa tapauksessa lasten ja nuorten palvelukokemuksia koskevaa tutkimustietoa löytyy osana tutkimuksia, joiden tutkimustehtävä ei ole muotoiltu ensisijaisesti palvelukokemuksista lähtien; esimerkiksi eri instituutioiden toimintaa tarkastelevista tutkimuksista, joissa yhtenä informanttiryhmänä ovat olleet lapset ja nuoret. Tämä moninaisuus tarkoittaa, että systemaattisen katsauksen tekeminen ennalta sovittuihin hakusanoihin perustuen (ks. Coren & Fisher 2016) olisi vaatinut mittavan ja aikaa vievän taustatyön. Tämän katsauksen aikaraamien rajoissa olemme toteuttaneet tutkimusten haun ja valinnan prosessuaalisesti etsien ja kokeillen sekä alan tutkijoita konsultoiden. On mahdollista, että näin edeten osa lasten ja nuorten palvelukokemuksia koskevasta tutkimuksesta on jäänyt katsauksen tavoittamattomiin. Lisäksi hakusanojen puuttuminen tai niiden muotoilu muusta kuin palvelututkimuksesta käsin on saattanut jättää relevantteja julkaisuja katsauksen ulkopuolelle.

Katsaustutkimus perustuu lähdeaineiston systemaattiseen tarkasteluun, mutta siitä huolimatta toteutukseen liittyy runsaasti tutkijan tulkintaa, harkintaa ja valintoja (Kallio 2016). Tässä katsauksessa ovat monin paikoin olleet tulkittavissa useammalla kuin yhdellä tavalla muun muassa kysymykset siitä, millaista tutkimusta voidaan pitää

palvelukokemuksia koskevana, mitkä ovat yksittäisten tutkimusten keskeisimpiä tuloksia tämän katsauksen kannalta ja mitkä teemat yhdistävät erilaisia tutkimuksia ja selvityksiä. Pääasiallisena ohjenuoranamme olemme tulkintatehtävässämme pitäneet Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman tarpeita: siis sitä, minkälaisesta tiedosta katsomme olevan erityistä hyötyä palveluiden kehittämistyössä. Muunkinlaista tietoa aineistosta olisi toki ollut nostettavissa esiin. Tulkintaprosessi on tapahtunut valinnoista keskustellen, perusteellisimmin hankkeen sisällä, mutta lisäksi aihepiirin muiden tutkijoiden sekä tilaajatahon kanssa. Näin valintoja ja tulkintaa on ohjannut kollegiaalinen kriittisyys. Käytännön tasolla oppia ja perusteluja tutkimuskäytännöille on haettu olemassa olevista laadukkaista tutkimuskatsauksista (Pekkarinen 2010; Berg & Piirtola 2014). Vaikka palvelujen kehittämisessä voi ja kannattaa oppia historiasta, historian tutkimuksen piiriin kuuluvat julkaisut on jätetty tämän katsauksen ulkopuolelle. Samoin media palveluna on tällä kertaa rajattu katsauksen ulkopuolelle.

Katsaukseen sisällytettyjen tutkimusten ja selvitysten haut on suorittanut Jenni Moisio elo-syyskuussa 2016. Haut on suoritettu seuraavien tietokantojen, hakukoneiden, verkkosivustojen ja kontaktien kautta:

1. Elektroniset tietokannat: ARTO, Doria, Linda, Medic, Ebscohost
2. Google Scholar ja Google
3. Katsauksen kannalta oleellisten järjestöjen, seurojen ja hallinto-organisaatioiden verkkosivujen julkaisuja koskevat osiot:

Allianssi ry ja sen jäsenjärjestöt; Lastensuojelun Keskusliitto ja sen jäsenjärjestöt; Kasvatus ja perheneuvonta ry; Seta ry; Väestöliitto; Oikeusministeriö, Sisäministeriö, Sosiaali- ja terveysministeriö; Opetus- ja kulttuuriministeriö; Oikeus.fi; Valtioneuvoston kanslia; Valtioneuvoston julkaisuarkisto VALTO; Rikosseuraamuslaitos; Aluehallintovirastot; Lapsiasiavaltuutettu; Helsingin kaupunki; Helsingin Seudun Liikenne; Helsingin kaupungin tietokeskus; Vantaan kaupunki; Espoon kaupunki; Kela (tutkimusosasto); Terveiden ja hyvinvoinnin laitos; Sosiaalialan osaamiskeskukset; Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti; Poliisiammattikorkeakoulu; ammattikorkeakoulut; yliopistot; Turun lapsi- ja nuorisotutkimuskeskus; Nuorisotutkimusseura.
4. Nuorisotutkimus-lehden manuaalinen selaus
5. Lapsia ja nuoria palvelukonteksteissa tutkineiden tutkijoiden julkaisujen selaus
6. Sähköpostitiedustelut Nuorisotutkimusverkoston tutkijoille ja Lapsuudentutkimuksen seuran hallituksen jäsenille.

Elektronisten tietokantojen sekä Google Scholarin ja Googlen hauissa käytettiin erilaisia asiasanoja ja niiden yhdistelmiä. Doriassa selattiin asiasanalistaa ja sieltä relevanttien asiasanojen kohdalla olleita julkaisuja. (Ks. Liite 1.)

Hakuprosessi alkoi kartoittamalla elektronisten tietokantojen antia *palvelu-* ja *kokemus-* sekä *lapsi-* tai *nuori-*hakusanoilla ja niiden eri yhdistelmillä. Viitteitä löytyi muutamasta kymmenestä aina satoihin, mutta niiden relevanssi jäi heikoksi. Koska tällä metodilla ei löytynyt kuin kymmenkunta relevanttia tutkimusta, julkaisujen etsimistä jatkettiin lisäämällä hakusanoihin spesifi palvelusektori (esim. mielenterveyspalvelut), prosessi (esim. huostaanotto) tai instituutio (esim. vankila), katsauksen kiinnostuksen kohteiden mukaisesti. Myös *kokemus-*sanana muita vaihtoehtoja hyödynnettiin (esim. käsitys). Erityisryhmien kokemuksia kartoitettavia tutkimuksia etsittiin käyttämällä hakusanoina näiden ihmisryhmien nimityksiä (esim. romanit). Elektronisten tietokantojen hakuja suoritettiin kymmenittäin ja hakusanoja oli niin ikään kymmenittäin. (Ks. liite 1.) Tietokantahakuja vastaavia hakuja suoritettiin Google Scholarissa ja Googlessa. Näistä löytyi eri hakusanayhdistelmillä tuhansittain viitteitä, mutta relevanttien julkaisujen määrä jäi heikohkoksi. Elektroniset haut lopetettiin siinä vaiheessa, kun jo löydetty julkaisut alkoivat toistua hauissa.

Eri nuorisalojen järjestöjen, seurojen ja hallinto-organisaatioiden sivuilta löytyi joitakin kymmeniä julkaisuja. Näiltä verkkosivuilta sekä Nuorisotutkimus-lehdestä löytyi suuri osa tavoitetuista ei-elektronisista julkaisuista. Hedelmälliseksi hakumetodiksi osoittautuivat tutkijayhteisössä käydyt keskustelut ja sähköpostitiedustelut, joiden kautta tuli ilmi monia aihetta tutkineiden tutkijoiden nimiä ja heidän julkaisujaan. Näin tavoitettiin useita tutkimuksia, jotka eivät tulleet ilmi missään hauissa. Tämä johtui osaltaan joidenkin julkaisujen puutteellisista hakusanatiedoista ja osaltaan siitä, että lasten ja nuorten palvelukokemuksia koskevaa tutkimustietoa syntyy ”sivutuotteena” jonkin toisen tutkimuskysymyksen ohjatessa tutkimusta, jolloin asiasanat laaditaan silmällä pitäen muunlaisia tarpeita kuin palvelututkimuksen tarpeita.

Tutkimusten rajaus

Kaikkiaan hakuprosessin aikana käytiin jollain tasolla läpi 558 julkaisua. Tästä määrästä erotettiin omaksi ryhmäkseen pro gradu -tutkielmat, ammattikorkeakoulujen alemmat ja ylempät opinnäytetyöt sekä diplomityöt (n=219). Elektronisesti löytyvät opinnäytetyöt listattiin (ks. liite 2), mutta suuren määrän ja käytettävissä olevan rajatun ajan vuoksi niitä ei sisällytetty varsinaiseen katsaukseen¹. Opinnäytetöiden suuri lukumäärä on kuitenkin jo sinänsä huomion arvoinen seikka, joka kertoo, että merkittävä osuus lasten ja nuorten palvelukokemuksia kartoitettavaa tutkimusta toteutuu opinnäytetöiden muodossa.

Aluksi tarkoituksena oli ottaa mukaan vain elektronisesti saatavilla olevat tutkimukset ja selvitykset, mutta mukaan päädyttiin ottamaan aihepiiriin kannalta relevantit ja riittävän helposti saatavilla olevat ei-elektroniset julkaisut, sillä muussa tapauksessa

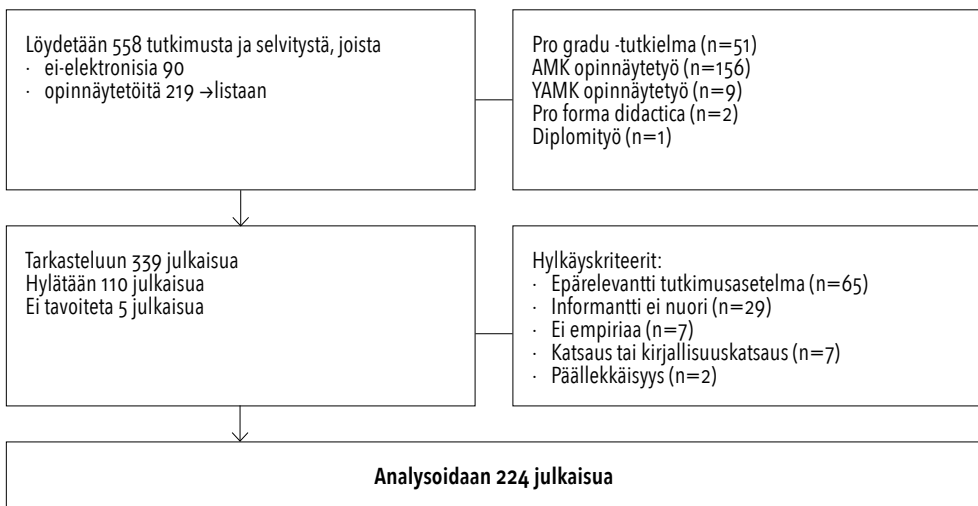
¹ Koska opinnäytetyöt on listattu otsikkotason tarkastelun perusteella eikä sisältökohtaiseen tarkasteluun lähdetty, saattaa opinnäytetöistä löytyä töitä, jotka eivät vastaa kaikilta osin muita tässä mainittuja rajauksia.

katsauksen anti tarkastellun jakson alkuvuosilta olisi jäänyt niukaksi. Ajallisesti lyhyessä hankkeessa tutkimusekonomiset syyt määrittivät siis joiltain osin ei-elektronisten julkaisujen valikoitumista mukaan.

Opinnäytetöiden omaksi ryhmäkseen erottamisen jälkeen tarkasteluun jäi 339 julkaisua, jotka listattiin Mendeley-viitteidenhallintaohjelmaan ja lajiteltiin tematiikan perusteella kansioihin yleiskuvan saamiseksi. Tutkimusten ja selvitysten relevanssia arvioitiin aluksi otsikkotasolla ja tiivistelmän perusteella, jos sellainen oli saatavissa. Jos tiivistelmää ei ollut saatavilla, selattiin tutkimuksen johdantoa sekä johtopäätöksiä yleiskuvan saamiseksi. Selvitystyyppisten julkaisujen arviointi oli välillä haastavaa tiivistelmien sekä metatekstin puutteen vuoksi, jolloin tutkimusasetelma ja tutkimuksen tarkoitus eivät välttämättä olleet nopeasti löydettävissä. Tutkimusasetelman tarkastelussa kiinnitettiin erityistä huomiota siihen, ketkä olivat tutkimuksen informanteja. Prosessin alussa, kun aineistomassan koosta ei ollut tarkkaa kuvaa, mukaan otettiin tutkimukset ja selvitykset, joissa lapsen tai nuoren näkökulmaa selvitettiin myös vanhemmat tai ”perhe” informanttina. Prosessin edetessä nämä julkaisut jätettiin valtaosin katsauksen ulkopuolelle, ja niistä poimittiin mukaan vain sellaiset tutkimukset, joissa lapsen tai nuoren oma kerronta oli syystä tai toisesta estynyt. Tutkimukset, joissa informanttina oli vain ammattilais- tai viranomaistaho, rajattiin alusta alkaen katsauksen ulkopuolelle.

Tarkemman lukemisen ja analyysin perusteella kustakin tutkimuksesta ja selvityksestä kerättiin perustiedot koskien tieteenalaa, tyyppiä ja käsiteltyä palvelusektoria sekä kirjoitettiin tiivistykset koskien tutkimustehtävää, aineistoa ja menetelmää sekä katsauksen kannalta relevantteja tuloksia ja johtopäätöksiä. Nämä tiedot on esitetty entisestään tiivistäen liitetaulukossa. Samalla julkaisujen relevanssia punnittiin aiempaa yksityiskohtaisemmin, ja aineistosta poistettiin epärelevantteina 110 julkaisua. Viisi ei-elektronista julkaisua jäi lisäksi katsauksen ulkopuolelle heikon tavoitettavuuden vuoksi. Näin ollen katsauksen lopulliseksi aineistoksi jäi 224 tutkimusta ja selvitystä. (Ks. kuvio 1.)

Kuvio 1. Hakuprosessi ja tutkimusten rajaus.



Katsaukseen sisällytetyt julkaisut

Katsaukseen sisällytetyt 224 tutkimuksellista julkaisua on koottu liitetaulukoon, josta käy ilmi kunkin julkaisun nimi, tyyppi, tieteenala, julkaisussa käsitelty palvelusektori(t) ja, mikäli relevanttia, erityisryhmä(t), lyhyt kuvaus tutkimuksen tai selvityksen tarkoituksesta ja toteutuksesta sekä katsauksen kannalta relevanteista tuloksista. Julkaisujen yhteenvedo on tehty tämän katsauksen tarkoitusta – lasten ja nuorten palvelukokemusten selvittämistä – silmällä pitäen, joten muut julkaisuissa mahdollisesti käsitellyt kohderyhmät ja tulokset on jätetty tiiviin ilmaisuun välttämättömyyden vuoksi mainitsematta. Julkaisujen lasten ja nuorten palvelukokemusten kannalta keskeisten havaintojen yhteenvedo on vaatinut huomattavan määrän tutkimuksellista tulkintaa ja valintoja.

Kaikista analysoiduista julkaisuista 87 on joko tieteellisissä lehdissä tai kokoomateoksissa julkaistuja tieteellisiä artikkeleita ja 82 selvitystyyppisiä tekstejä (raportteja, arviointeja, selvityksiä), mikä tekee tieteellisistä artikkeleista ja selvityksistä katsauksen yleisimmät lähdetyypit. Niiden lisäksi käytiin läpi 38 väitöskirjaa, kymmenen tieteellistä monografiaa ja seitsemän lisensiaatintutkimusta (ks. taulukko 1.)

Taulukko 1. Katsaukseen sisällytetyt julkaisut tieteenalan ja tyypin mukaan.

	Selvitys	Tieteellinen artikkeli	Väitöskirja	Monografia	Lisensiaatintutkimus	Yhteensä
Sosiaali- ja yhteiskuntatiede	43	55	17	8	6	129
Kasvatustiede	1	19	16	1		37
Lääke-, terveys- ja hoitotiede	1	5	4			10
Ympäristötiede	1	4				5
Liikuntatiede		4	1			5
Oikeustiede					1	1
Kauppätiede	1					1
Humanistiset tieteet				1		1
Muu	35					35
Yhteensä	82	87	38	10	7	224

Julkaisujen tieteenalat

Tutkimusten tieteenalakohtainen kategorisointi oli monissa tapauksissa haastavaa, sillä monitieteiset lähestymistavat ovat palvelukontekstin tutkimuksessa sekä perusteltuja että suhteellisen laajasti hyödynnettyjä. Vaikeasti kategorisoitavissa tapauksissa tutkimuksen tieteenala ratkaistiin sen mukaan, mille alalle julkaisun ainoan tai ensimmäisen kirjoittajan työ pääasiallisesti lukeutui.

Tarkasteltaessa karkealla tasolla katsaukseen valikoituneiden tutkimusten tieteenaloja (taulukko 1), keskeisin havainto liittyy sosiaali- ja yhteiskuntatieteiden korostuneeseen rooliin: yli puolet kaikista tavoitetuista tutkimuksista ja selvityksistä luokiteltiin sosiaali- ja yhteiskuntatieteiden piiriin. Sosiaali- ja yhteiskuntatieteiden rinnalla kasvatustieteessä tehdään merkittävässä määrin lasten ja nuorten palvelukokemuksia koskevaa tutkimusta, jonka keskiössä suurimmassa osassa tapauksista on koulutussektori. Sosiaali- ja yhteiskuntatieteellisten ja kasvatustieteellisten julkaisujen ohella kolmas suurempi ryhmä on ”Muu”-kategoriaan luokitellut selvitykset. Nämä selvitykset² eivät perustuneet tiettyyn tieteelliseen viitekehykseen, joka olisi ollut kategorisoitavissa jonkin tieteenalan alle; niiden tehtävänä oli tuottaa kuvailevaa tai kartoittavaa tietoa lasten ja nuorten kokemuksista ja näkemyksistä jonkin palvelun tai hankkeen piirissä.

Näiden kolmen suuremman tutkimusryppään ohella muilta tieteenaloilta tavoitettu tutkimus on vähäisempää, mutta hyvin kiinnostavia näkökulmia tarjoavaa. Lääke-, terveys- ja hoitotieteiden piiristä tavoitettiin yhteensä kymmenen julkaisua ja ympäristö- ja liikuntatieteiden piiristä viisi julkaisua molemmista. Lisäksi yksittäisiä tutkimuksia löydettiin oikeustieteiden, kauppatieteiden ja humanististen tieteiden piiristä. (Ks. taulukko 1.)

Sosiaali- ja yhteiskuntatieteiden korostuminen palvelukokemuksia koskevan tutkimuksen tieteellisenä viitekehyksenä on ymmärrettävää; ovathan yhteiskunnalliset instituutiot, niiden tarjoamat palvelut sekä yksilölliset kokemukset niiden piirissä usein kiinnostuksen keskiössä. Sosiaali- ja yhteiskuntatieteellisen ja kasvatustieteellisen tutkimuksen vahva rooli palvelukokemusten tutkimuksen kentällä saattaa kuitenkin jossain määrin kaventaa tarkastelun kohteeksi valikoituvien palveluiden piiriä näiden tieteenalojen kiinnostuksen kohteiden mukaisesti. Esimerkiksi (perus)terveydenhuollon palvelut eivät tämän katsauksen valossa nouse usein tutkimuksen kohteeksi, vaikka todennäköisesti jokaisella Suomessa asuvalla lapsella ja nuorella on kokemuksia niistä (ks. alaluku ”Työ, terveys ja hyvinvointi”). Palveluiden laatua ja vaikuttavuutta tutkitaan toki laajastikin esimerkiksi terveys- ja lääketieteen piirissä, myös lasten ja nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta, mutta fokus lienee useammin yksilö- tai ryhmätason fyysisissä tai psykofyysisissä seurauksissa kuin palvelukokemuksissa. Lisäksi lasten ja nuorten palvelukokemuksia muun muassa terveys- ja sosiaalipalveluiden piirissä on tutkittu verraten usein eri alojen opinnäytteissä (ks. liite 2), jotka rajattiin tämän katsauksen ulkopuolelle.

Toki on mahdollista, että tieteenalakohtaiset erot esimerkiksi tutkimuskirjallisuuden kielessä tai käytetyissä asiasanoissa ovat tehneet osasta olemassa olevaa tutkimusta vaikeasti tavoitettavaa sosiaali- ja yhteiskuntatieteitä edustaville katsauksen kirjoittajille. On huomattava, että sosiaali- ja yhteiskuntatieteet on tässä tapauksessa ymmärretty laajasti kattaen sosiologian, sosiaalityön ja sosiaalipsykologian kaltaisten oppiaineiden lisäksi muun muassa

2 Selvityksiin luokitellut julkaisut olivat hyvin heterogeeninen joukko, sillä niihin lukeutui osittain sekä tieteellisiä viitekehyksiä hyödyntäviä, akateemisia käytäntöjä seuraavia julkaisuja että kevyemmällä viittauskäytännöllä ja viitekehyksellä suoritettuja kuvailevia julkaisuja. Näistä jälkimmäiset on luokiteltu kategoriaan ”Muu” tieteenalaluokituksessa, kun taas edelliset on luokiteltu teoreettisen viitekehyksensä, käytetyn kirjallisuuden ja kirjoittajan taustayhteisön perusteella normaaliin tapaan tieteenalojen alle.



nuorisotutkimuksen ja sukupuolentutkimuksen. Palvelukokemusten laajempi tutkiminen myös muussa kuin sosiaali-, yhteiskunta- tai kasvatustieteellisessä kehyksessä olisi joka tapauksessa tervetullutta ja todennäköisesti tarjoaisi arvokkaita täydentäviä näkökulmia.

Julkaisuissa käsitellyt palvelusektorit

Katsaukseen sisällytetyt julkaisut ovat tarkastelukohteensa ja -laajuutensa suhteen moninainen joukko. Osassa pyritään selvittämään lasten ja nuorten hyvinvointia laaja-alaisesti, jolloin tutkimuskohteena ovat useat palvelusektorit ja mahdollisesti myös muut elämänaalueet. Tällaisia monialaisia julkaisuja ovat tyypillisesti laajateemaisiin kyselytutkimuksiin perustuvat tutkimukset ja selvitykset, mutta toisaalta osa jonkin pienehkön lapsi- tai nuorisoryhmän kokemuksia tiiviisti, esimerkiksi etnografisesti, tarkastelevista tutkimuksista. Näitä on aineistossa yhteensä 24. Jatkumon toisessa päässä ovat tutkimukset ja selvitykset, joissa kiinnostuksen kohteena on yksi palvelu ja sen tietty osa tai paikallinen toteuttamisen tapa, esimerkiksi tietyn päiväkotiryhmän toiminta. Yhteen palvelusektoriin keskittyviä tutkimuksia oli yhteensä 163. Lisäksi joukko tutkimuksia (n=37) keskittyy kahden tai kolmen palvelusektorin tarkasteluun kartoittavasta tai vertailevasta näkökulmasta.

Palvelusektorikohtaiset tiedot tutkimusten kiinnostuksen kohteina olevista palveluista on koottu taulukkoon 2. Tutkimusten palvelusektorikohtaista jakaantumista tarkastellessa on hyvä pitää mielessä, että tässä eritellyt palvelusektorit tai niiden alasektorit eivät ole yhteismitallisia sen paremmin kohdejoukkonsa kuin kattavuutensa puolesta. Erot muun muassa kohderyhmän koossa ja tutkitun palvelun spesifisyydessä osittain heijastuvat eri palveluihin kohdistuvan tutkimuksen määrässä – joskaan eivät selitä jakautumista kokonaan.

Palvelusektorikohtaisessa tarkastelussa voidaan hahmottaa tutkimuksen keskittymistä tietyille alueille. Ylivoimaisesti eniten julkaisuja löydettiin koskien koulutusta, kouluinstituutioita ja koulutuksen nivelvaiheita (perusaste ja toinen aste). Varsinkin nivelvaiheita koskevilla julkaisuilla huomio on useassa tapauksessa yhtä aikaa sekä perusasteen että toisen asteen koulutuksessa, mikä osaltaan selittää suurta julkaisujen määrää näiltä sektoreilta. Koulutuksen tutkimuksen alle sijoittui myös kapeampiin alasektoreihin (mm. koululiikunta, erityisopetus) keskittyviä tutkimuksia ja selvityksiä. Kaikkiaan koulutuksen tutkimuksen dominoiva asema lasten ja nuorten palvelukokemuksia koskevan tutkimuksen kentällä on selvä. Lisäksi koulutusta tai koulua käsitellään useissa monialaisesti palvelusektoria tarkastelevissa julkaisuissa. Koulutuksen ohella suurimpia tutkimuksellisia keskittymiä voidaan paikantaa lastensuojelun (n=30) sekä harrastuspalveluiden (n=22) ja nuorisotyön (n=19) piiristä.

Koulutus – erityisesti perusasteen koulutus mutta suurelta osin myös toisen asteen koulutus – sekä harrastuspalvelut ja nuorisotyö ovat ikäryhmäspesifejä eli erityisesti lapsille ja nuorille suunnattuja universaaleja (perus)palveluita, jotka tavoittelevat piiriinsä ”kaikkia” lapsia ja nuoria. Tämä kohdejoukon laajuus, ja samalla palveluiden piirissä olevien lasten ja nuorten suuri lukumäärä, saattaa osaltaan selittää, miksi tutkimusta

Taulukko 2. Julkaisuissa käsitellyt palvelusektorit.

Palvelusektori	n	koskee myös toista tai kolmatta palvelua
Perusasteen koulu	40	16
Lastensuojelu	30	4
Toisen asteen koulutus	26	13
Harrastuspalvelut	22	9
Nuorisotyö	19	8
Työvoimapalvelut	11	3
Varhaiskasvatus	10	1
Yhdyskuntasuunnittelu	10	3
Terveys- ja sairaanhoitopalvelut	9	2
Kunnallinen päätöksenteko	7	1
Sosiaalipalvelut	6	4
Vammaispalvelut	6	1
Erityisopetus	5	
Seksuaalikasvatus	5	
Kerhot	5	
Koululiikunta	4	
Poliisi	4	4
Vankeinhoito	4	2
Joukkoliikenne	3	1
Vartijat	3	3
Vastaanottokeskus	3	1
Mielenterveyspalvelut	3	1
Korkeakouluaste	2	1
Kouluruokailu	2	1
Päihdepalvelut	2	
Kirjastopalvelut	1	
Monialainen	24	

kohdistuu runsaasti juuri näihin palveluihin. Lapset ja nuoret myös viettävät koulussa enemmän aikaa kuin minkään toisen palvelun piirissä. Kasvatustiede painottuu lähes kokonaisuudessaan koulutuksen tutkimukseen. Koulutuksella on nykykäsityksen valossa hyvin korostunut rooli sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin että heidän aikuisuuteen johtavien polkujensa muotoutumisessa, mikä selittänee koulutukseen kohdistuvaa kiinnostusta muillakin tieteenaloilla. Myös harrastus- ja nuorisopalveluiden lasten ja nuorten hyvinvointia tukeva rooli on laajasti tiedossa.

Lastensuojelu palvelusektorina poikkeaa edellisistä koko ikäryhmälle tarjottavista palveluista, mikä tekee lastensuojelua koskevien tutkimusten runsaslukuisuudesta kiinnostavan ilmiön. Tutkimuksellista(kin) kiinnostusta lastensuojelua kohtaan saattaa selittää muun muassa syrjäytymisriskiä ja huono-osaisuutta koskeva yhteiskunnallinen huoli. Lastensuojelun tutkimus on niin ikään tunnustettu ja verraten hyvin verkostoitunut tutkimusala, mikä helpottaa yksittäisten tutkijoiden työtä. Vaikka sensitiivistä lastensuojelun tutkimusta ilman muuta tarvitaan, herättää teeman korostuminen palvelukokemustutkimuksen joukossa kriittisiäkin pohdintoja. Kohdistuuko tutkimuksellinen huoli herkemmin yksilöihin ja ryhmiin, jotka nähdään ”ongelmallisina” tai haavoittuvina? Ja voiko joiltain osin riskinä olla näihin ryhmiin kohdistuvan kontrollin ja ongelmapuheen vahvistuminen? Lastensuojelun tutkimiseen liittyy runsaasti eettisiä haasteita, minkä vuoksi tutkimusta tulisi suorittaa hyvin resurssien, mieluiten tutkimuskentän kokonaiskuvan säilyttäen.

Varhaiskasvatusta tai päiväkotia (n=10), yhdyskunta- tai kaupunkisuunnittelua (n=10) ja työvoimapalveluita (n=11) koskevaa tutkimusta tavoitettiin jonkin verran. Näistä varhaiskasvatus ja sen ohella kerhotoiminta (n=5) sekä työvoimapalvelut nivELYTvät koulutusjärjestelmän tarkasteluun sen vastakkaisissa päissä; erityisesti työvoimapalveluita koskevassa tutkimuksessa pohditaan melko runsaasti koulutuksen ja työelämän välistä nivELvaihetta. Terveys- ja sairaanhoitopalveluita koskevia julkaisuja tavoitettiin yhdeksän. Näistä suurin osa koskee erikoissairaanhoidon palveluita (sairaaloita), joten varsinkin perusterveydenhuollon tarkastelu jäi vähäiseksi. Kunnallinen päätöksenteko erotettiin omaksi ”palvelusektorikseen”, ja sitä koskevissa julkaisuissa (n=7) tarkastellaan ennen muuta lapsille ja nuorille kehitettyjä alueellisia tai valtakunnallisia kunnallisen vaikuttamisen hankkeita tai ryhmiä. Sosiaalipalveluiden tutkimusta voidaan pitää verraten vähäisenä (n=6), erityisesti verrattaessa suhteellisen runsaslukaiseen lastensuojelun tutkimukseen ja ottaen huomioon, että suurimmassa osassa tavoitettuja tutkimuksia sosiaalipalveluita tutkitaan yhdessä muiden palvelusektorien kanssa.

Jonkin verran tutkimusta kohdistuu tietyille erityisryhmille, kuten vankeinhoidon (n=4) tai vastaanottokeskusten (n=3) asukkaille tarjottuihin palveluihin. Tarkastellut erityisryhmät ovat verraten kapeita, mikä tekee tutkimusten suhteellisesta harvalukuisuudesta ymmärrettävää. Sen sijaan harmillisempaa on, että kaikille ikäryhmille tarjottuihin palveluihin, kuten joukkoliikenteeseen sekä terveys- ja kulttuuripalveluihin, näyttää kohdistuvan vain vähän tutkimusta lapsi- ja nuorisonäkökulmasta. Mikäli lapsia ja nuoria ei tunnisteta erityisenä asiakasryhmänä näiden palveluiden tai niitä koskevan tutkimus- ja kehittämistyön piirissä, vakavana riskinä on lasten ja nuorten erityisten tarpeiden sivuuttaminen niiden kehittämisessä.

Julkaisuissa käsitellyt erityisryhmät

Yhteensä 82 analysoiduissa julkaisuissa käsitellään jonkin tietyn erityisryhmän kokemuksia yhden tai useamman palvelun piirissä (taulukko 3). Viidessä näistä julkaisuista huomioitiin yhtä aikaa kaksi tai useampia erityisryhmiä tai tarkasteltiin näiden intersektioita (esim. erityisen tuen tarpeessa olevat monikulttuuriset lapset tai nuoret).

Taulukko 3.
Julkaisuissa käsitellyt erityisryhmät.

Erityisryhmä	n
Monikulttuuriset	28
Lastensuojelun asiakkaat	27
Vammaiset	14
Erityisen tuen tarve	8
Vankeinhoitoasiakkaat	5
Sateenkaarinuoret	4
Romanit	2
Saamelaiset	1

Yleisimmin huomioituja erityisteemoja ovat monikulttuurisuus (n=28) ja lastensuojeluasiakkuus (n=27). Monikulttuurisen erityisryhmän sisään on luokiteltu sekä maahanmuuttajia tai maahanmuuttotautaisia lapsia ja nuoria koskeva tutkimus että tutkimus, jossa monikulttuurisuus ilmiönä on keskeinen kiinnostuksen kohde. Jälkimmäisessä huomio on ollut yhtä aikaa sekä niin sanotun kantaväestön edustajissa että etnisissä vähemmistöryhmissä. Erikseen eroteltiin julkaisut, joissa Suomessa pitkään asuneisiin etnisiin vähemmistöihin kuuluvat lapset ja nuoret olivat keskeisiä informantteja. Näitä tutkimuksia oli yhteensä vain kolme: yhdessä tarkastellaan saamelaisia ja kahdessa romanilapsia ja -nuoria. Lastensuojelun asiakkaisiin kohdistuvien tutkimusten runsaslukuisuus heijastelee lastensuojelututkimusten runsaslukuisuutta, joskin pienehkö osa lastensuojelun asiakkaisiin kohdistunutta tutkimusta koskee näiden lasten tai nuorten kokemuksia jonkin muun palvelusektorin kuin lastensuojelun piirissä.

Vammaiset ovat sisäisesti hyvin heterogeeninen ryhmä, joka tässä luokittelussa kattaa sekä erilaiset fyysiset vammat että kehitysvammat. Vaikka vammaiset ovat kolmanneksi useimmin käsitelty erityisryhmä (n=14), merkillepantavaa on, että tavoitetut julkaisut ovat suurelta osin selvityksiä – akateemista tutkimusta vammaisuudesta on niukasti. Vammaisuutta ja ”erityisyyttä” käsitellään kylläkin erityisopetuksen ja erityisen tuen tarpeen (n=8) yhteydessä koulutussektorin tutkimuksen sisällä myös tieteellisissä julkaisuissa. Vammais- ja vammais- ja nuoria koskevassa tutkimuksessa fyysisesti vammautuneet lapset ja nuoret ovat kehitysvammaisia lapsia ja nuoria useammin tutkimuksen kohteina.



Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvät kysymykset olivat verraten näkyvästi esillä palvelututkimusta karkealla tasolla tarkasteltaessa, mutta tarkempi analyysi osoitti, että usein sateenkaariteemoja käsitellään tutkimuksissa ja selvityksissä siten, että informanteiksi nimetään ”perheet” tai vanhemmat. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat lapset tai nuoret olivat informanteina lopulta vain neljässä tutkimuksessa.

Katsaukseen sisällytetyt julkaisut pähkinänkuoressa

- 224 tutkimuksellista julkaisua, joista suurin osa tieteellisiä artikkeleja (n=87) ja selvityksiä (n=82).
- Yleisimmät tieteenalat ovat sosiaali- ja yhteiskuntatieteet sekä kasvatustieteet.
- Yleisimmin käsitellyt palvelusektorit ovat perusasteen ja toisen asteen koulutus, lastensuojelu, harrastuspalvelut sekä nuorisotyö. Lisäksi palvelusektoreita monialaisesti tarkastelevia julkaisuja on melko runsaasti.
- Monikulttuurisuus, lastensuojelukonteksti ja vammaisuus olivat useimmin käsiteltyjä erityisalueita.

Osallisuus, kohtaaminen ja yhdenvertaisuus palvelukentän haasteina

Toimijuus, osallisuus sekä näiden tunnustamiseen ja toteutumiseen liittyvät haasteet ovat yksi keskeisimpiä, ellei keskeisin, julkaisuissa palvelusektorista toiseen toistuvista teemoista. Osallisuus luokiteltiin keskeiseksi teemaksi 35 tutkimuksessa tai selvityksessä. Näiden lisäksi hyvin suuressa osassa muita julkaisuja osallisuuteen liittyviä kysymyksiä käsitellään jollain tasolla, tai ne toimivat tutkimusta motivoivana tekijänä. Lasten ja nuorten asemaa palveluissa, heidän toimijuuttaan ja osallisuuttaan käsitellään julkaisuissa monipuolisesti tunnistaen sekä rakenteellisia reunaehtoja ja esteitä että yksilöllisiä merkityksiä. Lasten ja nuorten osallisuus on siis ainakin tutkimuksen tasolla tunnistettu tärkeäksi palvelukentän haasteeksi. Osallisuuden toteutumiseen sen sijaan on tämän tutkimuskatsauksen valossa vielä matkaa. Yksinkertaisimmillaan osallisuuden kokemus saavutetaan aitojen kohtaamisten avulla – ja kohtaamattomuuden kokemukset tuottavat syvän osattomuuden kokemuksen. Kohtaaminen on tämän vuoksi nostettu omaksi teemakseen.

Palveluiden yhdenvertaisuus on niin ikään teema, jonka voidaan katsoa olevan aineistossa läsnä poikkileikkaavalla tavalla. Yhdenvertaisuus- ja osallisuuskysymykset linkittyvät tiiviisti yhteen, sillä eriarvoisuus palveluiden saatavuudessa tai niiden arjen käytännöissä väistämättä heikentää lasten ja nuorten osallisuuden mahdollisuuksia. Yhdenvertaisuus näyttäytyy katsauksen piirissä olevissa julkaisuissa palvelukentän keskeisenä – toisinaan unohdettuna – haasteena ja eriarvoisuuden vähentäminen tavoitteena, jonka eteen on tehtävä jatkuvasti töitä.

Monimutkainen osallisuus

Palvelusektorista, tarkastelukulmasta ja kohderyhmästä toiseen tutkimuksissa ja selvityksissä toistuu havainto siitä, että tunne kuulluksi tulemisesta, aidosta toimijuuden tunnustamisesta ja vaikutusmahdollisuuksista sekä nämä mahdollistavasta luottamuksesta on lasten ja nuorten hyvän palvelukokemuksen ytimessä. Osallisuuden tavoite on todennäköisesti yhä useamman palvelun piirissä tunnistettu, mutta vaikka lapset ja nuoret pääsääntöisesti näkevät paljon hyvää heille tarjotuissa palveluissa, läpi tarkasteltujen palvelusektoreiden nousivat esiin kokemukset toimijuuden ja näkemysten sivuuttamisesta tai pinnallisesta huomioinnista ja vaikuttamismahdollisuuksien puutteesta (esim. Markkula 2006; Haanpää ym. 2009; Holkeri-Rinkinen 2009; Holmila & Ilva 2009; Gretschel 2011; Eskelinen K. 2012; Eskelinen T. ym. 2012; Gretschel ym. 2012; af Ursin

& Haanpää 2012; Kivistö & Hoikkala 2014; Korkeamäki 2015; Littow 2015). Eräissä usean palvelututkijan aineistoja ja näkökulmia yhdistävässä artikkelissa todetaankin, että lasten ja nuorten kannalta puhe hyvinvointipalvelumarkkinoiden valinnanvapaudesta tuntuu kaukaiselta ja asiakaslähtöisyysajattelu toteutuu usein vain välillisesti vanhempien kautta (Gellin ym. 2012a).

Lasten ja nuorten osallisuus on ollut yhteiskunnallinen ja poliittinen tavoite jo pitkään. Tätä tavoitetta heijastavat eri palvelusektoreilla kehitetyt areenat ja käytännöt, jotka tähtäävät lasten ja nuorten kuulemiseen tai heidän osallistamiseensa. Tällaisia ovat esimerkiksi Lasten parlamentit, nuorisovaltuustot, nuorisotyön piirissä ”talotoimikunnat”, koulun piirissä oppilaskuntatoiminta sekä erilaiset paikalliset hankkeet. Tutkimusta näistä on jonkin verran olemassa (Gretschel 2002; Kiili 2006; Arponen 2007; Gretschel 2008; Eskelinen ym. 2012; Gretschel ym. 2013; Kiili 2013; Kuusisto-Arponen & Laine 2015). Näiden julkaisujen perusteella olemassa olevat areenat tarjoavat osallisuuden mahdollistavia rakenteita. Osallisuuden toteutumiseen vaaditaan rakenteiden lisäksi kuitenkin ammattilaisten osaamista, lasten ja nuorten tiedon arvostamista ja sen viemistä eteenpäin. Vain jonkin lasten ja nuorten mielipiteiden esille tuomiseen tähtäävän tapahtuman, areenan tai välineen järjestäminen ei siis vielä riitä. Näidenkin piiristä on tunnistettu useita lasten ja nuorten osallisuutta, heidän kuuntelemistaan ja heidän tietonsa eteenpäin viemistä hankaloittavia asenteisiin, osaamiseen tai käytäntöihin liittyviä tekijöitä (esim. Gretschel 2002, 2008; Ikävalko 2013; Junttila-Vitikka ym. 2012; Kiili 2013). Olemassa olevien osallisuusrakenteiden mahdollisuuksien ja kehittämisehdotusten lisäksi useissa julkaisuissa tarjotaan monenlaisia osallistamisen työkaluja, hyviä käytäntöjä tai muistilistoja.

Osassa tutkimuksista käsitellään osallistumisen ja osallistamisen ideoita ja niihin usein liittyvää toimijuuden vaatimusta kriittisesti (esim. Lappalainen ym. 2010; Ikävalko 2013; Juvonen 2013, 2014, 2015). Lapset ja nuoret saattavat osoittaa toimijuutta tavoilla, jotka eivät välttämättä vastaa aikuisen käsityksiä toivotunlaisesta osallistumisesta (esim. Kouvonen 2011; Leisto & Tuomikoski-Koukkula 2011; Ikävalko 2013; Juvonen 2013), jolloin toimijuus saattaa jäädä palvelukohtaamisessa tunnistamatta. Myös vaikeneminen ja kommunikaatioista vetäytyminen voivat olla toimijuuden ja osallisuuden muotoja, ja niihinkin lapsilla ja nuorilla tulisi olla tarvittaessa oikeus (esim. Anis 2008; Kaukko 2015). Vaikka osallistamisen kriittinen tarkastelu on huomattavasti harvemmin läsnä analysoiduissa julkaisuissa, on erityisesti palveluiden kehittämisen näkökulmasta tärkeää huomata, että osallisuuden haasteet eivät ole ratkaistavissa tuomalla osallistamista mekanistisin keinoin osaksi palveluita. Useassa tutkimuksessa todettiin lasten ja nuorten osallisuuden toteutumisen vaativan erityistä osaamista ja asennetta palveluiden ammattilaisilta (esim. Gretschel 2002; Kiili 2006; Pekkarinen 2006; Gretschel 2008, 2011; Eskelinen ym. 2012; Junttila-Vitikka ym. 2012). Osallisuuden ehtona onkin lasten ja nuorten vaihtelevin tavoin ilmenevän toimijuuden sekä toimijuuden esteiden prosessuaalinen huomiointi.

Keskeisiä havaintoja osallisuudesta

- Lapsilla ja nuorilla on runsaasti kokemuksia mielipiteidensä huomioon, osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien puutteellisuudesta.
- Osallistamisen ideaaliin liittyy riski lasten ja nuorten aktiivisen toimijan rooliin pakottamisesta ja heidän oman toimijuutensa kaventamisesta.
- Osallisuuden toteutuminen vaatii ammatillista osaamista, lasten ja nuorten tiedon arvostamista, vaihtoehtoisten toiminnan ja kommunikaation muotojen tunnistamista, hyväksymistä ja mahdollistamista sekä toimijuuden rakenteellisten esteiden tiedostamista ja purkamista.

Kohtaaminen osallisuuden ulottuvuutena

Vaikka nuorista ikäluokista puhutaan ”diginatiivina” sukupolvena, tämän katsauksen piirissä lapset ja nuoret toivovat usein palveluista luottamuksellisia, kasvokkaisia palvelukohtaamisia ja asiakassuhteen pitkäaikaisuutta. Luottamuksellisuuden ja asiakassuhteen pysyvyyden merkitystä korostetaan varsinkin pitkäaikaisia palvelusuhteita (esim. lastensuojelu) ja haastavissa elämäntilanteissa olevia lapsia ja nuoria koskevissa julkaisuissa (esim. Heikkinen 2006; Pekkarinen 2006; Reinikainen 2009). Toisaalta myös lyhytaikaisia palvelusuhteita – esimerkiksi poliisin puuttumistoimintaa tai vartijakohtaamisia – koskevassa tutkimuksessa tuodaan esiin luottamuksen helpottavan palvelun etenemistä (esim. Leisto & Tuomikoski-Koukkula 2011; Saarikkomäki 2015). ”Yhden luukun periaatteesta” on puhuttu paljon; Aaltonen kollegoineen (2015) nostaa sen rinnalla esiin ”yhden ihmisen periaatteen” luottamuksellista asiakassuhdetta tukevana asiana.

Pienempien lasten kanssa luottamuksellisuuden ja kuulemisen haasteet voivat olla eri tyyppisiä kuin nuorten kanssa, joiden ainakin oletetaan pystyvän kommunikoimaan näkemyksiään mahdollisuuden tarjoutuessa. Varsinkin pienten lasten, esimerkiksi alakouluikäisten ja sitä nuorempien, kanssa on erityisen tärkeää tarjota erilaisia mahdollisuuksia ja tapoja kommunikointiin: näitä voivat olla esimerkiksi piirtäminen, sadutus, mielikuvituksen hyödyntäminen tai erilaiset päiväkirjamenetelmät (Anis 2008; Pelander ym. 2007; Lähteenmäki M. 2013; Hohti & Karlsson 2013, 2014; Hohti 2016; Tulensalo 2016). Toiminnallisuus, kuten vertaisryhmän kanssa toteutettu ryhmätoiminta, nousee merkitykselliseksi tavaksi purkaa omia kokemuksia myös joidenkin nuorisoryhmien, kuten lastensuojelun avohuollon asiakkaiden kanssa (Heikkinen 2006; Pekkarinen 2006, 2007).

Edellä mainittu vertaisryhmä on monella tapaa merkityksellinen lasten ja nuorten palvelukokemuksiin vaikuttava seikka. Lasten ja nuorten asema ei nimittäin läheskään kaikissa tapauksissa muodostu vain ammattilaisen ja yksittäisen lapsen tai nuoren koh-



datassa: usealla palvelusektorilla – koulutuksessa, harrastuspalveluissa, nuorisotyössä, kerhoissa, varhaiskasvatuksessa, osassa lastensuojelun, sosiaali-, vammais-, mielenterveys- ja päihdepalveluiden työskentelytavoista sekä yhdyskuntasuunnittelun osallistavissa hankkeissa – läsnä on myös vertaisryhmä. Vertaisryhmän tai -suhteiden merkitystä lasten ja nuorten toimintaa mahdollistavana, rajaavana ja muokkaavana tekijänä korostetaan varsin monessa tarkastellussa julkaisussa.

Vertaissuhteet ovat kompleksinen ja jatkuvasti muuttuva kenttä, joka yhtäältä mahdollistaa kuulumisen ja jakamisen tunteet sekä tarjoaa monenlaisia toimintamahdollisuuksia (esim. Heikkinen 2006; Pekkarinen 2006, 2007; Gellin 2008; Hoikkala & Paju 2013; Alvoittu 2012 Lavikainen 2014). Toisaalta vertaissuhteiden muodostumisessa, kuten muussakin sosiaalisessa toiminnassa, läsnä ovat sukupuolen, etnisyyden, seksuaalisuuden ja yhteiskuntaluokan mukaiset erottelut ja hierarkiat. Ne voivat tuottaa vertaissuhteissa ulossulkemista ja syrjintää, joka pahimmillaan työntää osan lapsista ja nuorista palveluiden ulkokehälle. (Tolonen 2001; Lehtonen 2003, 2013; Lappalainen 2009; Paju 2011; Souto 2011; Kivijärvi 2013, 2015; Hyvärinen ym. 2014; Viitala 2014.) Palveluiden kehittämisen kannalta oleellista on ymmärrys siitä, että palveluiden piirissä toimivilla ammattilaisilla on valtaa ja mahdollisuuksia vaikuttaa siihen, millaisiksi vertaissuhteet muodostuvat – sen edellytyksenä heillä on oltava herkkyyttä tunnistaa vertaissuhteiden kipukohtia ja osaamista puuttua niihin (Heikkinen 2006; Pekkarinen 2006, 2007; Kivijärvi 2013; Viitala 2014).

Keskeisiä huomioita kohtaamisista

- Lapset ja nuoret toivoivat kasvokkaisia kohtaamisia sekä pitkäaikaisia ja luottamukseen perustuvia asiakassuhteita palveluissa.
- Vaihtoehtoisten osallistumisen ja kommunikoinnin tapojen tarjoaminen on tärkeää, erityisesti pienten lasten kanssa toimittaessa.
- Vertaisryhmät muokkaavat merkittävästi toiminnan ja osallisuuden mahdollisuuksia; vertaissuhteiden huomiointi ja niiden kipukohtiin puuttuminen on osa ammattilaisuutta.

Yhdenvertaisuus ja eriarvoisuus

Tutkimusten ja selvitysten perusteella on tunnistettavissa rakenteellisia tekijöitä, jotka vaikuttavat sekä palveluiden saavutettavuuteen että niiden piirissä syntyviin toimijuuksiin ja kokemuksiin. Näitä ovat ainakin sukupuolen, etnisyyden, seksuaalisen ja sukupuoli-identiteetin sekä vammaisuuden mukaiset sosiaaliset erot. Sosiaalisia eroja on hedelmällistä tarkastella yhdenvertaisuuskysymyksinä, sillä ne herkästi asettavat lapsia ja nuoria erilaisiin

asemiin suhteessa palveluihin. Hieman toisenlaisena, erityisesti palveluiden tarjontaan ja saavutettavuuteen liittyvänä yhdenvertaisuuskysymyksenä nousee esiin alueellisuus syrjäseutujen ja muiden alueellisten erityishaasteiden kautta.

Sukupuoli määrittää edelleen tyttöihin ja poikiin kohdistuvia odotuksia, oletuksia ja kohtaamisen tapoja palveluiden piirissä sekä vaikuttaa lasten ja nuorten omiin kokemuksiin ja odotuksiin. Sukupuolta tarkastellaan aineistossa muun muassa sukupuolittuneiden palvelukohtaamisten (esim. Berg 2007, 2010; Honkasalo 2011; Lappalainen ym. 2013; Paju 2013; Peltola & Kivijärvi 2016), vertaissuhteiden rakentumisen (Tolonen 2001; Lappalainen 2006; Paju 2011) sekä poika- (Hautaniemi 2004; Heikkinen 2006; Aho 2012; Lunabba 2013) ja tyttöerityisten (Honkatukia 2004; Pekkarinen 2006, 2007; Honkasalo 2011; Herrala 2015) tarpeiden ja haasteiden näkökulmasta.

Etnisyys on palveluiden piiriin löytämiseen ja pääsemiseen sekä palvelukohtaamisten suuntaan ja laatuun vaikuttava tekijä. Vähemmistöetnisyyksiä edustavilla lapsilla ja nuorilla on kokemuksia syrjinnästä ja rasismista palveluiden piirissä. (Harinen 2005; Haanpää ym. 2009; Junkala & Tawah 2009; Honkasalo 2011; Souto 2011; Harinen ym. 2012; Kivijärvi & Ronkainen 2015; Peltola & Kivijärvi 2016.) Etnisyys tai kansallisuus tuottaa myös rajanvetoja ”meihin” ja ”muihin” palveluiden piirissä syntyvien vertaisryhmien sisällä (Lappalainen 2006, 2009; Honkasalo 2011; Kivijärvi 2013, 2015). Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien lasten ja nuorten kannalta palveluissa vallitseva heteronormatiivinen perusvire tuottaa turvattomuutta ja syrjintää sekä vaikeuttaa oman identiteetin ilmaisua (Lehtonen 2003, 2013; Alanko 2014; Taavetti 2015). Vammaisuutta käsittelevissä tutkimuksissa yhtenä punaisena lankana on vammaisten lasten ja nuorten halu ja tarve elää ”tavallista” lapsen ja nuoren elämää ja tulla kohdatuksi palveluiden piirissä yksilönä eikä vain vammansa kautta (Seilola 2012; Lähteenmäki S. 2013; Rintala 2013; Maula 2014; Huttunen 2016).

Sosioekonomiset erot ja yhteiskuntaluokka ovat katsauksen aineistossa läsnä hieman yllättäen vain harvoissa tutkimuksissa. Yhteiskuntaluokkaa käsitellään eksplisiittisesti neljässä tutkimuksessa (Tolonen 2001; Berg 2010; Hyvärinen ym. 2014; Lappalainen ym. 2013) ja sosioekonomisia tekijöitä jollain tasolla neljässä julkaisussa (Turtiainen 2002; Lehmuskallio 2011; Törrönen & Vauhkonen 2012; Ranto ym. 2015). Lisäksi yksi julkaisu käsittelee mielenterveyskuntoutujien köyhyyttä (Tainio 2015). Syrjäytymiskeskustelun kautta syrjäytymisriskissä olevat nuoret ja kumuloituva huono-osaisuus ovat lukuisten julkaisujen kiinnostuksen kohteena; syrjäytymisilmiötä kuitenkin harvemmin kiinnitetään huomiota suoraan taloudellisen eriarvoisuuden kysymyksiin. Intersektionaalisuus eli sosiaalisten erojen yhtäaikainen tarkastelu on yksi vahvasti sosiaali- ja yhteiskuntatieteiden kentällä viime vuosina nousseista teoreettisista keskusteluista, mutta myös sen käsittely tämän katsauksen aineistossa on verraten niukkaa (ks. kuitenkin Tolonen 2001; Lappalainen 2006; Berg 2010; Honkasalo 2011; Lappalainen ym. 2013; Peltola & Kivijärvi 2016). Erityisiksi aukkokohtiksi jäävät yhtäältä vammaisuuteen ja toisaalta seksuaali- ja sukupuoli-identiteettiin liittyvät intersektionaaliset kysymykset.

Alueellisuutta koskevat tutkimukset ja selvitykset voidaan jakaa karkeasti kolmeen alatyyppiin, joiden kautta avautuu hieman erilaisia näkökulmia yhdenvertaisuuteen ja eriarvoisuuteen. Ensinnäkin maaseudulla tai syrjäseuduilla asuvia lapsia ja nuoria koskevassa

tutkimuksessa esiin nousevat merkittävänä ongelmina palveluiden saavutettavuus ja pitkät välimatkat (Ahonen 2005; Harinen 2012; Niemelä & Vasama 2014; Tuuva-Hongisto ym. 2016). Jos palveluita ei ole kotikylällä lainkaan, suhde palveluihin muodostuu etäiseksi ja kapeaksi. Vaikka koulu on tärkeä elämän raami, koulutusmahdollisuudet ovat kaukana, ja toisen asteen koulutukseen osallistuminen tarkoittaa usein pois kotoa muuttamista. (Tuuva-Hongisto ym. 2016.)

Toisen alueellisuutta koskevan julkaisujen ryppään muodostavat tiettyjä alueita – esimerkiksi kaupunkia tai maakuntaa – ja niiden palvelutarjonnan erityiskysymyksiä koskevat julkaisut sekä alueiden väliset vertailut (Pietikäinen ym. 2008; Lähteenmaa & Strand 2008; af Ursin & Haanpää 2012; Haanpää & Roos 2013; af Ursin ym. 2013; Haanpää ym. 2009; Viuhko 2006; Kunnari 2014) sekä alueiden väliset vertailut (Luopa ym. 2003; Luopa ym. 2014; Luopa ym. 2006; Luopa ym. 2005). Kolmantena alueellisuutta koskevana julkaisujen kokonaisuutena voidaan pitää alueiden sisäistä eriytymistä tarkastelevia tutkimuksia ja selvityksiä, jotka koskivat tämän aineiston puitteissa vain pääkaupunkiseutua (Alsuhail & Högnabba 2015; Turtiainen 2002).

Keskeisiä havaintoja yhdenvertaisuuden haasteista palveluissa

- Yhdenvertaisuus ei toteudu kattavalla tavalla palvelukentällä.
- Merkittäviä tekijöitä, jotka vaikuttavat lasten ja nuorten saatavilla oleviin palveluihin ja heidän kokemuksiinsa palveluiden piirissä, ovat:
 - asuinalue
 - sukupuoli
 - etnisyys
 - vammaisuus/vammattomuus
 - seksuaali- ja sukupuoli-identiteetti
 - kumuloituva huono-osaisuus ja sosioekonominen asema.
- Eriarvoisuuden vähentäminen vaatii ongelmakohtien tunnistamista ja erityistä ammatillista osaamista.
- Sosioekonomisen aseman tarkastelun lisääminen tutkimuskentällä toisi tietoa eriarvoisten lähtökohtien vaikutuksesta palvelukokemuksiin.

Tulosten sektorikohtaista tarkastelua

Koulutus päiväkodista korkeakouluun

Koulutussektoriin, koulun instituutioon ja koulutuspalveluihin kohdistuu runsaasti tutkimusta. Tähän osioon on kerätty keskeisimpiä huomioita koskien niin varhaiskasvatusta (n=10), kerhotoimintaa koulutussektorin rajapinnalla (n=5) kuin perusasteen (n=40), toisen asteen (n=26) ja korkea-asteen (n=2) koulutusta sekä koulutuksen alle sijoittuvia alasektoreita, kuten koululiikuntaa (n=4) ja kouluruokailua (n=2). Suurin osa koulutussektoria koskevista julkaisuista käsittelee perusasteen ja toisen asteen koulutusta. Korkea-astetta koskevan tutkimuksen heikko näkyvyys tässä katsauksessa johtuu tietoisesta valinnasta rajata tarkastelu koskemaan pääosin alle 18-vuotiaiden palvelukokemuksia.

Julkaisuissa koulutusta tarkastellaan monipuolisesti. Niissä keskitytään muun muassa luokkahuoneeseen ja siellä tapahtuvaan osallistumiseen (esim. Lunabba 2013; Hohti & Karlsson 2014; Hohti 2016) ja koulun sosiaalisten suhteiden kirjoon (esim. Tolonen 2001; Paju 2011; Hoikkala & Paju 2013; Niemi 2015). Lisäksi tarkastellaan ohjaamiskäytäntöjä (Kurki 2008; Lappalainen ym. 2010) sekä kouluruokailun (Ruckenstein 2012) ja koululiikunnan (Berg 2007; Heikinaro-Johansson ym. 2008; Berg 2010; Rintala ym. 2013) kaltaisia erityisiä toiminnan tiloja. Tärkeän koulututkimuksen osa-alueen muodostavat kouluhyvinvoinnin kvantitatiiviset tarkastelut (esim. Luopa ym. 2003; Pietikäinen ym. 2008; Luopa ym. 2010; Luopa ym. 2014; Matikka ym. 2014). Lukumääräisesti suurin osa koulua koskevaa tutkimusta perustuu laadullisiin aineistoihin. On kuitenkin huomattava, että erityisesti Kouluterveyskyselyn pitkä perinne on tuottanut laadukasta kvantitatiivista, myös pitkittäistarkastelut sekä alueelliset vertailut mahdollistavaa aineistoa, jota on paljon tutkimuksissa hyödynnetty.

Varsin yleisesti jaettu lähtökohta koulutusta koskevassa tutkimuksessa on, että ”virallisen”, opetussuunnitelmaan sidotun koulun ohella lasten ja nuorten viihtymiseen, hyvinvointiin, toimintamahdollisuuksiin ja osallisuuteen koulussa vaikuttavat oleellisella tavalla fyysinen tila, materiaalin ympäristö ja ruumiillisuus sekä sosiaaliset suhteet niin vertaisryhmässä kuin oppilaiden ja koulun henkilökunnan välillä. Lasten ja nuorten väliset vertaissuhteet koulun kontekstissa ovat jännitteinen ja paljon tutkittu kenttä, joka tuottaa sekä mukaan ottamista, osallisuutta ja luottamusta että ulossulkemista ja yksin jäämistä (esim. Paju 2011; Raatikainen 2011; Hoikkala & Paju 2013). Vertaissuhteita on hyödynnetty lasten ja nuorten osallisuuden kehittämisessä koulukontekstissa muun muassa vertaissovittelun (Gellin 2008) ja tukioppilastoiminnan (Perho 2007) keinoin. Koulujen fyysisissä työoloissa on tapahtunut kvantitatiivisten tutkimusten perusteella paranemista, vaikka alueelliset erot ovat suuria ja muun muassa sisäilmaongelmia raportoidaan edelleen paljon (Luopa ym. 2006; Luopa ym. 2010; Luopa ym. 2014).

Koulu linkittyy monin tavoin lasten ja nuorten kokemusmaailmaan, ja koulusta avautuvat osallistumisen areenat ja mahdollisuudet ovat lukuisat (Gellin ym. 2012b). Vaikka ”virallisen” koulun käytännöt ja aktiivisen toimijan ideaali usein asettuvat ristiriitaiseen suhteeseen lasten ja nuorten omaehtoisen toimijuuden kanssa (esim. Hohti & Karlsson 2012), koululuokassa on mahdollista kehittää ja tukea lasten toimijuutta ja heidän kerrontansa kuulumista (Hohti & Karlsson 2014; Hohti 2016). Kymmenen koulututkijan yhteisjulkaisussa koskien osallisuutta koulussa todetaan, että koulua tulee katsoa paitsi kouluna, myös kasvuyhteisönä, joka on osa kunnallisia palvelurakenteita (Gellin ym. 2012b).

Sukupuoli ja seksuaalisuus raamittavat keskeisellä tavalla koulun sosiaalisuutta. Tytöille ja pojille on tarjolla osin erilaisia toimintamahdollisuuksia, heihin kohdistetaan erilaisia odotuksia, eikä rajojen ylittämisiä välttämättä sallita. Sukupuoli ohjaa myös koulun aikuisten ja oppilaiden keskinäissuhteita, vaikka sukupuolikategoriat ovat aina sisäisesti heterogeenisiä. (Tolonen 2001; Berg 2010; Paju 2011; Lunabba 2013.) Heteroseksuaalinen feminiinisyys ja maskuliinisuus luonnollistetaan koulun arjessa, ja vaikka heteronormatiivisuutta myös kyseenalaistetaan, ei-heteroseksuaalisten lasten ja nuorten asemaa luonnehtii piiloon painaminen ja turvattomuus (Lehtonen 2003, 2013).

Monista tutkimuksista käy ilmi, että lapset ja nuoret pääsääntöisesti viihtyvät koulussa. Kiusaaminen nousee kuitenkin yhä uudelleen esiin sekä kaikkien koulun oppilaiden hyvinvointiin kielteisesti vaikuttavana tekijänä (Luopa ym. 2003; Arponen 2007; Gellin 2008; Tuononen 2008; Haanpää ym. 2009; af Ursin ym. 2013; Alshail & Högnabba 2015) että tiettyihin vähemmistöihin, kuten vammaisiin (Helakorpi ym. 2014; Lavikainen 2014), seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin (Lehtonen 2003, 2013; Alanko 2014) ja etnisiin vähemmistöihin (Laaksonen 2007; Junkala & Tawah 2009; Souto 2011) erityisellä tavalla kohdistuvana syrjintäongelmana. Julkaisuissa todetaan, että kouluissa tapahtuvaan kiusaamiseen, syrjintään, väkivaltaan ja rasismiin on mahdollista ja välttämätöntä vaikuttaa koulun henkilökunnan aktiivisella ennaltaehkäisevällä toiminnalla ja puuttumisella.

Koulun käytäntöjen, sosiaalisten suhteiden ja hierarkioiden lisäksi koulutuksen nivelvaiheet ovat keskeinen teema koulutuksen tutkimuksessa. Tältä osin tutkimus on keskittynyt pitkälti perusasteen ja toisen asteen välisen siirtymän tarkasteluun (esim. Lappalainen ym. 2010; Kyntölä 2011; Kyttälä ym. 2013; Määttä ym. 2016), varsinkin ammatillisen koulutuksen ja siihen kiinnittymisen näkökulmasta (Komonen 2001; Kuronen 2010; Lappalainen ym. 2010, 2013; Aaltonen & Lappalainen 2013). Muutamissa tutkimuksissa käsitellään siirtymää ala- ja yläkoulun välillä (Kuronen 2010; Äärelä 2012) sekä yhdessä tutkimuksessa esikoululaisten näkemyksiä koulusta ja itsestään tulevina koululaisina (Lappalainen 2016).

Koulutuksellisia siirtymiä tai nivelvaiheita käsitteleviä tutkimuksia ja selvityksiä leimaa tietty riskilähtöisyys. Yhtäältä tunnistetaan, että näissä siirtymävaiheissa syrjäytymisen riski saattaa tietyillä nuorilla korostua, ja toisaalta tutkimuksen kohdejoukoksi on useimmissa tapauksessa valittu ryhmiä, joilla nivelvaiheeseen liittyy erityistä hankaluutta tai syrjäytymisen uhkaa. Muutamissa tutkimuksissa tuodaan esiin tärkeitä sukupuolen ja etnisyyden mukaisia eroja siinä, miten nuoria siirtymävaiheessa ohjataan, todeten, että eriytyneet ohjauskäytännöt eivät välttämättä johda sen paremmin yhdenvertaisuuden

kuin koulupolkujen jatkuvuuden kannalta hyviin tuloksiin (Kurki 2008; Lappalainen ym. 2010, 2013). Koulutussiirtymien suuri merkitys erityisesti sellaisissa elämäntilanteissa, joissa ongelmia on jo päässyt kasautumaan, on todettu syrjäytymisvaarassa olevien nuorten (Kuronen 2010) ja nuorten vankien (Äärelä 2012) koulupolkuja retrospektiivisesti tarkastelevissa tutkimuksissa.

Koululiikunnan tarkasteluissa tämän katsauksen aineiston piirissä painottuu sukupuoli- ja sukupuolien välinen ero. Tutkimuksissa kiinnitetään huomiota liikunnanopetuksen sukupuolittuneisuuteen ja tapoihin uusintaa sukupuolen mukaista eroa (Berg 2007, 2010) sekä tyttöjen ja poikien vaihteleviin asenteisiin liikuntaa ja liikuntalajeja kohtaan (Heikinaro-Johansson ym. 2008; Rintala ym. 2013). Kouluruokailu saattaa tuntua kapealta palvelusektorilta, mutta lapsille ja nuorille kyseessä on keskeinen arkisen hyvinvoinnin ja kouluviihtyvyyden osa-alue (Arponen 2007). Kouluruokailu ja sen muuttuvat merkitykset lasten ja nuorten koulu-uran aikana kytkeytyvät kuluttajuuteen sekä toimijuuden rajojen koetteluun ja laajentamiseen kouluympäristössä (Ruckenstein 2012).

Koulun yksittäisiä oppiaineita tai opetus sisältöjä ei aineistossa juuri käsitellä, lukuun ottamatta yhtä taloustietoa (Sutela 2015) ja viittä seksuaalikasvatusta käsittelevää julkaisua. Seksuaalikasvatusta koskevissa julkaisuissa kritisoidaan kautta linjan koulun biologian hallitsemaa seksuaaliopetusta ja kaivataan riski- ja faktatiedon ohella näkemyksellistä ja kokemuksellista tietoa, seksuaalisuuden kulttuuristen ja sosiaalisten merkitysten sekä informaalin ja vertaisryhmissä tapahtuvan oppimisen huomiointia (Nummelin 2000; Aho 2012; Anttila 2012a, 2012b; Honkasalo 2014). Seksuaalikasvatusta käsitellään sukupuolisensitiivisesti tyttö- ja poikaerityisiin tarpeisiin keskittyen sekä osin monikulttuurisuuden huomioiden (Honkasalo 2014). Sen sijaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt tai vammaisuus eivät tulleet esille seksuaalikasvatusta koskevassa tutkimuksessa.

Perusasteen ja toisen asteen koulutuksen tutkimuksesta poiketen kerhojen (useimmin iltapäivätoiminnan) ja varhaiskasvatuksen tutkimuksessa huomio on melko nuorten lasten kokemuksissa. Näissä tutkimuksissa keskiössä on usein lasten toimijuuden monimuotoisuus. Nuorten lasten palvelut ovat usein varsin aikuisjohtoisia ja kontrolloituja (esim. Holkeri-Rinkinen 2009; Eskelinen 2012; Strandell 2012a; Ylönen 2012) – toisaalta lapsilta odotetaan aktiivista toimijuutta, mikä voi tuntua haastavalta (Strandell 2012b). Vertaisryhmäsuhteet ovat alakouluikäisten ja alle kouluikäisten lasten hyvinvoinnin ja toimijuuden kannalta hyvin merkittäviä, mutta palveluiden ammattilaiset eivät aina kiinnitä hyvien ja yhdenvertaisten vertaissuhteiden tukemiseen riittävästi huomiota (Lappalainen 2006, 2009; Viitala 2014). Fyysinen tila, ruumiillisuus ja materiaaliset puitteet määrittelevät lasten, kuten myös aikuisten, toimijuutta näissä ympäristöissä (Paju 2012; Strandell 2012b; Paju 2013). Sukupuoli (Lappalainen 2006, 2009; Paju 2012, 2013) ja etnisuus tai kansalaisuus (Lappalainen 2006, 2009) näyttäytyvät keskeisinä lasten vertaissuhteita ja suhteita aikuisiin järjestävinä sosiaalisina eroina ja kuulumisen tai ulossulkemisen perusteina.

Keskeisiä huomioita koulutussektoria koskevasta tutkimuksesta

- ”Virallisen” koulun rinnalla hyvinvointiin ja osallisuuteen koulussa vaikuttavat fyysinen tila ja sosiaaliset suhteet sekä vertaisryhmissä että oppilaiden ja opettajien kesken.
- Vertaissuhteet ja niihin liittyvät myönteiset ja kielteiset ilmiöt ovat tärkeitä huomioitavia seikkoja.
- Koulutuksen nivelvaiheet ovat elämäntien kannalta tärkeitä.
- Varhaiskasvatuksessa aikuisjohtoisuus usein korostuu; vertaissuhteet ja yhdenvertaisuus ovat merkittäviä mutta vähän huomioituja asioita.

Vapaa-ajan palvelut

Vapaa-ajan palveluilla tarkoitetaan tässä harrastuspalveluita (n=22) ja nuorisotyötä (n=19), kirjastopalveluita (n=1) ja joukkoliikennettä (n=3). Harrastuspalveluita ja nuorisotyötä käsitellään monessa julkaisuissa yhdessä esimerkiksi sitä kautta, että huomio on nuorten vapaa-ajan tutkimuksessa. Joukkoliikenne linkittyy moniin palveluihin – mahdollisesti selkeimmin yhdyskuntasuunnitteluun – mutta tähän katsaukseen valikoituneissa tutkimuksissa joukkoliikenteen tutkimuksessa usein on kysymys palveluiden ja erityisesti vapaa-ajan palveluiden piiriin pääsemisestä.

Niin harrastuspalveluita kuin nuorisotyötä koskevissa julkaisuissa yhdistäviä, toistuvia teemoja ovat palveluihin osallistumista tukevien ja estävien tekijöiden tarkastelu sekä osallisuus ja toimijuus. Lisäksi joukko tutkimuksia kartoittaa lasten ja nuorten vapaa-ajan käytäntöjä ja toiveita (Harinen 2005; Arponen 2007; Honkasalo ym. 2007; Keskinen & Nyholm 2012) tai tarkastelee tiettyjä vapaa-ajantoimintaan liittyviä hankkeita (Berg ym. 2011; Littow 2015; Merimaa 2015). Vaikka harrastustoimintaa usein käsitellään yhtenä kokonaisuutena, poikkeuksellisesti liikuntapalveluita ja -harrastuksia käsitellään erikseen useassa julkaisussa (Hämäläinen 2008; Kim 2009; Tuomaala ym. 2009; Berg ym. 2011; Lehmuskallio 2011; Grestschel ym. 2013; Herrala 2015).

Sekä harrastuspalveluita että nuorisotyötä koskevissa julkaisuissa korostetaan vertaisryhmän merkitystä. Vapaa-ajanvieton tiloihin ja toimintoihin hakeudutaan, niissä pysytään tai niistä irtaudutaan monin paikoin ystävien perässä, ja toisaalta vertaisryhmäsuhteet muokkaavat palvelujen inklusiivisuutta tai eksklusiivisuutta. (Esim. Harinen 2005; Lehmuskallio 2011; Kivijärvi 2013, 2015; Berg 2015; Merimaa 2015.) Palveluiden yhdenvertainen saavutettavuus nousee esiin monikulttuurisuuteen ja etnisyyteen mutta myös alueellisuuteen liittyvänä kysymyksenä. Maahanmuuttotilaisuuksia tai monikulttuurisia nuoria koskevissa määrällisissä ja laadullisissa tutkimuksissa tuodaan esiin, että harrastukset ja muut vapaa-ajan palvelut eivät ole tasa-arvoisesti avoimia ja lähestyttäviä tiloja. Etnisyyteen liittyvät asenteet

ja stereotypiat niin palveluita järjestävien aikuisten kuin niitä käyttävien nuorten keskuudessa, jähmeät etniset kategorisoinnit ja suomalaisuuden oletukseen perustuvat käytännöt estävät yhdenvertaisuuden toteutumista. (Harinen 2005; Honkasalo ym. 2007; Kim 2009; Pyykkönen & Saukkonen 2009; Harinen ym. 2012; Honkasalo 2011; Kivijärvi 2013, 2015.)

Maantieteelliset erot palvelujen saatavuudessa tulevat erityisen kärjekkäästi esille vapaa-ajan palveluita koskevassa tutkimuksessa. Vaikka monipuolisempaa vapaa-ajan palveluiden tarjontaa ja lasten ja nuorten tarpeisiin räätälöityjä tiloja toivotaan kaupunkiseuduillakin (Alppivuori 2010; Littow 2015), kasvukeskusten ulkopuolella pitkät välimatkat rajaavat vapaa-ajan palveluiden saatavuutta aivan toisella tavalla kuin kaupungeissa (Rasmus 2008; Harinen 2012; af Ursin ym. 2013; Niemelä & Vasama 2014). Pitkät etäisyydet tekevät nuorten suhteista palveluihin kapeita (Tuuva-Hongisto ym. 2016), jolloin kysymys osallisuuden toteutumisesta ei edes aktualisoidu. Toisinaan vapaa-ajan viettoa määrittävät lähiön rajat, päihitteet ja vertaissuhteiden ongelmat (Heikkinen 2006; Pekkarinen 2006, 2007).

Sukupuolen merkitystä sekä lasten ja nuorten vapaa-ajan sukupuolittuneisuutta käsitellään muutamissa julkaisuissa: sukupuolittuneen harrastustoimintaan hakeutumisen ja siellä pysymisen (Berg 2015), jääkiekkoa harrastavien tyttöjen tyttöyttä ja asemaansa harrastuskentällä koskevien kamppailujen (Herrala 2015), lastensuojelun vertaisryhmätoiminnan sukupuolisten järjestysten (Heikkinen 2006; Pekkarinen 2006, 2007) sekä monikulttuurisuuteen kietoutuvien nuorisotyön tasa-arvohaasteiden (Honkasalo 2011) kautta. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen asemaa vapaa-ajan palveluiden kentällä käsitellään kahdessa monialaisiin julkaisuihin luokitellussa tutkimuksessa. Näihin ryhmiin kuuluvat lapset ja nuoret tarvitsevat turvallisia ja mukaan ottavia vapaa-ajan tiloja, joissa on mahdollista tavata vertaisia sekä ilmaista omaa identiteettiä ilman pelkoa syrjinnästä (Alanko 2014; Taavetti 2015). Harrastustoiminnan kipukohtia nostetaan esiin myös tutkimuksessa, jossa käsitellään harrastusten ohjaajan tekemää väkivaltaa. Tämä koskee erityisesti poikia. (Fagerlund ym. 2014; Peltola & Kivijärvi 2016.)

Nuorisotyöhön keskittyvistä julkaisuista suurin osa käsittelee ”perusnuorisotyötä” nuorisotaloilla. Perusnuorisotyön ulkopuolisista kysymyksistä Tuula Juvosen (2013, 2014, 2015) tutkimus käsittelee nuorten toimijuutta etsivän nuorisotyön kontekstissa ja Tomi Kiilakoski (2014) koulussa tehtävää nuorisotyötä. Luotsi- ja Tajua mut! -toimintamalleja koskevia arviointiraportteja ja tutkimuksia kuului aineistoon (Muukkonen ym. 2014; Junttila-Vitikka & Ronkainen 2015; Hästbacka 2016). Nuorisotyön nuoria osallistaviin käytäntöihin kuten ”talotoimikuntiin” kohdistuu jonkin verran tutkimusta (Gretschel 2011; Junttila-Vitikka ym. 2012). Helsingin nuorisoasiainkeskuksen omasta jalkautumishankkeesta on raportoitu (Merimaa 2015), ja Helsingin esimerkki on innostanut samanlaiseen kokeiluun Lappeenrannassa (Littow 2015). Lastensuojelun ryhmätoimintaa toteutettiin yhteistyössä lähiöiden määräaikaisten projektien, kuten Lähiöprojektin, kanssa (Heikkinen 2006; Pekkarinen 2006, 2007).

Nuorisotyön herkästi haavoittuviksi pisteiksi on julkaisuissa tunnistettu nuorten näkökulman huomioiminen ja aidon osallisuuden mahdollistaminen (esim. Gretschel 2011; Kiilakoski ym. 2011; Junttila-Vitikka ym. 2012; Kiilakoski 2014; Littow 2015). Monikulttuurisuuden huomioiminen sekä palveluiden yhdenvertaisuuden että vertaisryhmäsuhteiden valossa on toinen keskeinen haaste (Harinen 2005; Honkasalo 2011; Kivijärvi 2013, 2015).



Kriittiseksi alueeksi osoittautuivat niin ikään luottamuksen rakentaminen ja rakentuminen nuorisotyön käytänteissä (esim. Juvonen 2013, 2014, 2015; Hästbacka 2016). Varsinkin etsivää nuorisotyötä ja vaikeissa elämäntilanteissa olevia nuoria koskevassa tutkimuksessa nostetaan keskiöön nuorten tarvitsema pitkäaikainen tuki ja kumppanuus palveluissa toimivien aikuisten suunnalta (Heikkinen 2006; Pekkarinen 2006, 2007; Muukkonen ym. 2014; Juvonen 2015). Moniammatillisen yhteistyön kehittäminen nuorisotyön ja muiden palvelusektorien rajapinnoilla on tärkeää, sillä lasten ja nuorten arkisissa tarpeissa sektorien väliset rajat ylittyvät jatkuvasti (esim. Kiilakoski 2014; Muukkonen ym. 2014; Hästbacka 2016). Nuorten osallisuuden toteutumisessa jälleen suuri vastuu on palveluita järjestävillä aikuistahoilla, nuorisotyön kontekstissa erityisesti nuorisotyöntekijöillä.

Joukkoliikenne on itsessään tärkeä palvelu, mutta sitä koskevissa julkaisuissa korostui sen merkitys toisten palveluiden luokse kuljettavana, siten palveluiden saatavuutta tukevana tekijä (Alppivuori 2010; Harinen 2012; Rytönen & Saari 2015; Ahonen 2016). Hyvät joukkoliikenneyhteydet ja niiden lisääminen vaikuttavat keskeisellä tavalla asuinalueella viihtymiseen (Alppivuori 2010; Rytönen & Saari 2015). Syrjäseutujen tutkimuksessa joukkoliikenne osoittautui yhdeksi lasten ja nuorten sosiaalisiksi ”hengailuympäristöksi” (Harinen 2012). Kirjastopalveluita koskien katsauksessa on vain yksi selvitys, jossa todetaan kirjastojen asiakaspalautteen perusteella huomioineen lasten ja lapsiperheiden tarpeet hyvin, kun taas 15–30-vuotiaat asiakkaat ovat muodostuneet väliinpuotoajaryhmäksi (Tyrväinen 2010).

Keskeisiä huomioita vapaa-ajan palveluita koskevasta tutkimuksesta

- Useimmin huomio on harrastus- ja nuorisotyön palveluissa.
- Vertaisryhmät ovat merkityksellisiä: vapaa-ajan palveluihin hakeudutaan tai niistä jättäytyään pois kaverien kannustamana.
- Alueellinen eriarvoisuus korostuu vapaa-ajan palveluiden kohdalla.
- Nuorten näkökulman tunnistaminen, aidon osallisuuden edistäminen ja monikulttuurisuuden huomioiminen ovat palveluiden haasteina.

Suojelu ja kontrolli

”Suojelun ja kontrollin” otsikon alle on tässä katsauksessa niputettu suuri lastensuojelua koskevien tutkimusten ja selvitysten joukko (n=30) sekä tutkimus lasten ja nuorten kokemuksista poliisin (n=4), vankeinhoidon (n=4), vartijoiden (n=3) ja vastaanottokeskusten (n=3) tarjoamissa palveluissa.

Lastensuojelun tutkimuksen piiriin kuuluvat niin lastensuojelun avohuollon toimenpiteisiin kuin sijaishuollon prosesseihin ja instituutioihin liittyvät selvitykset ja tutkimukset. Vaikka lastensuojelun asiakasmäärällinen painopiste on avohuollossa, lastensuojelua koskevassa tutkimuksessa korostuu sijaishuolto, joka on kustannuksiltaan lastensuojelun mittavin sektori. Avohuoltoon keskitytään vain kuudessa julkaisussa: väitöskirjassa maahanmuuttajia koskevista erityiskysymyksistä lastensuojelun sosiaalityössä (Anis 2008), poikien lastensuojelun vertaisryhmätoimintaa koskevassa lisensiaattityössä (Heikkinen 2006), kahdessa tyttöjen lastensuojelun vertaisryhmätoimintaa koskevassa artikkelissa (Pekkarinen 2006, 2007) sekä kahdessa tutkimuksessa lasten toimijuudesta ja tiedosta lastensuojelun avohuollon asiakkuuden aikana (Tulensalo 2015, 2016).

Sijoitusta ja sijaishuoltoa koskevissa julkaisuissa huomio kiinnittyi pääasiassa yhteen asumismuotoon kerrallaan. Tutkimusta kohdistui sijaisperheeseen sekä syntymäperheen, sijaisperheen ja ammattilaisten rooleihin lapsen ja nuoren elämässä sijoituksen aikana (Marjomaa & Laakso 2010; Ellonen & Pösö 2011; Alvoittu 2012; Vanhanen 2014; Kivistö & Hoikkala 2014), koulukoteihin (Honkatukia 2004; Honkatukia ym. 2004; Pösö 2004), SOS-lapsikylä- ja nuorisotalotoimintaan (Koisti-Auer 2009), nuorisokotiin (Reinikainen 2009) sekä ammatillisiin perhekoteihin (Kouvonen 2011). Elämäkulun näkökulmasta käsiteltiin sijaishuoltoa elämänvaiheena ja sen merkitystä lasten ja nuorten tulevaisuudelle (Kivistö 2006; Reinikainen 2009; Immonen & Jokisalo 2012) sekä nivelvaihetta sijaishuollosta itsenäistyttyessä (Törrönen & Vauhkonen 2012; Törrönen & Vornanen 2014). Lisäksi lastensuojelun tutkimuksen piiriin lukeutuu yksittäisiä tutkimuksia ja selvityksiä koskien edunvalvontaa (Laakso ym. 2012), vankilakontekstia (Enroos ym. 2006; Enroos 2008), turvakotia (Forsberg 2002) sekä Diakonissalaitoksen intensiivihoidtoa (Valkonen & Pasanen 2012; Ekholm 2013).

Lastensuojelun ja varsinkin sijaishuollon tutkimuksesta merkittävä osuus on kuvailevia selvityksiä, joiden perusteella voidaan päätellä, että lastensuojelun asiakaslapset ja -nuoret usein näkevät heihin kohdistuneissa suojelutoimissa paljon hyvää ja välttämätöntä mutta toisaalta paljon kehitettävää erityisesti koskien lasten ja nuorten kuulemista ja mielipiteiden huomioimista (Kivistö 2006; Koisti-Auer 2009; Marjomaa & Laakso 2010; Immonen & Jokisalo 2012; Laakso ym. 2012; Vario ym. 2012; Ekholm 2013; Kivistö & Hoikkala 2014; Vanhanen 2014). Näissä selvityksissä lastensuojelupalveluiden kipukohtina näyttäytyvät asiakkuuden murroskohtien – asiakkaaksi tulon, sijoittamisen, asiakkuuden lopun ja itsenäistymisen – palvelutarpeet, jotka eivät julkaisujen perusteella täysin toteudu. Toisena keskeisenä haasteena ovat lapsen perhesuhteisiin ja niiden vaalimiseen liittyvät kysymykset.

Vaikka lasten ja nuorten kokemuksiä vähäisestä kuulemisesta ja tiedonkulun ongelmista nostetaan selvityksissä esiin, teoreettisemmin lasten ja nuorten toimijuuden, tiedon ja äänen kuuntelun haasteita tarkastellaan tieteellisissä julkaisuissa (Pösö 2004; Heikkinen 2006; Pekkarinen 2006, 2007; Anis 2008; Reinikainen 2009; Kouvonen 2011; Törrönen & Vornanen 2014; Tulensalo 2015, 2016). Niissä pohditaan lasten ja nuorten tiedon luonnetta ja sen näkyväksi tuleamista palvelutilanteissa sekä todetaan lasten ja nuorten äänen ja toimijuuden vahvistamisen edellyttävän niiden erityistä huomiointia ja vaihtoehtoisten viestintätapojen tarjoamista. Väkivaltakokemukset niin uhrin kuin tekijän näkökulmasta ovat toinen verraten usein lastensuojelun tutkimuksessa esiin nostettu teema. Ongelmakäyt-

täytyminen kietoutuu lasten ja nuorten kokemuksiin siitä, että haastavissa elämänvaiheissa ei ollut saatu apua (Pösö 2004; Pekkarinen 2006, 2007). Lapset ja nuoret voivat joutua huoltajan tekemän väkivallan uhriksi paitsi ennen sijoitusta myös sijoituksen jälkeen (Pösö 2004; Ellonen & Pösö 2011). Väkivalta on nuorten kerronnassa monimerkityksistä ja voi kytkeytyä elämänkulkuun ja vertaissuhteisiin (Honkatukia ym. 2004).

Lastensuojelua koskevista julkaisuista tunnistetaan joitakin tutkimuskentän aukkokohtia, kuten lastensuojelun asiakkaiden väkivaltakokemukset (Ellonen & Pösö 2011) sekä vankilassa varhaislapsuuttaan viettävien lasten tarpeet (Enroos ym. 2006; Enroos 2008). Sukupuolen, etnisyyden tai muiden erojen merkityksiä suojelun tai kontrollin tarpeelle ja niiden piirissä syntyville palvelukokemuksille pohditaan julkaisujen kokonaismäärään nähden suhteellisen harvoin mutta nostaan esiin tärkeitä huomioita (Honkatukia 2004; Heikkinen 2006; Pekkarinen 2006, 2007; Honkatukia & Suurpää 2007; Kaukko & Parkkila 2014).

Poliisia koskeva tutkimus koskee poliisin puuttumistoimintaa ja kokemuksia sen reiluudesta tai tasa-arvoisuudesta (Leisto & Tuomikoski-Koukkula 2011; Tuominen ym. 2013; Saarikkomäki 2015) sekä yhdessä tapauksessa edunvalvontaa (Laakso ym. 2012). Vankeinhoidon tutkimus koskee yhtäältä lapsia, jotka viettivät aikaa vankilassa tuomiota kärsivän vanhempansa kanssa (Enroos ym. 2006; Enroos 2008) ja toisaalta nuoria tai nuoria aikuisia tutkintavankeudessa (Mohell 2009) tai vankeudessa (Honkatukia & Suurpää 2007; Äärelä 2012). Vartijoita koskevista tutkimuksista fokuksessa on usein kaupallisten tilojen kontrolli ja tilankäytön tapoihin puuttuminen (Keskinen ym. 2011; Lampela & Tani 2015; Saarikkomäki 2015). Vastaanottokeskuksia tarkastellaan aineistossa lasten toimijuuden (Kaukko 2015), laitossympäristön (Kaukko & Parkkila 2014) ja lasten arjen rakentumisen (Lähtenmäki M. 2013) näkökulmista. Luottamuksen, tasapuolisuuden ja reiluuden merkitys korostuu varsinkin poliisia ja vartijoita koskevista tutkimuksista. Näissä tarkastellaan erityisesti kohtaamisten laatua, useimmin konteksteissa, joissa nuorten toiminta rikkoi aikuismaailman konventioita tai normeja (Keskinen ym. 2011; Leisto & Tuomikoski-Koukkula 2011; Lampela & Tani 2015; Saarikkomäki 2015).

Keskeisiä huomioita suojelua ja kontrollia koskevista palveluista

- Lastensuojelusta ja erityisesti sijaishuollosta on runsaasti tutkimusta, kun taas poliisin, vankeinhoidon, vartijoiden ja vastaanottokeskusten palveluista tutkimusta on vähemmän.
- Lasten ja nuorten kuulemisessa lastensuojelun kontekstissa on vielä paljon kehitettävää; osallisuuden vahvistaminen edellyttää erityistä huomiointia ja vaihtoehtoisten kommunikointitapojen tarjoamista.
- Asiakkuuden murroskohdat, kuten sijoitus ja itsenäistyminen, vaativat erityistä huomiota ja tukea.
- Luottamuksen, tasapuolisuuden ja reiluuden suuri merkitys korostui varsinkin poliisia ja vartijoita koskevassa tutkimuksessa.

Työ, terveys ja hyvinvointi

Tässä alaluvussa esitellään moninainen joukko tutkimuksia, jotka käsittelevät työvoimapalveluita (n=11), sosiaalipalveluita (n=6), terveydenhuollon ja sairaanhoidon palveluita (n=9) sekä mielenterveys- (n=3) ja päihdepalveluita (n=2).

Täysi-ikäisille henkilöille tarkoitetut työvoimapalvelut eivät kuulu täysimääräisesti tämän katsauksen piiriin, sillä katsauksen tilanteen Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman fokus on alle 18-vuotiaissa lapsissa ja nuorissa. Työvoimapalveluiksi luokiteltavissa olevia palveluja koskevia julkaisuja sisällytettiin tutkimukseen kuitenkin siltä osin kuin niiden katsottiin antavan tietoa palvelusektoreiden rajapinnoista, erityisesti koulutus- ja työvoimapalveluiden rajalta, sekä haastavissa elämäntilanteissa olevien nuorten tukemisesta. Julkaisuissa käsitellään nuorten kokemuksia ja näkemyksiä työelämään siirtymisestä, työttömyydestä ja työvoimapalveluista (Keränen 2010; Loponen 2010; Kontio 2012; Närhi ym. 2013; Miettinen & Pöyry 2015), myös erityiskonteksteissa kuten nuorisotakuun yhteydessä (Ervamaa 2014; Maula 2014; Sundvall 2014; Korkeamäki 2015), Suunta-hankkeessa (Gretschel & Junttila-Vitikka 2014) ja työpajatoiminnassa (Hänninen 2014).

Näissä tutkimuksissa korostuvat nuorten marginaalinen asema sekä kokemukset yksilöllisten elämäntilanteiden sivuuttamisesta ja kuulluksi tulemisen puutteesta (Maula 2014; Ervamaa 2014; Korkeamäki 2015). Haastavassa elämäntilanteessa olevien tai vaikeasti työllistyvien nuorten aikuisten tilanteet ovat monimutkaisia: peruspalvelut ovat heidän kohdallaan riittämättömiä (Loponen 2010) ja ennaltaehkäisevät palvelut puutteellisia (Miettinen & Pöyry 2015). Konkreettisista palvelutilanteista nuoret odottavat ja tarvitsevat yksilöllistä ohjausta, kasvokkaisia kohtaamisia, luottamuksellisuutta ja mieluiten pysyviä asiakassuhteita (Keränen 2010; Kontio 2012; Närhi ym. 2013; Sundvall 2014; Aaltonen ym. 2015; Miettinen & Pöyry 2015). Toisaalta internetissä saatavilla olevasta Suunta-palvelusta ovat hyötynet erityisesti palveluista etäällä asuvat nuoret (Gretschel & Junttila-Vitikka 2014).

Sosiaali- ja terveyspalvelut sekä mielenterveys- ja päihdepalvelut osoittautuivat sel-laiseksi palvelukentän osaksi, jota koskien tietoa lasten ja nuorten palvelukokemuksista on niukasti saatavilla. Sosiaalipalveluita käsitellään katsaukseen tavoitetuissa julkaisuissa pääasiassa yhdessä jonkin toisen palvelusektorin kanssa: koulutuksen (Määttä ym. 2016), työvoimapalvelujen (Närhi ym. 2013), mielenterveyspalveluiden (Kiuru 2015) ja poliisin puuttumistoiminnan (Leisto & Tuomikoski-Koukkula 2011) yhteydessä. Poikkeuksellisesti yhdessä lisensiaatin tutkielmassa käsitellään nuorten identiteetin rakentumista perussosiaali-työn kontekstissa (Huovila 2013) ja yhdessä selvityksessä sosiaalipalveluksi luokiteltua yksin Suomeen saapuneiden nuorten turvapaikanhakijoiden tuettua asumista (Heikkilä 2010).

Katsaukseen tavoitetuissa terveydenhuollon ja sairaanhoidon palveluita koskevilla julkaisuilla painottuu lasten sairaalakokemusten tutkimus (Pelander ym. 2007; Pelander 2008; Pelander & Leino-Kilpi 2004, 2010; Salmela 2010). Lisäksi tarkastellaan perheiden kokemuksia lastentautien päivityksestä (Helminen ym. 2015) sekä pyörätuolia käyttävien nuorten erityistarpeita terveyspalveluissa (Ajasto ym. 2012). Näistä jälkimmäinen on katsauksen ainoa yksilöllisiä kokemuksia perusterveydenhuollon piirissä koskeva tutkimus. Mainituissa julkaisuissa korostui sairautentunnon, pelon, läheisten ihmisten sekä

hoitohenkilökunnan kohtaamisten laadun merkitys lasten tai nuorten palvelukokemuksen myönteiselle tai kielteiselle kokemiselle. Lasten kokemustiedon vähäisyyttä tällä kentällä kuvastanee se, että tutkimuksissa todetaan lasten kokemustiedon keräämisen olevan mahdollista sekä toivotaan, että se nähtäisiin osana hoidon laadun kehittämisprosessia (Pelander 2008; Pelander & Leino-Kilpi 2010).

Terveyspalveluita käsitellään lisäksi saatavuuden näkökulmasta joissakin monialaisiksi luokitelluissa tutkimuksissa. Fraktman ja Hakala (2014) toteavat nuorten toivovan erikoisterveydenhuollon parempaa saatavuutta sekä laadukkaita perusterveydenhuollon palveluita, jossa nuoret otettaisiin ”paitsi vastaan, myös todesta”. Kouluterveyskyselyt tarjoavat mahdollisuuden seurata kouluterveydenhuollon saatavuuden kehitystä: niitä hyödyntävien julkaisujen mukaan kouluterveyshoitoon pääsy on helpottunut, mutta kokemuksissa sen saatavuudesta on eroja sukupuolen, kouluasteen, maantieteellisen alueen ja maahanmuuttotaustan mukaan (Luopa ym. 2006, 2014; Matikka ym. 2014). Opiskelijaterveydenhuollon saatavuutta käsitellään yhdessä julkaisussa (Viuhko 2006).

Mielenterveyspalveluita käsitellään vain kolmessa julkaisussa, joiden aihepiirit vaihtelevat psykiatrisessa hoidossa olleiden nuorten kokemuksista elämäänsä eteenpäin vievistä asioista (Kiviniemi 2008) itsemurhan tehneiden nuorten vanhempien kertomuksiin (Kiuru 2015) ja mielenterveyskuntoutujien kokemuksiin marginaalisuudesta ja köyhyydestä tehostetussa palveluasumisessa (Tainio 2015). Näiden tutkimusten mukaan mielenterveyspalvelut tukevat niiden piirissä olevien nuorten hyvinvointia yhtenä rutiinina koulutuksen ja työn ohella, mutta palvelukentän keskeisiä haasteita ovat nuoren autonomian säilyttäminen sekä avun tarpeen tunnistaminen ja siihen vastaaminen. Erityisesti mielenterveyskysymyksiin paneutuneiden tutkimusten ohella kahdessa monialaiseksi luokitellussa tutkimuksessa tuodaan esiin, että mielenterveyspalveluiden pitkät odotusajat ja heikko hoitoon pääseminen ovat ongelma (Fraktman & Hakala 2014; Aaltonen ym. 2015). Mielenterveyspalveluihin liittyvien kokemusten vähäinen tutkimus on yllättävää, kun huomioidaan, miten huomattavasti palveluiden käyttö on lasten ja nuorten keskuudessa viime vuosina lisääntynyt.

Päihdepalveluja käsitellään kahdessa selvityksessä. Näistä toisessa arvioidaan vakavassa syrjäytymisuhassa oleville, riippuvuuskäyttäytymisellä oirehtiville nuorille räätälöityä tuki- ja hoitokontaktiyhdistelmää (Puuronen 2014) ja toisessa tarkastellaan vanhempiensa päihteidenkäytöstä kärsivien lasten kokemuksia. Jälkimmäisessä todetaan, että tukipalvelujen saatavuus on puutteellista ja että lapset kokevat, ettei heitä huomioitu palveluissa (Holmila & Ilva 2009).

Keskeisiä huomioita työhön, hyvinvointiin ja terveyteen liittyvien palveluiden tutkimuksesta

- Työelämäpalveluita koskevassa tutkimuksessa korostuu nuorten marginaalinen asema palvelukentällä ja kokemukset kuulemisen puutteista.
- Kasvokkaista palvelua ja pitkäkestoisia, luottamuksellisia palvelusuhteita toivotaan.
- Sairaalakontekstin tutkimus osoittaa, että lapset ja nuoret ovat kykeneviä ja halukkaita arvioimaan saamaansa hoitoa – kokemusten kartoittaminen (perus) terveydenhuollon palveluiden piirissä olisi välttämätöntä.
- Mielenterveys- ja päihdepalvelut ovat toinen merkittävä tutkimuksellinen aukkokohta.

Lasten ja nuorten ympäristö

”Lasten ja nuorten ympäristöä” koskevan julkaisukokonaisuuden alle ryhmiteltiin yhdyskuntasuunnittelua (n=10) sekä kunnallista päätöksentekoa ja sen osallistavia hankkeita (n=7) koskevat tutkimukset ja selvitykset. Lasten ja nuorten suhdetta rakennettuun ympäristöön koskevien julkaisujen perusteella voidaan todeta, että ympäristö on lapsille ja nuorille merkityksellinen asia. Rakennetut ja rakentamattomat ympäristöt mahdollistavat ja rajaavat elämää, ja erilaisilla ympäristöillä on hyvinvointivaikutuksia (Alppivuori 2010; Kytä ym. 2009; Honkanen & Poikolainen 2015; Lampela & Tani 2015). Yhdyskuntasuunnittelussa lasten ja nuorten ääni kuuluu kuitenkin harvoin (Gretschel ym. 2012). Mahdollisuus osallistumiseen suunnittelusta toteutukseen ja arviointiin olisi tärkeää tarjota vähintään silloin, kun kyseessä ovat lasten ja nuorten ”omat” tilat (mt.; Kuusisto-Arponen & Laine 2015). Kaupunkitilassa sukupuoli (Semi 2004) ja etnisyyss (Tuominen ym. 2013) muokkaavat lasten ja nuorten kokemuksia turvallisuudesta ja turvattomuudesta.

Kunnallisen päätöksenteon piirissä demokraattisten ihanteiden toteutumiseen on lasten ja nuorten näkökulmasta matkaa. Osallisuushankkeet tai erilaiset lasten ja nuorten vaikuttamisryhmät voivat tarjota osallisuuden kokemuksia ja vahvistaa tunnetta kuntaan kuulumisesta (Gretschel 2002; Kiili 2006). Toimiakseen ne vaativat ammattilaisten osaaamista ja sitoutumista (Gretschel 2002, 2008; Eskelinen ym. 2012), sukupolvisuhteiden ja niihin liittyvien valtakysymysten kriittistä tarkastelua sekä sukupolvien välistä dialogia (Kiili 2006, 2013).

Keskeisiä huomioita yhdyskuntasuunnittelua ja päätöksentekoa koskevista tutkimuksista

- Rakennettu ympäristö on merkityksellinen hyvinvointiin vaikuttava tekijä, josta myös lapsilla ja nuorilla on mielipiteitä.
- Lasten ja nuorten ääntä kuullaan ympäristöjen suunnittelussa harvoin.
- Kunnalliseen päätöksentekoon liittyvä tutkimus koski pääasiassa Lasten Parlamentin ja nuorisovaltuustojen kaltaisia edustuksellisia elimiä, jotka voivat tarjota osallisuuden kokemuksia.
- Edustuksellisten elinten toimintaan liittyy sukupolvisuhteisiin ja ammatilliseen osaamiseen liittyviä haasteita.

Vammaisuus, erityinen tuen tarve ja erityisopetus

Tässä aluvuossa vedetään yhteen vammaisuutta, vammaispalveluita ja vammaisten lasten ja nuorten kokemuksia (n=14) sekä erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria (n=8) sekä erityisopetusta (n=5). Vammaisuutta ja vammaisia lapsia ja nuoria koskevat tutkimukset on tuotu palvelusektoreittain jaetun tarkastelun alle, vaikka vammaisuuden kysymykset monin paikoin ylittävät sektorirajat. Näin on pyritty varmistamaan tämän julkaisuryppään saavan ansaitsemansa huomio katsauksen sisällä.

Muita erityisryhmiä luokiteltuja ryhmiä ja kysymyksiä on pääsääntöisesti tarkasteltu sektorikohtaisten tarkastelujen sisällä, mutta vammaispalvelut ovat osittain sellaisia erityispalveluja, joita on vaikeaa sisällyttää minkään toisen palvelun alle. Vammaisuutta sivuttiin monin paikoin myös erityisopetusta ja erityistä tuen tarvetta koskevista julkaisuista. Luokittelimme julkaisut koskemaan erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria silloin kun niissä oli mainintoja erityisoppilaista tai erityisen tuen tarpeessa olevista lapsista ja nuorista. Emme kuitenkaan seuraa tarkemmin Opetushallituksen (2016) kolmiportaista jaottelua yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen.

Erityispedagogiikka ja erityisopetus ovat määrittäneet pitkään vammaisten ihmisten koulutuspolkuja. Erityisopetuksen piiriin kuuluu kuitenkin paljon oppilaita, joilta puuttuu vammaisuutta määrittelevä diagnoosi. Sen sijaan heillä voi olla eriasteisia oppimisvaikeuksia tai käyttäytymisen piirteitä, jotka vaikeuttavat oppimista. (Vehmas 2015, 83.) Tässä katsauksessa kirjoitamme vammaisuudesta silloin, kun tarkastelluissa julkaisuissa on käytetty vammaisuuden käsitettä. On kuitenkin muistettava, että ”vammaisuus” ei ole yksiselitteinen kategoria; vammaiset ovat moninainen joukko yksilöitä, jotka monessa tapauksessa eivät halua määrittyä ensisijaisesti vammojensa kautta (mt. 146; Lähteenmäki S. 2013; Maula 2014).

Vammaisuutta käsitellään sekä vammaispalveluiden tarpeen ja laadun näkökulmasta (Laakso ym. 2010; Alppivuori 2014; Huttunen 2016) että tiettyjä vammaisryhmiä

edustavien lasten ja nuorten tarpeiden näkökulmasta. Jälkimmäisessä ryhmässä korostuu kuulovammaisten tai huonokuuloisten lasten ja nuorten tarpeiden selvittäminen (Seilola 2012; Rintala 2013; Lavikainen 2014; Martikainen & Rainò 2014). Lisäksi yksi väitöskirja koski CP-nuorten lapsuutta (Lähteenmäki S. 2013), yksi liikunta-, näkö- ja kuulovammaisten nuorten koulupolkuja (Niemelä 2007) ja yksi pyörätuolia käyttävien nuorten terveystalviteita (Ajasto ym. 2012). Vaikka vammaisviteita koskevassa tutkimuksessa oli mukana kehitysvammaisia lapsia ja nuoria koskevaa tutkimusta (Oulasvirta 2011; Maula 2014), julkaisut koskivat pääasiassa lapsia ja nuoria, joilla oli aistivamma tai fyysinen vamma.

Tutkimuksissa korostuu lasten ja nuorten tarve tulla nähdyksi ”tavallisina” lapsina ja nuorina, joilla on tavalliset tarpeet ja toiveet asumisen, opiskelun ja vapaa-ajan suhteen. Monissa tapauksissa riittävä henkilökohtainen ja materiaallinen tuki mahdollistavat näitä tavallisina pidettyjä asioita, esimerkiksi ystävyyssuhteiden muodostamista ja harrastuksiin osallistumista. Kuulovaikeuksien tapauksissa tällainen tuki helpottaa oppimista. Myös henkilökohtaisen avustajan tarve hyvän elämän edellytyksenä nousee esille (Alppivuori 2014; Martikainen & Rainò 2014; Huttunen 2016). Omaisten jaksamista tukevat viteet, kuten tilapäishoidon saatavuus, koetaan niin ikään tärkeiksi (Laakso ym. 2010). Niiden lasten ja nuorten tapauksissa, joilla on kuulovamma, korostuu ympäröivän yhteiskunnan kyky huomioda erilainen tapa kommunikoida. Oppilaitosten henkilökunnan osaaminen oppimisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin mahdollistajina nähdään tärkeänä (Seilola 2012; Lavikainen 2014). Vertaistuen merkitystä viteissa ja vapaa-ajalla ei voi väheksyä (Niemi ym. 2010; Rintala 2013; Alppivuori 2014; Lavikainen; 2014; Martikainen & Rainò 2014). Selkeään viteuhjaukseen tulee kiinnittää huomiota, sillä vammaisviteiden hakemiseen ja oikeuteen saada viteita liittyy paljon lainsäädännöllisiä ja käytännöllisiä epäselvyyksiä, mikä kuormittaa lapsia, nuoria ja heidän perheitään (Huttunen 2016).

Erityisen tuen tarpeen ja erityisviteuksen yhdessä muodostamassa kokonaisuudessa tarkasteltiin sosioemotionaalista erityistä tukea tarvitsevia lapsia päiväkotiryhmässä (Viitala 2014), peruskoulussa erityisviteuksen piirissä olevia (Laaksonen 2007; Niemi ym. 2010; Mietola 2014; Helakorpi ym. 2014), erityisviteyttä ammatillisessa koulutuksessa (Niemi 2015), ADHD- tai Asperger-diagnoosin saaneiden nuorten koulutus- ja urapolkuja (Villa & Lavikainen 2015) sekä erityistä tukea tarvitseviin nuoriin kohdistuvaa institutionaalista tukea ja kontrollia hankaloituneissa siirtymissä (Aaltonen 2012).

Julkaisujen mukaan lapset ja nuoret antavat erityisviteydelle ja erityisviteukselle sekä myönteisiä että kielteisiä merkityksiä. Erityisviteyksellä on koettu erilaisuuden hyväksyttäväksi tilaksi (Helakorpi ym. 2014), joka mahdollistaa vertaistuen ja turvallisen omana itsenään olon (Niemi ym. 2010). Erityisviteyksellä on pääsääntöisesti viihdytty (Laaksonen 2007; Niemi ym. 2010). Diagnoosin ja siis omalle ”erityisviteydelle” nimen saaminen on Asperger- ja ADHD-diagnosoiduille nuorille aikuisille ollut käännekohta, joka on edistänyt omien koulutuksellisten tarpeiden ymmärtämistä (Villa & Lavikainen 2015). Laajemmassa kouluyhteisössä erityisyys on kuitenkin koettu leimaavaksi ja kiusaamiselle altistavaksi (Helakorpi 2007; Laaksonen 2007; Mietola 2014; Viitala 2014; Niemi 2015). Mietola (2014) ja Niemi (2015) peräänkuuluttavatkin erityisviteyden ja tavallisuuden välisen jyrkän eron purkua ja leimaavuuden haastamista uusien vitytapojen keinoin.



Erityisopetukseen siirron taustalla voi olla perusopetuksen kokeminen osin liian vaativana, jolloin siirto edesauttaa kouluviihtyvyyttä (Helakorpi ym. 2014). Erityisopetuksessa rakentuneet valmiudet eivät kuitenkaan välttämättä vastaa jatkokoulutuksessa vaadittavaa osaamisen tasoa (Niemi ym. 2010). Erityisopetukseen siirron prosessissa tulee muistaa kiinnittää huomiota lasten ja nuorten kuulemiseen ja vaikutusmahdollisuuksien luomiseen sekä siirron taustalla olevien syiden perusteluun lapselle tai nuorelle (Laaksosen 2007). Vaikka nuori voi hankalassa elämäntilanteessa ajautua jännitteeseen suhteeseen yhden instituution kanssa, toinen instituutio saattaa toimia tärkeänä neuvottelukumppanina. Onkin tärkeää, että instituutiot pyrkivät aktiivisesti pohtimaan vaihtoehtoisia tuen tarjoamisen muotoja ja väyliä. (Aaltonen 2012.)

Keskeisiä huomioita vammaisuutta ja erityisopetusta koskevasta tutkimuksesta

- Vammaisilla lapsilla ja nuorilla on halu tulla kohdatuksi tavallisina lapsina ja nuorina, joilla on tavallisten lasten ja nuorten tarpeet.
- ”Erityisyyden” ja ”tavallisuuden” välisen eron purkaminen on keino vähentää vammaisuuden tai erityisen tuen tarpeen leimaavuutta.
- Vertaissuhteet ja mahdollisuus vertaisten kohtaamiseen on tärkeää myös vammaisille lapsille ja nuorille.

Aukkokohtia palvelututkimuksen kentällä

Tässä alaluvussa pyrimme arvioimaan, mitä tiettyjen lasten ja lapsiryhmien näkyminen tai näkymättömyys katsauksen aineistossa tarkoittaa palveluiden ja palvelututkimuksen kannalta. Aineistomme perusteella pohdimme ja paikannamme aukkoja lasten ja nuorten palvelukokemuksia koskevan tutkimuksen kentältä. Samalla tiedostamme, että tämä katsaus ei välttämättä ole tavoittanut kaikkea Suomessa tehtyä palvelututkimusta.

Monikulttuurisuus ja etnisyys

Monikulttuurisuus ja siihen liittyen etnisiin vähemmistöihin kuuluvien lasten ja nuorten kokemukset palveluiden piirissä ovat tämän katsauksen aineistojen ja kategorisointien valossa runsaslukuisimmin käsitelty ”erityisteema”. Yhteensä 30 julkaisussa käsiteltiin joko monikulttuurisuutta ilmiönä, maahanmuuttotaustaisia lapsia ja nuoria tai etnisiä vähemmistöjä (saamelaiset, romanit). Suhteellisesta runsaslukuisuudesta huolimatta tätä julkaisujen joukkoa kriittisesti tarkasteltaessa paljastuu, että monikulttuurisuuden huomioivalla palvelututkimuksen kentällä on paikannettavissa aukkoja.

Ensimmäinen kriittinen huomio liittyy siihen, että monikulttuurisuuden teeman alle ryhmitellyistä julkaisuista ani harva koskee niin sanottuja ”vanhoja” etnisiä vähemmistöjä. Saamelaisia lapsia ja nuoria koskien tavoitettiin yksi selvitys, ja romanilasten ja -nuorten kokemuksia kartoitettiin yhdessä selvityksessä ja yhdessä tieteellisessä artikkelissa. Tämä painotuksellinen epäsuhta liittyyneen taipumukseen nähdä monikulttuurisuus Suomessa ilmiönä, jonka muualta muuttanut väestö on suhteellisen hiljattain tänne ”tuonut”. Tällöin unohdetaan Suomen monikulttuurinen historia ja samalla painetaan piiloon lasten ja nuorten tarpeet ja näkemykset pitkään syrjityissä vähemmistöryhmissämme. Monikulttuurisuus-teemaa sivuten huomionarvoista on sekin, että uskontoa tai uskonnollisuutta ei käsitelty tämän katsauksen julkaisujen piirissä sen enempää enemmistön kuin vähemmistöjenkään kokemuksiin liittyvänä kysymyksenä.

Toiseksi on syytä todeta, että monikulttuurisuuden huomiointi on painottunut verraten voimakkaasti koulutusta koskeviin julkaisuihin (n=10), minkä lisäksi sitä tutkittiin varsinkin harrastuspalveluiden (n=6) ja nuorisotyön (n=4) piirissä. Muussa palveluja koskevassa tutkimuksessa monikulttuurisuusnäkökulma oli niukasti esillä. Viranomaispalveluita koskien oli saatavilla yksittäisiä tutkimuksia etnisiin vähemmistöihin kuuluvien lasten ja nuorten kokemuksista poliisin, vankeinhoitoon, vastaanottokeskuksen ja sosiaalityön palveluissa. Sen sijaan muuten niin laajan lastensuojelun tutkimuksen piirissä monikulttuurisuus ei juuri ollut läsnä. Monikulttuurisuutta ja koulutusta koskevan tutkimuksen runsaslukuisuus

todennäköisesti heijastaa sitä, kuinka koulutus hahmotetaan maahanmuuttajien kotoutumisen keskeiseksi avaimeksi, ja samalla sen mittariksi. Yhdenvertaisuusnäkökulmasta monikulttuurisuusnäkökulma olisi syytä huomioida muussakin palvelututkimuksessa, eikä vähiten tutkimuksessa, joka koskee erilaisia viranomaiskohtauksia virastoissa ja muissa koulun ja vapaa-ajan kaltaisten nuorten arkiympäristöjen ulkopuolella.

Kolmanneksi on vielä mainittava, että lasten ja nuorten palveluiden piirissä kohtaama rasismi otetaan tutkimuksen eksplisiittiseksi kohteeksi vain harvoin (ks. kuitenkin Souto 2011); tutkimuskentällä tuntuu olevan helpompi käsitellä etnisperäistä eriarvoisuutta syrjintään liittyvällä käsitteistöllä.

Näkymätön sateenkaarilapsuus

Seksuaali- tai sukupuolivähemmistöihin kuuluvien lasten ja nuorten palvelukokemuksia kartoittavien julkaisujen vähälukuisuus (n=4) osittain yllätti katsauksen kirjoittajat, sillä ”sateenkaarteemoista” on käyty melko aktiivista julkista keskustelua palveluidenkin kontekstissa. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt näyttivät alustavan tarkastelun perusteella olevan painokkaammin läsnä aineistossa. Sellaisten julkaisujen, joissa informantteina olivat vanhemmat, sekä opinnäytetöiden karsiminen aineistosta supisti tarkastellun julkaistujen joukon pieneksi. Lisäksi huomionarvoista on se, että kaikki tähän katsaukseen sisällytetyt ”sateenkaarteemaiset” julkaisut koskivat nuoria – sateenkaarilapsuus, joko itse seksuaali- tai sukupuolivähemmistöihin kuuluvien lasten näkökulmasta tai sateenkaariperheissä elävien lasten näkökulmasta, loisti poissaolollaan.

Tämä vähälukuisuus heijastaa kenties taipumusta mieltää seksuaalisuuteen ja sukupuoli-identiteettiin liittyvät teemat erityisen sensitiivisiksi asioiksi lasten (ja nuorten) kanssa puhuttaessa. Samalla se saattaa heijastaa käsityksiä, joiden mukaan lapsuuden ja nuoruuden aikainen sateenkaarevuus on häilyvä ja ohimenevä ”vaihe”, jonka merkitys aikuiselämälle ei siten ole suuri. Nykytutkimuksen valossa kuitenkin tiedämme, että sukupuoli- ja seksuaali-identiteetti ovat melko pysyviä ja muodostuvat varhain (Taavetti 2015). Erityisesti seksuaali- tai sukupuolivähemmistöihin itsensä identifioivien lasten ja nuorten näkökulman huomioiminen olisi erittäin tärkeää niin palveluiden, palvelukehittämisen kuin palvelututkimuksen kannalta. Olemassa olevan tutkimuksen mukaan näillä lapsilla ja nuorilla on huolestuttavan paljon kokemuksia syrjinnästä useilla elämänalueilla ja monien palveluiden piirissä (Alanko 2014; Taavetti 2015).

Vammaisuus

Vammaisuutta ja vammaispalveluja koskevat julkaisut muodostivat kolmanneksi suurimman ”erityisryhmän” katsauksen piirissä. Siitä huolimatta tässä julkaisuryppäessä on piirteitä, jotka kertovat vammaispalvelujen tutkimuksen kentällä olevan tietoaaukkoja.

Ensinnäkin valtaosassa vammaisten lasten ja nuorten kokemuksia käsitteleviä julkaisuja kohderyhmänä ovat fyysisesti vammautuneet lapset ja nuoret (kuulovammaiset, kuurot, näkövammaiset, liikuntavammaiset, pyörätuolia käyttävät). Kehitysvammaisten lasten ja nuorten kokemuksia kysytään harvoin (ks. kuitenkin Oulasvirta 2011; Maula 2014). Toiseksi lapsen ja nuoren ääni vammaispalveluiden kontekstissa kuuluu usein vanhemman tai huoltajan välittämänä (Laakso ym. 2010; Alppivuori 2014; Huttunen 2016). Tätä epäilemättä osaltaan selittävät vammaan liittyvät vaikeudet kommunikoinnissa. Kolmanneksi, tavoitettu tieto perustuu ennen muuta selvityksiin. Akateemisia julkaisuja vammaispalveluista on niukasti, vaikkakin vammaisuutta käsiteltiin erityisopetusta ja erityistä tuen tarvetta koskevissa (akateemisissa) julkaisuissa. Neljänneksi, julkaisuja, joissa vammaisuutta ja vammattomuutta käsiteltäisiin yhdessä koko palvelusektoria halkovana erona, yhteisö- tai vertaissuhteisiin tai syrjintään liittyvänä kysymyksenä, on niukasti (ks. kuitenkin Mietola 2014; Niemi 2015).

Tarkempaa kansainvälistä vertailua vammaispalvelujen tutkimuksen tilasta ei tässä katsauksessa tehdä, mutta vertailevaa yleiskuvaa vammaisten lasten ja nuorten elämäntilanteesta Pohjoismaissa voi hakea esimerkiksi teoksesta *Childhood and Disability in Nordic Countries* (Traustadóttir ym. (toim.) 2015). Se, että vammaispalvelujen piiriin harvemmin lähdetään tekemään tiukasti akateemista tutkimusta lapset ja nuoret informantteina, voi johtua monesta syystä. Vammaisten lasten ja nuorten voidaan nähdä olevan erityisen haavoittuvassa asemassa, jolloin tutkimuslupiin sekä tutkimuksen tekemiseen liittyy paljon eettistä pohdintaa. Vanhempien asema lapsen ja nuoren ”äänenä” voi korostua vammaisuuden kontekstissa, sillä yhteiskunnassa, jossa olemme tottuneet käyttämään sanoja itseilmaisun välineenä, muunlaiset vuorovaikutuksen keinot jäävät helposti sanojen varjoon. Akateemisen tutkimuksen vähyyttä voi selittää järjestöjen aktiivinen rooli erilaisten selvitysten tekemisessä. Vammaisten lasten ja nuorten elämää tutkittaessa tulisi pyrkiä kehittämään ja hyödyntämään vaihtoehtoisia tutkimusmetodeja nykyistä enemmän heidän kokemusmaailmansa tavoittamiseksi.

Terveys ja mielenterveys

Perusterveydenhuollon palveluita koskevan tutkimuksen vähäisyys on tuotu esiin jo aiemmin. Terveydenhuollon ja sairaanhoidon palveluita koskevissa tutkimuksissa painottui sairaalaympäristöjen tutkimus, joskin joitakin koulu- ja opiskeluterveydenhuollon saatavuutta (Viuhko 2006; Luopa ym. 2006; Luopa ym. 2014) sekä terveyskeskuspalveluiden saatavuutta (Fraktman & Hakala 2014) koskevia lähteitä löydettiin. Nämä perustuvat suurelta osalta laajoihin kyselyihin, joissa terveydenhuolto oli vain yksi muiden kiinnostuksen kohteiden joukossa, eivätkä siksi syventyneet yksilöllisten kokemusten tasolle.

Perusterveydenhuollon palveluiden ohella merkittävänä tutkimuksellisenä aukko-kohtana terveyttä ja hyvinvointia tukevien palveluiden kentällä voidaan paikantaa mielenterveys- ja päihdepalvelut. Molemmista oli saatavissa hyvin niukasti lasten ja nuorten palvelukokemuksia koskevaa tietoa siitä huolimatta, että mielenterveyspalve-



luiden piirissä on kasvava joukko lapsia ja nuoria. Päihdepalvelut taas pureutuvat lasten ja nuorten elämänlaadun ja tulevaisuuden kannalta hyvin kriittiseen ongelmaan, johon liittyvistä kokemuksista tulisi saada ajantasaista tutkimustietoa. Näiden palveluiden ja ryhmien tutkimusta saattaa rajoittaa ryhmien erityinen haavoittuvuus ja sen mukanaan tuomat eettiset haasteet. Vaikka mielenterveys- ja päihdepalveluita sekä niiden käyttäjien kokemuksia koskevaa tutkimusta tarvitaan, on siis välttämätöntä, ettei tällaista tutkimusta lähdetä tekemään vailla riittäviä resursseja ja huolellista eettistä pohdintaa.

Tutkimuksellisia aukkoja lasten ja nuorten palvelukokemusten tutkimuksessa:

- Monikulttuurisuutta koskeva tutkimus painottuu koulutussektorin ja nuorisotyön tutkimukseen sekä maahanmuuttotaustaisten lasten ja nuorten kokemusten tutkimukseen – kotoperäisten etnisten vähemmistöjen kokemuksista puuttuu tietoa.
- Sateenkaarinuorten ja varsinkin sateenkaarilasten näkökulmia kuullaan tutkimuksessa vähän – olemassa olevan tiedon perusteella hyvinvoinnin riskitekijöitä ovat ainakin syrjintäkokemukset.
- Vammaispalveluista on suhteellisen vähän akateemista tutkimusta; lisäksi tutkimus painottuu niiden lasten ja nuorten kokemuksiin, joilla on fyysisiä vammoja.
- (Perus)terveydenhuolto, mielenterveys- ja päihdepalvelut sekä seurakuntien ja uskonnollisten yhteisöjen tarjoamat palvelut ovat alueita, joita koskevaa tutkimustietoa tavoitettiin tähän katsaukseen hyvin vähän.

Lopuksi

Tämän katsauksen läpikäyväenä punaisena lankana on lasten ja nuorten *osallisuus*. Osallisuus on tutkimuskentällä hyvin tunnistettu haaste: jollakin tasolla se on läsnä kenties kaikissa tarkastelluissa julkaisuissa. Sama haaste on tunnistettu palvelukentällä kasvavassa määrin. Osallisuuteen liittyvien kysymysten aiempaa parempaa tiedostamista ja esiin nostamista voidaan siis hyvällä syyllä pitää yhtenä keskeisistä kehitysuunnista, joita tarkastellulla ajanjaksolla (2000–2016) niin palvelukentällä kuin sitä koskevan tutkimuksen piirissä voidaan hahmottaa. Samaan aikaan tutkimustiedon lisääntymisen kautta on käynyt ilmeiseksi, että osallisuus on moninainen ilmiö, jonka yhdenvertainen toteutuminen vaatii paljon muutakin kuin osallistamisen tarpeen tunnistamista.

Osallisuus edellyttää ammatillista osaamista lasten ja nuorten kohtaamisessa, lasten ja nuorten ja tiedon arvostamista, monenlaisten toimijuuden muotojen tunnistamista sekä toimijuuden rakenteellisten esteiden tunnistamista ja purkamista. Osallisuus vaatii läsnäoloa lasten ja nuorten arjessa ja palvelukentällä muodostuvien vertaisuhteiden huomioimista yksilöiden rinnalla. Lisäksi tarvitaan rakenteita ja käytäntöjä, joiden kautta lapsia ja nuoria voidaan kuulla ja näin viedä eteenpäin heidän tuottamaansa tietoa konkreettisen kehittämistyön oikeasti arvostetuksi osaksi. Vaikka suunta osallisuuden huomioimisessa on oikea, tämän katsauksen perusteella kehitys näyttää hitaalta ja epätasaiselta. Lasten ja nuorten kokemukset osattomuudesta, ohipuhumisesta ja mielipiteiden sivuuttamisesta ovat edelleen hälyttävän yleisiä, ja osallisuuden toteutumiseen palvelujen käytännöissä näyttää olevan vielä pitkä matka.

Osallisuuden ohella toimijuus, kohtaaminen ja yhdenvertaisuus yhdistävät tarkasteltuja julkaisuja palvelusektorien rajat ylittävällä tavalla. Toimijuus, kohtaaminen ja yhdenvertaisuus linkittyvät monin tavoin osallisuuden kysymykseen. Lasten ja nuorten osallisuus palveluiden piirissä mahdollistuu, kun lasten ja nuorten toimijuus huomioidaan ja sitä arvostetaan. Osallisuutta tukevat pitkäjänteiset ja luottamukselliset kohtaamiset palveluiden aikuistoimijoiden ja lasten ja nuorten välillä. Lisäksi palveluiden yhdenvertainen saavutettavuus sekä lasten ja nuorten yhdenvertainen kohtelu palveluiden piirissä on osallisuuden edellytys. Vastaavasti ongelmat ja kitkat toimijuuden, kohtaamisen ja yhdenvertaisuuden huomioinnissa heikentävät lasten ja nuorten osallisuuden mahdollisuuksia.

Katsauksessa tarkasteltujen julkaisujen perusteella voidaan todeta, että yhdenvertaisuus ei toteudu kattavalla tavalla palvelukentällä, vaan sukupuolen, etnisyyden, seksuaalisuuden ja vammaisuuden/vammattomuuden kaltaiset sosiaaliset erot sekä ympäristö ja olosuhteet vaikuttavat saatavilla oleviin palveluihin sekä lasten ja nuorten kokemuksiin palveluista. Myös maaseudulla tai ”syrjäseuduilla” asuminen ja sitä kautta palveluiden heikompi saavutettavuus tuottaa eriarvoisuuden kokemuksia lapsille ja nuorille. Pitkät välimatkat asettavat reunaehjoja maaseudulla asuvien nuorten elämässä raamittaen vapaa-aikaa, koulutusta, työtä ja palvelukontakteja. Palveluverkoston tiheys, joukkoliikenne ja välimatkat ovat tärkeitä yhdenvertaisuuden kysymyksiä.

Yhdenvertaisuus palvelukentällä ei voi toteutua, mikäli sen ensimmäinen ehto, palveluiden yhdenvertainen saatavuus ei toteudu. Tämä asettaa haasteita meneillään olevalle sosiaali- ja terveystuollon uudistukselle. Yhtään vähempiarvoista ei ole ammatillisen osaamisen kehittäminen palvelukohtaamisissa. Ammatillista osaamista vaaditaan sekä yhdenvertaisuuden toteutumisen ongelmakohtien tunnistamisessa että niiden purkamisessa, tilannekohtaisen herkkyyden kehittämisessä ja luottamuksen luomisessa lapsia ja nuoria kohdatessa. Luottamuksellisuuden ehtona on palvelusuhteiden pitkäaikaisuus ja henkilökohtaisuus, mutta myös onnistunut vuorovaikutus.

Koska lapset ja nuoret eivät kaikki ole samanlaisia tai toimi aina yhdenmukaisesti, palvelukohtaamisten tapoja ei voida määrittää ylhäältä päin, vaan on tunnistettava ja mahdollistettava vaihtoehtoisia toiminnan, vuorovaikutuksen, kohtaamisen ja kommunikoinnin tapoja. Mitä pienempiä lapsia palvelukentällä kohdataan, sitä tärkeämpää on, että kohtaminen ei perustu vain oletukselle verbaalisesta kommunikoinnista. Palvelukentällä olisi lisäksi nykyistä paremmin tunnistettava vertaissuhteiden merkitys osana lasten ja nuorten kokemusmaailmaa. Vertaissuhteet muokkaavat osaltaan lasten ja nuorten olemisen, toiminnan ja osallisuuden mahdollisuuksia palvelujen piirissä. Sen vuoksi vertaissuhteiden huomiointi olisi nähtävä tärkeänä osana ammatillista osaamista. Erityisryhmille suunnatuissa (viranomais)palveluissa vertaistuen mahdollistaminen ja vertaissuhteisiin liittyvien kipukohtiin puuttuminen on tärkeää.

Palvelukentällä on jo tällä hetkellä runsaasti osaamista ja ammattitaitoa osallisuuden, yhdenvertaisuuteen ja kohtamiseen liittyen. On kuitenkin syytä kiinnittää tätä osaamista entistä tietoisemmaksi osaksi ammattitaidon sisältöjä ja ammatti-identiteettejä esimerkiksi koulutuksen kautta. On tehtävä tietoisesti töitä sen eteen, että osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja aidon kohtaamisen tavoitteet olisivat palvelukentällä yhteisesti jaettuina, eivätkä jäisi yksittäisten työntekijöiden kiinnostuksen ja ammatillisuuden varaan. Lasten ja nuorten osallisuus ei ole mekanistisin patenttiratkaisuin toteutettavissa oleva asia, vaan vaatii ammatilliselta jatkuvaa valppautta, tilannekohtaista herkkyyttä ja valmiutta rakentaa mahdollisuuksia toisin tekemiseen ja toisin sanomiseen palveluiden sisällä.

Lasten ja nuorten osallisuus palveluissa kytkeytyy sekä siihen, miten he pääsevät palveluiden piiriin, tulevat kohdatuiksi ja pystyvät toimimaan palveluiden piirissä, että siihen, miten he pystyvät kertomaan mielipiteensä ja osallistumaan palveluiden kehittämiseen. Lapsilla ja nuorilla on kokemustietoa, osaamista ja näkemyksiä koskien niin heille arjessa tuttuja palveluita – kuten koulua – kuin sellaisia palveluita, jotka usein mielletään heistä kaukaisemmiksi, kuten yhdyskuntasuunnittelua tai erikoissairaanhoidoa. Koska lapset ja nuoret ovat läsnä aktiivisina toimijoina kaikilla yhteiskunnan alueilla, heidän osallisuutensa kehittäminen täytyy olla kaikilla palvelukentillä jaettu tavoite. Kullakin palvelusektorilla ammatillisuus ja näiden tavoitteiden toteutuminen toki kiinnittyy sektorin sisäisiin erityiskysymyksiin ja -sisältöihin. Konkreettisempia palvelusektorikohtaisia suosituksia mahdollisista tavoista ammattitaidon kehittämiseksi löytyy tässä katsauksessa läpikäydystä julkaisuista.

On hienoa, että lasten ja nuorten näkökulma on vähintään tämän katsauksen esittä-mässä laajuudessa läsnä palvelututkimuksen kentällä. Tutkimustiedon lisääntyminen – joka ei koske vain palveluiden tutkimusta vaan useimpia muitakin aloja – tarkoittaa kuitenkin,

että haasteet kokonaiskuvan hahmottamisessa ja synteisien luomisessa kasvavat. Olisi hyvä, jos tämä huomioitaisiin jo julkaisujen kirjoittamisvaiheessa panostamalla asiansanoihin ja abstrakteihin, jotta arvokas työ löydetäisiin ja saataisiin mahdollisimman laajasti käyttöön. Tämä katsaus on painottunut vahvasti suomenkieliseen tutkimukseen; näin ollen ruotsin- ja englanninkielisen palvelututkimuksen kartoittamisessa on vielä tehtävää.

Lasten ja nuorten kuunteleminen on osa kaikkien Suomessa toimivien viranomaisten velvollisuuksia. Katsaukseen sisällytettyjen julkaisujen kirjoittajat ovat kukin tahoillaan pyrkineet kuuntelemaan lapsia ja nuoria heitä koskevissa asioissa ja siten toteuttaneet lapsen oikeuksien sopimuksen kirjainta. Tämän katsauksen kirjoittajina toivomme, että katsauksen kautta nämä äänet ja äänettömyyden kokemukset, vaikkakin jo monen välikäden kautta tulkittuina, kantautuvat entistä paremmin myös palveluiden kehittämistyössä mukana olevien tahojen korviin. Toivottavasti tätä kautta kuunteleminen ja osallisuus tulevat aiempaa vahvemmaksi osaksi lasten ja nuorten arkisia palvelukohtauksia.



Lähteet

- Berg, Päivi & Piirtola, Maarit (2014) *Lasten ja nuorten liikuntatutkimus Suomessa – tutkimuskatsaus 2000–2012*. Helsinki: Liikuntatieteellinen seura.
- Coren, Esther & Fisher, Mike (2006) *The Conduct of Systematic Research Reviews for SCIE Knowledge Reviews*. Lontoo: Social Care Institute for Excellence.
- Euroopan neuvoston ministerikomitea (2012) *Recommendation CM/Rec(2012)2 of the Committee of Ministers to member States on the participation of children and young people under the age of 18*. https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805cboca (Viitattu 1.10.2016.)
- Kallio, Tomi (2006) Laadullinen review -tutkimus metodina ja yhteiskuntatieteellisenä lähestymistapana. *Hallinnon tutkimus* 25 (2), 18–28.
- Lapsen oikeuksien komitea (2011) *CRC/C/FIN/CO/4* Sopimusvaltioiden yleissopimuksen 44 artiklan mukaisesti antamien raporttien käsittely. Päätelmät: Suomi*.
- Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma* (2016). Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Opetushallitus (2016) *Erytynen tuki*. http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/ohjeita_koulutuksen_jarjestamiseen/perusopetuksen_jarjestaminen/tietoa_tuen_jarjestamisesta/erityinen_tuki. (Viitattu 28.11.2016.)
- Pekkarinen, Elina (2010) *Sosiaalialan arvojohtajat ja muutoksen managerit. Laadullinen katsaus sosiaalialan johtamisen tutkimuksesta*. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Traustadóttir, Rannveig & Ytterhus, Borgunn & Egilson, Snæfríður Thóra & Berg, Berit (toim.) *Childhood and Disability in Nordic Countries. Being, Becoming, Belonging*. New York: Palgrave Macmillan.
- Vehmas, Simo (2015) *Vammaisuus. Johdatus historiaan, teoriaan ja etiikkaan*. Helsinki: Gaudeamus.

Lähdeluettelo analysoiduista julkaisuista

- Aaltonen, Sanna (2012) Elämän umpisolmuja avaamassa. Toimijuus ja institutionaaliset rajat nuorten siirtymissä. Teoksessa Elina Pekkarinen & Kaisa Vehkalahti & Sami Myllyniemi (toim.) *Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä. Nuorten elinolot -vuosikirja 2012*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 131. Helsinki: Nuorisosiain neuvottelukunta & Terveiden ja hyvinvoinnin laitos & Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, 180–191.
- Aaltonen, Sanna & Berg, Päivi & Ikäheimo, Salla (2015) *Nuoret luukulla. Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 160. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.

- Aaltonen, Sanna & Lappalainen, Sirpa (2013) Samalla viivalla? Koulutuspoluilta poikenneiden nuorten resurssit ja toisen asteen koulutus. Teoksessa Kristiina Brunila & Katariina Hakala & Elina Lahelma & Antti Teittinen (toim.) *Ammatillinen koulutus ja yhteiskunnalliset eronteot*. Helsinki: Gaudeamus, 110–127.
- Aho, Timo (2012) Yläkoululaispoikien seksuaaliset roolinotot. Teoksessa Osmo Kontula (toim.) *Mitä pojat todella haluavat tietää seksistä. Tehoa poikien seksuaaliopetukseen*. Helsinki: Väestöliitto, 95–177.
- Ahonen, Arto (2005) Kolmen rovaniemeläis- ja yhden inarilaiskoulun 6.–8. luokan oppilaiden kouluviihtyvyyttä selittävien tekijöiden tarkastelua regressioanalyysien avulla. Teoksessa Anna-Leena Huttunen & Anna Mari Kokkonen (toim.) *Koulutuksen kulttuurit ja hyvinvoinnin politiikat. Kasvatuksen päivät 2005 verkkojulkaisu*. Helsinki: Suomen kasvatustieteellinen seura, 63–71. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18898/isbn9513923843.pdf?sequence=1>. (Viitattu 15.9.2016.)
- Ahonen, Sanna (2016) *Lasten harrastusmatkojen kestävät kulutavat. Joukkovoimalla harrastuksiin -hankkeen loppuraportti*. Helsinki: Helsingin seudun liikenne. https://www.hsl.fi/sites/default/files/lasten_harrastusmatkojen_kestavat_kulutavat_2_2016.pdf. (Viitattu 15.9.2016)
- Ajasto, Mari & Arvio, Maria & Autti-Rämö, Ilona & Kiviranta, Tuula (2012) Pyörätuolia käyttävä nuori tarvitsee kohdennettuja terveyspalveluja. *Suomen Lääkärilehti* 14–15(67), 1139–1143.
- Alanko, Anu (2013) *Osallisuusryhmä demokratiakasvatuksen tilana – tapaustutkimus lasten ja nuorten osallisuusryhmän toiminnasta Oulussa*. Oulu: Oulun yliopisto.
- Alanko, Katarina (2014) *Mitä kuuluu sateenkaarinuorille Suomessa?* Nuorisotutkimus-seuran/Nuorisotutkimusverkoston verkkojulkaisu 72. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto & Setä.
- Alppivuori, K (2010) *Miten Suvelassa viihdytään? Nuorten ajatuksia Suvelasta asuinpaikkana*. Helsinki: Pääkaupunkiseudun kierrätyskeskus. http://www.4v.fi/files/4183/suvelan_raportti.pdf. (Viitattu 16.9.2016.)
- Alppivuori, Kristiina (2014) *Kotona asuvien vammaisten henkilöiden asumisen toiveet ja tarpeet*. Espoo: Espoon vammaispalvelut. <http://www.esbo.fi/download/noname/{6259E1BC-34B2-4CAD-81A0-9C70F6813ABC}/53636>. (Viitattu 20.9.2016.)
- Alsuhail, Faris & Högnabba, Stina (2015) *Nuorten terveysterveys- ja hyvinvointierot Helsingin suurpiirien välillä. Kouluterveyskyselyn tarkastelu paikkatietomenetelmin*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus. http://www.hel.fi/hel2/Tietokeskus/julkaisut/pdf/15_05_20_Tutkimuskatsauksia_3_Alsuhail%26Hognabba.pdf. (Viitattu 9.9.2016.)
- Alvoittu, Hanna (2012) Sijaisperheissä elävien lasten vaikeiden asioiden käsittely. Vertaisryhmätoiminnan merkitys kokemusten käsittelyssä. Teoksessa Anu Huovinen & Eeva Immonen (toim.) *Kokemukset näkyviin – artikkeleita väkivallasta ja sijaishuollosta*. Helsinki: Pelastakaa lapset ry, 15–25.
- Anis, Merja (2008) *Sosiaalisyö ja maahanmuuttajat. Lastensuojelun ammattilaisten ja asiakkaiden vuorovaikutus ja tulkinnat*. Helsinki: Väestöliitto.
- Anttila, Anna (2012a) ”Kiitos jo etukäteen!” Poikien kirjoituksia heitä askarruttavista seksiasioista. Teoksessa Osmo Kontula (toim.) *Mitä pojat todella haluavat tietää seksistä. Tehoa poikien seksuaaliopetukseen*. Helsinki: Väestöliitto, 15–60.

- Anttila, Anna (2012b) Seksiin, seurusteluun sekä koulun seksuaaliopetukseen liittyviä poikien kokemuksia ja toiveita nettikyselyssä. Teoksessa Osmo Kontula (toim.) *Mitä pojat todella haluavat tietää seksistä. Tehoa poikien seksuaalikasvatukseen*. Helsinki: Väestöliitto, 61–94.
- Arponen, Anu-Leena (2007) *”Miten nuo pienet ossaa ajatella nuin fiksumi?” Lasten mielipiteitä arkiympäristöstään*. Jyväskylä: Lapsiasiavaltuutettu.
- Berg, Päivi (2007) Sukupuoli ja rajatyön käytännöt koulun liikuntatunneilla. *Nuorisotutkimus* 25(2), 32–51.
- Berg, Päivi (2010) *Ryhmärajoja ja hierarkioita: etnografinen tutkimus peruskoulun yläasteen liikunnanopetuksesta*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Berg, Päivi (2015) Sosiaaliset jalat ja vakava vapaa-aika – lasten ja nuorten vertaissuhteiden merkitys liikuntaharrastuksissa. *Nuorisotutkimus* 33 (3–4): 88–101.
- Berg, Päivi & Gretschel, Anu & Humpilla, Laura (2011) *Ei nuorille, vaan nuorten kanssa. Miten mitata liikuntakulttuurin muutosta Your Move -kampanjassa?* Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 119. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto & Nuori Suomi ry.
- Ekholm, Elina (2013) *”Mä en olisi tässä nyt”. Nuorten kokemusasiantuntijoiden mielipiteitä Helsingin Diakonissalaitoksen intensiivihoidosta*. Helsinki: Helsingin Diakonissalaitos.
- Ellonen, Noora & Pösö, Tarja (2011) Violence Experiences in Care: Some Methodological Remarks based on the Finnish Child Victim Survey. *Child Abuse Review* 20(3), 197–212.
- Enroos, Rosi (2008) *Vankila lapsuudessa – lapset vankilassa. Tutkimus lapsista, joiden elämää äidin vankeus värittää*. Helsinki: Rikosseuraamusvirasto.
- Enroos, Rosi & Pösö, Tarja & Vierula, Tarja (2006) *Lapset vankilassa – selvitys lapsista, jotka viettävät varhaislapsuuttaan vankilassa vangitun vanhemman kanssa*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Ervamaa, Suvi (2014) *Kohti onnistunutta nuorisotakuuta? Nuorten ja ammattilaisten näkemyksiä nuorisotakuun toteutuksesta ja kehittämisestä*. Helsinki: Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry.
- Eskelinen, Kristiina (2012) Iltapäivätoiminnan osallistumisen tilat ja puhuvat kuvat. *Nuorisotutkimus* 30 (1), 20–34.
- Eskelinen, Teppo & Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi & Kiili, Johanna & Korpinen, Sini & Lindblom, Pia & Matthies, Aila-Leena & Mäntylä, Niina & Niemi, Reetta & Nivala, Elina & Rynnänen, Aino & Tasanko, Pia (2012) Lapset ja nuoret subjekteina kunnallisessa päätöksenteossa. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) *Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 118. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, 35–94.
- Fagerlund, Monica & Peltola, Marja & Kääriäinen, Juha & Ellonen, Noora & Sariola, Heikki (2014) *Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2013. Lapsiuhritutkimuksen tuloksia*. Tampere: Poliisi-ammattikorkeakoulu.
- Forsberg, Hannele (2002) *Lasten asiakkuudet ja kokemukset turvakodissa. Arviointitutkimus Lapsen aika -projektista*. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.
- Fraktman, Pia & Hakala, Pia (2014) *Kunnittaisten kuulemistilaisuuksien loppuraportti. 13–19-vuotiaiden palveluita Keski-Pohjanmaalla*. Kaustinen: Keskipohjanmaan sosiaalipsykiatrinen yhdistys. http://www.kpspy.fi/assets/files/kuulemisten_raportti_2014.pdf. (Viitattu 1.10.2016.)

- Gellin, Maija (2008) Sovittelulla riidoista ratkaisuihin. Oppilaiden osallisuus voimavarana työrauhaa turvatussa. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) *Lasten ja nuorten kunta*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 77. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto & Opetushallitus & Humanistinen ammattikorkeakoulu, 56–70.
- Gellin, Maija & Gretschel, Anu & Matthies, Aila-Leena & Nivala, Elina & Oranen, Mikko & Vartiainen, Riikka & Tasanko, Pia (2012a) Lasten ja nuorten asema hyvinvointipalveluissa. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) *Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 118. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, 149–179.
- Gellin, Maija & Herranen, Jatta & Junttila-Vitikka, Pirjo & Kiilakoski, Tomi & Koskinen, Sanna & Mäntylä, Niina & Niemi, Reetta & Nivala, Elina & Pohjola, Kirsi & Vesikansa, Sanna (2012b) Lapset ja nuoret subjekteina koulujärjestelmässä. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) *Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 118. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, 95–148.
- Gretschel, Anu (2002) *Kunta nuorten osallisuusympäristönä. Nuorten ryhmän ja kunnan vuorovai-
kutussuhteen tarkastelu kolmen liikuntarakentamisprojektin laadunarvioinnin keinoin*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Gretschel, Anu (2008) Nuorisovaltuuston henki. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) *Lasten ja nuorten kunta*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 77. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto & Opetushallitus & Humanistinen ammattikorkeakoulu, 105–118.
- Gretschel, Anu (2011) *Nuorisotalo mahdollistavana lähiyhteisönä: nuorten näkökulma*. Helsinki: Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskus & Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.
- Gretschel, Anu & Junttila-Vitikka, Pirjo (2014) *Kokemuksia nuorten suunta-ohjauksesta verkossa "Yläfemman sulle, kun autoit eteenpäin! Tässähän ihan tuntee itsensä kuin toiseksi ihmiseksi!"* Helsinki: Sitra.
- Gretschel, Anu & Koskinen, Sanna & Junttila-Vitikka, Pirjo (2012) Yhdyskunta- ja liikennesuunnittelu: esimerkkinä skeittialueet ja leikkipuistot. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) *Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 118. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, 198–211.
- Gretschel, Anu & Laine, Sofia & Junttila-Vitikka, Pirjo (2013) *Kuntalaisten kokemustieto liikunta-
paikkojen laadun arvioinnissa*. Helsinki: Valtion liikuntaneuvosto & Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.
- Haanpää, Leena & Ehrs, Camilla & Tiensuu-Tsiopoulos, Mervi & Kaljonen, Anne & Lagström, Hanna (2009) *Nuoret luupin alla – koulukysely: 6.- ja 9.-luokkalaisten hyvinvointi, osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet Varsinais-Suomessa*. Turku: Turun Lapsi- ja nuorisotutkimuskeskus & Turun yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-3951-0>. (Viitattu 17.9.2016.)
- Haanpää, Leena & Roos, Sanna (2013) *Nuoret luupin alla 2012 – Osallisuudesta hyvinvointiin*. Turku: Turun Lapsi- ja nuorisotutkimuskeskus & Turun yliopisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201401071050>. (Viitattu 17.9.2016.)



- Harinen, Päivi (2005) *Mitähän tekis? Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen -tutkimushankkeen väliraportti*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.
- Harinen, Päivi (2012) Mennään bussilla. Pitkä koulumatka nuorten vapaa-ajan puitteistajana. Teoksessa Elina Pekkarinen & Kaisa Vehkalahti & Sami Myllyniemi (toim.) *Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä. Nuorten elinolot -vuosikirja 2012*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 131. Helsinki: Nuorisosiain neuvottelukunta & Terveiden ja hyvinvoinnin laitos & Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, 170–179.
- Harinen, Päivi & Honkasalo, Veronika & Ronkainen, Jussi & Suurpää, Leena (2012) Multiculturalism and young people's leisure spaces in Finland: perspectives of multicultural youth. *Leisure Studies* 31 (2), 117–119.
- Hautaniemi, Petri (2004) *Pojat! Somalipoikien kiistanalainen nuoruus Suomessa*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 41. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.
- Heikinaro-Johansson, Pilvikki & Varstala, Väinö & Lyyra, Mikko (2008) Yläkouluilaisten kiinnostus koululiikuntaan ja kiinnostuksen yhteydet vapaa-ajan liikunnan harrastamiseen. *Liikunta & tiede* 45 (8), 31–37.
- Heikkilä, Sanna (2010) *Ohjaaja kulkee vierellä ja tuuppii oikeaan suuntaan. Alaikäisenä Suomeen ilman huoltajaa turvapaikanhakijoina saapuneet nuoret*. Helsinki: Erityishuoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry.
- Heikkinen, Alpo (2006) *”Olenko mä sitä riskiryhmää?” Lastensuojelun poikaryhmien hyvinvoinnin muutostekijät – realistinen etnografia*. Helsinki: Helsingin yliopisto. <http://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=7fceb5d8-953a-4ca3-9e05-79a9e73e750c> (Viitattu 15.12.2016)
- Helakorpi, Jenni & Mietola, Reetta & Niemi, Anna-Maija (2014) Tasa-arvoisten mahdollisuuksien vuoksi erillään? Erityisluokkien oppilaat koulun sosiaalisissa ja institutionaalisissa järjestyksissä. Teoksessa Mika Gissler & Marjatta Kekkonen & Päivi Känkänen & Päivi Muranen & Matilda Wrede-Jäntti (toim.) *Nuoruus toisin sanoen. Nuorten elinolot -vuosikirja 2014*. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos & Nuorisosiain neuvottelukunta & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 161–171.
- Helminen, Merja & Inki, Merita & Järvinen, Marika & Virkki, Marjo (2015) Lastentautien päivystyksen asiakkaat arvostavat tietoa ja mahdollisuutta osallistua hoitoon. *Suomen lääkirilehti* 20 (70), 1423–1428v.
- Herrala, Helena (2015) *Tytöt kaukalossa: Etnografinen tutkimus tyttöjen jääkiekkoharrastuksesta*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Herranen, Jatta (2014) *”Kaikki on ihan jees” Ammatillinen koulutus nuorten silmin*. *Nuorisotutkimus* 32 (4), 3–18.
- Hohti, Riikka (2016) *Classroom matters. Research with children as entanglement*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Hohti, Riikka & Karlsson, Liisa (2012) Kevätjuhlat – koululaisena toimimisen tilat ja rajat. Teoksessa Elina Pekkarinen & Kaisa Vehkalahti & Sami Myllyniemi (toim.) *Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä. Nuorten elinolot -vuosikirja 2012*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 131. Helsinki: Nuorisosiain neuvottelukunta & Terveiden ja hyvinvoinnin laitos & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 128–142.

- Hohti, Riikka & Karlsson, Liisa (2013) Lasta kannattaa kuunnella. Teoksessa Jukka Reivinen & Leena Vähäkylä (toim.): *Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen*. Helsinki: Gaudeamus, 164–174.
- Hohti, Riikka & Karlsson, Liisa (2014) Lollipop stories: Listening to children's voices in the classroom and narrative ethnographical research. *Childhood* 21 (4), 548–562.
- Hoikkala, Tommi & Paju, Petri (2013) *Apina pulpetissa. Ysiluokan yhteisöllisyys*. Helsinki: Gaudeamus.
- Holkeri-Rinkinen, Liisa (2009) *Aikuinen ja lapsi vuorovaikutusta rakentamassa. Diskurssianalyttinen tutkimus päiväkodin arjesta*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Holmila, Marja & Ilva, Minna (2009) Näkymätön uhri vai pätevä toimija? Vanhempiensa päihteidenkäytöstä kärsivien lasten mielipiteitä ja selviytymiskeinoja. Teoksessa Mira Roine & Minna Ilva & Janne Takala (toim.) *Lapsuus päihteiden varjossa. Vanhempien päihteidenkäytöstä kärsivät lapset tutkimuksessa ja käytännön työssä*. Helsinki: A-klinikkasäätiö, 47–60.
- Honkanen, Kati & Poikolainen, Jaana (2015) *Asuinalue lapsiperheiden kokemana. Valokuvat kertovat lasten ja nuorten hyvinvoinnista sekä asuinaluekokemuksista*. Helsinki: Helsingin yliopisto & Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia.
- Honkasalo, Veronika (2011) *Tyttöjen kesken. Monikulttuurisuus ja sukupuolten tasa-arvo nuorisotyössä*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 109. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.
- Honkasalo, Veronika (2014) Exceptionalism and Sexularism in Finnish Sex Education. *Global Studies of Childhood* 4 (4), 286–297.
- Honkasalo, Veronika & Harinen, Päivi & Anttila, Reetta (2007) *Yhdessä vai yksin erilaisina? Monikulttuuristen nuorten arkea, ajatuksia ja ajankäyttöä*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston verkkojulkaisuja 15. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/erilaisina.pdf> (Viitattu 30.10.2016.)
- Honkatukia, Päivi (2004) Väkivalta ja tyttöys koulukodissa. Teoksessa Markku Jahnukainen & Taru Kekoni & Tarja Pösö (toim.) *Nuoruus ja koulukoti*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, 189–213.
- Honkatukia, Päivi & Nyqvist, Leo & Pösö, Tarja (2004) Väkivalta koulukodista käsin. Teoksessa Markku Jahnukainen & Taru Kekoni & Tarja Pösö (toim.) *Nuoruus ja koulukoti*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 43. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, 151–188.
- Honkatukia, Päivi & Suurpää, Leena (2007) *Nuorten miesten monikulttuurinen elämäntilanne ja rikollisuus*. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos & Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.
- Huovila, Eija (2013) *Identiteettiä rakentamassa. Alle 25-vuotiaiden helsinkiläisten nuorten kokemuksia perussosiaalisuudesta*. Helsinki: Helsingin yliopisto. <http://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=e3d31d6e-ec9b-402a-920d-26ed7ccc95fb>. (Viitattu 11.10.2016.)
- Huttunen, Mirella (2016) Vammaisten lasten ja nuorten näkemyksiä ja kokemuksia henkilökohtaisesta avusta. Teoksessa *”Haluan avustajan, joka vie mut sinne sun tänne.” Katsaus lasten ja nuorten henkilökohtaiseen apuun*. Helsinki: Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö, 41–52. <https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/Vaikuttaminen/Katsaus-lasten-ja-nuorten-henkilökohtaiseen-apuun.pdf>. (Viitattu 29.9.2016.)



- Hyvärinen, Reetta & Riitaoja, Anna-Leena & Särkelä, Elina (2014) Peruskoulu samuuden, erilaisuuden ja toiseuden kokemusten tilana. Teoksessa Mika Gissler & Marjatta Kekkonen & Päivi Känkänen & Päivi Muranen & Matilda Wrede-Jäntti (toim.) *Nuoruus toisin sanoen. Nuorten elinolot -vuosikirja 2014*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos & Nuorisoasiain neuvottelukunta & Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, 63–72.
- Häikiö, Liisa (2009) Kerhotoiminnan merkitys lapsen ja nuoren hyvinvointiin. Esimerkkinä Tampereen kaupungin Harrastava iltapäivä -hanke. Teoksessa Marjo Kenttälä & Merike Kesler (toim.) *Kerhotoiminta osa kehittyvää ja hyvinvoivaa koulua*. Helsinki: Koulutyön tuki ry, 19–32.
- Hämäläinen, Kirsi (2008) *Urheilija ja valmentaja urheilun maailmassa. Eetokset, ihanteet ja kasvatusta urheilijoiden tarinoissa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Hänninen, Kaija (2014) Työpajanuorten kokemus ja unelma työelämästä. Teoksessa Mika Gissler & Marjatta Kekkonen & Päivi Känkänen & Päivi Muranen & Matilda Wrede-Jäntti (toim.) *Nuoruus toisin sanoen. Nuorten elinolot -vuosikirja 2014*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos & Nuorisoasiain neuvottelukunta & Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, 122–133.
- Hästbacka, Noora (2016) *Tajua Mut! -toimintamallin opit Keravalta*. Helsinki: Sitra.
- Ikävalko, Elina (2013) Tasa-arvotaitoja työelämään? Opiskelijat ja oppilaitosten toiminnallinen tasa-arvosuunnittelu. Teoksessa Kristiina Brunila & Katariina Hakala & Elina Lahelma & Antti Teittinen (toim.) *Ammatillinen koulutus ja yhteiskunnalliset eronteot*. Helsinki: Gaudeamus, 63–86.
- Immonen, Eeva & Jokisalo, Taina (2012) ”Ettei menneisyys määrittele sitä mikä minusta tulee”. Sijaishuollossa lapsuutensa eläneiden väkivaltakokemukset ja niistä selviytyminen. Teoksessa Anu Huovinen & Eeva Immonen (toim.) *Kokemukset näkyviin. Artikkeleita väkivallasta ja sijaishuollosta*. Helsinki: Pelastakaa Lapset ry, 109–116.
- Junkala, Pekka & Tawah, Sanna (2009) *Enemmän samanlaisia kuin erilaisia. Romanilasten ja -nuorten hyvinvointi ja heidän oikeuksiensa toteutuminen Suomessa*. Jyväskylä: Lapsiasiavaltuutettu.
- Junttila-Vitikka, Pirjo & Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (2012) Kunnallisen nuorisotyön osallisuussympäristöt. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) *Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 118. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, 187–197.
- Junttila-Vitikka, Pirjo & Ronkainen, Jussi (2015) *Tajua Mut! -toimintamallin opit Mikkelistä. Systeemi avaruudesta?* Helsinki: Sitra.
- Juononen, Tuula (2013) Nuorten aikuisten autonomisen toimijuuden jännitteinen rakentuminen ammatillisen etsivän työn kontekstissa. Teoksessa Merja Laitinen & Asta Niskala (toim.) *Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä*. Tampere: Vastapaino, 327–356.
- Juononen, Tuula (2014) Kulttuurisesti määrittynyt täytyminen osana nuorten aikuisten toimijuutta. *Nuorisotutkimus* 32 (3), 3–16.
- Juononen, Tuula (2015) *Sosiaalisesti kontrolloitu, hauraasti autonominen. Nuorten toimijuuden rakentuminen etsivässä työssä*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 165. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.
- Karvonen, Sakari & Rahkonen, Ossi (2002) Kuka vastustaa koulutusta? Kouluvastaisuuden alueelliset erot Helsingissä. *Yhteiskuntapolitiikka* 67 (4): 324–332.
- Kaukko, Mervi (2015) *Participation in and beyond liminalities. Action research with unaccompanied asylum-seeking girls*. Oulu: Oulun yliopisto.

- Kaukko, Mervi & Parkkila, Helena (2014) Nykyajan totaaliset laitokset tyttöjen suojelijoina. Teoksessa Mika Gissler & Marjatta Kekkonen & Päivi Känkänen & Päivi Muranen & Matilda Wrede-Jäntti (toim.) *Nuoruus toisin sanoen. Nuorten elinolot -vuosikirja 2014*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos & Nuorisosaian neuvottelukunta & Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, 113–121.
- Keränen, Tuunia (2010) *Nuorten palvelukokemukset Uudenmaan ELY-keskuksen alueen TE-toimistoissa*. Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. <http://www.doria.fi/handle/10024/86891>. (Viitattu 22.9.2016.)
- Keskinen, Kalle & Lehtonen, Sanna & Leino, Mari (2011) Kaikki tiet vievät Hansaan. Nuorten ajanvietto osana kauppakeskuksen arkea. *Nuorisotutkimus* 29 (4), 19–32.
- Keskinen, Vesa & Nyholm, Anna Sofia (2012) *Nuoret Helsingissä 2011. Vapaalla, koulussa, vaikuttamassa*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Kiilakoski, Tomi (2014) *Koulu on enemmän. Nuorisotyön ja koulun yhteistyön käytännöt, mahdollisuudet ja ongelmat*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 155. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.
- Kiilakoski, Tomi & Kivijärvi, Antti & Gretschel, Anu & Laine, Sofia & Merikivi, Jani (2011) Nuorten tilat. Teoksessa Mirja Määttä & Tarja Tolonen (toim.) *Annettu, otettu, itse tehty. Nuorten vapaa-aika tänään*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 112. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, 57–91.
- Kiili, Johanna (2006) *Lasten osallistumisen voimavarat. Tutkimus Ipanoiden osallistumisesta*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kiili, Johanna (2013) "It's almost like official". Children's participation as a relational and spatial question. *Qualitative Studies* 4 (1): 56–71.
- Kim, Heli (2009) Miten monikulttuurista liikunta ja urheilu Suomessa on? Monikulttuuristen nuorten puheenvuoro. Teoksessa Päivi Harinen & Veronika Honkasalo & Anne-Mari Souto & Leena Suurpää (toim.) *Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 91. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, 160–176.
- Kiuru, Hanna (2015) *Tragedian tarina. Nuoren itsemurhaan päättynyt elämä vanhemman kertomana*. Turku: Turun yliopisto.
- Kivijärvi, Antti (2013) Monikulttuurisuus nuorisotyön arjessa: maahanmuuttajataustaisten ja kanta-väestön nuorten välisten rajanvetojen purkautuminen. *Nuorisotutkimus* 31(2), 3–19.
- Kivijärvi, Antti (2015) *Etnisyyden merkityksiä nuorten vertaisuuhteissa. Tutkimus maahanmuuttajataustaisten ja kanta-väestön nuorten kohtaamisista nuorisotyön kentillä*. Nuorisotutkimusseuran/ Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 162. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.
- Kivijärvi, Antti & Ronkainen, Jussi (2015) Syrjinnästä vapaita alueita? Etnisyys ja syrjintä nuorten tilakokemuksena. Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.) *Ihmisarvoinen nuoruus. Nuorisobarometri 2014*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Nuorisosaian neuvottelukunta & Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, 127–142.
- Kiviniemi, Liisa (2008) *Psykiatrisessa hoidossa olleen nuoren aikuisen kokemuksia elämästään ja elämää eteenpäin vievistä asioista*. Kuopio: Kuopion yliopisto.



- Kivistö, Jaana (2006) *”Missä mä olisin muuten?” Nuorten kokemukset lastensuojelusta ja muista viranomaispalveluista*. Turku: Turun yliopisto. <http://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=a7e04db9-2cf3-417b-844f-3b6b1c53fd1d>. (Viitattu 25.9.2016.)
- Kivistö, Jaana & Hoikkala, Susanna (2014) *Syntymäperheiden ja läheisverkoston kanssa työskentely sijoituksen aikana –Nuorten näkökulma*. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.
- Koisti-Auer, Anna-Liisa (2009) *Olen sitä mieltä, että... SOS-lapsikylissä ja -nuorisokodissa asuvien lasten ja nuorten mielipiteitä arjesta, osallisuudesta ja oikeuksista*. Helsinki: SOS-Lapsikylä ry. https://www.sos-lapsikyla.fi/fileadmin/user_upload/tiedostot/kuvat/pdf-tiedostot/Lasten_ ja_nuorten_kysely.pdf (Viitattu 25.9.2016.)
- Komonen, Katja (2001) Ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen osana yksilön elämäntulkua. *Nuorisotutkimus* 19 (3), 4–23.
- Kontio, Antti (2012) *Nuorille suunnattu kysely koulutuksesta, työelämästä ja arjen hallinnasta*. Kuopio: Kuopion kaupunki. https://www.kuopio.fi/c/document_library/get_file?uuid=bab63b65-84bf-4017-9372-cc0905b42a5e&groupId=12147. (Viitattu 15.9.2016.)
- Konu, Anne (2002) *Oppilaiden hyvinvointi koulussa*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Korkeamäki, Johanna (2015) Nuorisotakuu haastaa kuntoutuksen. *Kuntoutus* 38(1), 28–34.
- Kotilainen, Sirkku & Rantala, Leena (2005) Osallistutaan verkossa! Nuoret Vaikuttamo.net-sivuston käyttäjinä. *Nuorisotutkimus* 23 (3), 19–30.
- Kouvonen, Petra (2011) Lasten osallistuminen ammatillisten perhekotien sääntelykäytäntönä. Teoksessa Mirja Satka & Leena Alanen & Timo Harrikari & Elina Pekkarinen (toim.) *Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta*. Tampere: Vastapaino, 205–241.
- Kunnari, Marika (toim.) (2014) *Nuorison hyvinvointi ja palvelukokemukset Rovaniemellä*. Rovaniemi: Lapin ammattikorkeakoulu.
- Kurki, Tuuli (2008) Sukupuolittuneita ja rodullistettuja koulutusreittejä. Maahanmuuttajataustaiset tytöt siirtymässä toisen asteen koulutuksiin. *Nuorisotutkimus* 26 (4): 26–51.
- Kuronen, Ilpo (2010) *Peruskoulusta elämäkouluun. Ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten tarinoita peruskoulusuhteesta ja elämäntulkusta peruskoulun jälkeen*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kuusisto-Arponen, Anna-Kaisa & Laine, Markus (2015) Leikkien ajateltu, piirtäen tehty – Esikoulu-laiset leikkipuistoa suunnittelemassa. Teoksessa Marleena Mustonen & Johanna Mykkänen & Marja Leena Böök & Antti-Ville Kärjä (toim.) *Visuaaliset menetelmät lapsuuden- ja nuoruuden-tutkimuksessa*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 170. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, 93–104.
- Kyntölä, Laura (2011) *Lukioon vai ei? Toisen polven maahanmuuttajanuorten koulutusvalinnat*. Helsinki: Suomen lukiolaisten liitto.
- Kyttä, Marketta & Broberg, Anna & Kahila, Maarit (2009) Lasten liikkumista ja terveyttä edistävä urbaani ympäristö. *Yhdyskuntasuunnittelu* 47 (2), 6–25.
- Kyttä, Minna & Sinkkonen, Hanna-Maija & Ylinampa, Kati (2013) Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden koulupolut – oppilaiden kokemuksia koulunkäynnin kannalta merkityksellisistä asioista. *NMI Bulletin* 3/2013, 1–12.

- Laakso, Anne & Rämö, Sari & Sorjonen, Reetta (2010) *Selvitys tulevaisuuden vammaispalveluiden palvelutarpeista. Kysely vammaiselle lapselle, nuorelle ja hänen vanhemmilleen/lähihenkilölleen Hämeenlinnassa*. Hämeenlinna: Hämeenlinnan kaupungin vammaispalvelut. http://www5.hamk.fi/arkisto/portal/page/portal/HAMK/Tutkimus_ja_kehitys/Hankeet/vapa2/materiaaleja/raportti_palvelutarvekysely121110_hamk_1.pdf. (Viitattu 20.9.2016.)
- Laakso, Milja & Marjomaa, Paula & Peltoniemi, Kaisi (toim.) (2012) *Edunvalvoja – se on minua varten. Lasten ja edunvalvojen kokemuksia edunvalvojasta lastensuojelussa ja rikosprosessissa*. Helsinki: Pelastakaa Lapset ry.
- Laaksonen, Annele (2007) *Maahanmuuttajaoppilaat erityiskoulussa*. Turku: Turun yliopisto.
- Lampela, Pauliina & Tani, Sirpa (2015) Olossulkemisesta tilan jakamiseen: nuorten ja kontrollin kohtaamia kauppakeskuksessa. *Yhdyskuntasuunnittelu* 3 (53), 36–2.
- Lappalainen, Sirpa (2006) *Kansallisuus, etnisyys ja sukupuoli lasten välisissä suhteissa ja esiopetuksen käytännössä*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Lappalainen, Sirpa (2009) Making differences and reflecting diversities: embodied nationality among preschool children. *International Journal of Inclusive Education* 13 (1), 63–78.
- Lappalainen, Sirpa (2016) School as “survival game”. Representations of school in transition from preschool to primary school. *Ethnography and Education* 3 (2), 114–127.
- Lappalainen, Sirpa & Mietola, Reetta & Lahelma, Elina (2010) Hakemisen pakkoa, tiedonmuruja ja itseyemmärrystä: nuorten koulutusvalinnat ja oppilaanohjaus. *Nuorisotutkimus* 28 (1), 39–55.
- Lappalainen, Sirpa & Mietola, Reetta & Lahelma, Elina (2013) Gendered divisions on classed routes to vocational education. *Gender and Education* 25 (2), 189–205.
- Lasten ja nuorten osallistuminen päätöksentekoon Suomessa*. Euroopan neuvoston politiikkatutkinta (2011) Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2011/liitteet/OKM27.pdf?lang=fi>. (Viitattu 5.10.2016.)
- Lavikainen, Anniina (2014) *Huonokuuloisten ja kuurojen opiskelijoiden toisen asteen opinnoissa kohtaamat haasteet ja tuki opintojen aikana*. Helsinki: Kuuloliitto ry. http://www.kuuloliitto.fi/document.php?DOC_ID=1003&SEC=64f9a434446df8048167d1a65b5bc680&SID=1. (Viitattu 6.10.2016.)
- Lehmuskallio, Mari (2011) Ei VilleGalle vaan vertaiset, valmentaja ja vanhemmat – Lasten ja nuorten näkemyksiä liikuntakiinnostukseen vaikuttajista. *Liikunta & Tiede* 48 (6), 24–31.
- Lehtonen, Jukka (2003) *Seksaalisuus ja sukupuoli koulussa. Näkökulmana heteronormatiivisuus ja ei-heteroseksuaalisten nuorten kokemukset*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.
- Lehtonen, Jukka (2013) Ei-heteroseksuaalisten nuorten toimijuus ammatillisessa koulutuksessa. Teoksessa Kristiina Brunila & Katariina Hakala & Elina Lahelma & Antti Teittinen (toim.) *Ammatillinen koulutus ja yhteiskunnalliset eronteot*. Helsinki: Gaudeamus, 128–153.
- Leisto, Leila & Tuomikoski-Koukkula, Suvi (2011) ”Viekää, viekää se pois” Päihtyneenä pidätettyjen tyttöjen kokemukset poliisin ja sosiaalityöntekijän puuttumistoimista. Teoksessa Mirja Satka & Leena Alanen & Timo Harrikari & Elina Pekkarinen (toim.) *Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta*. Tampere: Vastapaino, 131–165.
- Littow, Milja (2015) *Lappeenranta nuorten asialla. Kokemustietoon perustuvan nuorisokyselyn loppuraportti*. Lappeenranta: Lappeenrannan kaupunki. <http://www.lappeenranta.fi/loader.aspx?id=9a2d1c98-7af7-4aa1-ba77-ba6507aa0621>. (Viitattu 15.9.2016.)

- Loponen, Katriina (2010) *Palvelujen kynnyksellä. Nuorten aikuisten kokemuksia työelämän toiseudesta*. Rovaniemi: Lapin yliopisto. <http://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=82ec6353-b9d9-45d6-a0a5-a454ad08d26c>. (Viitattu 27.9.2016.)
- Lukioksa, Pirkko (2009) *Haastattelututkimus Vantaan päiväkodeissa. 5–6-vuotiaat päivähoidon laatus arvioimassa*. Vantaa: Vantaan kaupunki. https://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/122566_Haastattelututkimus_Vantaan_paivakodeissa.pdf. (Viitattu 18.9.2016.)
- Lunabba, Harry (2013) *När vuxna möter pojkar i skolan – insyn, inflytande och sociala relationer*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Luopa, Pauliina & Kivimäki, Hanne & Matikka, Anni & Vilkki, Suvi & Jokela, Jukka & Laukkarinen, Essi & Paananen, Reoka (2014) *Nuorten hyvinvointi Suomessa 2000–2013. Kouluterveyskysely tulokset*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Luopa, Pauliina & Lommi, Anni & Kinnunen, Topi & Jokela, Jukka (2010) *Nuorten hyvinvointi Suomessa 2000-luvulla; Kouluterveyskysely 2000–2009*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Luopa, Pauliina & Pietikäinen, Minna & Jokela, Jukka (2006) *Nuorten elinolot, koulutyö, terveys ja terveystottumukset 1996–2005 Kouluterveyskysely 2005*. Helsinki: Stakes.
- Luopa, Pauliina & Pietikäinen, Minna & Kinnunen, Topi & Jokela, Jukka (2009) *Missä opit? Helsingin peruskoululaisten kokemuksia oppimisympäristöistä ja hyvinvoinnista vuosina 1996–2008*. Helsinki: Helsingin kaupunki ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Luopa, Pauliina & Rimpelä, Matti & Jokela, Jukka (2003) *Nuorten hyvinvointi Etelä-Suomen, Itä-Suomen ja Lapin lääneissä. Kouluterveyskysely 2000 ja 2002*. Helsinki: Stakes.
- Luopa, Pauliina & Räsänen, Minna & Jokela, Jukka & Rimpelä, Matti (2005) *Kouluterveyskysely valtakunnalliset tulokset vuosina 1999–2004*. Helsinki: Stakes.
- Lähdesmäki, Kirsi (2010) *Hyvää hallintoa – ketä kiinnostaa? Nuorten käsityksiä hyvästä hallinnosta ja reilusta yhteiskunnasta*. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- Lähteenmaa, Jaana & Strand, Teija (2008) *Etelä- ja Keski-Pohjanmaan suomenkielisten 9.-luokkalaisten nuorten kulttuuriharrastukset ja harrastuksiin liittyvät toiveet*. Nuorisotutkimusseuran/ Nuorisotutkimusverkoston verkkojulkaisuja 20. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto. <http://www.kommentti.fi/sites/default/files/pohjanmaa.pdf> (Viitattu 30.10.2016.)
- Lähteenmäki, Minna (2013) *Lapsi turvapaikanhakijana. Etnografisia näkökulmia vastaanottokeskuksen ja koulun arjesta*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Lähteenmäki, Susanna (2013) *Miten elämä kantaa. Narratiivinen tutkimus puhevaltaisten CP-nuorten elämäntarinoista*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Marjomaa, Paula & Laakso, Milja (2010) *Terveisiä täältä kodista! Lasten, sijaisvanhempien, syntymävanhempien ja sosiaalityöntekijöiden näkökulmia lastensuojelun perhehoitoon*. Helsinki: Pelastakaa lapset ry.
- Markkula, Jaana (2006) *Ammattikorkeakoulu opiskelijan silmin. Opinnot, opintojen ohjaus ja vaikuttamismahdollisuudet*. Helsinki: Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus.
- Martikainen, Liisa & Rainö, Päivi (2014) *Sisäkorvaistutetta käyttävien lasten ja nuorten kuntoutus- ja tulkkauspalvelujen toteutuminen ja tarve tulevaisuudessa*. Helsinki: Kela.
- Matikka, Anni & Luopa, Pauliina & Kivimäki, Hanne & Jokela, Jukka & Paananen, Reija (2014) *Maahanmuuttajataustaisten 8.- ja 9.-luokkalaisten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2013*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

- Maula, Janna (2014) *Rukkaset naulasta! Vammaisten nuorten työllisyystilanne Tampereella*. Tampere: Tampereen kaupunki. http://www.tampere.fi/liitteet/r/P5IN8hqua/Rukkaset_naulasta.pdf. (Viitattu 25.9.2016.)
- Merimaa, Maija (2015) *Kaverit keskiössä. Raportti nuorten havainnointi ja haastattelut (NuHa) -hankkeesta*. Helsinki: Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskus.
- Mietola, Reetta (2014) *Hankala erityisyys. Etnografinen tutkimus erityisopetuksen käytännöistä ja erityisyyden muotoutumisesta yläkoulun arjessa*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Miettinen, Sonja & Pöyry, Sanna-Mari (2015) *Vainulla Etelä-Savossa. Vaikeimmin työllistyvät nuoret palvelujärjestelmässä -selvitys*. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu.
- Mohell, Ulla (2009) *Nuori tutkintavanki: tutkimus tutkintavankeudesta ja tutkintavangin kohtelusta*. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Muukkonen, Tiina & Nevanen, Saila & Ohisalo, Maria & Turunen, Saija (2014) Yksikin aikuinen riittää – nuoren sosiaalinen vahvistaminen ja voimaantumisen Luotsi-toiminnassa. *Nuorisotutkimus* 32 (3), 17–32.
- Määttä, Mirja & Asikainen, Elina & Saastamoinen, Mikko (2016) Tukeminen ja pakot nuorten vaikeutuneissa koulutussiirtymissä. *Nuorisotutkimus* 34 (1), 18–34.
- Niemelä, Anna (2007) *”Joutuu vähän taisteleen” Tutkimus vammaisten ja kuurojen nuorten koulutuspoluista*. Helsinki: Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus.
- Niemelä, Tarja & Vasama, Miia (2014) *Nuorten ajatuksia maaseudulla asumisesta*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Niemi, Anna-Maija (2015) *Erytyisiä koulutuspolkuja? Tutkimus erityisopetuksen käytännöistä peruskoulun jälkeen*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Niemi, Anna-Maija & Mietola, Reetta & Helakorpi, Jenni (2010) *Erytyisluokka elämäkulussa. Selvitys peruskoulussa erityisluokalla opiskelleiden vammaisten, romaniväestöön kuuluvien ja maahanmuuttajataustaisten nuorten aikuisten koulutus- ja työelämäkokemuksista*. Helsinki: Sisäasiainministeriö.
- Nummelin, Raija (2000) *Seksuaalikasvatusmateriaalit – pääkaupunkiseutulaisten nuorten näkemyksiä ja kokemuksia*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Närhi, Kati & Kokkonen, Tuomo & Matthies, Aila-Leena (2013) Nuorten aikuisten miesten osallisuuden ja toimijuuden reuna-ehdoista sosiaali- ja työvoimapalveluissa. Teoksessa Merja Laitinen & Asta Niskala (toim.) *Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä*. Tampere: Vastapaino, 113–145.
- Oulasvirta, Taru (2011) *Best Buddies -kaveritoiminnan arviointi Kehitysvammaisten Tukiliiton Kaveri-projektin loppuraportti*. Tampere: Kehitysvammaisten tukiliitto ry.
- Paju, Elina (2012) Buttons, zippers and dresses: Constructing agency in day care. Teoksessa Tarja Tolonen & Tarja Palmu & Sirpa Lappalainen & Tuuli Kurki (toim.) *Cultural practices and transitions in education*. Tufnell Press & Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, 169–181.
- Paju, Elina (2013) *Lasten arjen ainekset: Etnografinen tutkimus materiaalisuudesta, ruumiillisuudesta ja toimijuudesta päiväkodissa*. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Paju, Petri (2011) *Koulua on käytävä: Etnografinen tutkimus koululuokasta sosiaalisena tilana*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 115. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.



- Pekkarinen, Elina (2006) Lastensuojelun ryhmätoiminta murrosikäisten tyttöjen kokemana. Teoksessa Hannele Forsberg & Aino Ritala-Koskinen & Maritta Törrönen (toim.) *Lapset ja sosiaalityö. Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleenarviointia*. Jyväskylä: PS-kustannus, 99–128.
- Pekkarinen, Elina (2007) Adolescent girls and group activity within the field of child welfare. *Nordisk Sosialtarbeid* 27 (3): 182–193.
- Pelander, Tiina (2008) *The quality of pediatric nursing care. Children's perspective*. Turku: Turun yliopisto.
- Pelander, Tiina; Lehtonen, Kimmo & Leino-Kilpi Helena (2007): Children in the hospital: elements of quality in drawings. *Journal of Pediatric Nursing* 22 (4): 333–341.
- Pelander, Tiina & Leino-Kilpi, Helena (2004) Quality in pediatric nursing care: children's expectations. *Issues in Comprehensive Pediatric Nursing* 27 (3): 139–151.
- Pelander, Tiina & Leino-Kilpi, Helena (2010) Children's best and worst experiences during hospitalization. *Scandinavian Journal of Caring Sciences* 24 (4), 726–733.
- Peltola, Marja & Kivijärvi, Antti (2016) Sports and structured leisure as sites of victimization for children and young people in Finland: Looking at the significance of gender and ethnicity. *International review for the sociology of sport* (online before print). DOI: 10.1177/1012690216636607
- Perho, Sini (2007) *Vertaisuuden voimaa. Tukioppilastoiminta koulun yhteisöllisyyden ja oppilaiden osallisuuden tukijana. Arviointitutkimuksen loppuraportti*. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Pietikäinen, Minna & Luopa, Pauliina & Sinkkonen, Annikka & Markkula, Jaana & Jokela, Jukka & Puusniekka, Riikka (2008) *Kouluterveyskysely 2007 ammatillisissa oppilaitoksissa Kainuun maakunnassa ja Oulun seudulla*. Helsinki: Stakes.
- Puuronen, Anne (2014) *Hoitoon heikosti kiinnittyneet nuoret ja matalan kynnyksen palvelumallit. Turun nuorisoseaman Kosketuspinta -kehittämisprojektin prosessiarviointi*. Helsinki: A-klinikka-säätiö.
- Pyykkönen, Miika & Saukkonen, Pasi (2009) Nuorisotoiminta, kulttuuri ja monikulttuuriset nuoret. Teoksessa Päivi Harinen & Veronika Honkasalo & Anne-Mari Souto & Leena Suurpää (toim.) *Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 91. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/ Nuorisotutkimusverkosto, 111–131.
- Pösö, Tarja (2004) *Vakavat silmät ja muita kokemuksia koulukodista*. Helsinki: Stakes.
- Raatikainen, Eija (2011) *Luottamus koulussa. Tutkimus yhdeksännen luokan luottamus- ja epäluottamus kertomuksista ja niiden merkityksistä oppilaiden kouluarjessa*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Ranto, Sanna & Ahlgren-Leinvuo, Hanna & Haapamäki, Elise & Högnabba, Stina (2015) *Ulkomaalaistaustaisten nuorten hyvinvointi Helsingissä*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus. http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/15_12_09_Tilastoja_40_Ranto_Ahlgren-Leinvuo_Haapamaki_Hognabba.pdf. (Viitattu 19.9.2016.)
- Rasmus, Minna (2008) *”Saamelaisuus on kuin lahja”*. *Saamelaislasten hyvinvointi ja heidän oikeuksien toteutuminen Suomen saamelaisalueella*. Jyväskylä: Lapsiasiavaltuutettu.
- Reinikainen, Sarianna (2009) *Nuorisokodista maailmalle. Kokemuksia nuorisokodissa elämisestä ja aikuisiässä selviytymisestä*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

- Rinne, Päivi & Saarijärvi, Anne (2014) Eteläpohjalaisten nuorten näkemyksiä ja kokemuksia hyvinvoinnista sekä hyvinvointipalveluista. *Etelä-Pohjanmaan hyvinvointikatsaus* 2014/2, 83–115.
- Rintala, Jaana (2013) *Kuntoutuksen kohtaaminen. Kuvaus harvinaisiin sairaus- ja vamma-ryhmiin kuuluvien kuulovammaisten nuorten aikuisten elämäntilanteesta ja kuntoutuskokemuksista*. Helsinki: Kuuloliitto ry & Metropolia Ammattikorkeakoulu.
- Rintala, Joanna & Palomäki, Sanna & Heikinaro-Johansson, Pilvikki (2013) Mieluisat ja epämieluisat koululiikuntalajit yhdeksäsluokkalaisten kokemina. *Liikunta & Tiede* 50 (1), 28–44.
- Roine, Mira & Puusniekka, Riikka & Luopa, Pauliina & Kinnunen, Topi & Jokela, Jukka (2011): *Kaikki mukaan! Yhteisöllisyys Helsingin peruskoulujen voimavaraksi*. Helsinki: Helsingin kaupunki ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Ruckenstein, Minna (2012) Kouluruokailun vaikuttajat. Kansalaisyhteiskunnasta kulutuskuultuuriin. Teoksessa Elina Pekkarinen & Kaisa Vehkalahti & Sami Myllyniemi (toim.) *Lapset ja nuoret instituutioiden kehityksessä. Nuorten elinolot -vuosikirja 2012*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 131. Helsinki: Nuorisosaian neuvottelukunta & Terveyden ja hyvinvoinnin laitos & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 156–169.
- Rytkönen, Maria & Saari, Juhani (2015) *Opiskelijan kaupunki*. Helsinki: Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus.
- Räsänen-Ylitalo, Sirkka (2015) ”ME – yhdessä kasvaen ja oppien – tuemme ja vahvistamme toinen toisiamme.” *Sosiaalinen hyvinvointi yhtenäiskoulussa neljän lappilaiskoulun oppilaiden käsitysten mukaan*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Saarikkomäki, Elsa (2015) Perceptions of Procedural Justice Among Young People: Narratives of Fair Treatment in Young People’s Stories of Police and Security Guard Interventions. *British Journal of Criminology* 56 (6), 1253–1271.
- Salmela, Marja (2010) *Hospital-related fears and coping strategies in 4–6-year-old children*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Seilola, Irja (2012) Huonokuuloisten, puhetta käyttävien lasten ja nuorten ajatuksia hyvinvoinnistaan. Teoksessa Johanna Kiili & Kirsi Pollari (toim.) *Hei, kato mua! Vuorovaikutus ja hyvinvointi kuurojen ja huonokuuloisten lasten elämässä*. Jyväskylä: Lapsiasiavaltuutettu, 38–45.
- Semi, Jussi (2004) Pelkoa kaupunkitilassa. Joensuulaisten nuorten tilan ja pelon kokemuksia. *Nuorisotutkimus* 22 (1), 17–29.
- Souto, Anne-Mari (2011) *Arkipäivän rasismi koulussa. Etnografinen tutkimus suomalais- ja maahanmuuttajanuorten ryhmäsuhteista*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 110. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.
- Souto, Anne-Mari (2014) ”Kukaan ei kysy, mitä mulle kuuluu”. Koulutuksen keskeyttäjät ja ammatilliseen koulutukseen kuulumisen ehdot. *Nuorisotutkimus* 32 (4), 19–35.
- Strandell, Harriet (2012a) *Lapset iltapäivätoiminnassa. Koululaisten valvottu vapaa-aika*. Helsinki: Gaudeamus.
- Strandell, Harriet (2012b) Liikkuminen ja yhteydenpito paikan tekemisessä. Leikkipuisto koululaisten iltapäivätoiminnan näyttämönä. Teoksessa Harriet Strandell & Lotta Haikkola & Kim Kullman (toim.) *Lapsuuden muuttuvat tilat*. Helsinki: Vastapaino, 31–59.
- Sundvall, Santtu (2014) *Kuunnellaanko minua? Nuorten työnhaun muuttuva toimintaympäristö Uudellamaalla*. Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-257-892-1> (Viitattu 2.10.2016.).



- Sutela, Inkeri (2015) Konkretian vaikeus. Lukion taloustieto, talouskasvu ja kestävä kehitys lukiolais-
ten silmin – onko oppikirjalla väliä? *Nuorisotutkimus* 33 (1), 19–37.
- Syrjäläinen, Eija & Jukarainen, Pirjo & Kiilakoski, Tomi & Yrjänäinen, Sari (2015) Koettu turvallisuus
lukiossa. *Nuorisotutkimus* 88 (3–4), 20–36.
- Taavetti, Riikka (2015) "Olis siistiä, jos ei tarttis määritellä..." *Kuriton ja tavallinen sateenkaari-
nuoruus*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston verkkojulkaisuja 81. Helsinki:
Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto & Seta. [http://www.nuorisotutkimusseura.fi/
images/julkaisuja/hyvinvoiva_sateenkaarinuori.pdf](http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/hyvinvoiva_sateenkaarinuori.pdf) (Viitattu 30.10.2016.)
- Tainio, Elma (2015) "Tulin kuntoutumaan, en olemaan..." *Nuori mielenterveyskuntoutuja tehostetus-
sa palveluasumisessa – kokemuksia marginaalisuudesta ja köyhyydestä*. Jyväskylä: Jyväskylän
yliopisto.
- Tolonen, Tarja (2001) *Nuorten kulttuurit koulussa*. Ääni, tila ja sukupuolten arkiset järjestykset.
Helsinki: Gaudeamus.
- Tulensalo, Hanna (2015) *Lapsen tiedollinen toimijuus lastensuojelun sosiaalityössä*. Tampere: Tampe-
reen yliopisto.
- Tulensalo, Hanna (2016) Lastensuojelun asiakkaana olevien lasten kertomuksia lapsille tärkeistä
asioista. Teoksessa Kirsi Nousiainen & Päivi Petrelius & Laura Yliturka (toim.) *Puheista tekoihin!
Ylisukupolvisten ongelmien ehkäiseminen lastensuojelussa ja perhe- ja sosiaalipalveluissa*.
Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos & Socca, Pääkaupunkiseudun sosiaalialan
osaamiskeskus, 44–60.
- Tuomaala, Samu & Huotari, Pertti & Liukkonen, Jarmo (2009) Iloa suksilla. Kouluihmitapahtuma
lasten kokemana. *Liikunta & Tiede* 46 (1), 30–35.
- Tuominen, Martti & Joronen, Tuula & Laihin, Eija (2013) "Sanoi että näytän aivan***** ja
alkoi solvaamaan" *Maahanmuuttajataustaisten nuorten turvattomuuskokemukset Helsingissä*.
Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Tuononen, Päivi (2008) *Asiaa aikuisille! Lapset ja nuoret kertovat omien oikeuksiensa toteutumises-
ta Suomessa*. Jyväskylä: Lapsiasiavaltuutettu.
- Turtiainen, Pirjo (2002) Helsingiläisnuorten käsityksiä omasta asuinalueestaan. *Nuorisotutkimus* 20
(4), 18–32.
- Tuuva-Hongisto, Sari & Pöysä, Ville & Armila, Päivi (2016) *Syrjäkylänuoret – unohdetut kuntalai-
set?* Helsinki: Kunnallisen kehittämisyhtiön.
- Tyrväinen, Jari (2010) *Yleisten kirjastojen kansallinen käyttäjäkysely. Lahden kaupunginkirjaston
tulokset*. Lahti: Lahden kaupunginkirjasto. [http://docplayer.fi/7995131-Yleisten-kirjastojen-
kansallinen-kayttajakysely-2010.html](http://docplayer.fi/7995131-Yleisten-kirjastojen-kansallinen-kayttajakysely-2010.html). (Viitattu 14.9.2016.)
- Törrönen, Maritta & Vauhkonen, Teemu (2012) *Itsenäistyminen elämänvaiheena. Osallistava vertais-
tutkimus sijaishuollosta itsenäistyvien nuorten hyvinvoinnista*. Helsinki: SOS-Lapsikylä ry.
- Törrönen, Maritta & Vornanen, Riitta (2014) *Young People Leaving Care: Participatory Research to
Improve Child Welfare Practices and the Rights of Children and Young People*. *Australian Social
Work* 67 (1), 135–150.
- af Ursin, Piia & Haanpää, Leena (2012) Nuorten osallistuminen luopin alla: Kyselytutkimus lounais-
suomalaisten nuorten yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta. *Nuorisotutkimus* 30 (1), 54–69.

- af Ursin, Piia & Haanpää, Leena & Launokorpi, Hanna & Sipilä, Katariina (2013) *Nuoret luupin alla 2010. Kyselytutkimus lasten ja nuorten hyvinvoinnista, osallisuudesta ja vaikutusmahdollisuuksista Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa*. Turku: Turun Lapsi- ja nuorisotutkimuskeskus & Turun yliopisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201304032679>. (Viitattu 19.10.2016.)
- Valkonen, Maarit & Pasanen, Timo (2012) Nuorten kokemuksia Helsingin Diakonissalaitoksen intensiivihoidosta. *Yhteiskuntapolitiikka* 77 (3), 302–309.
- Vanhanen, Sonja (2014) *Kuka auttaisi meidän perhettä? Sijoitetun lapsen ja hänen perheensä tukeminen ja jälleenyhdistäminen -kehittämishankkeen raportti*. Helsinki: SOS-Lapsikylä ry.
- Vario, Pipsa & Barkman, Johanna & Kiili, Johanna & Nikkanen, Marko & Oranen, Mikko & Tervo, Jaana (2012) *”Suojele unelmia, vaali toivoa”. Nuorten suosituksia lastensuojelun ja sijaishuollon laadun kehittämiseksi*. Jyväskylä: Lapsiasiavaltuutettu.
- Vesanen, Maria & Thuneberg, Mikael & Reinikainen, Hanna & Mikkilä, Joonas (2011) *Lukio 2.0*. Helsinki: Suomen lukiolaisten liitto.
- Väitala, Riitta (2014) *Jotenkin häiriöksi – Etnografinen tutkimus sosioemotionaalista erityistä tukea saavista lapsista päiväkotiryhmässä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Viljanen, Mia (2012) *Mannerheimin Lastensuojeluliiton kerhotoiminnan arviointiraportti 2012*. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto. http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/dbe2f7703ca354f56c0138e1a4b51d47/1474359645/application/pdf/16029075/MLL_n_kerhotoiminnan_arviointiraportti_2012_18_09_12.pdf (Viitattu 20.9.2016.)
- Villa, Tiia & Lavikainen, Elina (2015) *Erityinen polku tulevaisuuteen. Selvitys koulu- ja urapoluista henkilöiltä joilla on ADHD tai Aspergerin oireyhtymä*. Helsinki: Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus.
- Virkki, Päivi (2008) Lapset laatua arvioimassa. Miten viisivuotiaat kokevat päivähoitoarjen? Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) *Lasten ja nuorten kunta*. Nuorisotutkimusseuran/ Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 77. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, 27–41.
- Viuhko, Minna (2006) *Terve fiilinki – parempi meininki? Kemi-Tornion ja Rovaniemen ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointi 2005*. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu.
- Ylönen, Suvi (2012) Sallittua, salaista vai kiellettyä? Lasten medialeikkilasta käydyt neuvottelut päiväkodissa. Teoksessa Harriet Strandell & Lotta Haikkola & Kim Kullman (toim.) *Lapsuuden muuttuvat tilat*. Helsinki: Vastapaino, 85–115.
- Äärelä, Tanja (2012) *”Aika paljon vaikuttaa minkälainen ilime opettajalla on naamalla.” Nuoret vangit kertovat peruskouluajoistaan*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.



Liite 1. Käytetyt hakusanat

ARTO

1. Jokin sanoista: laps? nuor? varhais? last?
AND
Jokin sanoista: vapaa-ai? instituu? vank? Vang? sairaala? potil? (tuomio? AND Istuin?) oikeus? hammas? ”suun terv?” lääkäri? (kokemu? AND palvelu?) näkemy? ajatu? mielipi? kysely? haastat? empiiri? narratiiv? osallisuus? (kohdatu? tul?) joukkoliikenne? kirjasto? vammai? maahanmuut? sateenkaari? palvelu? (etni? AND vähemmi?) näkö? kuulo? liikunta? neuro? oppimisvaikeu? autis? asperger? dysfa? lukihäiri? kehitysvamma? aistivamma?
2. Jokin sanoista: laps? nuor? varhais? last?
AND
Jokin sanoista: liikunta? liikkumi? mielenterv?
AND
Jokin sanoista: kokem? näkem? ajat? mielipi? käsity?
3. Jokin sanoista: laps? nuor? varhais? last? tyt? poi?
AND
Jokin sanoista: roman? somali? afrik? saame? viro? afgaani? kurdi? palestiina? arab? (sukupuoli? OR seksuaali? AND vähemmistö?)
4. Jokin sanoista: kokem? näkem? ajat? mielipi? käsity?
AND
lastensuojelu? laps? nuor? työ? toim?
5. child? OR youth? AND experience?
6. nuoriso? OR nuoret? OR nuorte? AND rikolli?
7. peruskoulu? OR toisen asteen koulu? OR lukio? OR ammatillinen oppilaitos? OR ammttikoulu? AND kokemu?
8. Jokin sanoista: lastensuojelu? huostaanotto? palvelu? HLBT? koulukuraattori? koulupsykologi? (nuorten palvelukokem?) osallisuus? (kohdatuksi tuleminen?) kouluterveydenhuolto? vammaispalvelu? joukkoliikenne? koulukyyti? vammai? maahanmuut? sateenkaari? koulukuraattori? koulupsykologi? koulu?

Medic

1. Jokin sanoista: laps* last* nuor*
AND
Jokin sanoista: kysely* haastat* empiiri* narratiiv* kokem* näkem* ajat*
mielipi* käsity*

Juuli

1. Jokin sanoista: laps* last* nuor* varhais*
AND
Jokin sanoista: kokem* näkem* ajat* mielipi* käsity*
2. Jokin sanoista: vankila* koulukyyti* kirjasto* lasten kirjasto* nuorten kirjasto*
joukkoliikenne* lastensuojelu* poliisi* palvelu*

Doria

1. last* OR laps* OR nuor* AND kokem* OR näkem* OR ajat* OR mielipi*
AND palvelu*
2. nuor* OR laps*
AND
Jokin sanoista: (vankila) (nuorten palvelukokemus) (lasten harrastus
kokemukset) (lasten terveystalvelut) (vanhempien kokemuksia lasten
terveystalveluista) (vanhempien kokemuksia lasten terveystalveluista)
(vanhempien kokemuksia varhaiskasvatuksesta) (nuorten kokemus vankilasta)

Ebscohost Databases

1. Abstraktista: Children OR young people AND service AND finland
OR finnish. 2000–2016, full text available, peer reviewed. Viitteitä 167,
duplikaattien poistamisen jälkeen 136. Mukaan otettiin 1 julkaisu.
2. Asiasanoista: Children OR young people AND experience AND (abstraktista)
finland OR finnish. 2000–2016, full text available, peer reviewed. Viitteitä 10.
Mukaan otettiin 2 julkaisua.



Dorian asiasanalistat

1. lapset / nuoret / vankila / kirjasto / joukkoliikenne / koulukuljetus / julkinen hallinto / julkinen sektori / lastensuojelu / kokemus

Google Scholar

1. lapset OR nuoret
AND
Jokin sanoista: vankila, vartija, joukkoliikenne, kirjasto, terveystalvelut, palvelu kokemus, näkö? kuulo? liikunta? neuro? terveystalvelut
2. lapset OR nuoret AND etniset vähemmistöt AND palvelukokemus
3. sukupuoli? OR seksuaali? AND vähemmistö? OR palvelukokemu?
4. oppimisvaikeus AND palvelu
5. vammai? OR maahanmuut? OR sateenkaari? AND laps? OR last? OR nuor? OR varhais?
6. Jokin sanoista: kouluterveydenhuolto, kouluterveydenhuolto kokemus, nuorten kokemuksia vartijoista, koulukyyti kokemus, lapset ja vanhempien ero, nuorisotyö kunnissa kokemus, nuorten tietopalvelut kokemus, nuorten neuvontapalvelut kokemus

Google

1. Jokin sanoista: kokem? näkem? ajat? mielipi? käsity?
AND
Jokin sanoista: esiopetus, perusopetus, psykologi, kuraattori, kouluterveydenhuolto, varhaiskasvatus, neuvola, kasvatus- ja perheneuvola, lastensuojelu, erikoissairaanhoido
nuorisotyö

Liite 2. Opinnäytetyöt (n=219)

- Aalto, Kaisa & Laanti, Emma (2015) *Alakoulun viides- ja kuudesluokkalaisten mielipiteitä kouluterveydenhuollosta*. Sosiaali- ja terveysalan opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Aaltonen, Miia (2015) *”Mä oon vaan halunnu tehdä töitä koko ajan”. Nuorten kokemuksia työhönvalmennuksesta*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Hämeen ammattikorkeakoulu.
- Ainasoja, Anne & Mykkänen, Ulla & Tikkanen, Päivi (2008) *Nuorten ajatuksia Perhekoti Himaharjun toteuttamasta jälkihuollosta ”Se niin kun turvaa nuoren tulevaisuuden”*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Savonia-ammattikorkeakoulu.
- Alahuhtala, Iiris & Simula, Anni (2013) *Mietteitä menneestä vai toiveita tulevasta? Turvapaikanhakijalasten kokemuksia vastaanottokeskusumisesta*. Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Alasaari, Nea (2013) *Lasten leikkiä – Sukupuolittainen näkökulma päiväkodin arkeen*. Historian-, kulttuurin- ja taiteiden tutkimuksen pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto.
- Alenius, Milla & Erkkilä, Anna (2010) *Lasten näkemyksiä lastensuojelun perhetyöstä*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Lahden ammattikorkeakoulu.
- Ammer, Aino-Anneli (2011) *Nuorten päihdetietoisuus ja kokemukset ehkäisevästä päihdetyöstä*. Sosiaali- ja terveysalan opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu.
- Asikainen, Pauliina & Hietanen, Suvi & Silvast, Mira (2012) *Kättilön ja terveydenhoitajan kohtaaminen neuvolapalveluissa sateenkaariperheiden kokemana*. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Asplund, Mari & Hjerpppe, Hanna (2011) *Palveluiden ideointi asiakaslähtöisestä näkökulmasta. Case: Heinolan nuorten liikuntapalvelut*. Liiketalouden opinnäytetyö. Lahden ammattikorkeakoulu.
- Autio, Anne (2015) *Maahanmuuttajataustaisten nuorten aikuisten kokemuksia perusopetuksen tukikeinoista eläytymismenetelmätarinoissa*. Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Björkqvist, Linda & Karro, Lotta & Peuraniemi, Jenna (2015) *Yli 18-vuotiaiden kokemuksia jälkihuollosta Salossa*. Terveysalan opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu.
- Blumén, Suvi-Tuulia & Nenonen, Aino-Leena (2012) *Omaohjaaja – luotettava ja lempeä huolehtija*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Lahden ammattikorkeakoulu.
- Bruns, Anan-Mari & Törmälä, Hanna-Leena (2011) *Vanhempien näkemyksiä kehitysvammaisten nuorten palveluohjauksesta*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Carlsson, Sari (2012) *Ainutkertainen lapsuuteni. Lasten kokemuksia osallisuudesta Kaarinan SOS-lapsikylissä*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Carlsson, Sari (2016) *Katse tulevaisuuteen. Lapset mukaan SOS-lapsikylän sijaishuoltoa kehittämään*. Sosiaalialan ylempi opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu.
- Carpenter, Pirkko (2005) *Koulu romanilapsen haasteena – romanilapsi koulun haasteena*. Pro forma didactica. Oulun seudun ammatillinen opettajakorkeakoulu.
- Elo, Heidi (2013) *Yläkouluikäisten kirjaston käyttö Loimaalla. Case: Loimaan kaupungin kirjasto*. Liiketalouden opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu.



- Enoranta, Maiju & Halkilahti, Liisa (2013) *Ryhmätoiminta ja ohjaajuus tukemassa lapsen osallisuutta. Havaintoja lastensuojelun asiakkaille suunnatusta tyttöryhmästä*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Erkkilä, Piritta & Nevanperä, Susanna (2011) *Kokemuksia Nuorten Ystävät ry:n asumispalveluiden asiakaslähtöisyydestä ja ideoita asiakaslähtöiseen kehittämiseen*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Oulun seudun ammattikorkeakoulu.
- Ernvall, Ida & Jahnukainen, Johannes (2013) *Lapsen osallisuus Tapiolan SOS-lapsikylän arjessa*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Ervasti, Maarit (2014) *Nuorten kokemuksia kuntoutuksesta nuorten starttipajalla*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Filander, Mari (2009) *Kuka ottaa kopin? Seinäjoen koulutus- ja palvelutarjonnan vastaanminen nivelvaiheessa olevien nuorten tarpeisiin*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu.
- Fjäder, Tuija & Varetto-Schnitter, Tanja (2014) *Perheiden kokemuksia lastensuojelun perhetyöstä*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Metropolia ammattikorkeakoulu.
- Flyktman, Minna & Jäppinen, Petra (2009) *Painajaisesta pelastus. Nuorten ääni lastensuojelun avo-huollossa*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Gelle, Abdikadar Mohammed (2015) *Lastenkodissa asuneiden musliminuorten kokemukset: oman uskonnon merkitys lastenkodissa*. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Gomes, Rea & Sundell, Ella (2012) *"Keitä te oikeen ootte". Katupäivystyksen kehittyminen Riihimäellä*. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Haaparanta, Pauliina & Hietikko, Hanna (2010) *"On siitä tosi paljon hyötyä. Antaa voimia, ettei heitä kirvestä kaivoon."* Asiakkaiden kokemuksia lastensuojelun perhetyön pilotista Tampereella. Sosiaalialan opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Haataja, Auri-Elina (2015) *9.-luokkalaisten sosiaalinen kouluhyvinvointi*. Yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto.
- Hahtela, Nina (2007) *Lastenpsykiatrinen osastohoito perheiden kokemana*. Lääketieteen pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Hakkarainen, Niina (2011) *"Mä tunnen oikeesti olevani hyvä jossakin"*. Nuorten kokemuksia työpajatoiminnasta Pitkäniemessä, Nokialla. Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu.
- Hakoniemi, Jenni (2013) *Lastensuojelun jälkihuolto nuorten itsenäistymistä tukemassa*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu.
- Hanhisalo, Sanna (2002) *"Sairaala on kuin pieni unikupla"*. 7–12-vuotiaiden lasten ajatuksia ja kokemuksia sairaalassa. Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Heikkilä, Anu & Lukkarila Tiina-Mari (2009) *"Ammattitaitoinen henkilökunta takaa hyvän ja asiallisen palvelun"*. Asiakkaiden kokemuksia äitiys- ja lastenneuvolapalvelun laadusta. Sosiaali- ja terveysalan opinnäytetyö. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu.
- Heikkinen, Maiju & Mikkonen, Paula (2014) *"Paremmiin integroitui kuin monet turkulaiset lisälmesa"*. Maahanmuuttajaperheiden kokemuksia kotoutumisesta lisälmeeseen. Sosiaalialan opinnäytetyö. Savonia-ammattikorkeakoulu.
- Heikkinen, Sanna (2013) *Turkulaisten yhdeksäsluokkalaisten kokemuksia ammatillisen suuntautumisen ohjauksesta*. Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

- Hellsten, Mirka & Laukkanen, Jeremias (2016) *Kohtaamisen kokemuksia terveydenhuollossa ja työpajatoiminnassa. Haastattelussa työpajatoiminnan nuoret mielenterveyskuntoutujat.* Sosiaalialan opinnäytetyö. Metropolia ammattikorkeakoulu.
- Helminen, Riikka & Järvi, Saara (2014) *"Sydän ja järki mukana" – Helsingin kaupungin lastensuojelun avohuollon perhetyön asiakkaiden näkemyksiä kartoittava kyselytutkimus.* Sosiaalialan opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Herttuainen, Pirja & Parikka, Irma (2010) *Erityislasten ja -nuorten lyhytaikashoidon tilanne ja tarpeet Etelä-Karjalassa. "Että jaksaisi..."*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Saimaan ammattikorkeakoulu.
- Hietala, Jonna & Lindvall, Carola (2010) *ATSA – Asuminen tuettuna saavutuksena ammatti. ATSA-asuntolassa asuvien nuorten kokemuksia ja ajatuksia.* Sosiaalialan opinnäytetyö. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu.
- Holm, Eveliina & Saari, Jatta (2015) *Lapsiperheiden kokemuksia ja kehitysideoita varhaisen tuen palveluista.* Sosiaalialan opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu.
- Huhtamäki, Maria & Tiirio, Leena & Äijälä, Sanna (2014) *Veturointi. Vertaistukeen ja osallisuuteen perustuva toimintamalli lastensuojelun jälkihuoltoon.* Sosiaalialan opinnäytetyö. Oulun ammattikorkeakoulu.
- Huotari, Rauni (2010) *Omillaan toimeen tuleva aikuinen? Lastensuojelun jälkihuolto nuoren itsenäistymisen tukijana.* Yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto.
- Huovinen, Tiina (2015) *Nuorten kokemuksia julkisista palveluista ja kuinka he haluavat tulla kohdatuksi: "Siin tulee sellanen fillis, et mä oon ehkä sittenkin jotain".* Sosiaalialan opinnäytetyö. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Huynh, Pauliina (2013) *Nuorten kirjaston käyttöä vähentävät tekijät.* Kirjasto- ja tietopalvelun opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu.
- Hytönen, Anu (2009) *Nuorten osallistuminen kirjastopalveluiden kehittämiseen. Nuorisotoiminnan suunnitteluprojekti.* Kirjasto- ja tietopalvelun opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu.
- Hytönen, Marjo & Ollilla, Eerika (2010) *"Missä kaikki on niin kuin kotona" Nuorten kokemuksia perhekotiälmästä.* Sosiaali- ja terveysalan opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Hämäläinen, Saila (2013) *Yhdessä parempi tulevaisuus. Nuorten kokemuksia nuorten palveluista.* Sosiaalialan opinnäytetyö. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu.
- Häyrynen, Erkki (2015) *Nuoret vaikuttajina seurakunnassa. Tutkimus nuorisoparlamentin merkityksestä Espoon tuomiokirkkoseurakunnan nuorisotyössä.* Sosiaalialan opinnäytetyö. Diakonia ammattikorkeakoulu.
- Iivarinen, Markus (2016) *Tutkimus poikien talon kävijöiden osallisuudesta.* Humanistisen ja kasvatustieteiden alan opinnäytetyö. Centria ammattikorkeakoulu.
- Ikonen, Elina & Silventoinen, Riika (2011) *Lapset arvioimassa päivähoiton laatua – haastattelututkimus espanolaisen päiväkodin 5–6-vuotiaille lapsille.* Sosiaalialan opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Jestola, Jonna & Karioja, Tuija (2007) *Nuorisopsykiatrian poliklinikan asiakkaina olevien nuorten kokemuksia hoitoketjun toimivuudesta Kainuussa.* Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opinnäytetyö. Kajaanin ammattikorkeakoulu.
- Jokinen, Pirjo-Hannele (2011) *Jälkihuollossa olevien nuorten kokemuksia ammatillisesta tukihenkilötoiminnasta.* Sosiaalitieteiden pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.



- Juga, Emma (2012) *Ympäristön vaikutus nuorten liikuntatottumuksiin – tutkimuskohteena keravalaisnuoret*. Landsbygdsnäringarna och landskapsplanering opinnäytetyö. Yrkehögskolan Novia.
- Juka, Petri & Ukonaho, Riika (2015) *Nuorten kokemuksia Utajärven etsivästä nuorisotyöstä ja nuorten työpajatoiminnasta. ”No en varmaan tälläkään hetkellä tekis yhtään mittään, jos en olis ollut tällä...”* Sosiaalialan opinnäytetyö. Oulun ammattikorkeakoulu.
- Jurvelin, Emmi & Laukkanen, Marja (2007) *Sateenkaariperheiden lapset päivähoitossa. Naisparien muodostamien perheiden kokemuksia lastensa päivähoitosta*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Juwanen, Sanna (2013) *Tilaa nuorille – Sammonlahden kirjaston nuorten tilan suunnittelua palvelumuotoilun näkökulmasta*. Kirjasto- ja tietopalvelun opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu.
- Järvinen, Sari (2007) *Seksuaaliopetus yläkoulussa: mitä, milloin ja miten. Lukion 2. ja 3. luokan oppilaiden ajatuksia seksuaalisuudesta ja sen opetuksesta yläkouluissa*. Liikunta- ja terveystieteiden pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Järvinen, Satu (2014) *Oppilaiden ja opettajien kokemuksia joustavasta perusopetuksesta*. Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Jääskeläinen, Mari (2002) *”Ihmiset ja yhdessä tekeminen – se on parasta!” Nuorten kokemuksia rippikoulusta ja isokoulutuksesta Kajaanin ja Mellunkylän seurakunnissa*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Kajanoja, Ninja (2011) *”Enemmän ollu aina hyvä juttu ku huono juttu”. Lahtelaisesta lastensuojelulaitoksesta itsenäistyneiden nuorten kokemuksia jälkihuoltopalveluista*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Lahden ammattikorkeakoulu.
- Kaleva, Reetta (2015) *13–19-vuotiaiden nuorten kokemuksia LiikuntaLaiturin toiminnasta*. Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Kallio, Niina (2013) *Nuorten kokemuksia koulutuskokeilusta ammatillisessa erityisoppilaitoksessa. Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun opinnäytetyö*. Satakunnan ammattikorkeakoulu.
- Kangas, Ari (2011) *Nuoret päihdepalveluiden käyttäjinä. Kokemuksia nuorille suunnatuista päihdepalveluista ja niiden kehitystarpeista*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu.
- Kangas, Kaisa-Sisko (2013) *Päiväkodin pienryhmätoiminta ja lasten osallisuus*. Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Kangas, Marja (2007) *No ne ossaa mua auttaa. Erityistä tukea tarvitsevien lasten kokemukset lastensuojelusta*. Sosiaalitieteiden pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Karjalainen, Katja & Kinisjärvi, Annukka (2014) *Virtuaalinen hyvinvoinnin palvelutarjotin. 4.–6.-luokkalaisten lasten ideat ja odotukset virtuaalisen hyvinvointia edistävän palvelun kehittämistä varten*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Oulun ammattikorkeakoulu.
- Karjaluoto, Lotta & Ylikarjula, Noora (2015) *”Asia on aina ollut todellinen ja he ovat nähneet sen”. Nuorten kokemuksia opiskeluterveydenhuollon palveluista*. Sosiaali- ja terveysalan opinnäytetyö. Centria-ammattikorkeakoulu.
- Kauppinen, Ida (2014) *Onnistunut ohjaus. Nuorten kokemuksia ohjauksesta työpajalla*. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Keinänen, Carita (2014) *Nuorten starttivalmennuspalvelun asiakaslähtöinen kehittäminen*. Liiketalouden opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu.

- Kekki, Hanna-Leena & Palmi, Susanna (2008) *Nuorten kokemuksia terveyttä edistävästä valmennuksesta urheiluseuroissa*. Terveystieteiden pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Kenkimäki, Niina & Ohenoja, Heini (2013) *Perhepiste nopea alakoululaisille. Asiakasperheiden kokemuksia ennaltaehkäisevästä perhetyöstä*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Kiesiläinen, Jouko (2016) *Kohti normaalia – lastensuojelulasten koulukokemukset*. Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto.
- Kinnunen, Johanna (2010) *Vammaisen nuoren itsenäistymispolku. Ruskeasuon peruskoulusta Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskukseen*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Kirjonen, Jenna (2014) *Nuoret lastensuojelun avohuollossa. Kokemuksia osallisuudesta*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Tampereen yliopisto.
- Kivimäki, Ilona (2015) *”Omaohjaajan kautta mä rauhoitin”. Omaohjaajatyöskentelyn kehittäminen sijoituksen alkuvaiheessa lastensuojeluyksikkö Pihakoivussa*. Sosiaalialan ylempi opinnäytetyö. Jyväskylän yliopisto.
- Kiviranta, Saila (2015) *Kuntouttava työtoiminta sosiaalisena kuntoutuksena, Nuorten kokemuksia kuntoutumisesta Duurin nuorten ryhmässä*. Sosiaalitieteiden pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Kivistö, Janna-Maaria (2012) *Nuorten nivelvaihe. Peruskoulusta siirtyminen toiselle asteelle*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu.
- Koistinen, Anneli (2004) *Arviointi ja koulutusmotivaatio nuorten kokemuksia työpajoilta*. Pro forma didactica. Oulun seudun ammatillinen opettajakorkeakoulu.
- Koivuranta, Miika (2012) *Rajan pinnassa. Nuorten näkemyksiä vaikuttamisesta ja rajayhteistyöstä Ylitorniolla*. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Kokko-Niemi, Julia & Salmela, Kristiina (2014) *”Huomaa, et mul on kykyjä johonkin!” Vammaisten nuorten siirtymävaiheen ohjauksen ja neuvonnan tarve*. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kolari, Tuula (2007) *Nuorten kokemuksia kouluterveydenhoitajan toteuttamasta seksuaalikasvatuksesta*. Lääketieteen pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Kontolampi, Katariina (2015) *”Se oli ihan kiva, että joku sillee niinkun ehkä enemmän käsitteli ihmisenä, ku vaan sillee oppilaana.” Nuorten opiskelijoiden kokemuksia koululla tehtävästä nuorisotyöstä ja sosiaalisesta tuesta*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu.
- Kopiloff, Katja (2015) *”Hyvä fiilis...” Nuorten kokemuksia Yeesi Ry:n toiminnasta*. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön opinnäytetyö. Mikkelin ammattikorkeakoulu.
- Korhonen, Noora & Porkka, Minttu (2008) *Yhdeksäsluokkalaisten tyytyväisyys terveydenhoitajan toteuttamaan kouluterveydenhuoltoon*. Sosiaali- ja terveysalan opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu / Lahden ammattikorkeakoulu.
- Korkala, Susanna & Virta, Jutta (2016) *”Ehkä pieni pelko takaraivossa, kun on lähettänyt itsestään vähän paljastavampaa materiaalia.” 15–25-vuotiaiden kokemukset sextingistä*. Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto.
- Kortelainen, Janne & Utriainen, Janne (2012) *Toive on minulla yksi. Nuorten kehitysvammaisten henkilöiden tarvekartoitus Lahden kaupungissa*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.



- Koskenmäki, Niina (2015) *Nuorten kokemuksia Nuorten Palvelu ry:n etsivästä verkkonuurisotyöstä palautteenkeruun menetelmän avulla*. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Koski, Janina & Tuomi, Emmi (2016) *Nuoret Ohjaamo-toiminnan kehittäjinä #KODINKALTAINEN #OH-JAAMO*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Mikkelin ammattikorkeakoulu.
- Kosonen, Taru (2015) *7–18-vuotiaiden lasten ja nuorten eroauttaminen Nurmijärven kunnassa – kokemukset vertaisryhmätoiminnan käynnistämisestä*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Kuisma, Elina & Peltonen, Milla (2014) *Sateenkaarinuori terveydenhoitajan vastaanotolla*. Sosiaali- ja terveysalan opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Kulmala, Milja (2013) *Nuorten aikuisten kokemuksia neuropsykiatrisesta valmennuksesta opintojen ja työelämän tukena*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Diakonia ammattikorkeakoulu.
- Kumpula, Maija (2015) *”Kun ne ymmärtäs, siellä pitäis olla varmaan meidänlaisia töissä” – nuorten kokemuksia Joensuun sosiaalitoimen palveluista*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Karelia-ammattikorkeakoulu.
- Kuokkanen, Maiju (2013) *Lapsen arki lastensuojelun asiakkaana olevien lasten kuvaamana*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Kuronen, Orvokki (2013) *Jälkihuollon asiakkaan kokemukset sosiaalityön kontekstissa*. Sosiaalitieteiden pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto.
- Kuronen, Tuija (2013) *Löydä oikea luukku – nuorten kokemuksia palvelujärjestelmästä*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.
- Kuutti, Heidi (2015) *Lapset ja nuoret arvioimassa Hyvinkään kaupunginkirjaston palveluita*. Informaatiotieteiden pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Kvist, Anne (2010) *”...Ennen kaikki meni ihan sulavasti...” Tapauskertomus palveluohjauksen käynnistymisestä kahden vaikeasti liikuntavammaisen nuoren aikuisen elämässä*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Metropolia ammattikorkeakoulu.
- Laakso, Eija-Sinikka (2015) *Matalan kynnyksen apua yläasteikäisille nuorille – Nuorten kokemukset saamastaan avusta mielenterveysongelmissa*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu.
- Lahti, Julia (2015) *R3 Maahanmuuttajanuorten tuki ry:n asiakkaiden kokemukset nuorisotakuusta*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Lahtinen, Tuulia & Ollila, Pauliina (2016) *Ylipainoisten nuorten kokemuksia yläasteajasta. Kouluterveydenhoitajalta saatu ja toivottu tuki*. Sosiaali- ja terveysalan opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Lajunen, Emilia (2012) *Onnistunut muutto. Kehitysvammaisten nuorten ja heidän vanhempiensa näkemyksiä muutosta Salinmäen palvelukotiin*. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Lamminen, Anu (2016) *”Ninjakirppareita ja murkkukaupunkii...” Fenomenologinen tutkimus 6-vuotiaiden lasten kokemuksista esiopetuksesta, esiopetuksen sisältöalueista ja koulusta*. Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Lauer, Helena (2011) *Terveydenhoitaja erityislapsen perheen tukena. Mielenkiinnon kohteena XXY-pojat*. Sosiaali- ja terveysalan opinnäytetyö. Hämeen ammattikorkeakoulu.
- Lavikko, Minna (2010) *Lapsen keliakian vaikutukset perheen elämään ja perheen saama hoidonohjaus äitien kokemana*. Hoitotieteen pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.

- Lehmonen, Suvi (2009) *"Nyt tarvis apua!" Perheiden kokemuksia Espoon lapsiperheiden perhetyöstä*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Lehmussaari, Mari (2016) *Mimmit goes – nuorten naisten kokemuksia seikkailu- ja elämyspedagogisesta ryhmästä*. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Lehto, Jenni & Oras, Mirva (2012) *Unelmien päiväkotipäivä – palvelumuotoilua lasten silmin*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Lempinen, Jenni (2015) *Porvoon kaupungin jälkihuoltopalvelut nuoren näkökulmasta*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Leppänen, Paula & Murto, Minna (2007) *Kehitysvammaisten lapsen palvelut. Vanhempien kokemuksia sosiaalisesta tuesta*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Diakonia ammattikorkeakoulu.
- Leskinen, Niina (2012) *Maahanmuuttajatyttöjen kokemuksia elämästään kahden kulttuurin vaikutuspiirissä*. Sosiaali- ja terveysalan opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Lindqvist, Lea (2011) *Erytyslapsen omaishoitajan kokemuksia arjen ristiaallokossa. Kehitysvammaisen lapsen perheen arjen tukeminen*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Linnapuomi, Mirjami (2013) *"Sisälle elämään". Tutkimus monikulttuurisen kerhon merkityksestä maahanmuuttajaperheille*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Luomaniemi, Santeri (2015) *Monikulttuuristen nuorten kokemuksia vantaan seurakuntien nuorisotyöstä*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Lyyra, Eeva (2011) *Päiväosasto JuJu. Lastensuojelun avohuollon tukimuoto Tampereella*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Majuri, Liisa (2015) *Nuorten mielenterveyden edistäminen. 9-luokkalaisten kokemuksia kouluterveydenhuollosta ja terveystiedosta mielenterveyttä edistävinä tekijöinä*. Hyvinvointipalveluiden osaamisalan opinnäytetyö. Lapin Ammattikorkeakoulu.
- Makkonen, Sonja (2015) *Uudestaan työpajalle tulleet nuoret – kokemuksia toiminnasta*. Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Malinen, Kaisa & Tinkanen, Muska & Vilnanen, Henna (2000) *Inkerinsuomalaisten yläasteikäisten nuorten toiveita ja mielikuvia Vuosaaren seurakunnan palveluista*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Mankonen, Hanna (2015) *"Se käynnistyy se ajattelemisen prosessi, et mitä mä haluan tehdä ja mikä on se vaihtoehto."* Maahanmuuttajataustaisten nuorten kokemuksia Nuorten Taidetyöpajan vaikutuksesta kotoutumiseen. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Martikainen, Annukka (2009) *"Tulee semmonen olo, että huolehditaan."* Koho-palvelu nuorten kokemana. Sosiaalialan opinnäytetyö. Pirkanmaan ammattikorkeakoulu.
- Matilainen, Sari (2013) *Taidetyöpajanuorten tieto-osallisuuden kokemukset Jyväskylän sosiaali- ja työvoimapalveluissa*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Mattila, Laura & Paloniitty, Kaisa (2010) *"Lapsiystävällinen palvelu"*. Asiakastytyväisyyskysely Hämeenlinnan lasten läänissä asioivien lasten ja nuorten vanhemmille. Sosiaali- ja terveysalan opinnäytetyö. Hämeen ammattikorkeakoulu.
- Mattila, Marjaana & Paulio, Hanna (2012) *Ohjausta ja tukea nuorille aikuisille. Asiakastytyväisyys-tutkimus Mikkelin TE-toimiston ammatinvalinnanohjaukselle*. Matkailu-, ravitsemis- ja talousalan opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.



- Meronen, Emma & Ripatti, Jenni (2014) *"Seitsemän sitruunaa niellyt?" Nuorten kokemukset etsivän nuorisotyön palveluohjauksesta Etelä-Savon alueella*. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön opinnäytetyö. Mikkelin ammattikorkeakoulu.
- Mettänen, Amanda & Vahtera-Mäkinen, Miina (2013) *"Nyt on hyvä, koska mä menen eteenpäin". Aikaisena yksintulleiden maahanmuuttajien kokemuksia itsenäistymisprosessista*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Miettinen, Heidi & Pesonen, Marjo (2015) *Sijoitettujen nuorten kokemuksia lastensuojelun sijoitusprosessista ja perhekotisijoituksesta*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Miettinen, Senja (2013) *Nuorten aikuisten odotukset ja kokemukset työ- ja koulutuskokeiluista Kes-tävät koulutus- ja uravalinnat -projektissa keväällä 2012*. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Mikkola, Annastiina (2016) *Oppilaiden kokemuksia laajasta terveystarkastuksesta kahdeksannella luokalla*. Sosiaali- ja terveysalan opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu.
- Moilanen, Kreetta (2015) *Kainuun työvoiman palvelukeskuksen nuorten asiakkaiden osallisuuden vahvistaminen. Kajaanilaisten nuorten kokemuksia palvelusta*. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opinnäytetyö. Savonia-ammattikorkeakoulu.
- Mononen, Minna (2011) *Lasten näkemyksiä kouluviihtyvyydestä perusopetuksen toisella vuosiluokalla*. Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Mononen, Virpi & Tunninen, Satu (2006) *Kuullaan koululaisia. Yläasteikäisten nuorten toiveita terveydenhoitajan toimintaa kohtaan*. Sosiaali- ja terveysalan opinnäytetyö. Jyväskylän ammat-tikorkeakoulu.
- Mäki-Keitelä, Juha (2016) *"Paras asia mun koko lapsuudessa". Lapsena kodin ulkopuolelle sijoitettui-na olleiden nuorten aikuisten kokemuksia omasta osallisuudestaan ja toimijuudestaan*. Yhteis-kunta- ja kulttuuritieteiden pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Mäkinen, Anni & Salmela, Laura (2014) *"Mä haluaisin nyt käydä sitä kouluu loppuun asti, et mul tulis joku tulevaisuus"*. Nuorten aikuisten näkökulmia syrjäytymiskeskusteluun. Rikosseuraamusalan opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Naakka, Nita & Sarajarvi, Anne (2010) *Kasvu naiseuteen kahden kulttuurin ristiriidassa. Sudanilais-ten nuorten naisten kokemuksia Tyttöjen Talon tarjoamasta tuesta*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Nieminen, Riikka (2014) *"Nyt on helpompi kasvaa". Venäläisten ammattioppilaitosopiskelijoiden palvelukokemukset Etelä-Pohjanmaalla*. Sosiaali- ja terveysalan opinnäytetyö. Seinäjoen ammat-tikorkeakoulu.
- Niemi-Pynttari, Ulla (2015) *Toiminnalliset tapahtumat kansainvälisesti adoptoitujen nuorten kulttuu-ri-identiteetin vahvistajina*. Kulttuurituotannon opinnäytetyö. Metropolia ammattikorkeakoulu.
- Niemisalo, Suvi & Vanhasalmi, Elisa (2011) *Maahanmuuttajanuorten kokemuksia Heinäsalmikodissa saadusta tuesta ja ohjauksesta*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Oulun seudun ammattikorkeakoulu.
- Niinistö, Karoliina (2014) *Lasten kokemuksia osallisuudesta lastensuojelun tukihenkilötoiminnassa*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Niukkala, Katariina (2012) *Palvelujen kehittäminen lapsen tai nuoren omaishoitajan jaksaminen näkökulmasta*. Sosiaalialan ylempi opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Nousiainen, Salla (2015) *Nuorten näkemyksiä Mäntsälän nuorille suunnatuista palveluista ja koke-muksia Starttipajatoiminnasta*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu.

- Nuora, Enni & Vinter, Raisa (2012) *”Minä uskon että täällä on toinen äiti” Maahanmuuttajaperheiden kokemuksia kotoutumisen tukemisesta päivähoidossa.* Sosiaalialan opinnäytetyö. Savonia-ammattikorkeakoulu.
- Nyman, Anu & Silventoinen, Nina (2014) *”Olis outoo, jos ei oltais yhteydessä”. Sijoitettujen nuorten kokemuksia jälkihuollosta.* Sosiaalialan opinnäytetyö. Lahden ammattikorkeakoulu.
- Ohrimovitsch, Hanna (2016) *Lapsen ja huoltajan näkemyksiä potilasturvallisuuteen liittyvistä tekijöistä erikoissairaanhoidossa. Kysely somaattisen hoitojakson päättyessä.* Hoitotieteen pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto.
- Oinonen, Hannele (2013) *”Se on melkoinen taitolaji”. Asiakkaiden kokemuksia Lieksan lastensuojelun avohuollon perhetyöstä.* Sosiaalialan opinnäytetyö. Savonia-ammattikorkeakoulu.
- Oinonen, Noora & Ylimaa, Anna-Stiina (2014) *Lapsi ja äiti samaan aikaan. Nuoret äidit äitiyshuollon asiakkaina.* Sosiaali- ja terveysalan opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Ojala, Ritva & Putkonen, Anne-Maria (2011) *Vamos etsivä nuorisotyö. Nuorten kokemuksia projektin antamasta tuesta.* Sosiaali- ja kirkon alan opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Ollila, Henry (2015) *Kouluyhvinvointi, koulumenestys ja kouluviihtyvyys. Peruskoulun yläluokkalaisten kouluterveyskyselyn tarkastelua.* Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto.
- Onkala, Sari & Saartoala, Laura (2013) *Lastensuojelunuorten ja heidän vanhempiansa kokemuksia tehostetusta perhetyöstä.* Sosiaalialan opinnäytetyö. Metropolia ammattikorkeakoulu.
- Oyugi, Ruth (2007) *Maahanmuuttajaperheiden vammaisten lasten ja nuorten palvelutarpeet Jyväskylässä.* Sosiaali- ja terveysalan opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Paavilainen, Katri (2007) *Euran yläasteen oppilaiden kokemukset kouluterveydenhuollosta.* Sosiaali- ja terveysalan opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu.
- Palomäki, Jaska & Parila, Pasi (2012) *Osingoille osallisuudesta – Tutkimus nuorten osallisuuden kokemuksista Kauhajoen seurakunnan nuorisotyössä.* Sosiaalialan opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Paloniemi, Heidi & Söderholm, Sanna (2011) *Nivelvaiheessa. Nuorten kokemuksia nivelvaiheen palveluista Tampereella.* Sosiaalialan opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Parantainen, Jonna & Rinne, Johanna (2012) *Maahanmuuttajien kokemuksia äitiys- ja lastenneuvola-palveluista.* Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Parkku, Jouni (2016) *”Elämä onkin vielä elämisen arvoista”. Nuoret sosiaalisessa kuntoutuksessa.* Sosiaalialan opinnäytetyö. Hämeen ammattikorkeakoulu.
- Pekonen, Hanna & Rantanen, Kirsi (2009) *Hetki elämässä. Nuorten kokemuksia Elämähallintapalvelut Visio Oy:stä.* Sosiaalialan opinnäytetyö. Lahden ammattikorkeakoulu.
- Peltola, Camilla (2016) *Harkinnanvaraisen jälkihuoltopäätöksen saaneiden nuorten vertaisryhmä lastensuojelun avohuollossa.* Sosiaalialan ylempi opinnäytetyö. Metropolia ammattikorkeakoulu.
- Peltola, Riitta (2014) *”On tärkeää, että tuki on lähellä.” Asuntolassa asuvan nuoren osallisuus.* Sosiaalialan opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu.
- Penninkangas, Tanja (2012) *Lastensuojelu osana lapsuutta. Asiakkaiden näkemyksiä lastensuojelun avohuollon tukitoimien vaikuttavuudesta.* Sosiaalitieteiden pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Perämäki, Katri (2015) *”Elän. En käy töissä. En käy missään.” Nuorten toimeentulotukiasiakkaiden palvelumallin kehittäminen Paimion sosiaalitoimessa.* Sosiaalialan opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu.



- Pesiö, Pirkko Susanna (2010) *Lastensuojelun perhetyö lasten näkökulmasta*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Posti-Ahokas, Netta (2013) *Pelastakaa Lapset ry:n verkkonuurisotoiminnan arviointi nuorten näkökulmasta*. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Potinkara, Jukka-Pekka (2014) *Nuorten kokemukset Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnan nuorisotyössä rakentuneesta sosiaalisesta pääomasta*. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön opinnäytetyö. Mikkelin ammattikorkeakoulu.
- Priik, Kaisa (2014) *"Tuntui niinku oikeasta elämältä". Nuorten kokemuksia ammatillisesta kuntoutuskurssista*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Metropolia ammattikorkeakoulu.
- Pruuki, Elisa (2011) *Lukiolaisten päihteiden käyttö, päihdetietoisuus ja kokemukset ehkäisevästä päihdetyöstä*. Terveysalan opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu.
- Pukaralammi, Niina & Pulkkinen, Sini (2013) *Nuorten kokemuksia etsivästä nuorisotyöstä. Etsivä nuorisotyö Lahdessa*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Lahden ammattikorkeakoulu.
- Pulkkinen, Maarit (2015) *Nuorten kokemuksia nuorisotakuun toteutumisesta Kemi–Tornio-alueella. Järjestö- ja nuorisotyön opinnäytetyö*. Mikkelin ammattikorkeakoulu.
- Puolakka, Sanna (2009) *Ruoka-aineallergisen lapsen perheen kokemukset perheen elämästä ja selviytymisestä*. Lääketieteen pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Puotinen, Sanna (2008) *"Jos olisin koulukuraattori..." Yhdeksäluokkalaisten näkemyksiä koulun sosiaalityössä*. Sosiaalitieteiden pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Pylkkänen, Aura Sofia (2011) *Ammattina asiakas? Vaikeasti työllistettävien helsinkiläisnuorten kokemuksia työhallinnon tarjoamista palveluista ja niiden toimivuudesta*. Sosiaalitieteiden pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Pyyllampi, Laura & Komssi, Taru (2014) *Asiakastyytyväisyyskysely lastensuojelun avohuollosta. Nuorten kokemuksia sosiaalityöntekijöiden toiminnasta ja avohuollon palveluista Alavudella*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu.
- Pääkkölä, Riikka & Rönkkö, Sari (2011) *"Kyllä näillä järjestelyiden yksinkertaistamisella sais niinku monen perheen arkeen helpotusta". Perheiden kokemuksia esiopetusvuodesta Kiuruvedellä*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Savonia-ammattikorkeakoulu.
- Pöllänen, Marja & Vauhkonen, Laura (2009) *Voimavarakeskeys lastensuojelun perhetyössä lasten ja vanhempien kokemana Pielavedellä*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Savonia-ammattikorkeakoulu.
- Rajala, Janita & Rantalainen, Sanna (2010) *Esiopetus lapsen silmin. Lasten kokemuksia esikoulun käymisestä*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu.
- Rantanen, Emmi & Sevón, Minna (2014) *Sukupuolisensitiivinen työ Poikien Talolla – Poikien ja nuorten miesten kokemuksia Poikien Talosta*. Sosiaalialan ylempi opinnäytetyö. Metropolia ammattikorkeakoulu.
- Rantanen, Maarit (2014) *"Ensimmäistä kertaa tuntui, että oikeesti jotain kiinnosti mun asiat"*. Nuorten kokemuksia etsivästä nuorisotyöstä. Sosiaalitieteiden pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Raunela, Jenni (2014) *Kokemuksia Välituntikamu-toiminnasta*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu.
- Raunio, Sanna & Sivonen, Helena (2015) *Minäkin olen täällä – Lapsen ääni Pyyn yhteisöllisessä päihdekuntoutuksessa*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.

- Reunanen, Tiina (2012) *Lapsellamme on kielellinen erityisvaikeus – Perheiden palvelukokemuksia*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu.
- Ronkainen, Hannele (2011) *Nuorisoasteen opiskelijoiden tuen tarpeet ja kokemukset opiskelija-hyvinvointiryhmältä saadusta tuesta. Haastattelututkimus Diak Etelä Helsingin toimipaikasta*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Ros, Carina (2015) *Perhe toimijana – Vanhempien ja lasten kokemuksia osallisuuden toteutumisesta Espoon lastenpsykiatrisessa avohoitoyksikössä*. Sosiaalitieteiden pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Ruotsalainen, Riitta (2012) *Koska tämä lapsi on rakas ja ihana. Omaishoidon tuki lapsen arjessa*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu.
- Rusi, Miia (2010) *”Siellä palvelu pelaa ihan hyvin”. Nuorten näkemyksiä ja odotuksia kouluterveydenhuollon henkisen tuen tarjoamisesta*. Sosiaali- ja terveysalan opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu.
- Rämö, Katri (2011) *”Linna vaikuttaa niin moneen ihmiseen”. Vanhemman vankeusrangaistuksen merkitys lapselle*. Sosiaalitieteiden pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Saarinen, Johannes (2015) *Nuorten työpajat nuorisotakuun toteuttajana. Pajanuorten kokemuksia työpajatoiminnasta, elämäntilanteestaan ja ympäröivistä palveluista*. Sosiaalialan ylempi opinnäytetyö. Metropolia ammattikorkeakoulu.
- Saarinen, Tiina (2015) *Nuoret arjen keskiössä. Nuorten kokemuksia osallisuudesta Nuorisoasuntoliitto ry:n hankkeessa*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Metropolia ammattikorkeakoulu.
- Saastamoinen, Hanna (2014) *”Tämä koulu on aika jees minulle”. Yläkoulun oppilaiden kokemuksia kouluhyvinvointia tukevista tekijöistä ja kehitysehdotuksia kouluhyvinvoinnin edistämiseksi*. Terveystieteiden pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Salminen, Jussi (2012) *”Hyvä ja rento fiilis!” – Nuorten kokemuksia SIHDIN toiminnasta*. Sosiaali- ja terveysalan opinnäytetyö. Saimaan ammattikorkeakoulu.
- Salokangas, Mira (2015) *Nuorten kokemuksia osallistumisesta kuntouttavaan työtoimintaan*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu.
- Salonen, Anna (2015) *”Että enemmän inhimillisyyttä siihen” – nuoret miehet palvelujen käyttäjinä*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Saukko, Tuulia Päivikki (2012) *Lasten hyvinvointi. Laihialaisten 6.-luokkalaisten lasten kokemus omasta hyvinvoinnistaan*. Sosiaali- ja terveysalan ylempi opinnäytetyö. Vaasan ammattikorkeakoulu.
- Savilampi, Henna (2004) *”Sai vähän nauraakin” – Koulukotinuorten kokemuksia koululiikunnasta*. Liikuntatieteiden pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Savioja, Sami (2012) *Saimaan korkeakoululiikunta. Palvelukonseptin suunnittelu, budjetointi ja toteuttaminen*. Tuotantotalouden diplomityö. Lappeenrannan teknillinen yliopisto.
- Savolainen, Salla & Tanjunen, Laura (2011) *Nuorten oululaisten kokemuksia osallisuudestaan työllistymistä tukevilla palveluissa*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Oulun seudun ammattikorkeakoulu.
- Savolainen, Sini (2013) *Verkkoa hyödyntävä nuorisotyö nuorten kokemana. Espoolaisten 15-vuotiaiden nuorisotilakävijöiden verkon käyttö ja tarve verkkoa hyödyntävälle nuorisotyölle*. Kansalais-toiminnan ja nuorisotyön opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Seilo, Kaisa & Tiainen, Martta (2014) *”Mun unelma on opiskella ja jatkaa eteenpäin”. Maahanmuuttajatyttöjen koulutukseen liittyviä unelmia ja toiveita*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu.



- Seilo, Maria (2012) *Kulttuurikasvatus hyvinvoinnin synnyttäjänä: kuudesluokkalaisten kokemuksia taidekaaren toiminnasta*. Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Semi, Jussi (2002) *”Koskaan en liiku yksin” – tutkimus joensuulaisten nuorten kaupunkielosta*. Maantieteen pro gradu -tutkielma. Joensuun yliopisto.
- Seppä, Helena (2013) *Työpaja nuorten kokemana. Etnografinen tapaustutkimus verkostomuotoisesta työpajatoiminnasta*. Sosiaalitieteiden pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Siikavirta, Salla & Törn, Liisa (2015) *Asiakasperheiden kokemuksia. Avoin päiväkotikiireiden ennaltaehkäisevästä perhetyöstä*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Sipola, Henna (2008) *Miten terveystietoa tulisi opettaa? 9. luokan oppilaiden kokemuksia terveystiedon opetusmenetelmistä ja oppimateriaaleista*. Terveystieteiden pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Sirkka, Aino (2016) *”Mua yritetään pitää kiinni tässä yhteiskunnassa”. Nuorten kokemuksia valvonnasta*. Sosiaalitieteiden pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Snellman, Karita (2012) *Tukea tarvitsevien nuorten aikuisten kohtaamat kynnykset sosiaali- ja terveyspalveluissa*. Sosiaalitieteiden pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Soini, Taru (2011) *Jaksoimme paremmin – Asiakkaiden kokemuksia Liedon lapsiperheiden kotipalvelusta*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu.
- Sopanen, Jenni (2011) *Maahanmuuttajanuorten kokemuksia asiakaslähtöisyyden toteutumisesta nuorten tuetussa asumisessa*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Stenroos, Raija (2014) *Romanit lastensuojelun asiakkaana*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu.
- Tammi, Tuure Johannes (2008) *Demokratiaa luokahuoneessa. Toimintatutkimus kolmasluokkalaisten osallistamisesta päätöksentekoon*. Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Tanskanen, Sanna (2008) *Nuorten kokemuksia lastenkodin itsenäistymisohjelmasta*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Stadia, Helsingin ammattikorkeakoulu.
- Tikkanen, Noora (2013) *”Se on tärkeää, että sinä käyt ulkona, et istu vaan kotona ja teet erilaisia asioita.” – tutkimus harrastusten merkityksestä somalityttöjen vapaa-ajassa*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu.
- Torikka, Seita (2016) *Tyttöjen kokemus kiusaaminen ja osallisuus koulun arjessa*. Sosiaalitieteiden pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto.
- Torkkeli, Iida & Virta, Lotta (2010) *Tiiviillä tuella itsenäiseen asumiseen. Nuorten kokemuksia Tiitu-projektista*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Toropainen, Sanna (2010) *Starttivalmennuksen ja etsivän nuorisotyön yhteistyö. Sauma- valmennuksen kuvaus ja nuorten kokemukset valmennuksesta*. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Tuukkanen, Riitta (2015) *Selvitys nuorten aikuisten kokemuksista varhaisnuoruudessaan saamistaan ehkäisevistä mielenterveyspalveluista Liperin kunnassa*. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Törnqvist, Jaana (2015) *Pedagogisen hyvinvoinnin merkitykset koulutuksen läpäisyssä. Nuorten kokemuksia matkastaan peruskoulusta Nuorten aikuisten osaamisohjelmaan*. Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto.
- Vankka, Riikka (2010) *Ammattipiiston opiskelijoiden kokemukset opiskeluterveydenhuollosta*. Terveystieteiden opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu.

- Westerholm, Ami Andreas (2016) *Aktivointipolitiikalla aktiivisia kansalaisia? Nuorten kokemuksia työstä, työttömyydestä ja aktivoinnista*. Sosiaalitieteiden pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Vähäyjylkkä, Satu (2015) *”On tullut semmonen olo, että en oo yksin” – Vanhempien kokemuksia Neuvonpidosta*. Sosiaalitieteiden pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto.
- Välimaa, Heidi (2010) *Nuorten kokemuksia vapaa-ajan vietosta Suomen ja Ruotsin rajalla*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Oulun seudun ammattikorkeakoulu.
- Vänskä, Nea (2012) *”...nykyään sitä on oppinut arvostaa”*. Nuorten, joilla on CP-vamma, kokemuksia pitkäaikaisesta fysioterapiasta. Terveystieteiden pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Väänänen, Anna (2016) *Poika joka halusi lentää. Perheiden kokemuksia ja toiminnalle antamia merkityksiä erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten perhesirkuksesta*. Ohjaustoiminnan opinnäytetyö. Hämeen ammattikorkeakoulu.
- Yli-Priia, Annika (2010) *Nuoret sovittelussa. Kokemuksia vaikutusmahdollisuuksista ja osallisuudesta sovitteluprosessissa*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu.



Liitetaulukko. Katsaukseen sisällytetyt julkaisut (n=224)

Ensimmäisessä sarakkeessa julkaisun tieteenala ja tyyppi on ilmaistu seuraavin lyhentein:

Tieteenala:

SY Sosiaali- ja yhteiskuntatiede

KS Kasvatustiede

LÄ Lääke-, terveys- ja hoitotiede

LI Liikuntatiede

YM Ympäristötiede ja kaupunkitutkimus

O Oikeustiede

KP Kauppatiede

H Humanistiset tieteet

MU Muu, tieteenalaton selvitys

Tyyppi:

Ta Tieteellinen artikkeli

Vä Väitöskirja

Mo Monografia

Lt Lisensiaatintutkimus

Se Selvitys

Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Aaltonen, S. (2012) <i>Elämän umpisolmuja avaamassa. Toimivuus ja institutionaaliset rajat nuorten siirtymissä.</i> Monialainen Erityisen tuen tarve SY, Ta	Tarkastella kolmen tapaustutkimuksen kautta 15–17-vuotiaiden nuorten toimijuutta hankalissa elämäntilanteissa, joissa ilmenee erityisen tuen tarvetta ja joissa institutionaalinen hoiva- ja kontrollikoneisto valpautuu.	Instituutioilla on merkittävä rooli nuoruudessa sekä tuen että kontrollin tarjoajina. Hankalissa elämäntilanteissa nuoret voivat katsoa juuri institutionaalisen kontrollin hankaloittavan elämäänsä, mutta (toiset) instituutiot toimivat neuvottelukumppaneina ja liittolaisina. Instituutioiden tulee pyrkiä aktiivisesti pohtimaan vaihtoehtoisia tuen muotoja.
Aaltonen, S., Berg, P. & Ikäheimo, S. (2015) <i>Nuoret luukulla. Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä.</i> Monialainen SY, Mo	Tarkastella syrjäytymisen kustannuksia sekä sitä, miten nuoris-, sosiaali- ja työvoimapalvelut kohtaavat 18–29-vuotiaat nuoret ja heidän tarpeensa. Rekisteriaineisto (n=7 579) helsinkiläisnuorten terveyspalvelujen käytöstä; haastatteluaineisto (n=29) eri palveluissa asioivien nuorten ja palveluiden ammattilaisten kanssa.	Syrjään joutuvat nuoret ovat moninainen ryhmä. Palvelut eivät kohtaa niiden nuorten tarpeita, joilla on alentunut toimintakyky. Rekisteriaineistotarkastelu avaa nuorten syrjäytymispolkuja ja tilanteiden vaihtelua. Haastatteluaineistossa esiin nostettuja ongelmia olivat pitkät odotusajat ja vaikeus päästä erityisesti mielenterveyspalvelujen piiriin. Yhden luukun palveluiden sijasta korostui tarve yhdelle henkilölle, joka koordinoisi nuoren asiakkuuksia.

Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Aaltonen, S. & Lappalainen, S. (2013) <i>Samalla viivalla? Koulutuspoluilta poikenneiden nuorten resurssit ja toisen asteen koulutus.</i> Toisen asteen koulutus SY, Ta	Avata ammatillisen koulutuksen siirtymiin liittyviä valintoja niiden nuorten näkökulmasta, joilla on ollut hankaluuksia koulu-urallaan. Kaksi aineistoa: havainnointi ja haastattelut (n=19) sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksessa; haastattelut (n=32) Omaura- ja Luotsi-hankkeisiin osallistuneiden 14-17-vuotiaiden nuorten kanssa.	Nuoret joilta puuttuu resursseja työmarkkinakanalsaisuuden tavoitteluun päätyvät herkästi työvoima- ja koulutuspoliittisiin sanktioihin perustuvan kansalaisuuskasvatuksen kohteiksi. Pahimmassa tapauksessa he päätyvät koulutukseen, johon he eivät halua ja jossa he eivät pysy. Tämä aiheuttaa paineita erityisesti ammatilliselle koulutukselle.
Aho, T. (2012) <i>Yläkoululaispoikien seksuaaliset roolinotot.</i> Seksuaalikasvatus SY, Ta	Valottaa sitä sosiaalista ja muutuvaa ympäristöä, jossa poikien seksuaalisuus virittyy ja saa muotonsa 14-16-vuotiaiden poikien yksilö- (n=60) ja ryhmähaastattelujen (n=10) kautta.	Koulun seksuaaliopetuksessa sosiaalinen näkökulma jää helposti biologislähtöisen käsittelyn varjoon. Poikien pohdinnat seksuaalisuudesta liittyvät ruumiin hyväksyttävyyteen, identiteettiin, sukupuoleen, hyvään elämään ja valtaan määritellä näitä. Biologisen tiedon lisäksi oppilaita tulisi virittää ajattelemaan kriittisesti sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyviä kulttuurisia käsityksiä ja käytäntöjä.
Ahonen, A. (2005) <i>Kolmen rovaniemäis- ja yhden inarilaiskoulun 6.-8. luokan oppilaiden kouluviihtyvyyttä selittävien tekijöiden tarkastelu regressioanalyysien avulla.</i> Perusasteen koulu KS, Ta	Selvittää millä tavoin kouluun liittyvät tekijät ovat yhteydessä oppilaan koulunkäynnistä pitämiseen. Aineistona kyselylomake harvaanasuttujen alueiden koulujen (3 Rovaniemellä, 1 Inarissa) 6.-8. luokan oppilaille vuosina 2003, 2004 ja 2005. Vastauksia yhteensä 1 148.	Koulun ilmapiiri nousi tärkeimmäksi kouluviihtyvyyttä selittäväksi tekijäksi. Ilmapiiri koostui kokemuksesta yhteisöön kuulumisesta, olon tuntemisesta turvallisiksi sekä kokemuksesta siitä, että koulu oli mukava paikka. Ilmapiiri ja viihtyvyys ovat tärkeitä työskentelyn ja oppimisen kannalta, joten niiden parantaminen on koulujen keskeinen haaste.
Ahonen, S. (2016) <i>Lasten harrastusmatkojen kestävät kulkutavat. Joukkovoimalla harrastuksiin -hankkeen loppuraportti.</i> Joukkoliikenne MU, Se	Tarkastella uusien, ympäristön kannalta kestävien kulkumuotojen ja palvelujen kulkutapaosuuksia, kiinnostavuutta ja kehitysideoita Helsingissä kahdella asuinalueella. Aineistona postikysely, johon vastasi 490 perhettä; 4 kestävä liikkuksen kokeilua ja asukastyöpajoja.	Yksityisautoilu oli yleisin lasten harrastusmatkojen kulkutapa yli kilometrin pituisilla etäisyyksillä. Ympäristöystävällisemmät yhteiskulkemisen tavat olivat vastaajille vieraampia, mutta herättivät kiinnostusta erityisesti tilapäisratkaisuihin.
Ajasto, M., Arvio, M., Autti-Rämö, I. ym. (2012) <i>Pyörätuolia käyttävä nuori tarvitsee kohdennettuja terveyspalveluja.</i> Terveys- ja sairaanhoitopalvelut Vammaiset LÄ, Ta	Selvittää lastenneurologisten yksiköiden sekä erityiskoulun seurannassa olleiden asiakkaiden terveydentilaa ja kokemuksia palvelujärjestelmän toimivuudesta. Aineistona haastattelut 19-22-vuotiaiden nuorten kanssa, jotka olivat olleet lastenneurologian yksikössä hoidossa tai Helsingin Ruskeasuon koulun oppilashuollon asiakkaina, ja jotka käyttivät päivittäin pyörätuolia (n=60).	Nuorilla esiintyi terveydellisiä pitkäaikaisongelmia. He kokivat terveydenhoidon ja -seurannan vaikeutuneen lastenneurologisen yksikön tai erityiskoulun asiakkuuden päätyttyä. Terapiapalveluihin oltiin pääosin tyytyväisiä, mutta sekä erikoissairaanhoidosta että perusterveydenhuollosta raportoitiin huonoja kokemuksia liittyen henkilöstön asiantuntemukseen ja asenteisiin sekä palveluiden tavoitettavuuteen.



Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Alanko, A. (2013) <i>Osallisuusryhmä demokratiakasvatuksen tilana –tapaus-tutkimus lasten ja nuorten osallisuusryhmän toiminnasta Oulussa.</i> Kunnallinen päätöksenteko KS, Vä	Tutkia lasten ja nuorten kokemuksia alueellisten osallisuusryhmien toiminnasta Oulussa: minkäläisen demokratiakasvatuksen tilan osallisuusryhmä tarjoaa? Aineistona osallisuustoiminnan havainnointi sekä lasten ja nuorten kysely ja teemahaastattelut.	Osallisuusryhmä on sosiaalisen osallisuuden tila, jonka keskiössä on lasten, nuorten ja aikuisten vastavuoroinen tunnistaminen kompetentteina toimijoina. Tilannetajuinen ja pedagogisesti taitava aikuinen on toiminnan keskeinen voimavara. Osallisuusryhmä ymmärretään edustukselliseksi järjestelmäksi sekä vaikuttavan osallisuuden tilaksi.
Alanko, K. (2014) <i>Mitä kuuluu sateenkaarinuorille Suomessa?</i> Monialainen Sateenkaarinuoret SY, Mo	Kartoittaa 15–25-vuotiaiden seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien nuorten hyvinvointia laaja-alaisesti avoimella verkkokyselyllä (n=1 619).	Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluviin nuoriin kohdistuu erimuotoista syrjintää monella elämäntilanteella. Identiteettiä ei välttämättä uskalleta tuoda julki ulossulkemisen pelossa. Nuorille on tärkeää löytää ympäristöjä, joissa he voivat olla avoimia ja löytää vertaisia. Koulu ympäristönä on turvaton, vaikka kokemukset ovat muuttuneet myönteisemmiksi.
Alppivuori, K. (2010) <i>Miten Suvelassa viihdytään? Nuorten ajatuksia Suvelasta asuinpaikkana.</i> Yhdyskuntasuunnittelu MU, Se	Selvittää suvelalaisten 13–16-vuotiaiden nuorten näkemyksiä ja viihtymistä asuinalueellaan ja Espoon keskustassa ryhmähaastattelujen (n=13) ja kyselylomakkeen (n=39) avulla.	Nuorille tärkeitä asioita asuinalueella olivat kaverit, palveluiden läheisyys ja hyvät liikenneyhteydet. Lähipalveluita arvostetaan, mutta nuorille on liian vähän mahdollisuuksia oleskella ja harrastaa. Melko moni arvioi harrastusten olevan liian kalliita. Alueen huonona puolena mainittiin päihteiden käytön näkyminen ja baarien aiheuttamat ongelmat. Alueen turvallisuus jakoi mielipiteitä.
Alppivuori, K. (2014) <i>Kotona asuvien vammaisten henkilöiden asumisen toiveet ja tarpeet.</i> Vammaispalvelut Vammaiset MU, Se	Kartoittaa kotona asuvien 15–35-vuotiaiden vammaispalvelun asiakkaiden toiveita ja tarpeita asumisen ja asumispalvelujen osalta. Kysely (n=127) ja haastattelut (n=29). Vain 12 % vammaisista vastasi kyselyyn itse; myös suurin osa haastateltavista oli vanhempia.	Tutkimuksen mukaan nuoret toivovat yhteisöllistä vuokra-asumista korostaa oman huoneen ja rauhan tärkeyttä. Valvontaa toivotaan vaihtelevasti. Monelle avustaja- tai tukipalveluiden varma saatavuus on itsenäisen asumisen ehto.
Alshail, F. & Högnabba, S. (2015) <i>Nuorten terveys- ja hyvinvointierot Helsingin suurpiirien välillä. Kouluterveyskyselyn tarkastelu paikkatietomenetelmin.</i> Monialainen SY, Se	Tarjota tietoa hyvinvoinnin alueellista eroista Helsingin sisällä. Aineistona vuoden 2013 kouluterveyskysely (8. ja 9. luokkien oppilaat 67 peruskoulussa n= 7 926). Tässä taulukossa esitetään tulokset kouluviihtyvyyden ja koulu-kiusaamisen osalta.	Nuorten hyvinvointikokemukset suurpiiritasolla eroavat selkeämmin toisistaan sukupuolen kuin alueen perusteella. Valituilla muuttujilla ei voida osoittaa suurpiireissä selkeitä alueellisia hyvinvointieroja tai niiden kasautumia. Suurin osa helsinkiläisistä nuorista pitää koulunkäynnistä on jossain vaiheessa elämäänsä kokenut noin neljännes vastaajista.

Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Alvoittu, H. (2012) <i>Sijaisperheissä elävien lasten vaikeiden asioiden käsittely. Vertaisryhmätöinnin merkitys kokemusten käsittelyssä.</i> Lastensuojelu Lastensuojelun asiakkaat MU, Se	Selvittää, kuinka sijaisperheissä elävien lasten vaikeat kokemukset tulevat näkyviksi ja miten vertaisryhmätöinnin koettiin auttaneen vaikeiden kokemustensa käsittelyssä 7–12-vuotiaiden haastattelujen (n=3) avulla.	Lapset kokivat mielekkäämpänä jakaa kokemuksiaan vertaistensa kanssa kuin oman perheen aikuisten tai ammattilaisten kanssa, vaikka vertaisryhmän tarkoitus ja mukaan valikoitumisen peruste oli jäänyt heille epäselväksi. Vaikeiden kokemusten käsittelyyn tarvitaan lapsilähtöisiä menetelmiä ja prosessin eri vaiheissa tarjottua tukea.
Anis, M. (2008) <i>Sosiaalityö ja maahanmuuttajat. Lastensuojelun ammattilaisten ja asiakkaiden vuorovaikutus ja tulkinnat.</i> Lastensuojelu Lastensuojelun asiakkaat; Monikulttuuriset SY, Vä	Tuottaa tietoa maahanmuuttajia koskevista erityiskysymyksistä lastensuojelun sosiaalityössä sekä siitä, miten näitä kysymyksiä lastensuojelussa käsitellään. Aineistona 11 lastensuojelun asiakaskeskustelua ja niiden jälkeen keskustelun osapuolille tehdyt haastattelut (n=35, iältään 9–19-vuotiaita).	Lastensuojelussa haasteena on arkipäivän rasismien tiedostaminen ja siihen pureutuvien työmenetelmien kehittäminen. Asiakaskeskusteluissa lasten puhuja-asema on usein heikko, jos aikuiset eivät aktiivisesti vahvista sitä. Puhuja-asemien vahvistamiseksi tulisi antaa aikaa ja mahdollisuuksia erilaisiin kommunikointitapoihin; tarvittaessa keskustelusta on voitava kieltyä.
Anttila, A. (2012a) <i>”Kiitos jo etukäteen!” Poikien kirjoituksia heitä askarruttavista seksiasioista.</i> Seksuaalikasvatus SY, Ta	Tarjota tietoa peruskoulujen seksuaaliopetuksen kehittämistä varten poikien näkökulmasta. Poikien Väestöliiton nettipalveluun lähettämiä kirjoituksia/ky-symyksiä vuosilta 2010–2011 (n=520); ainekirjoitukset kahdesta lukusta (n=53) vuonna 2011.	Poikia askarruttavat seksiasiat liittyvät pikemmin kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin kuin lisääntymiseen tai ehkäisyyn. Koulu kannustaa seksikokemusten hankkimisessa pidättyväisyyteen ja odotukseen, poikakulttuuri aktiiviseen ja hierarkkiseen toimintaan. Vaikka seksuaalisuuteen liittyvää tietoa saadaan myös muualta kuin koulusta, on opettajilla merkittävät mahdollisuudet vaikuttaa seksuaalikasvatukseen.
Anttila, A. (2012b) <i>Seksiin, seurusteluun sekä koulun seksuaaliopetukseen liittyviä poikien kokemuksia ja toiveita nettikyselyssä.</i> Seksuaalikasvatus SY, Ta	Selvittää 13–17-vuotiaiden poikien kokemuksia ja toiveita koulun seksuaaliopetuksesta ja poikia seksissä askarruttavia asioita ja tiedontarpeita verkkokyselyn (n=195) avulla.	Pojat kaipaavat opetusta myös ilman tyttöjen läsnäoloa ja kokevat, että tyttöjen asioista puhutaan paljon enemmän kuin poikien asioista. Poikien mielestä koulun opetuksesta puuttuvat käytännön seksitaidot.
Arponen, A-L. (2007) <i>”Miten nuo pienet osaa ajatella niin fiksusti?” Lasten mielipiteitä arkiympäristöstään.</i> Perusasteen koulu; Harrastuspalvelut; Kouluruokailu MU, Se	Kartoittaa lasten ja nuorten mielipiteitä heidän hyvinvointiinsa vaikuttavista tekijöistä kouluympäristössä. Peruskoulujen opettajat keräsivät aineiston oppilaskunnan hallituksilta tai muilta lapsiryhmiltä yhteistoiminnallisen ryhmäkeskustelun (n=68) avulla. Näihin otti osaa tavalla tai toisella 3 484 lasta ja nuorta.	Lapset kokivat, että opettajilla ei ole riittävää aikaa kuunnella oppilaita. Kouluviihtyvyyden suhteen useimmat ehdotukset liittyivät koulun ja sen pihan fyysisen ympäristön kohentamiseen sekä koulukiusaamisen kitkemiseen. Kouluruuan määrän ja laadun toivottiin paranevan. Harrastusmahdollisuuksia ja tiloja nuorten oleskelulle toivottiin lisää.
Berg, P. (2007) <i>Sukupuoli ja rajatyön käytännöt koulun liikuntatunneilla.</i> Koululiikunta SY, Ta	Tarkastella mies- ja naisruumiiseen liittyviä ihanteita ja odotuksia pääkaupunkiseutulaisten 7.-luokkalaisten liikuntatunneilla etnografisen aineiston keinoin. Liikuntatuntien havainnointi ja 27 oppilaiden parihaastattelua. (Myös muita haastatteluja.)	Tytön ”poikamainen” ruumiin käyttö riittää kyseenalaistamaan tytön ”oikeanlaisen” feminiinisuuden. Liikunnanopettajat toimivat koulun habituksen uusintajina. Käytäntöjen haastaminen tarjoaa reflektion paikkaa, mutta asian nostaminen neuvottelun kohteeksi on olemassa olevan järjestyksen kyseenalaistamista.



Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Berg, P. (2010) <i>Ryhmärajoja ja hierarkioita: etnografinen tutkimus peruskoulun yläasteen liikunnanopetuksesta.</i> Koululiikunta SY, Vä	Tarkastella sukupuolta ryhmärajojen ja erontekojen ulottuvuutena 7. luokan liikuntatunneilla etnografisen havainnoinnin, oppilaiden haastattelujen (n=27) ja liikunnanopettajien haastattelujen (n=2) avulla.	Liikuntatunneilla mukaan ottamisen ja ulos sulkemisen kriteerit kietoutuivat liikunnallisiin taitoihin ja kaverisuhteisiin. Sukupuolen mukaan eriytyvät koululiikuntaryhmät ovat mahdollisia paikkoja rajatyötilanteiden aktivoitumiselle, mutta sekä oppilaat että opettajat toistivat puheessaan sukupuolten erojen luontaisuuden.
Berg, P. (2015) <i>Sosiaaliset jalat ja vakava vapaa-aika – lasten ja nuorten vertaisuhteiden merkitys liikuntaharrastuksissa.</i> Harrastuspalvelut SY, Ta	Tarkastella lasten ja nuorten harrastamista ja harrastamattomuutta sosiaalisena ilmiönä. Aineistona haastattelut (n=21) 7-16-vuotiaiden lasten ja nuorten kanssa, joista osa liikuntaa harrastamattomia, osa omatehtäviä liikuntaa harrastavia ja osa organisoitua liikuntaa harrastavia.	Valtaosalle sysäys harrastamiseen oli tullut kavereilta. Nuoria erotti toisistaan harrastukseen sitoutumisen aste: seurassa harrastettiin sekä vakavissaan että "hengailleen". Olisi tärkeää miettiä, miten harrastaminen voitaisiin toteuttaa niin, että mahdollisimman moni voisi halutessaan aloittaa seuraharrastamisen ja mahdollisimman harvan tarvitsisi lopettaa sitä kokonaan.
Berg, P., Gretsche, A. & Humppila, L. (2011) <i>Ei nuorille, vaan nuorten kanssa. Miten mitata liikuntakulttuurin muutosta Your Move -kampanjassa?</i> Harrastuspalvelut SY, Se	Selvittää, millaisia vaikutuksia Your Move -kampanjalla oli 13-19-vuotiaiden nuorten liikuntaharrastuneisuuteen ja osallisuuteen. Aineistona havainnointi, haastattelut, ryhmäkeskustelut, kyselylomakkeet, blogit, raportit, kampanjan dokumentit sekä sosiaalisen median seurantamuistiinpanot.	Nuorten raportoimat mahdollisuudet ja esteet liikunnan harrastamiselle liittyivät vanhempiin ja kavereihin sekä elinympäristöön. Tapahtumilla kouluissa oli vaikutusta enemmän nuorille annettujen vastuuroolien monipuolistumiseen (osallisuusnäkökulma) kuin suoraan liikuntaaktiivisuuteen.
Ekholm, E. (2013) <i>"Mä en olisi tässä nyt..." Nuorten kokemusasiantuntijoiden mielipiteitä Helsingin Diakonissalaitoksen intensiivihoidosta.</i> Lastensuojelu Lastensuojelun asiakkaat SY, Se	Kuvata 12-17-vuotiaiden lasten ja nuorten kokemuksia haastatteluiden kautta (n=20) Helsingin Diakonissalaitoksen intensiivihoidosta sekä kertoa lasten elämäntilanteesta muutama vuosi hoidon päättymisen jälkeen.	Intensiivihoidon hyvinä muistoina haastateltavat mainitsivat läheisen suhteen omahoitajaan, mukavat kaverit osastolla sekä retket ja muun yhteisöllisen toiminnan. Kriittikki kohdistui pääosin sääntöihin ja rajoituksiin, joten toimintaperiaatteita tulisi arvioida, käydä läpi ja perustella vielä nykyistä enemmän nuorten kanssa.
Ellonen, N. & Pösö, T. (2011) <i>Violence Experiences in Care: Some Methodological Remarks based on the Finnish Child Victim Survey.</i> Lastensuojelu Lastensuojelun asiakkaat SY, Ta	Vertailla sijoitettuna olleiden sekä kotona asuvien lasten kokemuksia väkivallasta huoltajan taholta Lapsi-uhritutkimuksen kyselyaineiston avulla (n=13 459), jossa 233 lasta oli ollut sijoitettuna ainakin joskus.	Kotona asuvat lapset raportoivat enemmän väkivaltaa, mutta sijoituspaikatkaan eivät ole väkivallasta vapaita. Psykososiaalisia ongelmia kokevat lapset raportoivat enemmän väkivallan kokemuksista sijaishoidossa. Sijoitettuihin kohdistuvasta väkivallasta tarvitaan perusteellisempaa tutkimusta.
Enroos, R. (2008) <i>Vankila lapsuudessa – lapset vankilassa. Tutkimus lapsista, joiden elämää äidin vankeus värjää.</i> Vankeinhoito; Lastensuojelu Vankeinhoiton asiakkaat SY, Se	Tuottaa tietoa lapsista, jotka viettävät varhaislapsuuttaan vankilassa sekä lasten vankila-arkeen liittyvistä kasvuolojen järjestelyistä. Aineistona vankiloiden äiti ja lapsi -osastojen työntekijöiden ja vapaaehtoisten, sekä vankiloissa asuvien äitien (n=17) haastattelut, lapsia ja äitejä koskevat tiedot; kysely (n=213) naisvangeille. Täydentää vuoden 2006 raporttia.	Lapsen edun huomioimista äidin vankeuden yhteydessä leimaa tiedon puute, ristiriidat ja epätietoisuus. Lasten hoito ja kasvatusta ovat lähinnä satunnaisen ja välttämättömimmän viranomaiskiinnostuksen kohteina. Tarvitaan lapsen tilanteen seuraamista ja organisatorista, kulttuurista ja ammatillista herkimistä lapsen tarpeille ja oikeuksille.

Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Enroos, R. & Pösö, T. & Vierula, T. (2006) <i>Lapset vankilassa – selvitys lapsista, jotka viettävät varhaislapsuuttaan vankilassa vangitun vanhemman kanssa.</i> Vankeinhoito; Lastensuojelu Vankeinhoiton asiakkaat SY, Se	Tuottaa tietoa lapsista, jotka viettävät varhaislapsuuttaan vankilassa sekä arjen ja kasvuolojen järjestelyistä, joihin vanhemmat ja viranomaiset osallistuvat lapsen vankilassa ollessa. Aineistona vankiloiden äiti ja lapsi -osastojen työntekijöiden ja vapaaehtoisten (n=15), sekä vankiloissa asuvien äitien (n=8, 9 lasta) haastattelut, lapsia ja äitejä koskevat tiedot.	Vuosina 2000–2005 vankilassa vanhempiensa kanssa oli noin 100 pääosin alle 1,5-vuotiaasta lasta, valtaosa muutamia kuukausia. Lasten etua käsitellään niukasti vankeinhoiton säännöstyössä. Koska lapset eivät ole vankeja, heitä ei ole mielletty vankeinhoiton kohteiksi eikä heistä ole tallennettu systemaattisesti tietoja; tämä tekee heistä organisatorisesti näkymättömiä, jolloin ongelmaksi muodostuu heitä koskevien käytäntöjen kehittäminen satunnaisesti, jos lainkaan.
Ervamaa, S. (2014) <i>Kohti onnistunutta nuorisotakuuta? Nuorten ja ammattilaisten näkemyksiä nuorisotakuun toteutuksesta ja kehittämisestä. Onnistunut nuorisotakuu -hankkeen loppuraportti.</i> Nuorisotyö; Työvoimapalvelut SY, Se	Arvioida nuorisotakuun toteutumista tarkastellen 15–29-vuotiaiden, etsivän nuorisotyön, työpajatoiminnan ja TE-toiminnan piirissä olevien nuorten (ryhmähaastattelut n=9) ja nuorisotakuun ulkopuolella olevien nuorten (yksilöhaastattelut n=7) sekä heille palveluita järjestävien ammattilaisten näkemyksiä nuorisotakuusta ja monialaisen yhteistyön toimivuudesta.	Nuorisotakuun ideaan ja sisältöön suhtauduttiin positiivisesti: sen koettiin tarjoavan mahdollisuuksia ja parantavan nuorten asemaa. Nuorisotyö ja työpajatoiminta keräsivät kiitosta, TE-palveluissa nähtiin kehittämisen tarpeita: byrokratian vähentämistä, nuoren motivaation ja taipumusten huomiointia, saavutettavuuden parantamista sekä joustavuuden ja tilannekohtaisen harkinnan lisäämistä.
Eskelinen, K. (2012) <i>Iltapäivätoiminnan osallistumisen tilat ja puhuvat kuvat.</i> Kerhot SY, Ta	Selvittää millainen paikka kerho on lasten osallistumiselle ja millaisia toimimisen ja osallistumisen tiloja tai rajoja lasten iltapäivätoiminnassa rakennetaan ja rakentuu. Aineistona yhden iltapäiväryhmän 37 lapsen ottamat valokuvat ja kertomukset, sekä havainnointiaineisto.	Lasten osallistuminen näyttää tyypistävän valinnaksi siitä, missä toiminnassa he ovat mukana. Lasten osallistumista tulisi pitää aktiivisemmin esillä siten, että se ulottuisi nykyistä enemmän sääntöjen määrittämisestä ja toiminnan suunnittelusta myös toiminnan toteuttamiseen ja sisällöistä keskustelemiseen.
Eskelinen, T., Gretschel, A., Kiilakoski, T. ym. (2012) <i>Lapset ja nuoret subjektina kunnallisessa päätöksenteossa.</i> Kunnallinen päätöksenteko SY, Ta	Tarkastella erilaisia demokratiakäsityksiä ja niihin liittyviä lasten ja nuorten mahdollisuuksia osallistua kunnalliseen päätöksentekoon. Usean asian tuntijan aineistot, joista valtaosassa informantteina lapset tai nuoret.	Kunnallisen päätöksenteon käytännössä ollaan kaukana demokraattisista ihanteista. Ongelmia on sekä tiedonsaannissa että päätöksentekoon osallistumisessa. Artikkelissa tarjotaan lukuisia toimenpidesuosituksia lasten ja nuorten kunnallisten osallistumismahdollisuuksien lisäämiseksi.
Fagerlund, M., Peltola, M., Kääriäinen, J ym. (2014) <i>Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2013. Lapsiuhritutkimuksen tuloksia.</i> Harrastuspalvelut SY, Se	Selvittää 12–15-vuotiaiden lasten ja nuorten väkivaltakokemuksia ja arvioida muutoksia väkivallan esiintyvyydessä ja ilmenemismuodoissa suhteessa vuoden 2008 lapsiuhritutkimukseen peruskouluihin suunnatun kyselytutkimuksen (n=11 364) avulla.	Palvelukonteksteista lapsiuhritutkimus kattaa vain harrastustoiminnan. Siellä koettu väkivalta oli verrattain yleistä. Pojat kohtaavat väkivaltaa harrastusten ohjaajan taholta tyttöjä useammin, ja kokemukset lisääntyvät iän myötä. Väkivallasta kertomatta jättämisen yksi syy oli se, että siitä ei uskottu olevan mitään apua. Tarvitaan luotettavia ammattilaistahoja väkivaltakokemusten käsittelemiseksi.



Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Forsberg, H. (2002) <i>Lasten asiakkuudet ja kokemukset turvakodissa. Arviointitutkimus Lapsen aika -projektista.</i> Lastensuojelu Lastensuojelun asiakkaat SY, Se	Lapsen aika -projektin loppuarviointi, jossa valotetaan lasten näkemyksiä tarjotusta avusta. Projekti kehitti työmenetelmiä lasten kohtaamaa väkivaltaa vastaan. Aineistona taltioinnit 6-13-vuotiaiden lasten ja työntekijöiden välisistä palautekeskusteluista (n=26). (Myös muuta aineistoa käytetty.)	Keskusteluihin osallistuneiden lasten kohdalla projekti oli onnistunut. Puhumisen kautta tapahtuva prosessointi, tilaan liittyvä turvallisuus ja turvakodissa muodostuneet sosiaaliset suhteet sekä lemmikkieläimet olivat merkityksellisiä. Avainasemassa on luottamuksen syntyminen toiseen ihmiseen.
Fraktman, P. & Hakala, P. (2014) <i>Kunnittaisten kuulemistilaisuuksien loppuraportti. 13-19-vuotiaiden palveluita Keski-Pohjanmaalla.</i> Monialainen MU, Se	Esitellä kuulemistilaisuuksia varten kerättyjen kyselyiden tuloksia (n= 533, 13-29-vuotiaita) sekä tilaisuuksissa toteutettujen ryhmätöiden tuloksia (85 toimijaa, 14 nuorta). Tavoitteena oli tukea kunnallisen ja kolmannen sektorin tahoja kehittämään palveluita siten, että jokainen keskipohjalainen nuori saisi tarvitsemaansa tukea matalalla kynnyksellä, varhaisessa vaiheessa.	Suurin osa nuorista koki palveluiden ja niitä koskevan tiedon olevan hyvin saatavilla. Monimuotoisemman kuvan tilanteesta antoivat avovastaukset, joissa nuoret yksilöivät joidenkin palveluiden huonoa saatavuutta (mm. mielenterveys- ja päihdepalvelut). Terveyskeskuspalveluista nuoret toivoivat parempaa erikoispalveluiden saatavuutta sekä laadukkaita peruspalveluita, joissa nuoret otettaisiin paitsi vastaan, myös todesta.
Gellin, M. (2008) <i>Sovittelulla riidoista ratkaisuihin. Oppilaiden osallisuus voimavarana työrauhaa turvatessa.</i> Perusasteen koulu SY, Ta	Käsitellä vertaissovittelua 5.-9. luokilla ja sovittelijoiden näkemyksiä siitä vertaissovittelijaoppilaille suunnattujen kyselyjen (n=242 vuonna 2005 ja n=105 vuonna 2006) avulla.	Oppilaat pitivät vertaissovittelulla kiusaamiseen puuttumista tärkeänä ja toimivana. He tuntevat olonsa turvalliseksi koulussa, kun epämiellyttävät tilanteet pystytään ratkaisemaan ja lopettamaan ilman pelkoa rangaistuksesta. Vertaissovittelu antaa mahdollisuuden muuttaa käytöstä sekä osallistumisen tunteen koulu yhteisössä.
Gellin, M., Gretschel, A., Matthies, A.-L. ym. (2012a) <i>Lasten ja nuorten asema hyvinvointipalveluissa.</i> Monialainen SY, Ta	Arvioida lasten ja nuorten osallisuutta koulujen oppilashuollossa, lastensuojelussa ja hyvinvointipalveluiden kehittämisessä. Usean asiantuntijan aineistot.	Lasten ja nuorten kannalta puhe hyvinvointipalvelumarkkinoiden valinnanvapaudesta voi tuntua kaukaiselta. Asiakaslähtöisyysajattelu toteutuu osin vain välillisesti vanhempien kautta. Haaste lasten ja nuorten suorasta kuulemisesta ja kohtaamisesta on tunnistettu, mutta sitä ei ole vielä ratkaistu.
Gellin, M., Herranen, J., Junttila-Vitikka P. ym. (2012b) <i>Lapset ja nuoret subjekteina koulujärjestelmässä.</i> Perusasteen koulu SY, Ta	Kuvata perusasteen koulun merkitystä lasten ja nuorten osallisuuteen kasvattajana ja osallisuuden areenana. Usean asiantuntijan aineistot perusasteen koulussa, valtaosassa informantteina lapset ja nuoret.	Koulu liittyy moninaisin tavoin oppilaiden kokemusmaailmaan ja sieltä aukeaa moninaisia osallistumisen areenoja. Koulun asema osallisuuden edistämisessä on vähintäänkin riittävästi hyvin tunnustettu ja luultavasti ylikorostettu. Koulua tulee katsoa paitsi kouluna, myös kasvuyhteisönä, joka on osa kunnallisia palvelurakenteita.
Gretschel, A. (2002) <i>Kunta nuorten osallisuusympäristönä. Nuorten ryhmän ja kunnan vuorovaikutussuhteen tarkastelu kolmen liikuntarakentamiskokkeihin laadunarviointin keinoin.</i> Kunnallinen päätöksenteko SY, Vä	Selvittää tapaustutkimuksella, miten ja mitkä kuntaorganisaation toimintatavat herättävät, tukevat ja estävät 13-20-vuotiaiden nuorten osallisuutta kuntien osallisuushankkeiden kontekstissa Jyväskylässä, Kempeleellä ja Helsingissä. Aineisto koostuu ei-osallisuustarinoista (n=6), arvo- ja tavoitekeskusteluista (n=7) ja itsearviointikokonaisuuksista (n=3).	Osallisuushankkeet parhaimmillaan lisäävät nuorten kokemusta kuntaan kuulemisesta, mutta vaativat kuntatyöntekijöiltä osaamista. Nuorten osallisuuden laatua hankkeissa haittasivat aikuisen tuen puute ja nuorten ja mukana olleiden aikuisten riittämätön neuvottelu osallisuudesta.

Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Gretschel, A. (2008) <i>Nuorisovaltuuston henki</i> . Kunnallinen päätöksenteko SY, Ta	Kertoa Kajaanin ja Raahen nuorisovaltuuston tarinat. Aineistona kuntien 7-8 nuorisovaltuutetun ja nuorisotyöntekijöiden haastattelut, Nuorisovaltuuston kokouksien ja koulutusviikonloppujen havainnointi sekä kehittämiskeskustelujen vetäminen.	Kajaanissa valtuuston ongelma on "tekemisen meiningin" puute ja Raahessa perinteiden velvoittavuus sekä valtuustoa lähellä olevien tahojen keskinäinen kyräily. Aikuisten tulisi perehdyttää uudet jäsenet, jos nuorisovaltuutetut eivät sitä itse tee, sekä tarvittaessa puuttua valtuustojen toimintaan kehittävällä otteella.
Gretschel, A. (2011) <i>Nuorisotalo mahdollistavana lähiyhteisönä: nuorten näkökulma</i> . Nuorisotyö SY, Se	Kehittää nuorisotalojen (n=12) avointa toimintaa nuorten osallisuuden ja nuorten näkökulmasta. Pääaineistona nuorisotaloilla Kajaanissa ja Helsingissä järjestetyt nuorten ryhmäkeskustelut (n=11).	Nuorten tulemistä, olemista ja tekemistä nuorisotaloilla estävät heikko yhteisön tila, puutteet ohjaajien kasvatusotteessa sekä luotujen talodemokraattisten rakenteiden pinnallisuus. Nuorisohjaajien työotteissa on suuria eroja siinä, ovatko he tottuneet nuorisotaloilla toimimaan yksilöiden, pienryhmien vai koko yhteisön tasolla.
Gretschel, A. & Junttila-Vitikka, P. (2014) <i>Kokemuksia nuorten suuntaohjauksesta verkossa "Yläfemmasulle, kun autoit eteenpäin! Tässähän ihan tuntee itsensä kuin toiseksi ihmiseksi!"</i> Työvoimapalvelut SY, Se	Arvioida nuorille verkossa tarjotun Suunta-ohjauksen toimivuutta ja tarpeellisuutta kokeiluvaiheen perusteella. Aineistona 40 nuoren ohjaustilanteet tukevassa Suunta-palvelussa (ohjaavia tahoja on myös haastateltu).	Palvelutilanteissa kohtaamisten laatu oli hyvää. Palvelusta hyötyivät erityisesti usealle paikkakunnalle kiinnittyneet tai etäällä palveluista asuvat nuoret sekä nuoret, jotka eivät tienneet heille sopivista palveluista tai jotka eivät kokeneet tulleen kuulluksi muissa palveluissa. Palvelun anonymisuus ja asema viranomaispalvelujen ulkopuolisena toimijana näytti madaltavan kynnystä jakaa asioita.
Gretschel, A., Koskinen, S. & Junttila-Vitikka P. (2012) <i>Yhdyskunta- ja liikennesuunnittelu: esimerkkinä skeittialueet ja leikkipuistot</i> . Yhdyskuntasuunnittelu SY, Ta	Tarkastella kuntien tapoja suunnitella alueita yhteistyössä lasten ja nuorten kanssa. Aineistona kartoitus 10 kunnasta, skeittareiden haastattelut (n=7) ja virkamiesten haastattelut.	Lasten ja nuorten osallisuus kunnallisessa yhdyskuntasuunnittelussa on niukka. Mukana olemisen mahdollisuus suunnittelusta toteutukseen ja arviointiin on tarjottava vähintään, kun kyseessä ovat lasten ja nuorten ikiomat paikat. Myös muiden paikkojen suunnittelussa lasten ja nuorten asiantuntemus on tarpeen. Artikkelissa tarjotaan vaikuttavan osallistumisen muistilista.
Gretschel, A., Laine, S. & Junttila-Vitikka, P. (2013) <i>Kuntalaisten kokemustieto liikuntapaikkojen laadun arvioinnissa</i> . Harrastuspalvelut; Kunnallinen päätöksenteko SY, Se	Raportoida keskustelupäivien aikana tavoitettujen 5-84-vuotiaiden kuntalaisten (n=273) näkemyksistä liikuntapaikkojen laadusta. Tavoitteena oli kehittää liikuntapaikkoja yhteistyössä eri-ikäisten kuntalaisten ja päättäjien kanssa.	Eri-ikäisten ja erityisryhmien näkökulmat ovat liikuntapaikkojen suunnittelussa ja tarjoamisessa heikosti huomioituja. Jokaisella ikä- ja erityisryhmällä on omia, muista ryhmistä eroavia liikuntapaikkatoiveita ja -tarpeita, kuten puhtaan lumen leikkipaikat (lapset), skeittipaikkojen kunnostaminen (nuoret).
Haanpää, L., Ehrs, C., Tiensuu-Tsiopoulos, M. ym. (2009) <i>Nuoret luopin alla - koulukysely: 6. ja 9. luokkalaisten hyvinvointi, osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet Varsinais-Suomessa</i> . Monialainen SY, Se	Tutkia lasten ja nuorten elinoloja, ajatuksia ja toiveita heidän elämänsä eri osa-alueilta: perheestä, koulusta ja vapaa-ajasta Varsinais-Suomen alueen 6. ja 9. luokkalaisten suunnatun kyselytutkimuksen (n=2 746) avulla.	Vaikuttaminen kunnan ja koulun tasolla kiinnosti lapsia ja nuoria, mutta he kokivat mahdollisuudet siihen heikoiksi. Koulujen ilmapiirissä on puutteita ja väkivaltaa, syrjintää ja rasismia esiintyy. Internet on tärkein tiedonlähde. Lapset harrastavat alakouluikässä monipuolisesti, mutta tämä vähenee merkittävästi yläkouluun siirryttäessä.



Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Haanpää, L. & Roos, S. (2013) <i>Nuoret luupin alla 2012 – Osallisuudesta hyvinvointiin.</i> Monialainen SY, Se	Välittää tutkimustietoa lapsista ja nuorista kuntien käytäntöön ja luoda nuorille vaikuttamismahdollisuuksia. Aineistona kysely (n=7 656) 6.- ja 9.-luokkalaisille Varsinais-Suomen ja Satakunnan kouluissa.	Lasten ja nuorten halukkuudessa vaikuttaa asuinpaikkansa asioihin on tapahtunut laskua hankkeen aikana. Kunnallishallinto on vierasta, ja konkreettiset käytännöt lasten ja nuorten kuulemisen ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämiseksi puuttavat.
Harinen, P. (2005) <i>Mitähän tekis? Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen -tutkimushankkeen väliraportti.</i> Harrastuspalvelut; Nuorisotyö Monikulttuuriset SY, Se	Selvittää Suomessa asuvien monikulttuuristen 13–25-vuotiaiden nuorten osallistumista järjestettyyn vapaa-ajan toimintaan sekä kunnallisessa nuorisotyössä että järjestötoiminnassa kyselytutkimuksen (n=1 380) keinoin.	Nuorisotaloissa viihtyvät erityisesti juuri maahan saapuneet nuoret. Järjestötoiminnan osalta nuoria kiinnosti luontoon, ihmisoikeuksiin ja monikulttuurisuuteen liittyvä toiminta. Keskeisiksi osallistumisen esteiksi nähtiin ohjaajien ja toisten nuorten ennakkoluulot.
Harinen, P. (2012) <i>Mennään bussilla. Pitkä koulumatka nuorten vapaa-ajan puiteistajana.</i> Joukkoliikenne SY, Ta	Tarkastella yhtä vapaa-ajan instituutioiden ulkopuolista "hengailuympäristöä", reuna-alueilla asuvien nuorten päivittäistä kymmenien kilometrien mittaista koulumatkaa, joka taittuu linja-autossa. Etnografinen aineisto: havaintomatkat nuorten kanssa samassa bussissa.	Koulumatka ja -bussi ovat reuna-alueiden nuorille tärkeä toiminnallinen kontaktitila. Nuoret asuvat kaukana palveluista ja mahdollisuuksista vaikuttaa niihin. Koulumatka muodostuu yhdenlaiseksi sosiaalisesti ajaksi ja tilaksi, joka paikasta toiseen siirtymisen lisäksi tarjoaa toisten nuorten tapaamisen ja vuorovaikutuksen mahdollisuuksia samaan tapaan kuin vapaa-aika.
Harinen, P., Honkasalo, V., Ronkainen, J. & Suurpää, L. (2012) <i>Multiculturalism and young people's leisure spaces in Finland: perspectives of multicultural youth.</i> Harrastuspalvelut Monikulttuuriset SY, Ta	Muodostaa 13–25-vuotiaille monikulttuurisille nuorille suunnatun kyselytutkimuksen (n=1 024) avulla kokonaiskuva siitä, miten nuorille järjestetyt vapaa-ajan aktiviteetit vastaavat nykypäivän monikulttuurisiin vaatimuksiin.	Konkreettista ja jatkuvista monikulttuurisista vapaa-ajan aktiviteeteista sekä aktiivisista osallistujista on usein puute. Nuorten kokemusten mukaan antirasistinen vapaa-aikapoliittikka ei toteudu. Ihonväri, kulttuuri ja etniset hierarkiat säätelevät edelleen nuorten osallistumismahdollisuuksia.
Hautaniemi, P. (2004) <i>Pojat! Somalipoikien kiistanalainen nuoruus Suomessa.</i> Monialainen Monikulttuuriset SY, Vä	Kuvata etnografian keinoin (haastattelut ja kertomukset, n=20) Helsingissä asuvien 16–20-vuotiaiden somalipoikien täysi-ikäistymistä.	Tavat joilla lapsen edusta puhutaan vieranomaisyhteyksissä eivät välttämättä vastaa sitä, kuinka pojat itse ja heidän transnationaalit perheensä tilanteet näkevät. Poikien elämäntilanteeseen liittyi usein symbolisten ja fyysisten väkivaltakokemusten kasautumista. Ruumiillisuus, paikan löytäminen ja kansallisvaltion uudelleentulkinnat ovat analyysin keskiössä.
Heikinaro-Johansson, P., Varstala, V. & Lyyra, M. (2008) <i>Yläkoululaisten kiinnostus koululiikuntaan ja kiinnostuksen yhteydet vapaa-ajan liikunnan harrastamiseen.</i> Koululiikunta LI, Ta	Selvittää kyselytutkimuksen keinoin (n=879) 13–15-vuotiaiden tyttöjen ja poikien suhtautumista sekä henkilökohtaista kiinnostusta koululiikuntaan.	Nuoret pitivät henkilökohtaisen kiinnostuksen osalta tärkeimpinä liikunnanopetukseen ja tunnilla viihtymiseen liittyviä asioita. Tytöt pitivät omaa hyvinvointia, opetusta sekä tunnin ilmapiiriä tärkeämpinä kuin pojat. Pojat puolestaan pitivät fyysisestä aktiivisuudesta tärkeämpänä kuin tytöt.

Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Heikkilä, S. (2010) <i>Ohjaaja kulkee vierellä ja tuuppii oikeaan suuntaan. Alaikäisenä Suomeen ilman huoltajaa turvapaikanhakijoina saapuneet nuoret. Tuetun asumisen mallin vaikutukset.</i> Sosiaalipalvelut Monikulttuuriset MU, Se	Selvittää haastattelujen (6 tuen päättänyttä nuorta, 5 ohjaajaa, 3 sosiaaliryöntekijää) sekä seurantalutkimusta varten luodun kyselylomakkeen avulla Ehjä ry:n yksin Suomeen tulleille alaikäisille turvapaikanhakijoille tarjotun tuetun asumisen vaikuttavuutta.	Toimintamallin tulokset vastasivat tavoitteita. Jalkautuva työmenetelmä mahdollistaa luottamuksellisen suhteen nuorten ja ohjaajien välillä. Nuoret kaipasivat monipuolista vapaa-ajan toimintaa, ja ohjaajien rooli harrastusten löytämisessä ja käytännön asioiden hoitamisessa oli keskeinen. Tukisuhteen päätyttyä tuen vaikutukset voivat joidenkin nuorten kohdalla heikentyä.
Heikkinen, A. (2006) <i>”Olenko mä sitä riskiryhmää?” Lastensuojelun poikaryhmien hyvinvoinnin muutostekijät – realistinen etnografia</i> Lastensuojelu Lastensuojelun asiakkaat SY, Lt	Tuottaa tietoa lastensuojelun avoimuuden ryhmätoiminnan yhteydessä rakentuvista hyvinvoinnin muutostekijöistä. Aineistona havainnointit kahdessa poikaryhmässä, joista toisessa oli kaksi 11–12-vuotiasta poikaa ja toisessa neljä 14–15-vuotiasta poikaa.	Tulevaisuus, toiminnan jatkuvuus ja samojen aikuisten pysyvä sitoutuminen yhteistyöhön olivat pojille merkittävimpiä tavoiteltavia muutostekijöitä. Ryhmätoiminta lisäsi tietoa poikien hyvinvoinnista ja toi esiin tekijöitä, joita ei ollut havaittu psykososiaalisen tuen ammatillisessa verkostossa. Ryhmätoiminnan tuloksellisuus havainnoituissa ryhmissä oli erilainen.
Helakorpi, J., Mietola, R. & Niemi, A-M. (2014) <i>Tasa-arvoisten mahdollisuuksien vuoksi erillään? Erityisluokkien oppilaat koulun sosiaalisissa ja institutionaalisissa järjestyksissä.</i> Erityisopetus Erityisen tuen tarve KS, Ta	Tarkastella erityisluokkaa paikkana, joka osaltaan muokkaa siellä opiskelevien oppilaiden koulupolkuja, valintoja sekä käsitteitä itsestä oppilaina ja oppijoina. Aineistona 27 peruskouluaikana erityisluokalla opiskelleen nuoren haastattelut. Haastateltavat olivat 17–33-vuotiaita.	Erityisluokka muistettiin usein sosiaalisesti palkitsevana ja erilaisuutta hyväksyvänä, yleisopetus sosiaalisesti ja akateemisesti vaativana, suvaitsemattomana ympäristönä. Asemaa kouluuyhteisössä erityisluokalla opiskelu heikensi stereotyyppien, erityisoppilaaseen liitettyjen kulttuuristen merkitysten ja erityisopetuksen ja yleisopetuksen erillisyyden kautta.
Helminen, M., Inki, M., Järvinen, M. & Virkki, M. (2015) <i>Lastentautien päivystyksen asiakkaat arvostavat tietoa ja mahdollisuutta osallistua hoitoon.</i> Terveys- ja sairaanhoitopalvelut LÄ, Ta	Selvittää perheiden tyytyväisyyttä lastentautien päivystyksen palveluihin. Aineistona spontaanit palautteet vuosilta 2011–2013 (n=104), ”Happy or Not”-selvitys vuonna 2012, aikuispotilaiden laatumittarikysely (n=81), sekä erikseen lapsille ja vanhemmille suunnattu asiakastytyväisyyskysely (n=107).	Lapsen tyytyväisyyteen vaikuttivat sairaudentunto, saatu informaatio sekä pelon kokemus. Kokonaistyytyväisyyttä selittäväksi tekijäksi jäi vanhemmilla mahdollisuus osallistua lapsensa hoitoa koskeviin päätöksiin ja lapsilla vähäinen pelon kokemus. Tyytymättömyys oli suurinta arvioon käynnin kestosta, odotusaikaan ja saatuun informaatioon.
Herrala, H. (2015) <i>Tytöt kaukalossa: Etnografinen tutkimus tyttöjen jääkiekkoharrastuksesta.</i> Harrastuspalvelut KS, Vä	Tarkastella etnografian keinoin (kenttämuistiinpanot, haastattelut, taustatietolomakkeet, kirjoitelmat, muistiot) 12–16-vuotiaiden tyttöjen organisoitua jääkiekkoharrastusta sukupuolen, vallan ja hallinnan näkökulmista.	Urheilun tasa-arvotyölle asetetuista vaatimuksista huolimatta jääkiekkoon liittyy Suomessa eriarvoisuutta; tytöt ja naiset sijoittuvat jääkiekkoon liittyvissä mediateksteissä ja kulttuurisissa käytännöissä ulommalle kehälle. Arjen käytännöissä rakentuu sosiaalisia ja kulttuurisia tiloja, joissa tytöt kampailevat mahdollisuuksistaan ja purkavat oletettua naiseutta.
Herranen, J. (2014) <i>”Kaikki on ihan jees.” Ammatillinen koulutus nuorten silmin.</i> Toisen asteen koulutus KS, Ta	Kuvata ammattikoulujen virallista, institutionalisoitunutta arkea Pohjois-Karjalan ammattiopiston kolmen opiskelijapalautekyselyn (2011–2013, n=928-1 457) avulla.	Opiskelijat ovat pääosin tyytyväisiä. Ammatillisen koulutuksen käytännön läheisyys koetaan ylivertaisena peruskouluun nähden. Koulu mahdollistaa oppimisen, mitä pidetään erittäin tärkeänä. Ohjauksen ja opetuksen arkea tulee tämän vuoksi uudistaa.



Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Hohti, R. (2016) <i>Classroom matters. Research with children as entanglement.</i> Perusasteen koulu KS, Vä	Tarkastella koulun luokkahuonetta siitä näkökulmasta, mikä siinä on tärkeää lapsille. Etnografinen aineisto 3. ja 4. luokilla, joissa tutkija toimi luokanopettajana.	Lasten äänet eivät ole samanlaisia tai "autenttisia" vaan muovautuvia ja ympäristöstä riippuvaisia. Luokkapäiväkirjat voivat olla tapa osallistaa lapsia luokassa ja tutkimuksessa. Materiaaliset asiat organisoivat luokkahuoneen toimintaa ja lasten ja aikuisten vuorovaikutusta. Avoimet kerrontatilat mahdollistavat rikkaan ja ajatuksia herättävän tiedon tuottamisen.
Hohti, R. & Karlsson, L. (2012) <i>Kevätjuhlat – koululaisena toimimisen tilat ja rajat.</i> Perusasteen koulu KS, Ta	Tarkastella, miten koululaisena toimimisen tilat muovautuvat ja rajautuvat koulun arjessa. Etnografinen aineisto peruskoulun ensimmäiseltä luokalta. Artikkelissa keskitytään havaintopäiväkirja-, haastattelu- ja sadutusaineistoon yhden havainnointipäivän ajalta.	Fyysiset ehdot – tila, aika, ruumiillisuus – määrittävät koulun järjestyksiä, jotka ovat välttämättömiä yhteisen toiminnan mahdollistamiseksi. Järjestykset ovat kuitenkin usein ristiriitaisia opetussuunnitelmien aktiivisen oppilaan ja kasvatuskäytännössä vallitsevan individualismin sekä arviointikäytäntöjen kanssa.
Hohti, R. & Karlsson, L. (2013) <i>Lasta kannattaa kuunnella.</i> Perusasteen koulu KS, Ta	Tarkastella lasten omaehtoisia kertomuksia ja lasten kirjaamia havaintoja koululuokasta. Aineisto on kerätty TeLLis-hankkeessa lapset etnografeina -menetelmällä sekä saduttamalla.	Kertomuksissa korostuvat lasten keskinäiset suhteet ja ympäristö, ei opettaja ja opetettava sisältö. Ajan merkitys vaihtelee, koulun rytmi on tuttu ja turvallinen, ehkä tylsä, ja toisaalta intensiivinen, vaatimusten vaihtuessa hetkestä toiseen. Lapsia häiritsee työrauhan särkymien, mutta toisaalta kontrollin menettäminen nähtiin huvittomana.
Hohti, R. & Karlsson, L. (2014) <i>Lollipop stories: Listening to children's voices in the classroom and narrative ethnographical research.</i> Perusasteen koulu KS, Ta	Tarjota metodologinen näkökulma lasten ääniin ja tapoihin kuunnella niitä. Narratiivinen etnografinen tutkimus luokkahuoneessa; havainnointi, sadutus.	Lasten äänet ovat jatkuvasti muotoutuvia ja riippuvaisia sosiaalisesta, diskursiivisesta ja fyysisestä ympäristöstä sekä sen valtasuhteista. Lasten äänet konstruoidut kertomisen ja kuuntelemisen vastavuoroisissa prosesseissa.
Hoikkala, T. & Paju P. (2013) <i>Apina pulpetissa. Ysiluokan yhteisöllisyys.</i> Perusasteen koulu SY, Mo	Kuvata peruskoulun 9. luokan ryhmäprosesseja ja sosiaalisuutta etnografian / tapaustutkimuksen keinoin. Yhden lukukauden kenttätyö yhden peruskoulun yhdessä luokassa, 21 oppilaan haastattelut.	9. luokan ryhmäprosessit ovat moninaisia ja rikkaita. Oppilaiden orientatioita kuvataan kahtena "käytävänä" aikuisuuteen: toiset panostivat välittömään sosiaalisuuteen, "elivät hetkessä"; toiset ottivat virallisen koulun vaateet toisella tavalla vakavasti. Vertaisosiaalisuus on tärkeää, mutta tuottaa sekä mukaan ottamista että ulossulkemista.
Holkeri-Rinkinen, L. (2009) <i>Aikuinen ja lapsi vuorovaikutusta rakentamassa. Diskursianalyttinen tutkimus päiväkodin arjesta.</i> Varhaiskasvatus SY, Vä	Tarkastella yksityiskohtaisesti aikuisten ja lasten välistä vuorovaikutusta päiväkodissa. Aineistona on videomateriaali erään päiväkodin 3–6-vuotiaiden lasten ryhmästä. Osa materiaalista on litteroitu kuvanauhoilta tekstiksi.	Haasteena lapsilla näytti olevan monesti oman äänen kuuluviin saaminen ja huomatuksi tuleminen. Tyypillistä oli, että aikuinen oli vuorovaikutusta eteenpäin vievä ja hallitseva osapuoli. Leikki osoittautui kuitenkin toiminnaksi, jossa lapsella oli ohjat käsissään.

Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Holmila, M. & Ilva, M. (2009) <i>Näkymätön uhri vai pätevä toimija? Vanhempiensa päihteidenkäytöstä kärsivien lasten mielipiteitä ja selviytymiskeinoja.</i> Päihdepalvelut SY, Ta	Tarkastella päihdeongelmaisten vanhempien 12–18-vuotiaiden lasten elämää verkkokyselytutkimuksen (n=70) avulla, lähtökohtana lasten kokemukset, toimijuus ja tavat pärjätä.	Lapset kokivat, että viranomaiset eivät kuule heitä riittävästi tai ota ratkaisuisaan huomioon. Heillä on konkreettisia mielipiteitä palvelujen kehittämisestä; hyvinkin nuoret vastaajat arvostivat yksilöllistä tukea, terapiaa ja tiedon jakamista. Tärkeä huomioitava asia on yksityisyyden tarve.
Honkanen, K. & Poikolainen, J. (2015) <i>Valokuvat kertovat lasten ja nuorten hyvinvoinnista sekä asuinaluekokemuksista.</i> Yhdyskuntasuunnittelu YM, Se	Tuottaa tietoa lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnista ja asuinaluekokemuksista. Lasten ja nuorten (n=16) ottamat valokuvat paikoista, joissa he viettävät aikaa ja joissa heidän on hyvä olla, sekä haastattelut.	Luonnonelementtien (kivet, puut, lätköt) lisäksi lapsille tärkeitä ovat myös rakennetut leikkiympäristöt. Nuorille merkityksellisiä paikkoja ovat kauppa-keskukset, joissa tavataan kavereita. Nuorten luontosuhteessa korostuvat rentoutuminen ja rauhoittuminen; lasten suhde luontoon on enemmän toiminnallinen.
Honkasalo, V. (2011) <i>Tyttöjen kesken. Monikulttuurisuus ja sukupuolten tasa-arvo nuorisotyössä.</i> Nuorisotyö Monikulttuuriset SY, Vä	Tarkastella laajasti monikulttuurisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa nuorisotyön kentällä monikulttuuristen nuorten (n=39) sekä nuorisotyöntekijöiden (n=42) haastattelujen sekä etnografisen kenttätutkimuksen kautta monikulttuurisille nuorille suunnatussa toiminnassa.	Sukupuolten epätasa-arvo samaistetaan ennen kaikkea monikulttuurisista taustoista oleviin tyttöihin ja heistä ollaan huolissaan. Samalla nuorisotyö määrittynyt lähtökohdiltaan tasa-arvoiseksi pelkistyen ”samaa kaikille” -ajatteluun. Tytöt ovat uhrin roolista hämillään ja toivovat aktiivisempaa roolia nuorisotyön suunnittelussa sekä omien näkemystensä kuuntelua.
Honkasalo, V. (2014) <i>Exceptionalism and Sexualism in Finnish Sex Education.</i> Seksuaalikasvatus Monikulttuuriset SY, Ta	Tarkastella kuinka seksuaalisuus on linkittynyt kansalliseen identiteettiin ja kulttuuriseen moninaisuuteen seksuaalikasvatuksen kontekstissa. Aineistona 13–18-vuotiaiden nuorten haastattelut (n= 21). (Myös muuta aineistoa käytetty.)	Nuorten seksuaalisuuteen kasvamisessa vaikuttavat vertaisverkostot, media ja populaarikulttuuri, ei pelkästään formaali seksuaalikasvatus. Seksuaalikasvatuksessa pitäisi huomioida laajemmat kulttuuriset ja sosiaaliset seksuaalisuuteen liittyvät kysymykset.
Honkasalo, V., Harinen, P. & Anttila, R. (2007) <i>Yhdessä vai yksin erilaisina? Monikulttuuristen nuorten arkea, ajatuksia ja ajankäyttöä.</i> Harrastuspalvelut; Nuorisotyö Monikulttuuriset SY, Se	Tarkastella Suomessa asuvien monikulttuuristen nuorten osallistumista vapaa-ajan toimintoihin osana laajempaa hanketta monikulttuuristen 13–25-vuotiaiden nuorten haastattelujen (n=38) kautta.	Monikulttuurisen nuorisotoiminnan ”syvemmät” merkitykset avautuvat hankalasti keskustelunaiheeksi. Suurena haasteena on se, että nuorisotoiminta näyttäytyy yhä tiukasti yhdenmukaista suomalaisuutta vaativana tilana.
Honkatukia, P. (2004) <i>Väkivalta ja tyttöys koulukodissa.</i> Lastensuojelu Lastensuojelun asiakkaat SY, Ta	Tarkastella, miten koulukodissa olevat nuoret määrittelevät tyttöyttä suhteessa väkivaltaan. Aineistona 12–17-vuotiaiden nuorten ryhmähaastattelut (n=15) kahdessa koulukodissa.	Koulukotinuorten jäsenyykset sukupuolesta ja väkivaltaista eivät poikkea olennaisesti muista nuorista. Väkivallan käyttö nähtiin tavanomaisempana ja vähemmän tuomittavana pojille kuin tytöille. Väkivaltainen tyttöys näyttöäytyi pääosin kielteisenä tai ainakin jännitteisenä kategoriana, johon oli jossain määrin vaikea samaistua.



Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Honkatukia, P., Nyqvist, L. & Pösö, T. (2004) <i>Väkivalta koulukodista käsin</i> . Lastensuojelu Lastensuojelun asiakkaat SY, Ta	Tarkastella koulukodissa asuvien nuorten väkivallalle antamia merkityksiä. Aineistona ryhmähaastattelut (n=15) kahdessa koulukodissa, osallistujina 38 nuorta (12–17-vuotiaita).	Väkivalta sai monia merkityksiä nuorten puheessa. Se nähtiin instrumentaalisenä ja paikoin mielettömänä, jolloin siitä sanouduttiin irti. Väkivallan monimerkityksisyyden tunnistaminen ja nuorten kuvauksille herkistyminen auttaa ymmärtämään, miksi väkivalta joskus valikoituu käyttöön.
Honkatukia, P. & Suurpää, L. (2007) <i>Nuorten miesten monikulttuurinen elämäntilanne ja rikollisuus</i> . Vankeinhoito Monikulttuuriset; Vankeinhoidon asiakkaat SY, Mo	Nuorten maahanmuuttajataustaisten ja romanimpiesten rikollisuuden sekä sen viranomaiskäsitteilyn tarkastelu osana elämäntilannetta. Aineistona 20 rikoksiin syyllistyneen nuoren miehen elämäkerralliset haastattelut.	Rikosten taustalta ei löydy yhtä syytä vaan erilaisia elämäntilanteita, nuorisokulttuuriin kiinnittymisiin ja yhteiskunnallisiin rakenteisiin liittyviä vyyhtejä. Leimautuminen erilliseksi tai epäilyttäväksi oli arkinen kokemus niin vapaa-ajan ympäristöissä kuin viranomaiskohtaamisissa.
Huovila, E. (2013) <i>Identiteettiä rakentamassa. Alle 25-vuotiaiden helsinkiläisten nuorten kokemuksia perussosiaalisuudesta</i> . Sosiaalipalvelut SY, Lt	Tarkastella helsinkiläisten nuorten psykososiaalisen identiteetin muodostusta perussosiaalisuuden kontekstissa. Narratiivinen tutkimus 11 helsinkiläisen, sosiaalisen palvelujen piirissä olleen 18–24-vuotiaan nuoren haastatteluista.	Keskeistä nuorille on perussosiaalisuuden kolmiulotteisuuden toteutumisen henkisen tuen, konkreettisen avun sekä nuoren sosiaalisuutta vahvistavan ja kuntouttavan toiminnan muodossa. Kokemuksiin avun saamisesta vaikuttaa ennakoosenne, nuoren aikakäsityksen huomioiminen ja sosiaalisuuden tekijän toimijuus. Psykososiaalisten kehitystehtävien vakavasti ottaminen asettaa vaatimuksia nuorten palveluiden turvaamiselle.
Huttunen, M. (2016) <i>Vammaisten lasten ja nuorten näkemyksiä ja kokemuksia henkilökohtaisesta avusta</i> . Vammaispalvelut Vammaiset MU, Se	Selvittää lasten ja nuorten ajatuksia ja kokemuksia henkilökohtaisesta avusta. Aineistona verkkokysely 28 lapselle ja nuorelle (6–17-vuotiaita). Osa lapsista vastasi kyselyyn vanhempien tukemana esimerkiksi kuvakorttien avulla.	Lapset ja nuoret jakoivat käsityksen siitä, että avustaja on välttämätön, jotta voisi elää kuten muutkin lapset ja nuoret. Vaikuttaa siltä, että monet perheet, lapset ja nuoret kuormittuvat yrittäessään selvittää palvelun saamisen laillisuutta ja käytännöllisiä edellytyksiä.
Hyvärinen, R., Riitaoja, A. & Särkelä, E. (2014) <i>Peruskoulu samuuden, erilaisuuden ja toiseuden kokemuksen tilana</i> . Perusasteen koulu KS, Ta	Tarkastella peruskoulua nuorten samuuden, erilaisuuden ja toiseuden kokemuksen tilana. Kysely 8. ja 9.-luokkalaisten (n=52) Helsingin alueella ja teemahaastattelut (n=34), joihin osallistui yht. 69 6.-luokkalaista.	Samuuden, erilaisuuden ja toiseuden kokemuksia ei voi ymmärtää pelkästään virallisen ja epävirallisen koulun erottelun avulla, sillä näihin sulautuu henkilökohtainen elämäntilanne muodostaen "kolmannen tilan". Taloudellinen eriarvoisuus vaikuttaa nuorten mahdollisuuksiin muokata elämänsä.
Häikiö, L. (2009) <i>Kerhotoiminnan merkitys lapsen ja nuoren hyvinvointiin. Esimerkkinä Tampereen kaupungin Harrastava iltapäivä -hanke</i> . Kerhot SY, Ta	Selvittää miten aikuisten ja lasten käsitykset koulujen harrastustoiminnan merkityksestä lasten hyvinvoinnille ja koulunkäynnille eroavat toisistaan. Verkkokysely pilottikoulujen henkilökunnalle (n=110), oppilaille (n=773), vanhemmille (n=215) ja kerhonohtajajille (n=19).	Lasten ja aikuisten näkökulmat kerhotoimintaan olivat erilaiset. Lapset korostivat kerhojen merkitystä oppimisen ja kehittymisen paikkoina; kerhotoiminta oli osa koulun kokonaisuutta ja tärkeää kouluvihtyvyyden kannalta. Koulujen kerhotoiminnan yhteydessä hyvinvointi merkitsee lapsille haasteita ja yhteisyyttä.

Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Hämäläinen, K. (2008) <i>Urheilija ja valmentaja urheilun maailmassa. Eetokset, ihanteet ja kasvatus urheilijoiden tarinoissa.</i> Harrastuspalvelut LI, Vä	Tarkastella kasvu- ja kasvatus urheiluharrastuksen valmennussuhteiden, ihanteiden ja eetosten kautta. Aineistona nuorten aikuisten urheilijoiden tarinat valmentajistaan (n=264).	Valmentajalta odotettiin asiantunte- masta, esimerkiksiisyyttä, aikuisuutta, vastuullisuutta ja omistautumista. Urheiluharrastusta ohjasivat monen- laiset eetokset. Aineistosta löytyy paljon perinteisiä arvoja (esimerkil- lisuus, raittius, elämäntavat), mutta arvojen ja tavoitteiden moninaisuus voi aiheuttaa myös ristivetoa.
Hänninen, K. (2014) <i>Työpajanuorten kokemus ja unelma työelämästä.</i> Työvoimapalvelut SY, Ta	Tarkastella vailla työ- ja opiskelu- paikkaa olevien työpajanuorten kokemuksia työelämästä. Aineistona 27:n työpajalla olevan 18-24-vuotiaan nuoren välttämävastaukset ja kolme ryhmähaastattelua.	Nuoret arvostavat mielenkiintoista työtä, kannustavia työkavereita, reilua esimiestä ja innostavaa työilmapiiriä. Nuorilla on mielestään jo osaamista ja halua tehdä työtä, ongelmana on työn löytäminen. Vaikka työpajoilta ei suoraan työllisty, he ovat oppineet niissä uutta, nauttineet ryhmään kuulumisen tunteesta ja kasvattaneet itsevarmuuttaan.
Hästbacka, N. (2016) <i>Tajua Mut! -toimintamallin opit Keravalta.</i> Nuorisotyö SY, Se	Tarkastella Keravan nuorten syrjäytymistä ehkäisevän Tajua Mut! -toimintamallin toimivuutta nuorten näkökulmasta. Nuorten, vanhempien ja etsivien nuorisotyöntekijöiden haastattelut. Haastatellut nuoret olivat 18-21-vuotiaita (n=6), yksi 28-vuotias.	Nuorten tavoittaminen, luottamuksen rakentaminen, tuen kohdentaminen ja moniammatillinen yhteistyö ovat avunsaantiprosessin herkästi haavoit- tuvia pisteitä. Toimintamallin piirissä jotkut nuoret ovat saaneet apua aiempaa varhaisemmassa vaiheessa; joihinkin nuoriin pidettiin liian vähän yhteyttä ja tarjotut palvelut eivät kohdanneet tarvetta.
Ikävalko, E. (2013) <i>Tasa-arvotaitoja työ- elämään? Opiskelijat ja oppilaitosten toiminnallinen tasa-arvosuunnittelu.</i> Toisen asteen koulutus KS, Ta	Tarkastella opiskelijoiden osallistumista tasa-arvotyöhön ammattillisessa oppilaitoksessa. Ammattikoulun tasa- arvotyöryhmässä toteutettu etnografinen havainnointi (kokous- äänitteet, havaintomuistiinpanot, oppilaskunnan ryhmähaastattelu).	Työryhmissä uusinnetaan jakoa opiskelijoihin ja opettajiin; toiminnan ehdot ovat ennalta määrätty. Opis- kelijat osoittavat opiskelijalähtöisen toiminnan rajat kieltäytymällä "akti- voitumasta". Opiskelijoiden toiminta- mahdollisuuksien laajeneminen vaatii osallistamisen ja työelämäalhätöisyy- den eetosten kyseenalaistamista.
Immonen, E. & Jokisalo, T. (2012) <i>"Ettei menneisyys määrittele sitä mikä minusta tulee". Sijaishuollossa lapsuu- tensa eläneiden väkivaltakokemukset ja niistä selviytyminen.</i> Lastensuojelu Lastensuojelun asiakkaat MU, Se	Valottaa lasten kokemuksia sijais- huollossa ja sijaisvanhempien roolia tulevaisuususkon luomisessa. Aineistona 15:n sijaishuollossa kasvaneen henkilön (15-51-vuotiaita) kirjoitukset sijaishuolto- ja väkivalta- kokemuksistaan.	Kirjoittajat olivat kokeneet monen- laista väkivaltaa sekä ennen sijoitusta että sen jälkeen sijaishuoltoperheessä. Väkivaltakokemukset aiheuttavat turvattomuutta ja luottamuksen puu- tetta. Sijaisperheellä on mahdollisuus vaikuttaa näihin tekijöihin ja vahvistaa selviytymisen tunnetta vaikeista kokemuksista huolimatta.
Junkala, P. & Tawah, S. (2009) <i>Enemmän samanlaisia kuin erilaisia. Romanilasten ja -nuorten hyvinvointi ja heidän oikeuksiensa toteutuminen Suomessa.</i> Monialainen Romanit MU, Se	Kuulla suomalaisia romanilapsia ja -nuoria oman arkensa ja elämänta- pansa asiantuntijoina. 36 haastattelua 10-18-vuotiaiden romanilasten ja -nuorten kanssa.	Romanilapset ja nuoret olivat vahvasti kiinnittyneet kotipaikkakunnalleen. Koulunkäynnissä romani-ikäisten läsnäolo opettajina tai avustajina tuki opiskelua ja helpotti jatkokoulutuksen suunnittelua. Haastateltavat olivat kokeneet koulukiusaamista huomata- tavasti keskimääräistä enemmän. Jatkuvasti koettu syrjintä näytti jopa normalisoituvan.



Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
<p>Junttila-Vitikka, P., Gretschel, A. & Kiilakoski, T. (2012) <i>Kunnallisen nuorisotyön osallisuusympäristöt</i>.</p> <p>Nuorisotyö SY, Ta</p>	<p>Tarkastella kunnallista nuorisotyötä lasten ja nuorten osallisuuden edistämisen näkökulmasta. Useita kunnallista nuorisotyötä koskevia aineistoja, joissa informantteina nuoret.</p>	<p>Demokraattisiksi tarkoitettujen järjestelmien (esim. talotoimikunnat) luomisesta on vielä pitkä matka osallisuuden toteutumiseen. Nuorten toimijuuden esteet kytkeytyvät toisiinsa ja ilmentävät nuorisotalojen kokonaisvaltaista toimintakulttuuria ja ohjaajien kasvatuksellista asennetta.</p>
<p>Junttila-Vitikka, P. & Ronkainen, J. (2015) <i>Tajua Mut! -toimintamallin opit Mikkelistä. Systeemi avaruudesta?</i></p> <p>Nuorisotyö SY, Se</p>	<p>Selvittää Mikkelin Tajua Mut! -hankkeen toimijoiden sekä nuorten ja huoltajien näkemyksiä mallin toimivuudesta, kehittämiskohteista ja vaikuttavuudesta. Hankkeen ohjausryhmän, tiimin jäsenten ja muiden ammattilaisten sekä nuorten ja huoltajien haastattelut.</p>	<p>Nuoret näkevät toimintamallin tehokkaana keinona auttaa nuorta silloin, kun hän on valmis ottamaan apua vastaan. Erityisenä vahvuutena nähdään nuorten itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen. Keskeisimpänä haasteena on nuorten parissa toimivien ammattilaisten saaminen järjestelmän aktiivikäyttäjiksi.</p>
<p>Juvonen, T. (2013) <i>Nuorten aikuisten autonomisen toimijuuden jännitteinen rakentuminen ammatillisen etsivän työn kontekstissa</i>.</p> <p>Nuorisotyö SY, Ta</p>	<p>Tarkastella, miten nuorten aikuisten autonomista toimijuutta rakennetaan etsivän työn ja viranomaiskohtaamisten jännitteisessä vuorovaikutuksessa. Äänitallioinnit nuoren ja etsivän työntekijän välillä (n=11) sekä heidän asioinnistaan eri viranomaisorganisaatioissa (n=10).</p>	<p>Aineistosta löytyi neljä toimijuuden tapaa, jotka syntyivät nuoren ja viranomaisen vuorovaikutuksessa: ohipuhuttu, uhmakas ja vaativa, kriittinen, lausutaan ilmi palvelukontekstissa useimmiten työntekijän aloitteesta. Aktiivisen toimijan oletus voi olla haastava syrjäytymisvaarassa oleville nuorille.</p>
<p>Juvonen, T. (2014) <i>Kulttuurisesti määrittynyt täytyminen osana nuorten aikuisten toimijuutta</i>.</p> <p>Nuorisotyö SY, Ta</p>	<p>Käsitellä nuorten toimijuuden rakentumista kulttuuristen odotusten, erityisesti täytymisen, näkökulmasta etsivän nuorisotyön kontekstissa. Taltioinnit nuoren ja työntekijän välillä (n=11) sekä heidän asioinnistaan eri viranomaisorganisaatioissa (n=10).</p>	<p>Nuorten toimijuuteen kytkeytyvät kulttuuriset odotukset, eriasteinen täytyminen, lausutaan ilmi palvelukontekstissa useimmiten työntekijän aloitteesta. Aktiivisen toimijan oletus voi olla haastava syrjäytymisvaarassa oleville nuorille.</p>
<p>Juvonen, T. (2015) <i>Sosiaalisesti kontrolloitu, hauraasti autonominen – Nuorten toimijuuden rakentuminen etsivässä työssä</i>.</p> <p>Nuorisotyö SY, Vä</p>	<p>Tarkastella syrjäytymisvaarassa olevien nuorten toimijuuden rakentumista etsivässä työssä. Aineistona Luotsi-hankkeen asiakastyön dokumentoinnit, kehittämispäivien äänitallioinnit, etsivän työn työryhmän ryhmähaastattelut, nuorten ja työntekijöiden välisten kohtaamisten havainnointi, 18-26-vuotiaiden nuorten haastattelut (n=11).</p>	<p>Syrjäytyneiden ja syrjäytymisvaarassa olevien nuorten toimijuuden rakentumista kehystävät yhteiskunnalliset rakenteet ja palvelujärjestelmät. Autonomisimmankin yksilön "täytyy" ja häneen kohdistetaan sosiaalista kontrollia. Etsivässä työssä nuorten toimijuuden vahvistamisessa tarvitaan pitkäaikaista tukea ja kumppanuutta, jotta haastava ja täytymisen raamittama siirtyä aikuisuuteen onnistuisi.</p>
<p>Karvonen S. & Rahkonen O. (2002) <i>Kuka vastustaa koulutusta? Kouluvastaisuuden alueelliset erot Helsingissä</i>.</p> <p>Perusasteen koulu SY, Ta</p>	<p>Tarkastella asuinalueen yhteyttä 9.-luokkalaisten helsinkiläisten koulutukseen asennoitumiseen ja kouluvastaisuuteen. Aineistona koulukysely kahdessa kolmasosassa Helsingin yläasteiden 9. luokista (n=2 373).</p>	<p>Helsingissä on peruspiirien välisiä eroja 9.-luokkalaisten kouluvastaisuudessa, joka on voimakkain keskisessä ja itäisessä, lievintä eteläisessä suurpiirissä. Suurpiirien sisällä vaihtelu oli melko suurta ja kouluvastaisuus vaihteli myös sosiaalisen taustan ja nuorten elämäntyylin mukaan.</p>

Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Kaukko, M. (2015) <i>Participation in and beyond liminalities. Action research with unaccompanied asylum-seeking girls.</i> Vastaanottokeskus Monikulttuuriset KS, Vä	Tarkastella lasten osallisuutta suomalaisessa vastaanottokeskuksessa. Toimintatutkimus 12 yksin maahan saapuneen tytön kanssa (ryhmätoiminta, haastattelut) vastaanottovaiheessa.	Osallisuuden kokemukset olivat moninaisia ja muuttuvia. Merkitykselliseen osallisuuteen vaikuttivat muuttuvat positiot liittyen sukupuoleen, ikään ja turvapaikanhakija-asemaan. Osallisuus tarkoitti sekä oikeutta ilmaista mielipiteensä että vaieta, kuten myös arkisten asioiden sisällyttämistä jokapäiväiseen elämään.
Kaukko, M. & Parkkila, H. (2014) <i>Nykyajan totaaliset laitokset tyttöjen suojelijoina.</i> Lastensuojelu; Vastaanottokeskus Lastensuojelun asiakkaat KS, Ta	Tarkastella lastensuojeluyksiköitä ja turvapaikanhakijoiden asumisyksiköitä "totaalisina laitoksina" niissä asuvien tyttöjen kokemusten kautta. Kaksi aineistoa: 11 yksilöhaastattelua ja 3 ryhmähaastattelua huostaanotettujen tyttöjen kanssa (14–18-vuotiaita) ja 10 yksilöhaastattelua ja 2 ryhmähaastattelua yksin maahan tulleiden turvapaikanhakijatyttöjen kanssa (14–17-vuotiaita).	Tyttöjen kokemukset asumisyksiköissä olivat vaihtelevat ja niitä leimasivat lähiverkoston puuttuminen. Toisilla oli syrjäintäkokemuksia, kun taas toiset selvisivät hyvin. Kokemuksiin vaikuttivat merkittävästi ne syyt, jotka tyttöjen mielestä selittivät yksikössä asumista.
Keränen, T. (2010) <i>Nuorten palvelukokemukset Uudenmaan ELY-keskuksen alueen TE-toimistoissa.</i> Työvoimapalvelut MU, Se	Selvittää nuorten kokemuksia asiointista TE-toimistossa. Aineistona verkkokysely 17–24-vuotiaille nuorille (n=360), joiden työttömyys oli alkanut hiljattain ja jotka olivat asioineet TE-toimistossa.	Nuoret tulevat TE-toimistoon löytääkseen työpaikan ja saadakseen työttömyysturvaa. Suurimmalle osalle oli tehty työllistymissuunnitelma, heistä viidennes piti sitä hyödyllisenä. Nuoret olivat melko tyytyväisiä TE-toimistojen palveluihin. Sähköisiin palveluihin oltiin tyytyväisimpiä, henkilökohtaista asiointia toivottiin lisää.
Keskinen, K., Lehtonen, S. & Leino, M. (2011) <i>Kaikki tiet vievät Hansaan – Nuorten ajanvietto osana kauppa-keskuksen arkea.</i> Harrastuspalvelut; Vartijat SY, Ta	Tarkastella kauppa-keskuksessa oleskelun käytäntöjä ja merkityksiä sekä nuorten ja tilan suhdetta. Aineistona havainnointi ja ryhmähaastattelut 19 iältään 13–21-vuotiaan nuoren kanssa.	Tärkein syy Hansakorttelissa oleskeluun oli ajanvietto muiden nuorten kanssa. Toiminta ei perustunut päämääriin vaan kollektiivisiin kokemuksiin. Varsinaisten sääntöjen rikkomisen sijaan nuorisokulttuuriset oleskelun tavat rikkovat kauppa-keskuksessa vallitsevaa "aikuisten kulttuuria" vastaan, mikä realisoitui mm. vartijoiden tullessa hätistelemään nuoria nuorten mielestä "olemattomista syistä".
Keskinen, V. & Nyholm, A-S. (2012) <i>Nuoret Helsingissä 2011. Vapaalla, Koulussa, Vaikuttamassa.</i> Perusasteen koulu; Harrastuspalvelut MU, Se	Tarkastella helsinkiläisnuorten vapaa-aikaa, harrastuksia ja koulun käyntiä. Aineistona sähköinen kyselylomake (n=1 433) 11–19-vuotiaille nuorille 42 helsinkiläisessä koulussa.	Kokonaan harrastamattomia nuoria oli vähemmän kuin vuonna 2000, mutta joka kolmas oli joutunut luopumaan itselleen mieluisasta harrastuksesta. Koulussa viihdytään kuten ennenkin, mutta koulutyön kehittämiseen katsottiin voitavan vaikuttaa aiempaa enemmän. Nuoret pyrkivät vaikuttamaan heille tärkeisiin asioihin oppilaskuntatoiminnan ja internetin kautta.



Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Kiilakoski, T. (2014) <i>Koulu on enemmän. Nuorisotyön ja koulun yhteistyön käytännöt, mahdollisuudet ja ongelmat.</i> Perusasteen koulu; Nuorisotyö KS, Mo	Tarkastella viidessä kaupungissa toteutettuun kehittämishankkeeseen perustuen koulun ja nuorisotyön yhteistyötä. Nuorten ryhmä- ja yksilöhaastatteluja (yht. 46 nuorta), opettajien ja nuorisotyöntekijöiden haastatteluja, kenttämuistiinpanoja ym. asiakirjoja.	Toimintakulttuuri asettaa rajoituksia sille, miten nuorisotyö voi toteutua kouluissa. Nuorisotyön suurimmat hyödyt koulussa liittyvät sukupolvi-suhteiden vahvistamiseen, ryhmädynamiikan tukeen ja osallisuuden vahvistamiseen. Kehittämiskohteita ovat nuorisotyön kytkeminen opetus-suunnitelmaan, nuorten kulttuurin huomioiminen ja oppilaiden aseman edistäminen kouluissa.
Kiilakoski, T., Kivijärvi, A., Gretschel, A. ym. (2011) <i>Nuorten tilat.</i> Harrastuspalvelut; Nuorisotyö KS, Ta	Kuvata nuorille tuotettuja tiloja ja niiden tuottamista viiden eri tutkimus-aineiston kautta.	Nuorten kanssa toimivien tulisi tunnistaa tekijöitä, jotka tekevät nuorille väljiksi tarkoitetuista tiloista tiukkoja. Tiukkuus luo epätasa-arvoa ja synnyttää osallistumisen esteitä. Nuorten tilojen eristäminen muusta ympäristöstä problematisoidaan.
Kiili, J. (2006) <i>Lasten osallistumisen voimavarat. Tutkimus Ipanoiden osallistumisesta</i> Kunnallinen päätöksenteko SY, Vä	Tutkia, miten julkisia instituutioita voidaan kehittää lasten osallistumisen kautta. Etnografinen havainnointi 3-vuotisessa Lasten Parlamentissa, johon osallistui kerrallaan 24–26 alakouluikäistä lasta.	Lasten Parlamentti luo lapsille osallistumisen mahdollisuusrakenteen tarjoamalla sosiaalisen tilan tapauksille. Osallistumista kehitettäessä sukupolvien välisiä suhteita ja vallan voimavaroja tulee tarkastella kriittisesti ja yhteistyössä sukupolvien kesken. Lasten täysivaltainen toimijuus tulee tunnistaa tuotetun tiedon arvostamiseksi.
Kiili, J. (2013) <i>"It's almost like official" – Children's participation as a relational and spatial question.</i> Kunnallinen päätöksenteko SY, Ta	Tarkastella lasten osallistumista sukupolvisuhteiden ja tilan näkökulmasta Tampereen Lasten Parlamentissa. Aineistona 10–12-vuotiaiden lasten haastattelut (n=27), opettajien haastattelut ja kahden Lasten Parlamentin suurkokouksen havainnointi.	Lasten Parlamentti uusintaa perinteisen kansalaisosallistumisen käytäntöjä ja samalla sen ongelmia. Malli olettaa kaikkien lasten pystyvän toimimaan edustuksellisen demokration sääntöjen ja normien puitteissa. Tilalliset ja sukupolvisuhteisiin liittyvät kysymykset tulisi huomioida paremmin ja ennen kaikkea yhdessä lasten kanssa.
Kim, H. (2009) <i>Miten monikulttuurista liikunta ja urheilu Suomessa on? Monikulttuuristen nuorten puheenvuoro.</i> Harrastuspalvelut Monikulttuuriset SY, Ta	Tarkastella minkälainen on monikulttuurisen urheilun ja liikunnan tila kirjoitushetkellä Suomessa. Aineistona haastattelut 13–25-vuotiaiden monikulttuuristen nuorten kanssa.	Mahdollisuudet urheiluun eivät ole tasavertaiset; osallistuminen edellyttää kulttuurista pääomaa, individualistisen eetoksen sisäistämistä ja sosiaalisia verkostoja. Varsinkaan individualistinen eetos ei puhuttele kaikkia. Tarvitaan luovia ratkaisuja monikulttuuristen nuorten ja perheiden mukaan saamiseksi.
Kiuru, H. (2015) <i>Tragedian tarina. Nuoren itsemurhaan päättynyt elämä vanhemman kertomana.</i> Mielenterveyspalvelut; Sosiaalipalvelut SY, Vä	Tarkastella nuorten itsemurhien inhimillisiä ja sosiaalisia ulottuvuuksia itsemurhan tehneen lapsen vanhempien subjektiivisesta näkökulmasta. 14 lapsen itsemurhakuoleman kokeneen vanhemman narratiiviset haastattelut, sähköpostikeskustelut ja kirjallinen lisämateriaali.	Itsensä surmaamisessa merkityksellisty tavoitteellinen toiminta, jolla on yhteys nuoren sosiaaliseen ympäristöön. Vanhemmat kritisoivat laajasti auttamistyötä, erityisesti palvelujärjestelmää ja auttamistyötä toteuttaneiden tahojen toimintaa. Palvelujärjestelmää on kehitettävä kokemuksperäisen tiedon näkökulmasta.

Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Kivijärvi, A. (2013) <i>Monikulttuurisuus nuorisotyön arjessa: maahanmuuttajataustaisten ja kantaväestön nuorten välisten rajanvetojen purkautuminen.</i> Nuorisotyö Monikulttuuriset SY, Ta	Tarkastella monikulttuurisuutta ja rajanvetoja nuorisotyössä. Etnografinen havainnointiaineisto 17 eri paikkakunnalla (lähinnä nuorisotaloissa), 13 nuoren haastattelut. Aineistoa myös nuorisotyöntekijöiltä.	Nuorisotyön keinoin voidaan vaikuttaa nuorten ryhmäsuhteisiin. Nuorisotyön arkinen ryhmätoiminta voi muotoutua etniskulttuurisia rajanvetoja purkavan dialogin kautta.
Kivijärvi, A. (2015) <i>Etnisyyden merkityksiä nuorten vertaissuhteissa. Tutkimus maahanmuuttajataustaisten ja kantaväestön nuorten kohtaamisista nuorisotyön kentillä.</i> Nuorisotyö Monikulttuuriset SY, Vä	Analysoida etnisyyden merkityksiä nuorten vertaissuhteissa suomalaisen nuorisotyön kentillä. Aineistona monipaikkainen etnografia; kenttäpäiväkirjat ja nuorten ja nuorisotyöntekijöiden haastattelut.	Etnisyyteen perustuvat rajanvedot nuorten vertaissuhteissa perustuvat ensisijaisesti enemmistö-vähemmistö-suhteisiin, eivät syntyperiin tai kulttuurisiin eroihin. Rajanvetojen muodostuminen on osin tilannesidonnaista. Rajanvetojen rakenteenomaisesta luonteesta huolimatta yksittäiset nuoret ylittävät rajoja jatkuvasti.
Kivijärvi, A. & Ronkainen, J. (2015) <i>Syrjinnästä vapaita alueita? Etnisyys ja syrjintä nuorten tilakokemuksena.</i> Monialainen Monikulttuuriset SY, Ta	Tarkastella nuorten ilmoittamien syrjintäkokemusten yleisyyttä eri tiloissa, erityisesti etnisyyteen perustuvien ryhmäerojen näkökulmasta. Vuoden 2014 Nuorisobarometrin kyselyaineisto (n=1 903, 15–29-vuotiaita).	Organisoidut tilat näyttävät organisointimattomia vapaammilta syrjinnästä. Nuoren ulkomaalaistausta kasvattaa sekä syrjinnän kokemisen riskiä että todennäköisyyttä havaita sitä. Syrjintäkokemuksia on eniten yhtäältä formaaleissa viranomaiskohtaamisissa mutta toisaalta informaaleissa vapaa-ajan ”hengailutiloissa”.
Kiviniemi, L. (2008) <i>Psykiatrisessa hoidossa olleen nuoren aikuisen kokemuksia elämästään ja elämää eteenpäin vievistä asioista.</i> Mielenterveyspalvelut SY, Vä	Ymmärtää ja kuvata psykiatrisessa hoidossa olleen nuoren aikuisen kokemuksia elämästään ja elämää eteenpäin vievistä asioista. 26 psykiatrisessa hoidossa olleen nuoren aikuisen (18–35-vuotiaita) yksilöhaastattelua (n=12) ja yhden nuoren kirjoittama esse.	Psykiatrisessa hoidossa olleen nuoren arkipäivää jäsenivät opiskelu, työ tai erilaiset mielenterveyspalvelut. Opiskelu oli keskeinen tapa pysyä viranomaisyksiköistä on saatu tukea. Työ oli tärkeä osa tulevaisuutta. Mielenterveyspalvelujen viikko-ohjelma toimi ajan jäsentäjänä. Lähipiirin tuki oli keskeinen tekijä.
Kivistö, J. (2006) <i>”Missä mä olisin muuten?” Nuorten kokemukset lastensuojelusta ja muista viranomaispalveluista.</i> Lastensuojelu Lastensuojelun asiakkaat SY, Lt	Tarkastella miten nuoret konstruoivat lastensuojelun ja muut palvelut, joissa he ovat olleet asiakkaina. 10 sijaishuollossa ollutta 18–22-vuotiasta nuorta kahdelta paikkakunnalta.	Jälkikäteen nuoret kokevat lastensuojelun olleen välttämätön vaihe, josta on ollut paljon apua. Myös muista viranomaisyksiköistä on saatu tukea. Yhdessä palvelut ovat muodostaneet nuorille polun, joka on auttanut heitä elämässä eteenpäin.
Kivistö, J. & Hoikkala, S. (2014) <i>Syntymäperheiden ja läheisverkoston kanssa työskentely sijoituksen aikana – Nuorten näkökulma.</i> Lastensuojelu Lastensuojelun asiakkaat SY, Se	Tarkastella nuorten näkemyksiä sijaishuollon aikaisesta lähipiirin ja sijaishuollon yhteistyöstä sekä kokemuksia omien mielipiteiden huomioimisesta prosessin eri vaiheissa. 13 lastensuojelun jälkihuollon nuoren asiakkaan haastattelut (18–20-vuotiaita).	Nuoret olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä sijaishuoltopaikkaansa riippumatta siitä, olivatko he olleet perhehoidossa vai laitoshoidossa. Yhteydenpitoa perheeseen ja lähipiiriin oli tuettu ja mahdollistettu. Nuoret kuitenkin toivoivat, että heitä kuultaisiin ja heidän mielipiteensä huomioitaisiin paremmin sijaishuoltoprosessissa.



Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Koisti-Auer, A-L. (2009) <i>"Olen sitä mieltä, että..." SOS-lapsikylissä ja -nuorisokodissa asuvien lasten ja nuorten mielipiteitä arjesta, osallisuudesta ja oikeuksista.</i> Lastensuojelu Lastensuojelun asiakkaat MU, Se	Kuulla SOS-lapsikylissä ja -nuorisokodissa asuneita lapsia ja nuoria asumisesta, arjesta ja suhteista aikuisiin, huostaanotosta sekä osallisuudesta ja lapsen oikeuksista. Verkkokysely (n=136) alle 18-vuotiaille SOS-lapsikylissä ja -nuorisokodeissa asuneille lapsille ja nuorille. Suurin vastaajaryhmä oli 7-12-vuotiaat.	Lapsista ja nuorista runsas puolet koki, että sai osallistua riittävästi itseään koskevaan päätöksentekoon lapsikyläkodissa. Kolmella neljästä oli aikuinen, johon saattoi luottaa, mutta noin kolmasosa tunsii jäävänsä vaille aikuisen tarjoamaa lohdutusta - useimmin nuorisokodeissa. Huolestuttavan moni ei tiennyt, kuka on hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä.
Komonen, K. (2001) <i>Ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen osana yksilön elämäntien kulkua.</i> Toisen asteen koulutus SY, Ta	Tarkastella ammatillisen koulutuksen keskeyttäneitä nuoria, jotka ovat myöhemmin palanneet koulutukseen. Itä-Suomessa kerätyt nuorten elämäntien kerralliset haastattelut (n=34, iältään 17-25-vuotiaita).	Koulutuksen keskeyttämistä tulisi hahmottaa osana laajempia koulutusprosesseja, koulutuspolun pysähdyspaikkana tai risteyksenä, josta voi auea mahdollisuus muutokseen, eikä hukattuna mahdollisuutena tai koulutusuran päätepisteenä.
Kontio, A. (2012) <i>Nuorille suunnattu kysely koulutuksesta, työelämästä ja arjen hallinnasta.</i> Perusasteen koulu; Toisen asteen koulutus; Työvoimapalvelut MU, Se	Kerätä tietoa kuopiolaisten nuorten ja nuorten aikuisten koulutukseen, työelämään ja arjen hallintaan liittyvistä tarpeista. Verkkokysely (n=503) 15-29-vuotiaille nuorille kuopiolaisille.	Lähes puolet nuorista kokee tarvitsevansa lisää ohjausta koulutukseen tai työnhakuun liittyvissä asioissa. Suurin tarve yksilölliseen opinto-ohjaukseen on ammatillisten opintojen ja oppisopimuskoulutuksen alueilla. 6 % nuorista on keskeyttänyt opintonsa; suurimpana syynä väärä alan valinta, mihin voitaisiin vaikuttaa henkilökohtaisella ohjauksella.
Konu, A. (2002) <i>Oppilaiden hyvinvointi koulussa.</i> Perusasteen koulu LA, Vä	Tavoitteena on selkiyttää kouluhyvinvoinnista käytävää keskustelua ja tuottaa väline kouluhyvinvoinnin arviointiin. Empiirisessä osassa aineistona käytettiin Kouluterveyskyselyä vuosilta 1998 ja 1999 sekä aineistoa, jossa olivat vastaajina samat koulut vuosina 1998 ja 2000.	Yleinen subjektiivinen hyvinvointi vaihteli lähinnä yksilöiden välillä. Koulun liittyvät tekijät selittivät vaihtelusta noin viidenneksen, merkittävimpinä tekijöinä itsensä toteuttamisen mahdollisuudet ja sosiaaliset suhteet. Päätuloksena tuotettiin käsitteellinen koulun hyvinvointimalli.
Korkeamäki, J. (2015) <i>Nuorisotakuu haastaa kuntoutuksen.</i> Työvoimapalvelut SY, Se	Tarkastella aineistolähtöisesti nuorten aikuisten kokemuksia nuorisotakuusta. 10 fokusryhmähaastattelua, joissa haastateltavia nuoria oli 43.	Nuorisotakuu tunnettiin heikosti. Palveluiden laadussa ja toteutumisessa koettiin olevan vaihtelua. Yleisinä ongelmina koettiin olevan kiinnostuksen puute nuorta kohtaan. Hyvänä pidettiin terveydenhuollon ja sosiaalityöntekijän palveluiden saatavuutta työllistymispalveluiden ja maahanmuuttajien kielikoulutuksen yhteydessä.
Kotilainen, S. & Rantala, L. (2005) <i>Osallistutaan verkossa! Nuoret Vaikuttamo.net-sivuston käyttäjinä.</i> Monialainen SY, Ta	Tarkastella nuorten osallistumismahdollisuuksia ja kansalaiskulttuurin vahvistumista Vaikuttamo.net-sivuston puitteissa. Hämeenlinnalaisille 14-18-vuotiaille suunnattu kysely (n=521).	Tietoverkko voi olla osavastaus osallistumisen edistämiseksi. Sivusto ei yksistään ole luonut nuorille tunnetta vaikuttamismahdollisuuksiensa paranemisesta, vaan suuri merkitys on ollut aktiivisilla kouluilla ja opettajilla.

Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Kouvonen, P. (2011) <i>Lasten osallistuminen ammatillisten perhekotien sääntelykäytäntönä</i> . Lastensuojelu Lastensuojelun asiakkaat SY, Ta	Analysoida lasten osallistumista osana ammatillisen perhekodin arkisen järjestyksen sääntelyä erilaisissa lasten ja aikuisten välisissä neuvottelutilanteissa. Aineistona etnografinen havainnointi kolmessa perhekodeissa, joissa asuvat lapset ja nuoret olivat 8–18-vuotiaita.	Osallistuminen toteutuu eri tavalla tilanteesta ja ryhmän kokoonpanosta riippuen. Toimijuuden vaatimus vaikuttaa osallistumisen toteutumiseen. Lasten osallistuminen voi olla sijaishuollon aikuisille toimiva menetelmällinen työkalu; lapset ja nuoret saattavat kokea sen yhdenentekevänä tai huvittavana tai löytää siitä mahdollisuuden vaikuttaa.
Kunnari, M. (toim.) (2014) <i>Nuorison hyvinvointi- ja palvelukokemukset Rovaniemellä</i> . Monialainen SY, Se	Tuottaa tietoa koskien nuorten omia hyvinvointiin liittyviä kokemuksia, ja nuorisolle suunnattujen palvelujen saatavuudesta, laatuun liittyvistä kokemuksista ja näkemyksistä. Kysely (n=1 345) Rovaniemen 7.- ja 9.-luokkalaisille, ammattiopistojen toisen vuosikurssin opiskelijoille sekä lukion 2.-luokkalaisille.	Nuoret kokevat opintojen osalta yleisimmin tyytymättömyyttä opintojen kuormittavuuteen ja Rovaniemen osalta julkisen liikenteen toimivuuteen. Tyytymättömyyskokemukset liittyvät suurella määrin itsestä katsottuna ulkoisiin hyvinvointisisältöihin. Tulevaisuudessa ennakoidaan nykyistä suurempaa tyytymättömyyttä koskien Rovaniemen viihtyisyyttä, omaa rahatilannetta sekä suomalaista yhteiskuntaa.
Kurki, T. (2008) <i>Sukupuolittuneita ja rodullistettuja koulutusreittejä. Maahanmuuttajataustaiset tytöt siirtymässä toisen asteen koulutuksiin</i> . Perusasteen koulu; Toisen asteen koulutus Monikulttuuriset KS, Ta	Tarkastella maahanmuuttajataustaisten tyttöjen peruskoulunjälkeisiä koulutusvalintoja peilaten kerrontaa tyttöjen sosiaaliin ja materiaaliin positiioihin sekä etnisyyden ja sukupuolen merkityksiä. Aineistona 5 nuoren naisen ja 4 opettajan haastattelut.	Erityisesti islaminuskaiset tytöt sijoittuvat monella tapaa keskelle ristiriitaisia diskursseja koskien heidän positiotaan suomalaisessa yhteiskunnassa. Tyttöillä oli runsaasti kiinnostusta ja halua kouluttautua sekä tukea siihen kodeiltaan. Vaikka he puhuivat valinnanvapaudesta, heidän toimijuutensa on sidottua, ja suunnitelmien eteen asetettu monia rajoja ja rakenteellisia esteitä.
Kuronen, I. (2010) <i>Peruskoulusta elämänkouluun. Ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten tarinoita peruskoulusuhteesta ja elämänkulusta peruskoulun jälkeen</i> . Perusasteen koulu; Toisen asteen koulutus KS, Vä	Selvittää ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten koulusuhteen rakentumista sekä elämänkulua ja yhteiskuntaan kiinnittymistä peruskoulun jälkeen. 22 ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevan nuoren aikuisen haastattelut. Viisi haastateltua oli alle 20-vuotiaita, 12 oli 20–25-vuotiaita, neljä 26–30-vuotiaita.	Monilla ongelmat alkoivat kasaantua jo ala-asteella, ja heillä oli psykososiaalisia ja sosiaalista vahvistamista vaativia elämäntaidollisia ongelmia, joiden kohtaamisessa elämä kriisiytyi. Koulunkäynnin nivelkohdat ja erityisesti yläasteelle siirtyminen olivat kriittisiä vaiheita. Elämänkulut rakentuivat selviytymis- ja kasvukertomuksina, mutta niitä leimasivat pirstaleisuus, periodimaisuus ja epäjatkuvuudet.
Kuusisto-Arponen, A-K. & Laine, M. (2015) <i>Leikkien ajateltu, piirtäen tehty – Esikoululaiset leikkipuistoa suunnittelemassa</i> . Yhdyskuntasuunnittelu YM, Ta	Tarkastella lasten kehollista tietämistä ja sen hyödyntämistä Pikku Kakkosen leikkipuiston uudistamisessa. Aineistona lasten tekemät puistosuunnitelmat, piirustukset, lasten ja suunnittelijan haastattelut ja videokuvattu havainnointi uudistetusta puistosta.	Visuaaliset menetelmät olivat avainasemassa: haastattelut ilman puistosuunnitelmia olisivat olleet vaikeasti hahmotettavia lasten näkökulmasta, ja kehollinen kokemus olisi jäänyt pimentoon. Lapset ja suunnittelija pyrkivät aidosti ymmärtämään toisiaan ja molemmat avasivat näkökantojaan. Osallistamisen sijaan kyse oli vasta- vuoroisesta osallistumisesta.



Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Kytäjä, L. (2011) <i>Lukioon vai ei? Toisen polven maahanmuuttajanuorten koulutusvalinnat</i> . Toisen asteen koulutus Monikulttuuriset SY, Se	Tarkastella toisen polven maahanmuuttajanuorten koulutusvalintoja peruskoulun jälkeisessä nivelvaiheessa. Aineistona teemahaastattelut (n=10) 16-18-vuotiaiden lukiossa opiskelevien maahanmuuttajanuorten kanssa.	Lukio oli nuorille askel kohti itsenäisempää elämää. Koulutusvalintatilanteessa toisen polven nuorten hybridinen asema vanhempien kulttuurisen perinnön ja suomalaisen kulttuurin välillä korostui. Siirtymä voi osoittautua monille henkisesti haastavaksi. Nuorten oma toimijuus vahvisti valintapäätöstä, mutta usein he jäivät valintatilanteessa vailla aikuisten apua.
Kyttä, M., Broberg, A. & Kahila, M. (2009) <i>Lasten liikkumista ja terveyttä edistävä urbaani ympäristö</i> . Yhdyskuntasuunnittelu YM, Ta	Selvittää yhdyskuntarakenteen yhteyttä lasten kokemuksiin, käyttäytymiseen ja hyvinvointiin. Aineisto kerättiin PehmoGIS-sovelluksella, johon nuoret merkitsivät itselleen tärkeitä paikkoja (n=1 837). Vastajaat olivat 13-15-vuotiaita.	Tiiviillä urbaanilla ympäristöllä voi olla merkittäviä lapsiystävällisyyden piirteitä lasten arkiliikkumisen edistäjänä ja positiivisen tunnesuhteen luojana. Lähiympäristön merkitystä lasten ja nuorten kannalta ei voi yliarvioida. Erilaiset ympäristöt tarjoavat lasten toiminnalle ja tunne-elämälle erilaisia mahdollisuuksia. Ympäristöön liittyvillä tunnekokemuksilla oli selviä terveysvaikutuksia.
Kyttä, M., Sinkkonen, H-M. & Ylinampa, K. (2013) <i>Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden koulupolut – oppilaiden kokemuksia koulunkäynnin kannalta merkityksellisistä asioista</i> . Perusasteen koulu Monikulttuuriset KS, Ta	Tarkastella peruskoulun lisäluokkaa (10. luokka) suorittavien maahanmuuttajataustaisen oppilaiden koulupolkuja ja niiden kannalta keskeisinä pidettyjä asioita. Aineistona haastattelut kolmen erillaisia kulttuuritaustoja edustavan 18-19-vuotiaan opiskelijan kanssa.	Oppilaiden koulupolut olivat sirpaleisia, niihin kuului useita koulun tai luokan vaihtoja, ja puutteellinen kielitaito oli aiheuttanut vaikeuksia läpi koulupolun. Maahanmuuttajataustaa ja heikkoa kielitaitoa ei oppilaiden kokemusten mukaan juurikaan ole huomioitu opetustilanteissa. Silti nuoret painottivat oman asenteen ja käytöksen merkitystä koulumenes-tykselle.
Laakso, A., Rämö, S. & Sorjonen, R. (2010) <i>Selvitys tulevaisuuden vammaispalveluiden palvelutarpeista – Kysely vammaiselle lapselle, nuorelle ja hänen vanhemmilleen/lähihenkilölle Hämeenlinnassa</i> . Vammaispalvelut; Harrastuspalvelut Vammaiset MU, Se	Selvittää vammaispalvelulain piirissä olevien lasten ja nuorten ja heidän lähihenkilöidensä näkemyksiä vammaispalveluiden nykytilasta ja tulevaisuudesta. Aineistona kysely (n=45) vammaispalvelulain piirissä oleville lapsille ja nuorille (useimmat 7-9-vuotiaita). Vastaukset kuvaavat ensisijaisesti vanhempien tai lähihenkilöiden näkemyksiä.	Vammaispalveluihin oltiin kokonaisuudessaan melko tyytyväisiä. Tuen tarpeet ovat hyvin yksilöllisiä ja perhekohtaisia. Esiin nousivat säännöllisen tilapäishoidon ja hoitajan kotiin saamisen tarve. Opintoja pidettiin tärkeimpänä kodin ulkopuolisena aktiviteettina, mutta myös harrastustoimintaa ja iltapäivähoitoa arvostettiin.
Laakso, M., Marjomaa, P. & Peltoniemi, K. (2012) <i>Edunvalvoja – se on minua varten. Lasten ja edunvalvojien kokemuksia edunvalvojasta lastensuojelussa ja rikosprosessissa</i> . Lastensuojelu; Poliisi Lastensuojelun asiakkaat MU, Se	Selvittää lasten ja nuorten kokemuksia lastensuojelun edunvalvojahankkeessa koulutettujen edunvalvojien toiminnasta. Aineistona teemakeskustelut (n=26) 5-17-vuotiaiden lasten ja nuorten kanssa, joilla on ollut edunvalvojahankkeessa koulutettu edunvalvoja.	Viranomaisprosessit ovat lasten ja nuorten kokemuksen mukaan pitkiä. Asioiden selittäminen yhä uudestaan sekä lasten ja nuorten mielipiteiden kuuleminen on tärkeää. Neuvottelut, poliisikuulustelut ja oikeudenkäynnit ovat jännittäviä ja jopa ahdistavia tilanteita. Edunvalvojan läsnäolo on koettu hyväksi, olennaista on kokemus edunvalvojan aidosta kiinnostuksesta juuri kyseisen lapsen asiaan.

Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Laaksonen, A. (2007) <i>Maahanmuuttajaoppilaat erityiskoulussa</i> . Erityisopetus Erityisen tuen tarve; Monikulttuuriset KS, Vä	Selvittää erityistä tukea tarvitsevien maahanmuuttajaoppilaiden käsityksiä vaikeuksistaan yleisopetuksessa, erityisopetussiirrosta ja koulunkäynnistä. Aineistona kysely (n=89) neljän erityiskoulun perusopetuksen 1.-9.-luokkalaisten (7-18-vuotiaita) erityistä tukea tarvitseville maahanmuuttajaoppilaille. Lisäksi hyödynnettiin haastattelumetodia.	Oppilaat kokivat suurimmiksi vaikeuksikseen yleisopetuksessa huonon kielitaidon ja keskittymisvaikeudet. Erityisopetussiirron prosessi jäi heille epäselväksi, ja vaikutusmahdollisuudet siihen olivat pienet. He viihtyivät erityiskouluissa hyvin ja kokivat oppimisensa ja keskittymiskykynsä parantuneen. Huonona puolenä he kokivat koulukiusaamisen ja erityiskoulun leimaavuuden.
Lampela, P. & Tani, S. (2015) <i>Ulossulkemisesta tilan jakamiseen: nuorten ja kontrollin kohtaamia kauppakeskuksessa</i> . Yhdyskuntasuunnittelu; Vartijat YM, Ta	Tarkastella kauppakeskusten monia rooleja nuorille ja purkaa hengailijoiden ja kauppakeskusten vartijoiden kohtaamisiin liitettyjä yksinkertaisuuksia. Kaksi aineistoa: 15-19-vuotiaiden nuorten valokuvat (n=460) ja haastattelut (n=15) ja 943 nuoren etnografinen havainnointi. Jälkimmäisessä haastateltiin myös muita kauppakeskuksen toimijoita.	Kauppakeskuksessa aikaansa viettävällä nuorella on monta roolia: Sama nuori voi olla ostoksilla oleva shoppailija, kyytiä odotteleva ohikulki- ja tai hengailija. Nuorten ja vartijoiden kohtaamisissa voidaan nähdä kärjistyneitä vastakkainasetteluja mutta parhaimmillaan myös demokraattista neuvottelua tilan käytön tavoista ja yhteisistä pelisäännöistä.
Lappalainen, S. (2006) <i>Kansallisuus, etnisyys ja sukupuoli lasten välisissä suhteissa ja esiopetuksen käytännöissä</i> . Varhaiskasvatus Monikulttuuriset KS, Vä	Tarkastella erojen rakentumista ja niiden merkityksellistämistä lasten elämässä, esiopetuksen kontekstissa. Aineistona etnografinen kenttätyö kahdessa päiväkodissa, lasten, henkilökunnan jäsenen ja vanhempien haastattelut sekä dokumentit.	Kansallisuus oli lapsille keskeinen subjektiviteetin muotoutumisen lähtökohta, joka myös sukupuolittui. Maahanmuuttajataustaisilla lapsilla oli vaihtelevia strategioita käsitellä marginaalisuuden kokemuksia. Suvaitsevaisuusretoriikan ongelma on, että se paikantaa vähemmistö-ethnisyydet toiminnan kohteiksi ja takaa valtaväestölle etulyöntiaseman.
Lappalainen, S. (2009) <i>Making differences and reflecting diversities: embodied nationality among preschool children</i> . Varhaiskasvatus Monikulttuuriset KS, Ta	Tarkastella kansallistamisen ruumillistuneita prosesseja esikoululäisten lasten keskuudessa. Aineistona etnografinen kenttätyö kahdessa päiväkotiryhmässä.	Kansallisuus toimii sukupuolittuneilla tavoilla sisään- tai ulossulkevana tekijänä lasten vertaisuushteissa. Lapset, jotka pystyvät esittämään "suomalaisuutta" hyväksytään ryhmänjäseneksi sujuvammin. Monikulttuurisuus huomioidaan päiväkotiympäristössä riittämättömällä tavalla kasvatuksen tasa-arvoisuuden turvaamisen näkökulmasta.
Lappalainen, S. (2016) <i>School as "survival game": representations of school in transition from preschool to primary school</i> . Varhaiskasvatus; Perusasteen koulu KS, Ta	Selvittää esikoululaisten näkemyksiä koulusta ja itsestään tulevina koululaisina. Aineistona vuoden havainnointijakso kahdessa esikoulussa sekä haastatteluja.	Esikoulussa selviytymisen eetos leimaa kuvauksia koulusta; psykologisia, fyysisiä ja sosiaalisia haasteita korostetaan. Lapset ovat aktiivisia toimijoita, jotka muokkaavat puhetapoja ja käytäntöjä uudelleen keskinäisissä suhteissaan.
Lappalainen, S., Mietola, R. & Lahelma, E. (2010) <i>Hakemisen pakkoa, tiedonmuruja ja itseymmärrystä: nuorten koulutusvalinnat ja oppilaanohjaus</i> . Perusasteen koulu; Toisen asteen koulutus KS, Ta	Tarkastella nuorten ymmärrystä mahdollisuuksistaan peruskoulun oppilaanohjauksen käytännöissä ja näitä koskevaa prosessointia ammatillisen koulutuksen alkuvaiheessa. Kaksi etnografista aineistoa lähihoitajaopinnoissa ja perusasteen erityisopetuksessa sekä pitkittäisaineisto ammatilliseen koulutukseen hakeutuneiden nuorten siirtymistä.	Nuoret rakentavat käsitystä itsestään opettajilta, opinnonohjaajilta tai lähipiiriltään saamansa palautteen perusteella ja tekevät valintoja koulumenesityksen asettamien reunaehtojen puitteissa. Kun ohjausprosessi näyttäytyi haastavana, nuoria ohjattiin herkästi sukupuolen mukaisesti mies- tai naisaloille. Tältä pohjalta tehty valinta johti kuitenkin usein keskeyttämiseen tai lopettamiseen.



Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Lappalainen, S., Mietola, R. & Lahelma, E. (2013) <i>Gendered divisions on classed routes to vocational education</i> . Toisen asteen koulutus; Perusasteen koulu KS, Ta	Valottaa ammatillisen koulutuksen valinneiden nuorten koulutuspolkujen sukupuolittuneisuutta ohjauksen ja nuorten omien pohdintojen kautta. Kolme aineistoa: Perusasteen koulun erityisopetuksessa ja ammatillisessa toisen asteen koulutuksessa toteutetut etnografiat sekä pitkittäisaineisto koulutussiirtymiä koskien.	Vaikka sukupuolittuneita valintoja joskus pidetään itsestään selvinä, sukupuolidikotomiaa usein painotetaan silloinkin, kun nuoret valitsevat sen vastaisen reitin. Sukupuoli, luokka ja seksuaalisuus toimivat hiljaisena taustana oppilaanohjaukselle. Myös vertaissuhteissa saatetaan kannustaa sukupuolinormin mukaisen alan valintaan.
<i>Lasten ja nuorten osallistuminen päätöksentekoon Suomessa. Euroopan neuvoston politiikkatutkinta</i> (2011). Monialainen MU, Se	Lasten osallisuuden soveltamisalaa koskeviin ohjeisiin perustuva maatutkinta. Aineistona kansallisen työryhmän työskentely (mukana kuuden lapsen fokusryhmä), verkkokysely (n=700) 7-17-vuotiaille lapsille ja nuorille eri puolilla Suomea sekä keskustelupäivä 10-21-vuotiaiden fokusryhmille.	Suomella on monia lasten ja nuorten kuulemiseen liittyviä vahvuuksia, etenkin virallisissa edustuksellisisa rakenteissa. Lasten ja nuorten osallisuutta voidaan kuitenkin parantaa kehittämällä innovatiivisia osallistumisen tapoja, järjestämällä koulutusta, jakamalla lapsille tietoa ja erityisryhmien osallistamiseen huomiota kiinnittämällä.
Lavikainen, A. (2014) <i>Huonokuuloisten ja kuurojen opiskelijoiden toisen asteen opinnoissa kohtaamat haasteet ja tuki opintojen aikana</i> . Toisen asteen koulutus Vammaiset MU, Se	Valottaa huonokuuloisten ja kuurojen toisen asteen opiskelijoiden tilannetta lukiossa ja ammatillisissa oppilaitoksissa. Aineistona ryhmähaastattelu 16-23-vuotiaille huonokuuloisille nuorille (n=8) ja kysely (n=24) huonokuuloisille ja kuuroille toisen asteen opiskelijoille.	Huonokuuloiset ja kuurot nuoret kohtasivat haasteita liittyen toisen asteen opintoihin pyrkimiseen, opettajan tietoisuuteen huonokuuloisuudesta ja kuuroudesta, luokassa tarvittaviin mukautuksiin sekä kiusaamiseen ja yksinäisyyteen. Vertaistuen merkitystä korostettiin ryhmähaastattelussa, mutta suurimmalla osalla vastaajista ei ollut vertaisia opinnoissa.
Lehmuskallio, M. (2011) <i>Ei VilleGalle vaan vertaiset, valmentaja ja vanhemmat - Lasten ja nuorten näkemyksiä liikuntakiinnostukseensa vaikuttajista</i> . Harrastuspalvelut LI, Ta	Selvittää kaupunkilaislasten ja -nuorten näkemyksiä tärkeimmistä liikuntakiinnostukseensa vaikuttajista sekä vaikutuksen suuntia. Aineistona kysely (n=822) 11-16-vuotiaille lapsille ja nuorille.	Kaverit, ohjaaja/valmentaja ja vanhemmat olivat tärkeimpiä liikuntakiinnostuksen lisääjiä. Ohjaajan/valmentajan merkitys oli suurempi sosioekonomisen taustan kohotessa. Opettaja keräsi eniten mainintoja liikuntakiinnostusta vähentäneenä tahona.
Lehtonen, J. (2003) <i>Seksuaalisuus ja sukupuoli koulussa. Näkökulmana heteronormatiivisuus ja ei-heteroseksuaalisten nuorten kokemukset</i> . Perusasteen koulu Sateenkaarinuoret SY, Vä	Tarkastella nuorten seksuaalisuuteen ja sukupuoleen liittyviä käytäntöjä koulussa keskittyen heteronormatiivisuuden ylläpitoon ja kyseenalaistamiseen. Aineistona teemahaastattelut (n=30) ei-heteroseksuaalisten 15-20-vuotiaiden nuorten kanssa.	Koulun käytännöissä heteroseksuaalinen maskuliinisuus ja feminiinisyys luonnollistetaan. Muista mahdollisuuksista vaietaan tai ne esitetään arveluttavina tai kielteisinä. Osa nuorista joutuu epäoikeudenmukaiseen ja turvattomaan asemaan. Toisaalta käytäntöihin sisältyy myös heteronormatiivisuuden kyseenalaistamista.
Lehtonen, J. (2013) <i>Ei-heteroseksuaalisten nuorten toimijuus ammatillisessa koulutuksessa</i> . Toisen asteen koulutus Sateenkaarinuoret SY, Ta	Tarkastella, mitä merkityksiä seksuaalisuus ja sukupuoli saavat ammattikoulun arjen käytännöissä. Aineistona kuuden 17-24-vuotiaan ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevan ei-heteroseksuaalisen nuoren tarinat.	Ei-heteroseksuaalisia nuoria koulitaan oppilaitoksen piiloprosesseissa tekemään itsensä näkymättömäksi ei-heteroseksuaaleina ja kieltämään seksuaalisuutensa. Näihin heterojärjestyksiin ei kuitenkaan täysin mukauduta ja niitä kritisoidaan ja puretaan arjen käytännöissä kannustuksen puutteesta huolimatta.

Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Leisto, L. & Tuomikoski-Koukkula, S. (2011) <i>"Viekää, viekää se pois."</i> Päihtyneenä pidettyjen tyttöjen kokemukset poliisin ja sosiaalityöntekijän puuttumistoi- Poliisi, Sosiaalipalvelut SY, Ta	Tarkastella alaikäisten tyttöjen kokemuksia viranomaisten puuttumistoi- mista. Aineistona 8 tytön haastattelut (13-16-vuotiaana päihtyneenä pidettyjä), joissa kuvataan yhteensä 14 viranomaisen puuttumistilannetta.	Luottamuksen syntyminen viranomaisten ja tyttöjen välillä oli haasteellista. Tytöt osoittivat toimijuuttaan puuttumistilanteissa uhmakuudella tai avuttomuudella. Puuttumistoi- miin liittyviä tunteita olivat pelko, häpeä ja epätietoisuus. Vuorovaikutus vaikuttaa merkittäväällä tavalla työskentelyn eteen- nemiseen ja yhteistyön syntyymiseen.
Littow, M. (2015) <i>Lappeenranta nuorten asialla - kokemustietoon perustuvan nuorisokyselyn loppuraportti.</i> Nuorisotyö; Harrastuspalvelut MU, Se	Jalkautumishankkeen (NuHa) kokeilu ja nuorten osallistamisen edistäminen Lappeenrannassa. Aineistona nuorisotyöntekijöiden jalkautumisen kautta hankitut 10-20-vuotiaiden lappeenrantaisten nuorten haastattelut (n=114).	Nuorten mielestä hyvään elämään kuuluu mielekäs tekeminen, jota he toivoivat enemmän. Vapaaseen oleskeluun toivottiin lisää mahdollisuuksia ja paikkoja. Omien vaikutusmahdollisuuksien ja kuulluksi tulemisen puute sekä toive omien mielipiteiden aidosta huomioimisesta nousivat esiin.
Loponen, K. (2010) <i>Palvelujen kynnyksellä. Nuorten aikuisten kokemuksia työelämän toiseudesta.</i> Työvoimapalvelut SY, Lt	Tarkastella vaikeassa työllistymistilanteessa olevien nuorten aikuisten työelämäsuhdetta ja palvelukokemuksia. Aineistona seitsemän 18-25-vuotiaan nuoren miehen haastattelut.	Nuoret tavoittelevat perinteisiä elämäntilanteita - koulutusta ja työtä - mutta tarjotut toimet eivät ole tuottaneet tulosta. Palvelujärjestelmä on tunnistanut nuoret erityistä tukea tarvitseviksi mutta palauttanut heidät peruspalveluihin, jotka ovat olleet riittämättömiä. Keskeisiksi kysymyksiksi nousivat nuorten odotus ja oikeus täyteen yhteiskunnalliseen osallisuuteen.
Lukioksa, P. (2009) <i>Haastattelututkimus Vantaan päiväkodeissa. 5-6-vuotiaat päivähoidon laatua arvioimassa.</i> Varhaiskasvatus MU, Se	Tarkastella lapsen kasvatukseen ja yksilölliseen huomioimiseen sekä osallisuuteen liittyviä kokemuksia päiväkodissa lasten näkökulmasta. Aineistona haastattelut 8 vantaalaisesta päiväkodissa (lapsia 328). Tutkimus toteutettiin myös ruotsinkielisellä tulosalueella (lapsia 237).	Vantaan päiväkodeissa myönteistä palautetta lapsilta saatiin siitä, että päiväkotiin on mukava tulla; kavereita, leluja ja tekemistä on riittävästi ja päiväkodissa on turvallista. Haasteina on lasten osallistamisen vaihteleva taso sekä kiusaamisen ennaltaehkäisy ja siihen puuttuminen.
Lunabba, H. (2013) <i>När vuxna möter pojkar i skolan - insyn, inflytande och sociala relationer.</i> Perusasteen koulu SY, Vä	Kuvata miten poikien tuentatarve näyttäytyy koulun arkisissa toiminnissa sekä miten koulun aikuisten ja poikien väliset suhteet vaikuttavat kohtaamiin. Etnografinen tutkimustyö kahdessa helsinkiläisessä yläkoulussa lukuvuonna 2008-2009. Tutkimukseen osallistuneita oppilaita oli 104, joista 49 poikia.	Pojat muodostavat heterogeenisen sukupuolikategorian. Heillä on sekä pojille tyyppisiä luokahuoneongelmia että ongelmia, joita ei voida liittää sukupuoleen. Koulun aikuisten ja poikien välisten suhteiden laatu vaikuttaa keskeisesti siihen, miten pojat suhtautuvat koulun aikuisten tarjoamaan apuun, oppilashuoltotyöhön ja oppilashuoltotyön ammatilaisiin.
Luopa, P., Kivimäki, H., Matikka, A. ym. (2014) <i>Nuorten hyvinvointi Suomessa 2000-2013 - Kouluterveyskyselyn tulokset.</i> Perusasteen koulu; Toisen asteen koulutus SY, Se	Tarkastella nuorten hyvinvoinnin kehitystä vuosina 2000/2001-2013 sekä alueellisia eroja vuonna 2013. Aineistona Kouluterveyskyselyt vuosina 2000-2013: peruskoulun 8- ja 9.-luokkalaiset (n=95 318-109 127), lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat (n=48 383-52 762) ja 6 ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijat (n=34 776-41 486).	Nuorten hyvinvointi on muuttunut pääasiassa parempaan suuntaan. Koulun fyysiset työolot ja työilmapiiri ovat parantuneet. Koulun terveydenhoitajan, lääkärin, kuraattorin ja psykologin vastaantolle pääsyn arvioidaan helpottuneen. Ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelu koettiin vähemmän kuormittavaksi ja opettajien koettiin olevan kiinnostuneempia opiskelijoiden kuulumisista kuin lukiossa.



Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Luopa, P., Lommi, A., Kinnunen, T. & Jokela, J. (2010) <i>Nuorten hyvinvointi Suomessa 2000-luvulla; Kouluterveyskysely 2000–2009</i> . Perusasteen koulu; Toisen asteen koulutus SY, Se	Tarkastella nuorten hyvinvoinnissa 2000-luvulla tapahtunutta kehitystä peruskoulun 8.- ja 9.-luokkalaisten sekä lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden osalta. Aineistona Kouluterveyskyselyt vuosina 2000–2008/2009 peruskoulussa (n=81 057–83 915) ja lukiossa (n=39 084–43 242).	Koulujen fyysiset työolot ovat parantuneet eikä koulun työ määrää pidetty yleisesti liian kuormittavana kuin vuosikymmenen alussa. Nuorten hyvinvoinnissa on alueellisia eroja: Länsi- ja Itä-Suomen lääneissä monet nuoret näyttävät voivan paremmin, kun taas eniten huolta on Etelä-Suomen ja Lapin lääneissä.
Luopa, P., Pietikäinen, M. & Jokela, J. (2006) <i>Nuorten elinolot, koulutyö, terveys ja terveystottumukset 1996–2005 Kouluterveyskysely 2005</i> . Perusasteen koulu; Toisen asteen koulutus; Terveys- ja sairaanhoitopalvelut SY, Se	Kuvata nuorten hyvinvoinnissa tapahtuneita muutoksia sekä maakuntien välisiä eroja. Aineistona Kouluterveyskyselyt peruskoulun 8.- ja 9.-luokkalaisten osalta vuodesta 1996/97 alkaen (n=48 249–52 033) ja lukion 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoiden osalta vuodesta 2000/01 alkaen (n=43 682–45 664).	Koulun fyysiset työolot ja sisäilma arvioitiin aiempaa paremmiksi sekä peruskoulun yläluokilla että lukiossa, mutta silti noin puolet koki näissä puutteita. Myös koulun työilmapiiri ja kuulluksi tuleminen parani. Tyytyväisyys kouluterveydenhuoltoon lisääntyi selvästi, mutta lukiossa oli huomattavia alueellisia eroja kouluterveydenhuoltoon pääsemisessä.
Luopa, P., Pietikäinen M., Kinnunen T. & Jokela J. (2009) <i>Missä opit? Helsingin peruskoululaisten kokemuksia oppimisympäristöstä ja hyvinvoinnista vuosina 1996–2008</i> . Perusasteen koulu SY, Se	Tarkastella peruskoulun yläluokkalaisten oppimisympäristöä Helsingissä ja sen yhteyksiä oppilaiden hyvinvointiin. Aineistona Kouluterveyskyselyt vuosilta 1996–2008, 8.- ja 9.-luokkalaisten vastaajia oli eri vuosina 6 605–9 085.	Työoloissa on tapahtunut hieman myönteistä kehitystä: oppilaiden ja opettajien vuorovaikutus on kehittynyt paremmaksi, vertaisuuteensa on tapahtunut sekä myönteisiä että kielteisiä muutoksia. Koulutaturmat ja kiusaaminen ovat yleistyneet. Reilulla kolmasosalla oli vaikeuksia opiskelussa; joka kymmenes ei saanut apua vaikeuksiin koulussa eikä kotona.
Luopa, P., Rimpelä, M. & Jokela, J. (2003) <i>Nuorten hyvinvointi Etelä-Suomen, Itä-Suomen ja Lapin lääneissä. Kouluterveyskysely 2000 ja 2002</i> . Perusasteen koulu; Toisen asteen koulutus SY, Se	Tarkastella peruskoulun yläluokkalaisten ja lukiolaisten elinoloja, koulutyötä, terveyttä ja terveystottumuksia vuosina 2000 ja 2002 Etelä-Suomessa, Itä-Suomessa ja Lapissa. Aineistona Kouluterveyskyselyt vuosina 2000 ja 2002 (n=81 957) peruskoulun 8.- ja 9.-luokkalaisten ja lukiolaisille (14-, 16- ja 16–18-vuotiaita).	14–18-vuotiaiden kouluolot ovat parantuneet. Ongelmia kasautui keskimääräistä selvästi enemmän pääkaupunkiseudulle ja jossain määrin Lapin läänin. Uusina hyvinvointihaasteina kiinnitty huomio lukion oppilaiden kuormituksen kasvuun, univajeeseen, koulukiusaamiseen sekä niska- ja hartiakipujen yleisyyteen.
Luopa, P., Räsänen, M., Jokela, J. & Rimpelä, M. (2005) <i>Kouluterveyskyselyn valtakunnalliset tulokset vuosina 1999–2004</i> . Perusasteen koulu; Toisen asteen koulutus SY, Se	Tarkastella elinolojen, koulutyön, terveyden ja terveystottumusten alueellisia eroja ja kuvata ajallisia muutoksia. Aineistona Kouluterveyskyselyt 1999–2004. Peruskouluissa n=45 380–56 328 ja lukioissa n=21 360–28 894.	Koulutyössä eniten parannusta oli koulun sisäilmassa ja fyysisissä työoloissa, joskin näissä oli suurta vaihtelua alueittain. Työmäärä kuitenkin lisääntyi. Työilmapiiri ja kuulluksi tuleminen parani. Väsymys ja niska-hartiakivut yleistyivät peruskouluilaisilla.
Lähdesmäki, K. (2010) <i>Hyvää hallintoa – ketä kiinnostaa? Nuorten käsityksiä hyvästä hallinnosta ja reilusta yhteiskunnasta</i> . Monialainen H, Mo	Tarkastellaan nuorten mielipiteitä ja käsityksiä julkisen toiminnan eettisyydestä, reilusta yhteiskunnasta, kunnan kansalaisuudesta sekä yhteiskunnan eettisistä haasteista tulevaisuudessa. Aineistona kysely (n=1 130) nuorille kuudessa lukiossa.	Nuoret arvostavat yhteiskunnan tarjoamia hyvinvointipalveluja ja kansalaisten oikeudenmukaista kohtelua. Koulutusjärjestelmään, poliisiin ja oikeusjärjestelmään luotetaan vahvasti. He ovat huolissaan taloudesta, nuorten hyvinvoinnista, yhteisöllisyyden katoamisesta ja eriarvoisuuden lisääntymisestä. Epäluottamus politiikkaan henkilöityy.

Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
<p>Lähteenmaa, J. & Strand, T. (2008) <i>Etelä- ja Keski-Pohjanmaan suomenkielisten 9.-luokkalaisten nuorten kulttuuriharrastukset ja harrastuksiin liittyvät toiveet.</i></p> <p>Harrastuspalvelut; Nuorisotyö SY, Se</p>	<p>Selvittää pohjanmaalaisten nuorten vapaa-ajan viettoa, erityisesti kulttuuriharrastuksia. Aineistona kysely (n=2 930) 9.-luokkalaisten Etelä- ja Keski-Pohjanmaan koululaisille.</p>	<p>Pohjanmaan nuorten aktiivisuus vastaa pääpiirteissään trendejä muualla Suomessa. Nuoret ovat valtaosin tyytyväisiä olemassa oleviin kulttuuri-instituutioihin. Nuorisotaloja käytetään suunnilleen saman verran kuin muuallakin maassa. Harrastuksia, useimmin urheilu- ja liikuntaharrastuksia, on jouduttu jonkin verran keskeyttämään tai harrastustoiveista luopumaan.</p>
<p>Lähtenmäki, M. (2013) <i>Lapsi turvapaikanhakijana. Etnografisia näkökulmia vastaanottokeskuksen ja koulun arjesta.</i></p> <p>Vastaanottokeskus Monikulttuuriset KS, Vä</p>	<p>Tarkastella turvapaikanhakijalasten arjen rakentamista vastaanottokeskuksessa ja koulussa. Aineistona etnografinen havainnointi kahdessa vastaanottokeskuksessa ja yhdessä koulussa, sekä lapsi-vanhempi-työntekijä-haastattelut (12), lasten kertomat sadut (59) ja piirtämät kuvat (38). Kohdejoukkona 18 iältään 4–12-vuotiaasta turvapaikanhakijalasta.</p>	<p>Vastaanottovaihe on toisaalta aktiivisen omaehtoisen toiminnan, toisaalta passiivisen kärsimyksen ja vaikenemisen aikaa. Lasten elämää hankaloittavat monenlaiset muutokset ja prosessin pitkittyminen. Muiden ihmisten oleskeluluupapäätökset tuovat toivon ja ahdistuksen tunteita. Koulutuksen, vapaa-ajan sekä sosiaali- ja terveyshuollon tukipalvelujen piiriin pääseminen auttavat lasta selviämään hakuajasta.</p>
<p>Lähtenmäki, S. (2013) <i>Miten elämä kantaa - Narratiivinen tutkimus puhevammaisten CP-nuorten elämäntarinoista.</i></p> <p>Monialainen Vammaiset KS, Vä</p>	<p>Selvittää millaisena elämänvaiheena lapsuus näyttäytyi puhetta tukevaa ja korvaavaa menetelmää käyttäville CP-vammaisille nuorille. Aineistona vammaisten nuorten lapsena kirjoittamat sadut sekä narratiiviset haastattelut. Haastatteluhetkellä nuoret olivat 20–22-vuotiaita.</p>	<p>Nuorilla oli tarve mahdollisimman itsenäiseen kommunikointiin, liikemiseen, omista asioista huolehtimiseen, sosiaalisuuteen ja yhteisön tasa-arvoisena jäsenenä olemiseen. He kokivat olevansa lähes itsenäisiä arjen toiminnoissa, huolimatta avun- tarpeestaan arjen perusaskareissa. Koulussa tärkeimpiä olivat oppiaineet, joiden antamia tietoja ja taitoja nuoret tarvitsevat nuorena aikuisena.</p>
<p>Marjomaa, P. & Laakso, M. (2010) <i>Terveisiä täältä kodista! Lasten, sijaisvanhempien, syntymävanhempien ja sosiaalityöntekijöiden näkökulmia lastensuojelun perhehoitoon.</i></p> <p>Lastensuojelu Lastensuojelun asiakkaat MU, Se</p>	<p>Koota yhteen näkemyksiä ja kokemuksia perhehoitoa, perhehoidon aikaisen tuen toteutumisesta ja kehittämistarpeista sekä onnistumisen edellytyksistä. Aineistona kysely (n=97) 6–19-vuotiaille perhehoidossa oleville lapsille ja nuorille. Myös vanhempien ja työntekijöiden mielipiteitä on selvitetty.</p>	<p>Lapset ja nuoret voivat perhehoidossa pääsääntöisesti hyvin: he kokevat perheen omakseen ja tuntevat elävänsä hyvää ja tavallista perhe-elämää. Useimmat kokevat yhteydenpidon syntymäperheeseen riittäväksi tai toivoo sitä lisää. Suhde sosiaalityöntekijään koetaan useimmiten toimivaksi, ja siitä on riittävästi tietoa. Sijoitusvaiheessa lapset ja nuoret toivovat, että heille kerrotaan tilanteesta rehellisesti.</p>
<p>Markkula, J. (2006) <i>Ammattikorkeakoulu opiskelijan silmin. Opinnot, opintojen ohjaus ja vaikuttamismahdollisuudet.</i></p> <p>Korkeakouluaste SY, Se</p>	<p>Selvittää ammattikorkeakouluopiskelijoiden kokemuksia opiskelusta, opintojen ohjaus- ja tukipalveluista ja omista vaikutusmahdollisuuksistaan. Aineistona verkkokysely ammattikorkeakouluissa opiskeleville perustutkinto-opiskelijoille (n=3 121). Iältään suurin osa vastaajista oli 22–23-vuotiaita.</p>	<p>Enemmistö opiskelijoista pitää koulunsa opettajia helppoina lähestyä, innostavina ja ammattitaitoisina. Noin puolet opiskelijoista pitää opetustarjontaa ja työelämäyhteyksiä monipuolisina. 60 prosenttia toivoo enemmän henkilökohtaista ohjausta ja 40 prosenttia opiskelijan tarpeiden huomiointia. Koulun päätöksentekoon kokee voivansa osallistua ja vaikuttaa 40 prosenttia kyselyyn osallistuneista.</p>



Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
<p>Martikainen, L. & Rainò, P. (2014) <i>Sisäkorvaistutetta käyttävien lasten ja nuorten kuntoutus- ja tulkkauspalvelujen toteutuminen ja tarve tulevaisuudessa.</i></p> <p>Vammaispalvelut Vammaiset LA, Se</p>	<p>Selvittää sisäkorvaistutteen saaneiden lasten ja nuorten avustus- ja tulkkauspalveluiden käyttöä, kuntoutusta sekä palveluiden kehittämistarpeita. Aineistona kysely (n=61) ja haastattelut (n=16) sisäkorvaistutteen saaneiden lasten vanhemmille ja täysi-ikäisille tutkimusjoukon jäsenille. Lapset ja nuoret olivat 10-20-vuotiaita.</p>	<p>Tutkittavista yli puolella oli koulussa käytössään avustaja, tulkki tai muu tukihenkilö. Koulutyön ulkopuolella tulkkia käytettiin melko vähän. Lähes kaikki olivat saaneet kuntoutuksena puheterapiaa ja yli puolet sopeutusvalmennusta. Oppilaitosten kuunteluolosuhteita toivottiin voitavan kartoittaa ja akustointia parantaa. Kuntoutukselta toivottiin vertaistuen ja asiakaslähtöisen otteen kehittämistä.</p>
<p>Matikka, A., Luopa, P., Kivimäki, H. ym. (2014) <i>Maahanmuuttajataustaisten 8- ja 9-luokkalaisten hyvinvointi - Kouluterveyskysely 2013.</i></p> <p>Perusasteen koulu Monikulttuuriset SY, Se</p>	<p>Selvittää maahanmuuttajataustaisten oppilaiden terveyttä ja hyvinvointia. Aineistona vuoden 2013 Kouluterveyskysely 8. ja 9. luokan oppilaiden osalta (valtaväestö n=86 065, monikulttuuristen perheiden lapset n=5 972, toinen sukupolvi n=1 641 ja ensimmäinen sukupolvi n=2 784).</p>	<p>Ensimmäisen polven maahanmuuttajanuoret erottuivat muista ryhmistä: he kokivat yleisemmin ongelmia niin koulussa jaksamisen, ilmapiirin sekä avun ja palveluiden saamisen suhteen. Eri ryhmien oppilaat kokivat vaikutusmahdollisuutensa koulun asioihin lähes yhtäläisiksi.</p>
<p>Maula, J. (2014) <i>Rukkaset naulasta! Vammaisten nuorten työllisyystilanne Tampereella.</i></p> <p>Työvoimapalvelut Vammaiset MU, Se</p>	<p>Tarkastella vammaisten nuorten työllisyystilannetta, toimintaa ja tulevaisuudentoiveita osana Tampereen kaupungin nuorisotakuutyöryhmän toimintaa. Aineistona kysely (n=78) 18-29-vuotiaille vammaisille tamperelaisille. Heistä 39 oli kehitysvammaisia, 27 liikuntavammaisia ja 12 näkövammaisia.</p>	<p>Vammaiset nuoret haluavat elää täysipainoista ja yhdenvertaista nuoren aikuisen arkea vammasta huolimatta - opiskella, työllistyä ja viettää vapaa-aikaa. Vammaisten opiskelu-, työ- ja harrastusmahdollisuuksia tulisi parantaa. Palvelujärjestelmä koettiin pirstaleisena ja palveluihin ohjaus puutteellisena. Monet kokivat etteivät saa arvostusta eivätkä tule kuulluiksi viranomaisten taholta riittävästi.</p>
<p>Merimaa, M. (2015) <i>Kaverit keskiössä. Raportti nuorten havainnointi ja haastattelut (NuHa) -hankkeesta.</i></p> <p>Nuorisotyö; Harrastuspalvelut MU, Se</p>	<p>Tarjota tietoa helsinkiläisten nuorten vapaa-aikaa koskevista ajatuksista. Aineistona Helsingin nuorisoasiainkeskuksen NuHa-hankkeen aineisto: työntekijöiden jalkautumisen tuottamat haastattelut ja niiden raportit (n=186).</p>	<p>Nuoruuden moninaisuudesta huolimatta nuorten ajatuksia yhdistäviä piirteitä olivat mm. kiva vapaa-aika keskeisenä odotuksena, kavereiden tärkeys, tarve omaan identiteettiin sopiville tiloille sekä halu olla itsenäinen. Nuoria erottavia asioita olivat mm. varallisuus, tulevaisuudenhaaveet, eriytyvät kaveriporukat, yksinäisyys.</p>
<p>Mietola, R. (2014) <i>Hankala erityisyys. Etnografinen tutkimus erityisopetuksen käytännöistä ja erityisyyden muotoutumisesta yläkoulun arjessa.</i></p> <p>Erityisopetus Erityisen tuen tarve KS, Vä</p>	<p>Tarkastella koulun arkea ja kulttuuria, arjessa tapahtuvia erityisyyden määrittäjiä sekä erityisen ja tavallisen välisiä rajanvetoja. Etnografinen aineiston on kerätty yhden lukuvuoden aikana eräässä pääkaupunkiseudun 9. luokan erityisopetusluokassa.</p>	<p>Erityisyys ja tavallisuus näyttävät koulun arjessa selvärajaisina ja niiden välinen ero jyrkkänä. Erityisyyttä koskevat negatiiviset merkitykset hallitsevat yhä arkea, vaikka myös herkkyyttä ja pyrkimyksestä haastaa leimaavuutta on läsnä koulussa. Tämän eron ja erityisyyden merkitysten muuttaminen edellyttää kouluilta uusia työtapoja, jossa erityisyys ja sen saamat merkitykset otetaan eksplisiitisti työstämisen kohteeksi.</p>

Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Miettinen, S. & Pöyry, S-M. (2015) <i>Vainulla Etelä-Savossa. Vaikeimmin työllistyvät nuoret palvelujärjestelmässä -selvitys.</i> Työvoimapolvelut MU, Se	Tarkastella haastavimmissa työllisyysasemassa olevien nuorten ja asiantuntijoiden näkemyksiä nuorten tuen tarpeista ja palvelujärjestelmän kyvystä vastata niihin. Aineistona 18-27-vuotiaiden nuorten yksilöhaastattelut (n=30) ja palvelujärjestelmän toimijoiden ryhmähaastattelut.	Nuorten palvelutarpeet ovat yksilöllisiä mutta kokonaisvaltaisia. Palvelujärjestelmä vastaa pääsääntöisesti tarpeita, mutta ennaltaehkäisevissä palveluissa on puutteita. Kriittisiä tekijöitä ovat nuoren saaminen palveluiden piiriin, luottamuksen luominen, siirtymät palvelujärjestelmän sisällä ja nuoren elämäntilanteissa tapahtuvat muutokset. Kehitettävää on palvelujärjestelmän toimijoiden roolituksessa ja viestinnässä.
Mohell, U. (2009) <i>Nuori tutkintavanki: tutkimus tutkintavankeudesta ja tutkintavangin kohtelusta.</i> Vankeinhoito Vankeinhoidon asiakkaat O, Lt	Tarkastella tutkintavankeutta tilastojen valossa sekä nuorten näkökulmasta. Laadullisena aineistona haastattelut (n=14) 15-21-vuotiaiden tutkintavankeudessa olleiden nuorten kanssa.	Tutkintavankien olot olivat vankeusvankeihin verrattuna heikommat ja oikeudet rajatuimmat. Tutkintavankeutta leimaa lähes ympärivuorokautinen eristäminen, ja ankeutta lisäävät huonokuntoiset tilat. Nuorta tutkintavankia tulisi tukea kaikin tavoin, erityisesti ensimmäisellä kerralla, jolloin ahdistus ja epävarmuus ovat suurimmillaan.
Muukkonen, T., Nevanen, S., Ohisalo, M. & Turunen, S. (2014) <i>Yksikin aikuinen riittää - nuoren sosiaalinen vahvistaminen ja voimaantumisen Luotsi-toiminnassa.</i> Nuorisotyö SY, Ta	Tarkastella kohdennetun nuorisotyön toimintamalli Luotsia ja siinä mukana olleiden nuorten kokemuksia. Aineistona 18-25-vuotiaiden Luotsin asiakasnuorten haastattelut (n=18).	Luotsi-toiminnan vahvuus on nuorten kanssa toimivat kanssakulkijat, joita tarvitaan pirstaleisten palvelujärjestelmään ripoteltujen tukimuotojen sijaan. Toiminnallisuus on keino sosiaalisten suhteiden luomisessa ohjajiin ja toisiin nuoriin.
Määttä, M., Asikainen, E. & Saastamoinen, M. (2016) <i>Tukeminen ja pakot nuorten vaikeutuneissa koulutussiirtymissä.</i> Toisen asteen koulutus; Sosiaalipalvelut SY, Ta	Tarkastella ammattiin kouluttamattomien nuorten kokemuksia tuesta aikuissosiaalityössä ja ammattiopintoihin valmentavassa koulutuksessa. Aineistona aikuissosiaalityön asiakasnuorten haastattelut (n=14) ja valmistavassa koulutuksessa olevien nuorten haastattelut (n=18).	Tuki koettiin velvoitteista ja kontrollista huolimatta pääasiassa myönteisenä ja selkeyttävänä. Ajan ja tilan antamista nuorille eri tukimuodoissa on kehitettävä.
Niemelä, A. (2007) <i>"Joutuu vähän taistelee". Tutkimus vammaisten ja kuurojen nuorten koulutuspoluista.</i> Perusasteen koulu; Toisen asteen koulutus Vammaiset SY, Se	Tarkastella vammaisten ja kuurojen nuorten opintojen ja työllistymisen vaikuttimia. Aineistona 2 ryhmähaastattelua ja 28 yksilöhaastattelua liikunta- ja näkövammaisten nuorten sekä huonokuuloisten ja kuurojen nuorten (17-34-vuotiaiden) kanssa.	Koulutuspolut ovat tiivistettävissä kolmeen tyyppiin: suoraviivaisiin, mutkistuneisiin ja katkenneisiin. Olennaisia tekijöitä ovat opiskelijan henkilökohtaiset voimavarat ja opiskelutaidot, opiskeluympäristön asenteellinen ja fyysinen esteettömyys sekä vammaispalvelut ja muu yhteiskunnan tuki. Hankaloittaneita tekijöitä ovat asenteelliset esteet oppilaitoksissa ja yhteiskunnan vammaispalvelujen riittämättömyys.
Niemelä, T. & Vasama, M. (2014) <i>Nuorten ajatuksia maaseudulla asumisesta.</i> Harrastuspalvelut KP, Se	Selvittää maaseutuasumisen laatua nuorten näkökulmasta. Aineistona kysely (n=32) 9. luokan oppilaille Uraisilla ja Konnevedellä.	Kotipaikkakunnan peruspalveluihin ollaan pääsääntöisesti tyytyväisiä. Harrastusmahdollisuudet koetaan melko hyviksi, mutta tiedottamista vaihtoehdoista voisi parantaa. Pitkät välimatkat ja huonot julkiset kulkuyhteydet koetaan maaseudulla asumisen huonoksi puoleksi.



Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Niemi, A-M. (2015) <i>Erityisiä koulutuspolkuja? Tutkimus erityisopetuksen käytännöistä peruskoulun jälkeen.</i> Erityisopetus Vammaiset; Erityisen tuen tarve KS, Vä	Tarkastella nuoria erityisopetuksessa, ammatillisessa koulutuksessa ja ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa. Aineistona etnografinen havainnointi, muistiinpanot, dokumenttiaineisto ja haastattelut erityisryhmässä peruskoulussa opiskelleiden nuorten aikuisten kanssa (n=27).	Ammatillisen koulutuksen käytännössä tasapainoiltaan inklusioon sitoutuvan ja medikalistisen, tuen tarpeita tunnistavan orientaation välillä. Nuoret ja ammatilliset kokivat yleisestä opetuksesta erillään järjestetyn erityisopetuksen leimaavana. Leimaavuutta torjuvina ja osallisuutta lisäävinä käytäntöinä pidettiin tuen tuomista osaksi yleistä opetusta.
Niemi, A-M., Mietola, R. & Helakorpi, J. (2010) <i>Erityisluokka elämäkultussa. Selvitys peruskoulussa erityisluokalla opiskelevien vammaisten, romani- väestöön kuuluvien ja maahanmuuttajataustaisten nuorten aikuisten koulutus- ja työelämäkokemuksista.</i> Erityisopetus Erityisen tuen tarve; Vammaiset; Monikulttuuriset; Romanit KS, Se	Kuvata erityisluokalla opiskelevien nuorten aikuisten koulutus- ja työelämäpolkuja, erityisopetuksen merkityksiä ja koulutusjärjestelmän esteitä. Aineistona haastattelut (n=27) erityisluokalla peruskoulussa opiskelevien nuorten aikuisten (17-33-vuotiaiden) kanssa.	Nuoret ovat kiertäneet ammatillisissa ja valmentavissa koulutuksissa hakien paikkaansa, mutta itseä kiinnostava ala on nähty poissuljettuna vaihtoehdona. Monelle erityisluokalla rakentuneet valmiudet ja osaaminen eivät ole vastanneet ammatillisten opintojen vaatimustasoa. Useimmat olivat kuitenkin viihtyneet erityisluokalla, saaneet ystäviä, tukea ja hyväksyntää.
Nummelin, R. (2000) <i>Seksuaalikasvatusmateriaalit - pääkaupunkiseutulaisen nuorten näkemyksiä ja kokemuksia.</i> Seksuaalikasvatus LÄ, Vä	Selvittää 15-16-vuotiaiden nuorten näkemyksiä ja kokemuksia seksuaalivälisuhteisista ja niiden käytöstä seksuaalikasvatuksessa. Aineistona kahden kontekstoidun avokysymyksen vastaukset (n=264), vastaajina pääkaupunkiseudun peruskoulun 9.-luokkalaiset (n=134).	Nuoret suhtautuivat myönteisesti lehtisten käyttöön seksuaalikasvatuksessa. Tarjolla olleeseen materiaaliin he kuitenkin suhtautuivat kriittisesti. He kaipaivat monipuolista tietoa seksuaalisuudesta, faktatiedon ohella näkemyksellistä ja kokemuksellista tietoa peiliksi omille ajatuksille.
Närhi, K., Kokkonen, T. & Matthies, A-L. (2013) <i>Nuorten aikuisten miesten osallisuuden ja toimijuuden reunaehjoja sosiaali- ja työvoimapalveluissa.</i> Työvoimapalvelut; Sosiaalipalvelut SY, Ta	Analysoida koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten miesten näkemyksiä asiakkuudesta sosiaali- ja työvoimapalveluissa. Aineistona 6 ryhmähaastattelua, joihin osallistui 19 koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevaa alle 30-vuotiasta miestä. Ryhmiä haastateltiin kaksi kertaa.	Sosiaali- ja työvoimapalveluilla on tärkeä merkitys osallisuuden ja osattomuuden kokemuksen muotoutumisessa. Kohtaavat ja räätälöidyt palvelukokemukset lisäsivät luottamusta; turha ja huonosti selitetty kontrolli vähensi sitä ja loi osattomuutta. Palvelujärjestelmältä vaaditaan kohtaamista, vakavasti ottamista ja aitoa vallan jakamista osallisuuden vahvistamiseksi.
Oulasvirta, T. (2011) <i>Best Buddies -kaveritoiminnan arviointi Kehitysvammaisten Tukiliiton Kaveri-projektin loppuraportti.</i> Vammaispalvelut Vammaiset MU, Se	Selvittää kehitysvammaisia ja vammattomia nuoria yhteen tuovasta Best Buddies -kaveritoiminnasta saatuja kokemuksia ja koettuja vaikutuksia. Aineistona ryhmäkeskustelut ja haastattelut toimintaan osallistuneille nuorille, heidän verkostoille sekä hankkeen verkostoille.	Best Buddies -kaverin kanssa tehtiin asioita, joita yleensäkin kavereiden kanssa tehdään. Yhteydenpitoon, kiireisiin ja kaverin "sopivuuteen" liittyviä ongelmia esiintyi, toisinaan kavereiden koettiin jopa epäonnistuneen. Toisaalta kaveritoimintaan osallistumisen koettiin mahdollistaneen erilaisuuteen tutustumisen.

Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Paju, E. (2012) <i>Buttons, zippers and dresses: Constructing agency in day care.</i> Varhaiskasvatus SY, Ta	Tutkia toimijuuden käsitettä päiväkodin käytännöissä ja erityisesti päivän siirtymätilanteissa. Aineistona etnografinen havainnointi yhden päiväkodin kahdessa lapsiryhmässä (3-6-vuotiaita lapsia).	Materiaaliset olosuhteet vaikuttavat lasten toimijuuteen joko mahdollistaen tai heikentäen sitä. Toimijuus linkittyy kompetenssiin ja toimintamahdollisuuksiin. Tytöille tyyppisemmät materiaalit yhtäältä johtavat avun tarpeeseen, mutta toisaalta myös työntävät heitä aikuisten läheisyyteen saamaan hoivaa ja huolenpitoa. Pojille ei välttämättä tarjoudu tällaista mahdollisuutta.
Paju, E. (2013) <i>Lasten arjen ainekset: Etnografinen tutkimus materiaalisuudesta, ruumiillisuudesta ja toimijuudesta päiväkodissa.</i> Varhaiskasvatus SY, Vä	Tarkastella materiaalisuutta, toimijuutta ja ruumiillisuutta päiväkodin arjessa. Aineistona etnografinen havainnointi yhden päiväkodin kahdessa lapsiryhmässä (3-6-vuotiaita lapsia), muistiinpanot, valokuvat (n=294), videomateriaali ja 22 lapsen ryhmähaastattelut.	Materiaaliset puitteet luovat lapsille toimintatapoja ja vaikuttavat kokemuksiin kohtaamisista muiden lasten ja aikuisten kanssa. Aikuisen on päiväkodissa osallinen toimintaan muutenkin kuin suunnittelun ja läpiviennin tasolla. Tavarat ohjaavat aikuisia esim. hellimään tyttöjä enemmän kuin poikia (tukan kampa).
Paju, P. (2011) <i>Koulua on käytävä: Etnografinen tutkimus koululuokasta sosiaalisena tilana.</i> Perusasteen koulu SY, Vä	Analysoida ja kuvata yhden luokan elämää ja toimintaa sosiaalisena tilana. Aineistona erään kaupungin yhdenäiskoulun 9. luokan etnografinen havainnointi lukuvuonna 2009-2010.	Koulun keskeinen jännite on yksilöllisen arvioinnin ja yksin jäämisen pelon välillä. Tarkastellun luokan sosiaalinen tila jakaantui sen mukaan, millaista etäisyyttä oppilaat pitivät viralliseen kouluun. Sosiaalinen tila tarjoaa eri mahdollisuudet tytöille ja pojille toimia ja liittyä ryhmiin ratkoen samalla yksinjäätymisen uhkaa.
Pekkarinen, E. (2006) <i>Lastensuojelun ryhmätoiminta murrosikäisten tyttöjen kokemana.</i> Lastensuojelu Lastensuojelun asiakkaat SY, Ta	Kuvata lastensuojelun ryhmätoimintaa yhden ryhmäprosessin avulla sekä tarkastella viiden murrosikäisen tytön kokemusmaailmaa. Aineistona syvähaastattelut 5 lastensuojelun avohuollon ryhmätoimintaan osallistuneen noin 16-vuotiaan tytön kanssa.	Tuloksellinen ryhmätoiminta edellyttää riittävää ajallista ja taloudellista resurssointia. Se ei ole patenttiratkaisu kaikille mutta onnistuessaan tuottaa osallisuuden kokemuksia lapsille ja nuorille sekä tarjoaa uusia ulottuvuuksia työntekijöiden ja asiakkaiden väliselle vuorovaikutukselle.
Pekkarinen, E. (2007) <i>Adolescent girls and group activity within the field of child welfare.</i> Lastensuojelu Lastensuojelun asiakkaat SY, Ta	Tarkastella lastensuojelun ryhmätoimintaa siihen osallistuneiden tyttöjen kokemusten kautta. Aineistona syvähaastattelut 5 lastensuojelun avohuollon ryhmätoimintaan osallistuneen 16-vuotiaan tytön kanssa.	Tutkimus kuvaa tyttöjen kokemuksia dialogin käsitteen kautta. Ryhmällä oli myönteisiä vaikutuksia tyttöjen kohtaamille vaikeuksille. Irrallisuuden ja vierauden kokemukset korvautuivat kokemuksilla kuulumisesta, luottamuksesta ja kyvystä tunteiden käsittelyyn. Ryhmätoiminta on toimiva työmuoto murrosikäisten asiakkaiden kanssa.
Pelander, T. (2008) <i>The quality of pediatric nursing care – Children's perspective.</i> Terveys- ja sairaanhoitopalvelut LA, Vä	Tarkastella lasten odotuksia ja arvioin- teja hoitotyön laadusta sekä kehittää mittari lapsille laadun arviointiin. Aineistona haastattelut ja piirustukset 4-11-vuotiaiden lasten kanssa (n=40) ja kehitetyllä mittarilla kerätty aineisto yliopistosairaaloiden lastenosaston 7-11-vuotiaiden lasten kanssa (n=388).	Lapset ovat kykeneviä arvioimaan omaa hoitoaan ja heidän näkökulmansa tulisi nähdä osana koko laadun kehittämisprosessia. Tutkimuksessa kehitettiin "Lasten Hoidon Laatu Saira- lassa" -mittari, joka on yksi väline arviointitiedon keräämiseen.



Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Pelander, T., Lehtonen, K. & Leino-Kilpi H. (2007) <i>Children in the hospital: elements of quality in drawings.</i> Terveys- ja sairaanhoitopalvelut LÄ, Ta	Tarkastella lasten käsityksiä ihanteellisesta sairaalasta. Aineistona 35:n 4–11-vuotiaan yliopistollisessa keskussairaalassa hoidossa olleen lapsen piirustusta ihanteellisesta sairaalasta.	Ympäristön ja ihmisten merkitys nousivat esiin piirustuksista: ympäristö oli piirustuksissa painokkaammin läsnä kuin ihmiset. Lapset pystyvät piirrosten kautta tarjoamaan arvokasta tietoa hoidon laadusta.
Pelander, T. & Leino-Kilpi, H. (2004) <i>Quality in pediatric nursing care: children's expectations.</i> Terveys- ja sairaanhoitopalvelut LÄ, Ta	Tarkastella lasten odotuksia lastenlääketieteellisen hoidon laadusta. Aineistona 20 esikouluikäisen ja 20 kouluikäisen lapsen haastattelut. Haastatelluista 20 kävi sairaalassa säännöllisin väliajoin ja 20 oli lyhytaikaisessa hoidossa.	Hoitoa koskevat odotukset liittyivät hoitajiin, hoitokäytäntöihin ja ympäristöön. Hoitajilta odotettiin ajanviettoa, koulua, hoitoa ja turvallisuuteen liittyvää toimintaa. Vanhempien odotettiin helpottavan pelkoa ja ikävää ja tarjoavan seuraa. Myös toisten lasten merkitystä korostettiin.
Pelander, T. & Leino-Kilpi, H. (2010) <i>Children's best and worst experiences during hospitalisation.</i> Terveys- ja sairaanhoitopalvelut LÄ, Ta	Kuvailla kouluikäisten lasten parhaimmat ja huonoimmat kokemukset sairaalahoidosta. Aineistona 7–11-vuotiaiden, vähintään yhden yön sairaalassa viettäneiden lasten lauseentäydennystehtävät (n=388).	Sekä parhaimmat että huonoimmat kokemukset liittyivät ihmisiin ja heidän luonteisiinsa, aktiviteetteihin, tunteisiin, ympäristöön ja hoidon lopputuloksiin. Lasten näkemystä tulisi hyödyntää strategisissa suunnitelmissa, hankinnoissa ja tilan suunnittelussa.
Peltola, M. & Kivijärvi, A. (2016) <i>Sports and structured leisure as sites of victimization for children and young people in Finland: Looking at the significance of gender and ethnicity.</i> Harrastuspalvelut Monikulttuuriset SY, Ta	Tarkastella lasten ja nuorten kokemuksia harrastusten ohjaajan tekemästä väkivallasta. Aineistona vuoden 2013 lapsiuhritutkimus (n=11 364), ja sen sisällä harrastuksiin osallistuneet lapset ja nuoret (n=7 409).	Harrastustoiminnassa esiintyy väkivaltaa. Pojat olivat kokeneet kaikkia kysytyjä väkivallantekoja tyttöjä useammin. Myös maahanmuuttoausta näyttää jossain määrin altistavan väkivallalle. Väkivaltailmiön olemassaolo tulisi paremmin tunnistaa ja huomioida niin harrastustoiminnassa kuin sitä koskevassa tutkimuksessa.
Perho, S. (2007) <i>Vertaisuuden voimaa. Tukioppilastoiminta koulun yhteisöllisyyden ja oppilaiden osallisuuden tukijana. Arviointitutkimuksen loppuraportti.</i> Perusasteen koulu SY, Se	Arvioida tukioppilastoiminnan roolia ja merkityksiä kouluissa. Aineisto koostuu ryhmä- ja yksilöhaastatelluista (n=9), kyselystä (n=179) ja havainnoinnista Helsingin ja Turun tutkimuskouluissa vuosina 2005 ja 2006.	Tukioppilastoimintaa toteutettiin eri kouluissa eri tavoin. Toiminnan keskeisenä haasteena on sen aseman vahvistaminen osana koko kouluyhteisön toimintaa. Toiminta on tärkeää ja mielekästä siihen osallistuville mutta voi jäädä muulle kouluyhteisölle vieraksi.
Pietikäinen, M., Luopa, P. & Sinkkonen, A. ym. (2008) <i>Kouluterveyskysely 2007 ammatillisissa oppilaitoksissa Kainuun maakunnassa ja Oulun seudulla.</i> Toisen asteen koulutus SY, Se	Esitellä vuoden 2007 Kouluterveyskyselyn tuloksia ammatillisten oppilaitosten osalta ja vertailla tuloksia lukioiden tuloksiin. Aineistona Kouluterveyskysely Kainuun maakunnan ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoille (n=3 403), jota verrataan vastaavaan lukiolaisten aineistoon.	Ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden elinolot, terveys, terveystottumukset ja osin kouluolot ovat selvästi huonommat kuin lukiolaisilla, ja pahoinvointi lisääntynyt opiskeluvuosien myötä. Tytöt esittivät poikia useammin kriittisiä arvioita työoloista, työmäärästä ja palveluihin pääsemisestä.
Puuronen, A. (2014) <i>Hoitoon heikosti kiinnittyneet nuoret ja matalan kynnyksen palvelumallit. Turun nuorisoseaman Kosketuspinta-kehittämisprojektin prosessiarviointi.</i> Päihdepalvelut MU, Se	Arvioida tuki- ja hoitokontaktiyhdistelmää, jonka tavoitteena on vakavassa syrjäytymisriskissä olevien, riippuvuuskäyttäytymisellä oireilevien 16–29-vuotiaiden nuorten hoitoon tavoittaminen ja sitoutuminen ei-polikliinisen työn keinoin. Aineistona osallistuva havainnointi ja nuorten haastattelut (n=8), myös muuta aineistoa.	Nuorten hoitoon sitoutuminen on vahvistunut, kun hoidon ja kuntoutuksen aloittamisessa on painotettu polikliinistä hoitoa enemmän nuorta vastaan tulevia matalan kynnyksen toimintatapoja (esim. asiakaspuhelut nuorille ja jalkautuva yksilötöy). Nuorten näkökulmasta katsoen tämäntyyppiselle palveluajattelun muutokselle on suuri kysyntä.

Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Pyykkönen, M. & Saukkonen, P. (2009) <i>Nuorisotoiminta, kulttuuri ja monikulttuuriset nuoret</i> . Harrastuspalvelut Monikulttuuriset SY, Ta	Tutkia miten monikulttuuristen nuorten kulttuuriharrastuksia koskevat näkemykset resonoivat tarjottujen palveluiden kanssa. Aineistona monikulttuurisille nuorille suunnattu kysely (n=1 385) ja haastattelut (n=39). Myös muuta aineistoa käytetty.	Yhdenvertaisuusperiaatteiden toteutumiseksi ja kaikkien nuorten tavoittamiseksi kuntien tulisi kohdentaa tiedottamistaan ja toimintaansa pait-sioon jääville nuorisoryhmille yhdessä nuoris- ja maahanmuuttajajärjestöjen kanssa. Oletus monikulttuuristen nuorten luonnollisesta taiteellisesta ilmaisukyvystä on stereotyyppistä ja peittää alleen muita osa-alueita.
Pösö, T. (2004) <i>Vakavat silmät ja muita kokemuksia koulukodista</i> . Lastensuojelu Lastensuojelun asiakkaat SY, Mo	Tarkastella mitä koulukoti merkitsee siellä asuvalle nuorelle. Aineisto koostuu nuorten haastatteluista (n=42), nuorten ottamista valokuvista (n=588), nuoria koskevista asiakirjoista (n=62) ja tutkijan läsnäolosta laitoksissa.	Nuorten kokemuksista piirtyy kuva luottamuksen puutteen ja petty-mysten värittämästä yksinäisyydestä ja sivuun jäämisen kokemuksista. Koulukodissa asumisen kokemuksia leimaa ristiriitaisuus. Elämänvaiheena ja tilana se tarjoaa mahdollisuuksia mutta samalla edellyttää strategioivaa asennetta ja olemisen tapaa.
Raatikainen, E. (2011) <i>Luottamus koulussa. Tutkimus yhdeksännen luokan luottamus- ja epäluottamus kertomuksista ja niiden merkityksistä oppilaiden kouluarjessa</i> . Perusasteen koulu KS, Vä	Tarkastella 9. luokan oppilaiden luottamus- ja epäluottamus kertomuksia koulussa. Aineistona ovat kolmen koulun yhteensä kahdeksalta 9. luokalta kerätyt kirjoitukset (n=134).	Luottamus koulussa on muutosaltis ilmiö, jonka rakentaminen ja ylläpitäminen vaativat yhteistyötä ja tilanneherkkyyttä. Koulun ihmisuhteilla on osalle oppilaista tärkeä merkitys koulussa viihtymiselle tai viihtymättömyydelle, toisinaan yhteyttä on hankala arvioida. Opettajalla on merkittävä rooli luottamuksen mahdollistajana. Luottamus ei ole luonteeltaan vain yksilöllistä, vaan rakentuu yhteisöllisesti.
Ranto, S., Ahlgren-Leinvuo, H., Haapamäki, E. & Högnabba, S. (2015) <i>Ulkomaalaistaustaisten nuorten hyvinvointi Helsingissä</i> . Perusasteen koulu; Toisen asteen koulutus Monikulttuuriset SY, Se	Tarkastella laajasti ulkomaalaistaustaisten lasten ja nuorten elämää ja hyvinvointia. Aineistona Kouluterveyskysely vuonna 2013 (n=16 035) sekä Tilastokeskuksen rekisteriaineistoja.	Ulkomaalaistaustaisten lasten perheissä on muita enemmän sosioekonomista haavoittuvuutta. Opiskeluissa koetaan enemmän vaikeutta, mutta toisaalta koulunkäynnistä pidetään ja ollaan motivoituneita opiskelemaan. Hyvinvointi-indikaattorit paranevat toista sukupolvea tarkasteltaessa, mutta eivät vielä yllä kantasuomalaisen nuorten tasolle.
Rasmus, M. (2008) <i>”Saamelaisuus on kuin lahja”. Saamelaislasten hyvinvointi ja heidän oikeuksien toteutuminen Suomen saamelaisalueella</i> . Monialainen Saamelaiset MU, Se	Kartoittaa saamelaislasten ja -nuorten mielipiteitä ja kokemuksia hyvinvointiinsa vaikuttavista tekijöistä. Aineistona kyselytutkimus 13-18-vuotiaille saamelaisalueen yläkouluissa ja lukioissa (n=87) sekä ryhmähaastattelut, joihin osallistui 36 oppilasta.	Valtaosa nuorista oli tyytyväisiä kouluunsa ja kouluopetukseen, erityisesti saamen kielen opetukseen. Ongelmaksi nähtiin jatkuvuuden puute. Suurin osa nuorista piti saamelaisuutta positiivisena asiana. Kuntakeskussissa oltiin tyytyväisempiä vapaa-ajan ja harrastusten tarjontaan kuin muualla. Valtamedian stereotyyppistä kuvaa saamelaisista kritisoitiin.
Reinikainen, S. (2009) <i>Nuorisokodista maailmalle. Kokemuksia nuorisokodissa elämisestä ja aikuisiässä selviytymisestä</i> . Lastensuojelu Lastensuojelun asiakkaat KS, Vä	Tarkastella nuorisokodissa asuneiden tyttöjen kokemuksia nuorisokodissa elämisestä ja selviytymisestä aikuisena. Aineistona kysely (n=62) ja haastattelut (n=34) nuorisokodin entisille asukkaille.	Kokemukset ovat yhteydessä siihen, miten nuorisokodin on koettu vastaavan omiin yksilöllisiin tarpeisiin ja odotuksiin, erityisesti turvallisuuden, yhteenkuuluvuuden ja arvostuksen tarpeisiin. Väestötason vertailun perusteella osallistujat ovat selviytyneet ryhmänä huomomin; kokemus selviytymisestä sen sijaan on suhteellisen hyvä.



Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Rinne, P. & Saarijärvi, A. (2014) <i>Eteläpohjalaisten nuorten näkemyksiä ja kokemuksia hyvinvoinnista sekä hyvinvointipalveluista.</i> Monialainen MU, Se	Tarjota kansalaisten ja asiakkaiden tuottamaa hyvinvointitietoa palvelujen kehittämisen, asiakastyön, päätöksenteon ja tulevaisuuden ennakkoinnin tueksi. Aineistona ”hyvinvoinnin kokemuscasa”, jota varten haastateltiin yhteensä 24 nuorta tai nuorta aikuista (16–33-vuotiaita).	Nuorten näkemykset hyvinvoinnista olivat melko perinteisiä sisältäen hyvän terveyden, riittävän toimeentulon ja läheiset ihmissuhteet. Nuoret eivät odota ammatillisista ratkaisuksista taikatemppuja, vaan paneutuvia kohtaamisen tuokioita – kohtaamisen ja kuuntelemisen elementtejä sekä tehokasta tiedotusta.
Rintala, J. (2013) <i>Kuntoutuksen kohtaaminen. Kuvaus harvinaisiin sairaus- ja vamma-ryhmiin kuuluvien kuulovammaisten nuorten aikuisten elämäntilanteesta ja kuntoutuskokemuksista.</i> Vammaispalvelut Vammaiset SY, Se	Kuvata harvinaisiin sairaus- ja vamma-ryhmiin kuuluvien kuulovammaisten nuorten aikuisten elämäntilanteita. Aineistona haastateltui viiden 17–25-vuotiaan nuoren aikuisen kanssa, joiden kuulovamma johtui harvinaisesta sairaudesta tai vammasta.	Pääsääntöisesti vamma ei ollut nuorten elämässä määrittävä tekijä. Palveluntuottajille tärkein viesti on vertaistuen merkitys nuorten aikuisten elämässä. Myös kumppanuus kuntoutujan kanssa ja nuoren nostaminen oman elämänsä asiantuntijaksi palvelevat nuorten aikuisten kuntoutukseen käsittelemään oppimista.
Rintala, J., Palomäki, S. & Heikinaro-Johansson, P (2013) <i>Mieluisat ja epämieluisat koululiikuntalajit yhdeksäluokkalaisten kokemina.</i> Koululiikunta LI, Ta	Selvittää mitä liikuntamuotoja yläluokkien oppilaille opetetaan sekä tarkastella opiskelijoiden nimeämiä mieluisia ja epämieluisia koululiikuntalajeja. Tutkimusaineisto on osa Liikunnan oppimistulosten seuranta-arvioinnin 2010 aineistoa. Kysely (n=1 619) 9.-luokkalaisten.	Oppilaiden toiveiden kuunteleminen ja opetuksen yhteissuunnittelu ovat keinoja, joilla opettaja voi tukea kasvua liikunnalliseen elämäntapaan. Liikunnan opetuksen lajit olivat sukupuolittuneita: tyttöryhmillä korostui tanssi ja aerobic, poikaryhmillä palloilu. Myös mieluisimmissa lajeissa oli sukupuolen mukaista vaihtelua. Merkittäviä alueellisia eroja ei löytynyt.
Roine, M., Puusniekka R., Luopa, P. ym. (2011) <i>Kaikki mukaan! Yhteisöllisyys Helsingin peruskoulujen voimavaraksi.</i> Perusasteen koulu SY, Se	Tarkastella Helsingin peruskoulujen 8. ja 9. luokkien oppilaiden kokemuksia koulun toimintakulttuurin yhteisöllisyydestä. Aineistona Kouluterveyskyselyt vuosilta 1996–2010, joissa vastaajia 6 533–8 984.	Osallisuuden kokemus kehittyi myönteiseen suuntaan tarkastellulla jaksolla. Toimiva vuorovaikutus ja oppilaiden osallistuminen tukevat opiskelutaitoja ja suojaavat monilta ongelmilta.
Ruckenstein, M. (2012) <i>Kouluruokailun vaikuttajat. Kansalaiskasvatuksesta kolutuskulttuuriin.</i> Kouluruokailu SY, Ta	Kuvata oppilaita kasvatettavina ja kuluttajina koulu-uran eri vaiheissa, sekä kouluruokailua julkisena lapsille ja nuorille suunnattuna palveluna. Aineistona etnografinen havainnointi kouluruokalassa. (Myös muuta aineistoa käytetty.)	Lasten suhde kouluruokailuun vaihtelee koulu-uran aikana ja kytketty paikan etsimiseen koulujärjestyksessä. Kun kouluruoka ei tarjoa nuorille heidän haluamaansa kokemusta, he hakevat vaihtoehtoja. Suhteessa kouluruokailuun havainnollistuu, miten nuoret luovat vapauden tiloja muovaamalla uusiksi toiminnalleen asetettuja rajoja.
Rytkönen, M. & Saari, J. (2015) <i>Opiskelijan kaupunki.</i> Joukkoliikenne; Yhdyskuntasuunnittelu MU, Se	Esitellä pääkaupunkiseudun korkeakouluopiskelijoiden näkemyksiä asumiseen, kaupunkisuunnitteluun, liikkumiseen ja hyvinvointiin pääkaupunkiseudulla. Aineistona kaupunkiteemainen erilliskysely (n=710) opiskelijoille pääkaupunkiseudulla.	Valtaosa vastaajista oli tyytyväisiä pääkaupunkiseudun turvallisuuteen ja käyttämiinsä terveyspalveluihin. Tärkeimmiksi tekijöiksi viihtyisän kaupunkiympäristön kannalta nousivat ”mahdollisuus liikkua paikasta toiseen helposti ilman autoa” sekä ”puistot ja viheralueet”. Jalankulku ja joukkoliikenne olivat yleisimpiä liikkumismuotoja.

Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
<p>Räisänen-Ylitalo, S. (2015) <i>"ME - yhdessä kasvaen ja oppien - tuemme ja vahvistamme toinen toisiamme."</i> Sosiaalinen hyvinvointi yhtenäiskoulussa neljän lappilaiskoulun oppilaiden käsitysten mukaan.</p> <p>Perusasteen koulu KS, Vä</p>	<p>Selvittää millainen on neljän pohjoissuomalaisen yhtenäiskoulun 4.-9. luokkien oppilaiden sosiaalinen hyvinvointi koulukontekstissa. Aineistona internetkysely 4 koulussa, laadulliset oppilaskyselyt ja dokumenttiaineisto.</p>	<p>Oppilaat pitivät tärkeänä vastavuoroista, kuuntelevaa ja toista tukevaa sekä arvostavaa vuorovaikutussuhdetta opettaja-oppilassuhteissa, kodin koulusuhteissa ja oppilaiden välillä. Koulun toimintakulttuuria kehitetäessä tulisikin kiinnittää huomiota koulun aikuisten ja oppilaiden sekä oppilaiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin. Oppilaiden ääntä tulisi koulussa kuunnella enemmän.</p>
<p>Saarikkomäki, E. (2015) <i>Perceptions of Procedural Justice Among Young People: Narratives of Fair Treatment in Young People's Stories of Police and Security Guard Interventions.</i></p> <p>Poliisi; Vartijat SY, Ta</p>	<p>Tarkastella kuinka nuoret käsitteellistävät vartijoiden ja poliisien reilua ja epäreilua käyttäytymistä kertomuksissa tyypillisistä kohtaamisista. Aineisto koottiin 9 ryhmähaastattelussa, joihin osallistui 31 nuorta.</p>	<p>Kertomukset reilusta kohtaamisesta sisälsivät rauhallista ja ennakoitavaa kanssakäymistä sekä molemminpuolista kunnioitusta. Kertomukset epäreilusta kohtaamisesta sisälsivät epäkohteliasta ja aggressiivista kohtelua. Kertomukset poliiseista olivat lähempänä reilua kohtelua kuin kertomukset vartijoista.</p>
<p>Salmela, M. (2010) <i>Hospital-related fears and coping strategies in 4-6-year-old children.</i></p> <p>Terveys- ja sairaanhoitopalvelut LÄ, Vä</p>	<p>Kuvata 4-6-vuotiaan lapsen kokemusta sairaalan liittyvästä pelosta ja hänen selviytymistään sairaalapelosta. Aineisto kerättiin haastattelemalla 179 leikki-ikäistä lasta pääkaupunkiseudulla.</p>	<p>Sekä sairailta että terveillä leikki-ikäisillä lapsilla on paljon sairaalan liittyviä pelkoja, jotka voivat heijastua turvallisuudentunteeseen ja käyttäytymiseen. Lapsi tarvitsee aikuisen apua ilmaistakseen pelkonsa sekä rohkaisua ja ohjausta käyttämään hänelle itselleen luonteenomaisia selviytymiskeinoja.</p>
<p>Seilola, I. (2012) <i>Huonokuuloisten, puhetta käyttävien lasten ja nuorten ajatuksia hyvinvoinnistaan.</i></p> <p>Monialainen Vammaiset MU, Se</p>	<p>Kuvata huonokuuloisten lasten kokemusta elämästään huonokuuloisina. Aineistona kyselylomake (n=12) ja haastattelut (n=15) 7-16-vuotiaiden huonokuuloisten lasten kanssa.</p>	<p>Lapsi haluaa elää tavallista lapsen elämää huolimatta kuulovammasta. Vuorovaikutuksessa on usein haasteita, ja vertaiskokemuksia kaivataan. Koulussa monet käyttävät apuvälineitä; pienissä ryhmissä kuulemisen kanssa ponnistelu on vähäisempää. Huonokuuloinenkin lapsi haluaa tulla kohdatuksi ennen kaikkea yksilönä kaikkine ominaisuuksineen.</p>
<p>Semi, J. (2004) <i>Pelkoa kaupunkitilassa. Joensuulaisten nuorten tilan ja pelon kokemuksia.</i></p> <p>Yhdyskuntasuunnittelu YM, Ta</p>	<p>Tarkastella joensuulaisten nuorten kaupunkipelkoja ja niiden merkitystä tilakokemuksen muokkaajana. Aineistona 14-17-vuotiaiden nuorten haastattelut (n=9) sekä 19 nuoren täyttämät haastattelulomakkeet.</p>	<p>Nuorten kokemus kaupunkitilasta on määrittynyt tilasidonnaisten käytäntöjen, tilan fyysisten rakenteiden sekä tiedotusvälineiden ja erilaisten huhu- ja pelkojen kautta. Keskeinen tekijä tilassa olemiseen ja pelkojen syntyyn olivat sukupuolten väliset valtasuhteet ja sukupuolimallit.</p>
<p>Souto, A-M. (2011) <i>Arkipäivän rasismi koulussa: etnografinen tutkimus suomalais- ja maahanmuuttajanuorten ryhmäsuhteista.</i></p> <p>Perusasteen koulu Monikulttuuriset SY, Vä</p>	<p>Tarkastella arkipäivän rasismia nuorten kouluarjessa. Etnografinen havainnointi ja haastattelut joensuulaisen koulun 9. (18 oppilasta) ja 8. luokalla (24 oppilasta).</p>	<p>Rasismi jäsentää oppilaiden tapoja nähdä ja kohdata toisensa sekä muodostaa ryhmäsuhteita. Rasismi on vahvasti koulussa läsnä oleva ilmiö, jonka seurauksena kouluyhteisön jäsenyys ei avaudu kaikille tasavertaisesti. Kasvatustilan ammattilaisilla on vastuuta tehdä nuorten parissa rasisminvastaista työtä.</p>



Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Souto, A-M. (2014) <i>"Kukaan ei kysy, mitä mulle kuuluu". Koulutuksen keskeyttäjät ja ammatilliseen koulutukseen kuulumisen ehdot.</i> Toisen asteen koulutus SY, Ta	Tarkastella ammatillista koulutusta ja sinne kiinnittymistä nuorten näkökulmasta. Aineistona haastattelut (n=18) pohjoiskarjalaisten nuorten kanssa, joilla oli vähintään yksi ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen takanaan.	Ammatillisen koulutuksen työelämälähtöisyys ja ammattikasvatuksen vakiintuneet käytännöt ohittavat nuoruuden moninaisuuden ja rajaavat sitä, kuka voi kiinnittyä kouluun. Nuorten ja opettajien välillä oli vuoro-vaikutuksen katkoksia ja auktoriteettivääntöjä.
Strandell, H. (2012a) <i>Lapset iltapäivätoiminnassa. Koululaisten valottu vapaa-aika.</i> Kerhot SY, Mo	Tarkastella lapsuuden hallinnan muutoksia iltapäivätoiminnan kontekstissa. Aineistona 5 iltapäiväkerhon etnografinen havainnointi sekä lasten (24 haastattelua, 57 haastateltavaa) ja ohjaajien haastattelut. Lapset olivat 1.-2.-luokkalaista. Myös tekstiaineisto.	Lapset kokevat tiukan valvonnan olevan ristiriidassa omien kykyjensä kanssa. Toiset lapset viihtyivät kuitenkin paremmin kontrolloidummassa ympäristössä. Lasten asemaa ja lapsuuden rajoja on mahdollista hallita asettamatta lapsia ja aikuisia vastakkain vallan, vastuun ja itsenäisyyden kysymyksissä.
Strandell, H. (2012b) <i>Liikkuminen ja yhteydenpito paikan tekemisessä. Leikkipuisto koululaisten iltapäivätoiminnan näyttämönä.</i> Kerhot SY, Ta	Tarkastella koululaisten iltapäivätoimintaa tilan ja tilapolitiikan näkökulmasta. Aineistona on etnografinen havainnointi seitsemässä iltapäiväkerhossa sekä haastattelut 59 lapsen ja 14 ohjaajan kanssa.	Tilallisten käytäntöjen ja lapsen käsitteen välillä on vahva side: paikka määrittää lasta ja päivävastoin. Iltapäiväkerhotoiminta kutsuu esiin aktiivisuutta ja osallistumista, joka voi tuntua haasteelliseltakin lapsesta ja ohjaajasta. Pääosin lapset tuntevat viihtyvän ja osaavan käyttäen hyväkseen toiminnallisia mahdollisuuksia ja liikkumavapautta.
Sundvall, S. (2014) <i>Kuunnellaanko minua? Nuorten työnhaun muuttuva toimintaympäristö Uudellamaalla.</i> Työvoimapalvelut MU, Se	Tarkastella nuorten työnhaun toimintaympäristöä Uudellamaalla sekä nuorisotakuun piirissä olevien nuorten kokemuksia ja näkemyksiä työnhausta, työttömyydestä ja TE-toimistoista. Aineistona ovat alle 25-vuotiaiden nuorten haastattelut (n=10), myös muita aineistoja käytetty.	TE-toimisto on usein ensimmäinen viranomaistaho, jonka nuori työnhaun kynnyksellä kohtaa. Kohtaamisen hengellä on voimakas vaikutus mm. työnhaun motivaatioon ja aktiivisuuteen. Nuoret halusivat TE-toimistosta henkilökohtaista ja pitkäkestoista palvelua. Koulujen ja muiden oppilaitosten sekä työelämän yhteistyötä toivottiin tiiviimmäksi.
Sutelala, I. (2015) <i>Konkretian vaikeus. Lukion taloustieto, talouskasvu ja kestävä kehitys lukiolaisten silmin - onko oppikirjalla väliä?</i> Toisen asteen koulutus KS, Ta	Tutkia lukion taloustiedon kurssilaisten käsityksiä kestävästä kehityksestä ja talouskasvun suhteesta ja arvioida oppikirjojen vaikuttavuutta. Aineistona on verkkokysely (n=213) 10 suomalaisessa lukiossa.	Ekologinen kestävyys oli heikoiten edustettuna taloustiedon kurssilla eikä sen ja talouden yhteyttä välttämättä hahmotettu lainkaan. Asiaa tarkasteltiin lähinnä abstraktilla tasolla ja konkreettisten ongelmien tai ratkaisujen ehdottaminen oli hankalaa. Tämä vaatii parannusta opetuksessa esim. konkreettisten esimerkkien kautta.
Syrjäläinen, E., Jukarainen, P., Kiilakoski, T. & Yrjänäinen, S. (2015) <i>Koettu turvallisuus lukiossa.</i> Toisen asteen koulutus KS, Ta	Analysoida opiskelijoiden ja opettajien käsityksiä lukion arjen turvallisuudesta. Aineistossa 3. vuosikurssin opiskelijoiden kirjoitukset (n=74) kahdesta lukiosta. Myös opettajien haastatteluja.	Turvallisuuden kokemukseen vaikuttavat fyysiset, sosiaaliset ja pedagogiset tekijät, joista sosiaaliset tekijät tärkeimpinä. Tähän pitäisi kiinnittää nykyistä selkeämmin huomiota turvallisuussuunnitelmissa.

Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Taavetti, R. (2015) <i>"Olis siistiä, jos ei tarttis määritellä..." Kuriton ja tavallisen sateenkaarinuoruus.</i> Monialainen Sateenkaarinuoret SY, Mo	Esitellä Hyvinvoiva sateenkaarinuori -hankkeen laadullisen osion tuloksia ja vastata sateenkaarinuoruutta koskeviin kysymyksiin nuorten näkökulmasta. Aineistona kyselytutkimuksen (n=1 535, vastaajat 15-25-vuotiaita nuoria) avovastaukset sekä kirjoituskeruun tulokset (n=132).	Nuorilla on koulussa kokemuksia heteronormatiivisuudesta ja ahdasmielisyydestä: toisaalta koululta oli saatu myös tukea. Vapaa-ajalla tarvitaan sateenkaarinuorille turvallisia ja mukaan ottavia tiloja sekä mahdollisuuksia tavata toisia sateenkaarinuoria. Nuoret raportoivat syrjintäkokemuksista ja syrjinnän pelosta niin koulussa kuin muidenkin palveluiden piirissä.
Tainio, E. (2015) <i>"Tulin kuntoutumaan, en olemaan..." Nuori mielenterveyskuntoutuja tehostetussa palveluasumisessa - kokemuksia marginaalisuudesta ja köyhyydestä.</i> Mielenterveyspalvelut SY, Lt	Tuottaa tietoa marginaalisuudesta ja köyhyydestä tehostetussa palveluasumisessa nuorten mielenterveyskuntoutujien kokemana. Aineistona 19-32-vuotiaiden nuorten haastattelut (n=10).	Vaikka palvelukodin yhteisö on tärkeä, yksinäisyys, itsemääräämisoikeuden kaventuminen ja köyhyysongelmat ovat läsnä nuorten arjessa. Oikeus vammaispalvelulain ja -asetuksen mukaisiin etuuksiin jää näiden nuorten osalta toteutumatta. Nuorten toiveena on siirtyminen palvelukodista omaan kotiin. Tämä edellyttäisi palvelukenteiden uudistamista toimijoiden yhteistyön sujuvoittamiseksi.
Tolonen, T. (2001) <i>Nuorten kulttuurit koulussa. Ääni, tila ja sukupuolten arkiset järjestykset.</i> Perusasteen koulu SY, Vä	Tarkastella nuorten kulttuureja koulussa sukupuolen muotoutumisen näkökulmasta. Aineistona etnografinen havainnointi kahden helsinkiläisen koulun 9. luokalla (200 oppituntia, 45 oppilaiden haastattelu, piirustukset, tekstit).	Sukupuoliset tyylit hioutuvat suhteessa toisiinsa, sosiaaliseen toimintaan ja tilanteeseen kouluyhteisössä. Tyyleissä viitataan kulttuurisiin nais- ja miesihanteisiin. Koulun eetos vaikuttaa tyylien muotoutumiseen, ja erilaiset (sukupuoliset) näkymisen ja kuulumisen tavat ovat mahdollisia tytöille ja pojille.
Tulensalo, H. (2015) <i>Lapsen tiedollinen toimijuus lastensuojelun sosiaalityössä.</i> Lastensuojelu Lastensuojelun asiakkaat SY, Lt	Tarkastella lapsen tietoa ja sitä, millaisena toimijana ja tietäjänä hän näyttäytyy lastensuojelun asiakkuutensa aikana. Aineistona kolmeen tapaukseen liittyvät dialogiset arviointikeskustelut alle 12-vuotiaiden lasten, vanhempien ja sosiaalityöntekijöiden kanssa.	Alle 12-vuotiailla lapsilla on kyky kertoa, kuulla ja käsitellä itseään ja omaa elämänsä koskevaa tietoa. Lapsen tiedollisen toimijan positiot lastensuojelussa ovat vaihtelevia, ja asiakkuuden aikana lapsi voi olla erilaisissa toimijapositioissa.
Tulensalo, H. (2016) <i>Lastensuojelun asiakkaana olevien lasten kertomuksia lapsille tärkeistä asioista.</i> Lastensuojelu Lastensuojelun asiakkaat SY, Ta	Kuvata lastensuojelun avohuollon asiakkaana olevien lasten kertomuksia elämän hyvistä ja tärkeistä sekä ikäviistä asioista. Aineistona neljän 5-10-vuotiaan lapsen kertomukset, jotka on kerätty yhteistutkimisen menetelmää soveltaen osana lastensuojelun ryhmämuotoista tukipalvelua Vantaalla.	Tärkeiksi asioiksi lapset kuvasivat aikuisen ja lapsen suhdetta, aikuisen aikaa, arkea, läheisiä ja eläimiä. Ikävissä asioissa korostuu kiusaaminen. Lapsi voi kertoa näkemyksistään toiminnan lomassa. Kerronnassaan hän voi hyödyntää mielikuvitusta, nostaa esiin yksittäisiä muistoja, sekoittaa ikäviä ja iloisia asioita toisiinsa ja muotoilla kysymyksiä itse. Lapsella tulisi olla palvelujärjestelmässä monenlaisia kertomisen paikkoja ja tiloja.
Tuomaala, S., Huotari, P. & Liukkonen, J. (2009) <i>Iloa suksilla - Kouluhihtotapahtuma lasten kokemana.</i> Harrastuspalvelut LL, Ta	Selvittää 11-vuotiaiden lasten kokemuksia Suomen Hiihtoliiton piirikohteisessa kouluhihtotapahtumassa. Aineistona postikysely, vastaajina 535 tapahtumaan osallistunutta 11-vuotiaista lasta.	Lapset kokivat tapahtuman motivaatioilmaston tehtäväsuuntautuneeksi, sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja autonomiaa tukevaksi - ja viihtyivät hyvin. Tehtäväorientaatio oli yhteydessä viihtymiseen: ilmapiirin kokeminen normatiivista vertailua korostavaksi oli yhteydessä vähäisempään viihtymiseen.



Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Tuominen, M., Joronen, T. & Laihinen, E. (2013) <i>"Sanoi että näytän äivän***** ja alkoi solvaamaan". Maahanmuuttajataustaisten nuorten turvattomuuskokemukset Helsingissä.</i> Poliisi; Yhdyskuntasuunnittelu Monikulttuuriset SY, Se	Paneutua maahanmuuttajataustaisten nuorten turvattomuuskokemuksiin, rikosten kohteeksi joutumiseen ja näkemyksiin poliisin toiminnan tasapuolisuudesta. Aineistona kyselytutkimus (n=598) 15-29-vuotiaille maahanmuuttajataustaisille nuorille.	Erityisesti nuorilla naisilla oli turvattomuuskokemuksia, jotka aktivoituvat usein tietyissä paikoissa. Noin puolet eivät ottaneet kantaa poliisin tasapuolisuuteen, viidenneksen mielestä vähemmistöjen tekemisiin puututaan herkemmin. Viihtyvyyden arvioitiin paranevan valaistuksen, poliisipartiointin ja vartioinnin lisäämisellä sekä alkoholin käytön valvonnalla.
Tuononen, P. (2008) <i>Asiaa aikuisille! Lapset ja nuoret kertovat omien oikeuksiensa toteutumisesta Suomessa.</i> Monialainen MU, Se	Kartoittaa lasten ja nuorten näkemyksiä oikeuksiensa toteutumisesta sekä elämästä ylipäänsä. Aineistona kyselytutkimus (n=607) lapsille ja nuorille, joista 70 % oli alakoululaisia ja 30 % yläkoulujen ja toisen asteen opiskelijoita.	Kouluympäristön vahvuuksia ovat sosiaaliset suhteet, eniten parantamista koetaan olevan kouluruuassa ja pihojen viihtyisyydessä. Kouluissa kaivataan ilmapiiriin ja yhteisöllisyyteen panostamista kiusaamiseen puuttumalla sekä mahdollisuuksia osallistua koulutyön ja -yhteisön kehittämiseen. Vapaa-ajalta toivotaan monipuolisia harrastusmahdollisuuksia; tässä koetaan paljon puutteita pienillä paikkakunnilla.
Turtiainen, P. (2002) <i>Helsingiläisnuorten käsityksiä omasta asuinalueestaan.</i> Yhdyskuntasuunnittelu SY, Ta	Tarkastella, miten alueellinen erilaistuminen näkyy nuorten ainekirjoituksissa. Aineistona ovat ainekirjoitukset (n=122) kolmen sosioekonomiselta rakenteeltaan erityyppisen asuinalueen lukiota.	Kirjoituksissa näkyy viitteitä sosiaalisten ongelmien kasautumisesta ja alueiden välisistä eroista, mutta myös niiden sisäisestä erilaistumisesta. Kirjoittamisen tavat voivat heijastaa median ongelmalähiöpuhetta, nuorten kulttuurisia ja sosiaalisia taustoja sekä nuorisokulttuurisia ilmiöitä.
Tuuva-Hongisto, S., Pöysä, V. & Armila, P. (2016) <i>Syrjäkyläin nuoret - unohdetut kansalaiset?</i> Monialainen SY, Mo	Tarkastella syrjäkylissä asuvien nuorten arkea ja kokemuksia hyvinvointipalveluista, koulutusmahdollisuuksista, hyvän elämän edellytyksistä, sosiaalisista suhteista ja tulevaisuuden unelmista. 14-17-vuotiaiden nuorten haastattelut (n=28), joihin osallistui 32 nuorta.	Syrjäkylissä asuville nuorille koulu on tärkeä elämän raami. Koulutusmahdollisuudet ovat kaukana, ja toisen asteen koulutukseen osallistuminen tarkoittaa usein pois kotoa muuttamista. Kotikylillä nuorilla ei ole lainkaan palveluja: kokemukset palveluista ovat ohuita ja etäisiä. Mahdollisuuksia osallistua ohjattuun harrastustoimintaan on vähän. Tulevaisuutta leimaa lähtemisen pakko.
Tyrväinen, J. (2010) <i>Yleisten kirjastojen kansallinen käyttäjäkysely. Lahden kaupungin kirjaston tulokset.</i> Kirjastopalvelut MU, Se	Selvittää kirjaston vaikuttavuutta, asiakkaiden erilaisia tarpeita ja kirjastopalvelujen kehittämiskohteita. Aineistona on kysely (n=1 606), jonka vastaajista 19 % oli alle 25-vuotiaita.	Kirjaston katsotaan huomioineen lasten ja lapsiperheiden tarpeet hyvin. Väliinpuotoajaryhmäksi osoittautuivat 15-30-vuotiaat asiakkaat, jotka eivät välttämättä koe kirjaston huomioivan heidän tarpeitaan. Palvelujen kehittämistä ja kohdentamista nuorille aikuisille toivotaan.

Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Törrönen, M. & Vauhkonen, T. (2012) <i>Itsenäistyminen elämänvaiheena – osallistava vertaistutkimus sijaishuollosta itsenäistyvien nuorten hyvinvoinnista.</i> Lastensuojelu Lastensuojelun asiakkaat SY, Se	Selvittää nuorten kokemuksia sijaishuollosta itsenäistymisestä. Aineistona osallistava toimintatutkimus, johon osallistui 18 vuotta täyttäneitä nuoria, jotka olivat itsenäistyneet (n=50) tai pian itsenäistymässä (n=3) sijaishuollosta.	Itsenäistymisprosessiin liittyy riemun ja ilon sekä yksinäisyyden ja pelon tunteita. Palvelujärjestelmä pilkkoo lasten ja nuorten hyvinvoinnin resurssit ammatillisia osaamisalueita vastaaviin palasiin. Nuoret kaipaavat lähelleen ihmisiä, joille he ovat tärkeitä ja merkityksellisiä, eivätkä halua tulla katsotuiksi vain erilaisten vaikeuksien läpi. Sosioekonomisen hyvinvoinnin lisäksi psykofyysinen hyvinvointi on tärkeää.
Törrönen, M. & Vornanen, R. (2014) <i>Young People Leaving Care: Participatory Research to Improve Child Welfare Practices and the Rights of Children and Young People.</i> Lastensuojelu Lastensuojelun asiakkaat SY, Ta	Käsitellä osallistavaa tutkimusta sijaishuollosta itsenäistyvien nuorten kanssa tiedon tuotannon keinona. Aineistona 53 haastattelua, jotka on toteuttanut 10 sijaishuollosta itsenäistynyttä nuorta ammattilaisen avustuksella.	Osallistava vertaistutkimus voi olla vaikuttava keino nuorten voimaantumamisessa tutkijoina ja tiedon tuottajina palveluista. Menetelmä haastaa perinteisen käsityksen asian-tuntijuudesta ja tiedon tuottamisesta sekä tarjoaa parempaa ymmärrystä palveluiden kehittämistarpeista.
af Ursin, P. & Haanpää, L. (2012) <i>Nuorten osallistuminen luupin alla: Kyselytutkimus lounaissuomalaisten nuorten yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta.</i> Monialainen SY, Ta	Tarkastella laaja-alaisesti nuorten osallistumista: kiinnostusta, koettua mahdollisuutta ja valmiutta osallistua yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Aineistona kysely (n=5 305) 6.- ja 9.-luokkalaisille Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa.	Nuoret halusivat vaikuttaa arkiin itseä lähellä oleviin asioihin esimerkiksi koulussa. Osallistumisessa oli keskeistä nuoren oma kiinnostus ja poliittisesti aktiivinen roolimalli lähipiirissä. Osallistumattomuuden syyt löytyivät kiinnostuksen ja valmiuksien puutteesta sekä vähäisestä luottamuksesta mahdollisuuksiin tulla kuulluiksi.
af Ursin, P., Haanpää, L., Launokorpi, H. & Sipilä, K. (2013) <i>Nuoret luupin alla 2010. Kyselytutkimus lasten ja nuorten hyvinvoinnista, osallisuudesta ja vaikutusmahdollisuuksista Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa.</i> Monialainen SY, Se	Selvittää varsinaissuomalaisten ja satakuntalaisten 6.- ja 9.-luokkalaisten oppilaiden osallisuutta, vaikuttamismahdollisuuksia ja hyvinvointia. Aineistona kysely (n=5 305) 6.- ja 9.-luokkalaisille Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa.	Koulussa viihdytään, mutta yli viidesosa raportoi kiusaamisesta. Erityisesti maaseudulla kaivataan lisää vapaa-ajanviettopaikkoja ja harrastusmahdollisuuksia. Lapset ja nuoret ovat kiinnostuneita vaikuttamaan kouluun ja vapaa-aikaansa liittyviin asioihin, muihin yhteiskunnallisiin asioihin harvemmin. Vaikka vaikuttamishalua on, lapset ja nuoret eivät kokeneet tulevansa kuulluiksi.
Valkonen, M. & Pasanen, T. (2012) <i>Nuorten kokemuksia Helsingin Diakonissalaitoksen intensiivihoidosta.</i> Lastensuojelu Lastensuojelun asiakkaat SY, Ta	Selvittää miten intensiivihoidon sijoitetut lapset ovat kokeneet osastohoidon ja millaisia vaikutuksia he kokevat sillä olleen elämäänsä. Aineistona on haastattelut (n=9) intensiivihoidon kokeneiden 15–21-vuotiaiden nuorten kanssa.	Enemmistölle nuorista kokemus intensiivihoidosta oli positiivinen, ja kaikki kokivat, että heistä välitettiin osastolla. Suurin kuntoutumiseen vaikuttava tekijä olivat työntekijät. Haastattelut pitivät osastohoitajakseen tiiviisti kytkeytyvää perhetyötä ja -terapiaa mielekkäänä sekä hoitoprosessin että myöhemmän elämän kannalta.



Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Vanhanen, S. (2014) <i>Kuka auttaisi meidän perhettä? Sijoitetun lapsen ja hänen perheensä tukeminen ja jälleen yhdistäminen -kehittämishankkeen raportti</i> . Lastensuojelu Lastensuojelun asiakkaat MU, Se	Selvittää sijoitettujen lasten ja heidän vanhempiensa kokemuksia siitä, miten perhe on kohdattu ja miten sitä on tuettu lapsen sijoituksen aikana. Aineistona on 12 vanhemman ja 12 lapsen haastattelut. Lapset olivat iältään 5-14-vuotiaita ja heidän sijoituksensa olivat kestäneet 2-10 vuotta.	Lapsen sijoituksen alkuvaihe on kriittinen ja koko perheen huomiointi on tärkeää. Lapset toivat esiin vanhempien keskeistä roolia elämässään ja surivat lyhyitä tapaamisaikoja. Osa ei ymmärtänyt, mikseivät he voineet asua vanhempiensa kanssa. Kun aikuisten välillä ei ollut suuria ristiriitoja, sijoitukset koettiin onnistuneiksi. Perheen jälleenyhdistäminen on teema, joka kaippaa ympärilleen konkretiaa.
Vario, P., Barkman, J., Kiili, J. & Nikkanen, M. (2012) <i>"Suojele unelmia, vaali toivoa" Nuorten suosituksukset lastensuojelun ja sijaishuollon laadun kehittämiseksi</i> . Lastensuojelu Lastensuojelun asiakkaat MU, Se	Kuulla sijoitettuja lapsia ja nuoria asiantuntijoina lastensuojelun laadun arvioinnissa. Aineistona on Uskomme sinuun - Usko sinäkin -sijaishuollon kiertueen yhteydessä kerätty materiaali noin 120 lastensuojelun asiakkaana olevan nuoren kanssa (12-20-vuotiaita).	Nuorilla oli paljon hyviä kokemuksia sijaishuollosta, mutta he esittivät myös kritiikkiä sen käytännöistä. Se suuntautui selvimmin nuorten ja aikuisten väliseen vuorovaikutukseen, kuulluksi tulemiseen sekä oikeuteen saada perusteluja aikuisten tekemille päätöksille. Sijoitukseen kohdistuvat ennakkoluulot koettiin elämää hankaloittavana tekijänä. Sääntöjen ja rangaistusten perustelu jäi arjen keskellä liian usein toteutumatta.
Vesänen, M., Thuneberg, M., Reinikainen, H. & Mikkilä, J. (2011) <i>Lukio 2.0</i> . Toisen asteen koulutus MU, Se	Tarkastella lukiolaisten ajatuksia, arvostuksia ja näkemyksiä lukiokoulutuksen nykytilanteesta ja tulevaisuudesta. Aineistona kysely (n=2 741) Suomessa opiskeleville päivälukiolaisille.	Toisille lukio näyttättyy etappina kohti korkeakouluopintoja ja toisille se on paikka tulevaisuuden suunnitelmien pohtimiseen. Jälkimmäiset menestyvät lukiossa heikommin kenties siksi, että tarjotut opiskelumallit eivät tunnu omilta. Lukio näyttättyy kohtalaisen raskaana ja paljon työtä teettävänä kaikkien vastaajien keskuudessa.
Viitala, R. (2014) <i>Jotenkin häiriöks - Etnografinen tutkimus sosioemotionaalista erityistä tukea saavista lapsista päiväkotiryhmässä</i> . Varhaiskasvatus Erityisen tuen tarve KS, Vä	Tutkia kuinka erityistä tukea saavia lapsia kuvataan päivähoitoryhmässä ja minkälaista tukea he saavat. Aineiston muodostavat vuoden kestänyt etnografinen havainnointi ja haastattelut kolmessa lapsiryhmässä (lapset 5-6-vuotiaita).	Lasten keskinäisissä suhteissa erityistä tukea tarvitsevien lasten asema vaihteli hyvän inklusion ja runsaiden ystävyysuhteiden ja toisaalta ulossulkemisen ja jopa kiusaamisen välillä. Aikuiset huomioivat suhteellisen vähän vertaisuuteita ja niiden ongelmia. Lasten saama sosioemotionaalinen tuki oli usein aikuisjohdosta eikä välttämättä tukenut lasten osallisuutta.
Viljanen, M. (2012) <i>Mannerheimin Lastensuojeluliiton kerhotoiminnan arviointiraportti 2012</i> . Kerhot MU, Se	Selvittää lasten ja vanhempien kokemuksia ja mielipiteitä MLL:n kerhoista ja vahvistaa lasten osallisuutta heitä itseään koskeissa asioissa. Aineistona on kysely (n=171) eri-ikäisille lapsille, joista 77 % alle 7-vuotiaita. Vanhemmille ja kerhoohjaajille oli omat kyselynsä.	Lapset olivat kerhoihin pääasiassa tyytyväisiä. Enemmistö kertoi kerhonohjaajan kuuntelevan silloin, kun heillä oli asiaa, ja kerhotiloja pidettiin mukavana. Lapsille tärkeintä oli liikkumiseen, leikkimiseen ja askarteluun liittyvä ohjelma sekä kaverit. Valtaosa koki oppineensa uusia asioita kerhossa.

Julkaisun tekijä, julkaisuvuosi, nimi Palvelusektori (Erityisryhmä, jos käsitelty) Tieteenala, tyyppi	Tutkimuksen tehtävä ja toteutus	Lasten ja nuorten palvelukokemuksen kannalta keskeiset tulokset
Villa, T. & Lavikainen E. (2015) <i>Erityinen polku tulevaisuuteen. Selvitys koulu- ja urapolkuista henkilöiltä joilla on ADHD tai Aspergerin oireyhtymä.</i> Toisen asteen koulutus Erityisen tuen tarve SY, Se	Syventyä ADHD- tai Aspergerin oireyhtymän omaavien nuorten koulutus- ja urapolkuihin. Aineistona 14 haastattelua 20-34-vuotiaiden ADHD-, ADD- tai Aspergerin oireyhtymän diagnoosin saaneiden nuorten aikuisten kanssa.	Oireyhtymät ilmenevät monesti oppimisen ja sopeutumisen vaikeuksina jo varhaisessa vaiheessa koulutuspolkua. Usein koettiin, että kouluilla ei ole ollut riittäviä resursseja yksilölliseen ohjaukseen ja oppimisen vaikeuksiin puuttumiseen. Tästä huolimatta haastateltavat olivat toimineet koulutuspolullaan aktiivisesti ja luottavaisesti.
Virkki, P. (2008) <i>Lapset laattaa arvioimassa. Miten viisivuotiaat kokevat päivähoitoarjen?</i> Varhaiskasvatus KS, Ta	Tarkastella lasten kokemuksia päivähoitossa Lappeenrannassa. Aineistona on väripelin avulla toteutetut haastattelut kaikille tutkimushetkellä Lappeenrannan kunnallisessa päivähoitossa olleille 5-vuotiaille (n=278).	Lähes kaikki lapset kokivat voivansa vaikuttaa omalla toiminnallaan päivähoitoryhmän toimintaan. Tyytyväisimpiä lapset olivat vuorovaikutukseen, kriittisimpiä ruokailu- ja lepotilanteita kohtaan. He saivat järjestää leikki-paikkansa itse, mutta he eivät saaneet jatkaa leikkejä riittävän pitkään tai jatkaa leikkiä keskeytyksen jälkeen.
Viuhko, M. (2006) <i>Terve fiilinki -parempi meininki? Kemi-Tornion ja Rovaniemen ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointi 2005.</i> Korkeakouluaste; Terveys- ja sairaanhoitopalvelut SY, Se	Tarkastella Rovaniemen ja Kemi-Tornion ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden terveyttä, hyvinvointia ja opiskelijaterveydenhuollon kysymyksiä. Aineistona alueen ammattikorkeakoulujen opiskelijoille suunnattu verkkokysely (n=1 229).	42 prosenttia opiskelijoista ei ollut saanut koulustaan tietoa opiskelupaikkakuntansa terveydenhuoltopalveluista. Useimmin oli käytetty terveydenhoitajan palveluita. Terveydenhoitajan ja lääkärin palveluita pidettiin keskeisimpinä opiskelijaterveydenhuollon kehittämiskohteina. Kehittämistarpeina nousivat esiin myös oppilaitoksen liikuntatoiminnan sekä ohjauksen ja neuvonnan lisääminen.
Ylönen, S. (2012) <i>Sallittua, salaista vai kiellettyä? Lasten medialeikkitalasta käydyt neuvottelut päiväkodissa.</i> Varhaiskasvatus SY, Ta	Median käyttöön liittyvän sosiaalisen kontekstin tarkastelu päiväkodin, vertaisryhmän ja ammattikasvattajien näkökulmasta. Aineistona etnografiset havainnoinnit ja haastattelut (10 ryhmähaastattelua) kahdessa jyväsyläläisessä 5-6-vuotiaiden päiväkotiryhmässä.	Media luo mahdollisuuden tuottaa kasvattajille ja lapsille sekä yhteistä että erillistä tilaa. Jotkin lasten luomat medialeikkitalat mahtuvat päiväkodin aikuislähtöisten tilojen sisään ongelmitta, toiset eivät. Lapsille erilaiset leikki- ja virtuaalitalat näyttäytyvät toiminnan tiloina ja mahdollisuutena ottaa osaa lapsuuden konstruointiin.
Äärelä, T. (2012) <i>"Aika paljon vaikuttaa minkälainen ilime opettajalla on naamalla." Nuoret vangit kertovat peruskouluajoistaan.</i> Perusasteen koulu Vankeinhoitoasiakkaat KS, Vä	Selvittää millaisia peruskoululaisia nuoret vangit ovat kertomustensa mukaan olleet, mitkä kokemukset koulussa ovat olleet heille merkityksellisiä sekä miten he haluaisivat peruskoulua kehitettävän. Aineistona on 29 haastatteluin kerättyä 17-21-vuotiaiden vankilaan tuomittujen nuorten aikuisten peruskoulukertomusta.	Koulun alku oli tuntunut myönteiseltä, mutta varsinkin yläasteelle siirtyminen näyttöytyi monelle taitekohtana, joka aktivoi orastavat vaikeudet. Koulutyö oli ollut epävakaa ja vuorovaikutus aikuisten kanssa konfliktialtista. Väliintulot eivät olleet tuntuneet nuorista tarkoituksenmukaisilta eivätkä ne olleet katkaisseet syrjäytymiskehitystä vaan pikemminkin vieraannuttaneet nuoria entisestään koulusta ja yhteiskunnasta.



TIIVISTELMÄ

ÄÄNIÄ JA ÄÄNETTÖMYYTTÄ PALVELUKENTILLÄ. KATSAUS LASTEN
JA NUORTEN PALVELUKOKEMUKSIA KOSKEVAAN TIETOO*Marja Peltola & Jenni Moisio*

Tämän katsauksen tarkoituksena on kerätä yhteen olemassa olevaa, pääosin suomenkielistä ja elektronisesti saatavilla olevaa tutkimusperustaista tietoa lasten ja nuorten palvelukokemuksista vuosilta 2000–2016. Katsauksen aineistoksi on elektronisten hakujen kautta valikoitu 224 tutkimuksellista julkaisua, joiden joukossa tieteelliset artikkelit ja selvitykset muodostavat yleisimmät julkaisutyypit.

Yleisimmät julkaisuissa käsitellyt palvelusektorit olivat perusasteen ja toisen asteen koulutus, lastensuojelu, harrastuspalvelut sekä nuorisotyö, mutta katsauksen piiriin on pyritty tavoittamaan laaja-alaisesti tutkimustietoa koskien sekä lapsille ja nuorille suunnattuja palveluita että kaikille ikäryhmille kohdistettuja palveluita, joita lapset ja nuoret käyttävät. Lisäksi tietoa on koottu kokemuksista erityisryhmille kohdennetuista palveluista ja erityisryhmien kokemuksista palveluiden piirissä. Monikulttuurisuus, lastensuojelun asiakkuus ja vammaisuus olivat julkaisuissa useimmin esillä olleita erityisteemoja. Lasten ja nuorten palvelukokemusten tutkimuksen kentältä on myös tunnistettavissa joitakin aukkoja, joita koskevaa tutkimusta katsaukseen tavoitettiin vain vähän. Näitä olivat perusterveydenhuollon palvelut, mielenterveys- ja päihdepalvelut sekä joidenkin erityisryhmien palvelut ja palvelukokemukset.

Katsauksen keskeisiksi käsitteiksi on nostettu osallisuus, yhdenvertaisuus ja kohtaaminen. Nämä teemat kulkevat poikkileikkaavalla tavalla läpi eri palvelusektoreita koskevissa julkaisuissa. Vaikka osallisuuden haaste on yhä useammin tunnistettu palvelukentällä, lasten ja nuorten kokemukset osattomuudesta, ohipuhumisesta ja mielipiteiden sivuuttamisesta palveluiden piirissä ovat edelleen hälyttävän yleisiä. Osallisuuden toteutumiseen palvelujen käytännössä näyttää olevan vielä pitkä matka. Palveluiden yhdenvertainen saatavuus, lasten ja nuorten yhdenvertainen kohtelu palveluiden piirissä sekä heidän toimijuuttaan arvostava kohtaaminen ovat osallisuuden toteutumisen edellytyksiä. Palvelukohtaamisissa tulisi nykyistä paremmin mahdollistaa vaihtoehtoisia toiminnan, vuorovaikutuksen ja kohtaamisen tapoja sekä tunnistaa myös lasten ja nuorten vertaisuus-suhteiden merkitys.

Asiasanat: palvelut, lapset, nuoret, kokemukset, katsaus

ABSTRAKT

RÖSTER OCH RÖSTLÖSHET PÅ TJÄNSTEFÄLTEN. ÖVERSIKT AV DATA BETRÄFFANDE BARN OCH UNGDOMARS SERVICEUPPLEVELSER

Marja Peltola & Jenni Moisio

Syftet med denna översikt är att samla ihop existerande forskningsbaserad data om barns och ungdomars serviceupplevelser under 2000–2016. Dessa data är i huvudsak på finska och tillgängliga i elektroniskt format. Genom elektroniska sökningar valdes 224 forskningsmässiga publikationer som material för översikten. Bland dessa utgjorde vetenskapliga artiklar och utredningar de vanligaste publikationstyperna.

De vanligaste tjänstesektorerna som behandlades i publikationerna var grundläggande och andra stadiets utbildning, barnskydd, hobbytjänster samt ungdomsarbete, men i översikten har man strävat efter att få tillgång till omfattande forskningsmaterial beträffande både tjänster riktade till barn och ungdomar, och tjänster riktade till alla åldersgrupper som används av barn och ungdomar. Dessutom har man samlat in uppgifter om erfarenheter av tjänster som riktas till specialgrupper, och specialgruppernas erfarenheter inom dessa tjänster. De specialgrupper som oftast lyfts fram i publikationerna är barn och ungdomar med mångkulturell bakgrund, som är kunder hos barnskyddet eller som har ett handikapp. Inom fältet för forskning i barns och ungdomars serviceupplevelser kan man även identifiera vissa luckor där man endast fick tag på lite forskning för översikten. Dessa var tjänster inom primärvården, mentalvårds- och missbrukartjänster samt vissa specialgruppers tjänster och serviceupplevelser.

Som centrala begrepp i översikten har man lyft fram delaktighet, jämlikhet och möten. Dessa teman genomsär publikationerna som berör olika tjänstesektorer. Trots att utmaningen med delaktighet allt oftare identifieras på tjänstefältet är barns och ungdomars upplevelser av bristande delaktighet, att man pratar förbi dem och åsidosätter deras åsikter fortfarande oroväckande vanliga. Det verkar ännu vara långt kvar innan delaktigheten förverkligas i tjänsternas praxis. Jämlik tillgång till tjänster, lika behandling av barn och ungdomar inom tjänsterna samt ett bemötande som respekterar dem som aktörer är förutsättningar för att delaktigheten ska bli verklighet. Tjänsterna borde möjliggöra alternativa sätt till verksamhet, växelverkan och möten bättre än nu, samt även identifiera betydelsen av barns och ungdomars kamratrelationer.

Ämnesord: tjänster, barn, ungdomar, upplevelser, översikt



ABSTRACT

VOICES AND LACK OF VOICE IN SERVICES. A REVIEW OF DATA RELATING TO CHILDREN AND YOUNG PEOPLE'S SERVICE EXPERIENCES

Marja Peltola & Jenni Moisio

The aim of this review is to collect existing, research based data on the service experiences of children and young people from 2000–2016. The data that was collected was mainly written in Finnish and is available electronically. Through electronic searches 224 research-oriented publications were chosen to be included in the review material, and among these the most common types of publications were scientific articles and accounts. The service sectors that were covered by most publications were primary and secondary education, child protection, hobby services and youth work, but the aim was also to include extensive research data on both services aimed at children and young people, and services aimed at all ages which are used by children and young people. In addition, data has been collected on experiences of services aimed at special groups, and the special groups' experiences of these services. The special themes that were considered most often in the publications were multiculturalism, using child protection services, and disabilities. In the field of research into the service experiences of children and young people, certain gaps were also identified where there was only a small amount of research available for this review. These were primary health care services, mental health and substance abuse services, as well as the services for and service experiences of certain special groups.

The central concepts that have been highlighted in the review are inclusion, equality and meetings. These themes can be found across publications relating to different service sectors. Even though the challenge of inclusion is identified more often within services, children and young people's experiences of not being included, not being spoken to directly and their views being ignored are still alarmingly common. There still seems to be a long road ahead before inclusion is achieved within services. Equal access to services, equal treatment of children and young people within services, and meeting them in a way that respects their agency are prerequisites for achieving inclusion. In service meetings, the use of different ways of acting, interacting and meeting clients should be made possible to a larger extent, and the importance of children and young people's relationships with peers should also be identified.

Keywords: services, children, young people, experiences, review

Lasten ja nuorten osallisuus on haaste, joka tunnistetaan palvelukentillä yhä paremmin. Heidän mielipiteidensä kuunteleminen ja huomiointi on kaikkien viranomaisten velvollisuus. Käytännössä tämä oikeus tulla kuulluksi palveluiden piirissä toteutuu Suomessa kuitenkin vaihtelevasti.

Tämä katsaus kokoaa yhteen lasten ja nuorten palvelukokemuksia koskevaa tutkimusperusteista tietoa ja tarkastelee sitä osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja kohtaamisen näkökulmista käsin. Katsausta varten on käyty läpi 224 vuosina 2000–2016 julkaistua tutkimusta ja selvitystä, joissa lapset ja nuoret ovat päässeet ääneen kertomaan kokemuksistaan erilaisista palveluista. Katsaus kattaa sekä lapsille ja nuorille suunnattuja palveluja koskevaa tutkimusta että tutkimusta lasten ja nuorten kokemuksista kaikille ikäryhmille suunnatuissa palveluissa. Katsauksessa käsitellään myös erityisryhmille suunnattuja palveluita sekä nostetaan esille tutkimuksen aukkokohtia.

Katsaus on toteutettu yhteistyössä Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE) kanssa. Se tarjoaa tietoa palvelujen kehittämisen tueksi sekä kaikille lapsia ja nuoria koskevasta tutkimuksesta kiinnostuneille.

Nuorisotutkimusverkosto
Nuorisotutkimusseura
ISBN 978-952-7175-45-3
ISSN 1799-9227
KI 30, 32.4



SOSIAALI- JA
TERVEYSMINISTERIÖ

NUORISOTUTKIMUSSEURA RY.
NUORISOTUTKIMUSVERKOSTO

